John Steinbeck

PĂŞUNILE RAIULUI

EDITURA PENTRU LITERATURA
CLASICĂ ŞI CONTEMPORANĂ
2012

John Steinbeck

PĂŞUNILE RAIULUI

SAU LOCUL UNDE NU S-A ÎNTÂMPLAT NIMIC

THE PASTURES OF HEAVEN, 1932

Traducere de Dumitru Mazilu

EDITURA PENTRU LITERATURA CLASICĂ ŞI CONTEMPORANĂ
2012

Tatălui şi mamei mele

UNU

Pe vremea când se clădea Misiunea Carmelo din California de Sus, adică pe la 1776, o ceată de douăzeci de indieni convertiți s-au lepădat de credință într-o bună noapte, iar dimineața şi-au părăsit colibele. În afară de faptul că era o pildă proastă, schisma asta neînsemnată paraliza activitatea carierelor de lut unde se făceau cărămizi de chirpici.

După o scurtă consfătuire între autoritățile religioase şi civile, un caporal spaniol a pornit în fruntea unui detaşament de călăreți, pentru a-i readuce pe aceşti copii rătăciți înapoi la sânul Maicii Biserici. Ostaşii au străbătut cu greu Valea Carmel, pătrunzând în munții de dincolo de ea, călătoria dovedindu-se cu atât mai buimăcitoare, cu cât schismaticii fugari se arătau stăpâni ai unei diavoleşti şiretenii în a-şi ascunde urmele. Abia peste o săptămână au izbutit soldații să-i găsească, iar atunci când în sfârşit au dat de ei, i-au aflat îndeletnicindu-se cu fapte dezgustătoare pe fundul unui canion acoperit de ferigi, pe unde curgea un pârâu; ceea ce voia să spună că acei douăzeci de eretici erau cufundați în somn adânc şi în poziții ce vădeau întreaga uitare de sine.

Dezgustați, militarii i-au înhățat numaidecât şi, fără a ține seamă de urletele lor, i-au legat de un lanț lung, nu prea gros. După aceea, coloana a

făcut cale întoarsă şi s-a îndreptat din nou spre Carmel, pentru a oferi bieților neofiți putința de a se pocăi în carierele de lut.

În ziua a doua, către sfârşitul după-amiezii, un pui de căprioară a țâşnit înaintea cetei de oameni şi apoi a pierit vederii dincolo de-o creastă. Caporalul s-a desprins din coloană şi a luat-o la galop pe urmele lui. Calul greoi s-a cățărat opintindu-se pe costişa abruptă; crengile de manzanită au întins gheare ascuțite înspre obrazul caporalului, dar el s-a avântat mai departe către prânzul său. În câteva minute a ajuns pe creastă şi acolo s-a oprit, uluit de priveliştea ce i se desfăşura dinaintea ochilor – o vale largă acoperită de păşuni înverzite unde păştea o turmă de căprioare. Stejari falnici se înălțau pe pajiştile acelor locuri încântătoare, iar colinele le îmbrățişau cu dragoste caldă spre a le feri de neguri şi de vânt.

Caporalul cel aspru a simțit cum i se înmoaie inima în fața unei atât de netulburate frumuseți. El, omul care biciuise spinări negre până zdrențuise carnea de pe ele, unul dintre cei a căror lacomă bărbăție era pe cale de a plămădi o nouă rasă de oameni pentru California, acest bărbos şi sălbatic aducător de civilizație se lăsă să alunece de pe şa şi îşi scoase de pe creştet casca de oțel.

— Sfântă Fecioară! murmură stins. Acestea sunt înverzitele Păşuni ale Raiului, către care Domnul-Dumnezeu ne-a îndrumat.

Urmaşii lui sunt acum aproape albi. Nu putem decât reconstitui sfânta-i cutremurare din clipa descoperirii, dar numele dat de el încântătoarei văi dintre coline dăinuie încă. Până în zilele noastre i se spune *Las Pasturas del Cielo*.

Printr-o preafericită întâmplare, valea aceasta nu a căzut sub prevederile niciunei mari concesiuni de pământuri. Niciun nobil spaniol n-a luat-o în stăpânire oferindu-şi banii sau nevasta. Vreme îndelungată a rămas uitată sub îmbrățişarea colinelor din jur. Caporalul spaniol, cel care-o descoperise, a trăit toată viața cu gândul de a se reîntoarce acolo. Asemenea celor mai mulți oameni violenți din fire, mereu năzuia cu melancolie la un scurt răgaz de tihnă, pe care înaintea morții să-l petreacă într-o casă de chirpici aşezată lângă un curs de apă şi cu pereții mereu mirosiți de vite la vremea nopții.

O indiancă i-a dăruit un sifilis, şi atunci când carnea a început să-i cadă de pe față, nişte prieteni buni l-au închis într-un grajd vechi, ca să nu mai ia şi alții boala de la el, şi acolo s-a săvârşit în pace, fiindcă sifilisul, deşi înspăimântător la vedere, nu-i un prieten ingrat față de gazdă.

După multă vreme, câteva familii de colonişti s-au strămutat pe Păşunile Raiului, au înălțat garduri şi au sădit pomi roditori. De vreme ce locurile nu aveau stăpân, s-au ciorovăit asupra proprietăților. După o sută de ani se aflau acolo, pe Păşunile Raiului, douăzeci de familii pe douăzeci de mici ferme. Cam în mijlocul văii se înălțau un magazin universal şi un oficiu poştal, iar o jumătate de milă mai încolo, lângă pârâu, clădirea şcolii, cu pereții ciopliți şi împânziți de tot felul de însemnări.

Până la urmă, familiile acestea au ajuns să trăiască în bunăstare şi bună înțelegere. Aveau pământ mănos şi lesne de lucrat. Roadele grădinilor de aici erau cele mai alese dintre toate cele recoltate în California centrală.

DOI

Pentru cei din Păşunile Raiului, ferma Battle era blestemată, iar pentru copiii lor era bântuită de strigoi. Oricât de bun i-ar fi fost pământul, fertil şi cu apă din belşug, nimeni din vale nu râvnea la ea, nimeni n-ar fi fost dispus să trăiască în casa aceea, fiindcă pământul şi casele ce-au fost cândva îngrijite, îndrăgite şi muncite, iar până la urmă părăsite, par totdeauna încărcate de tristeţe şi de ameninţare. Copacii care cresc în jurul unei case pustii sunt întunecaţi, iar umbrele aruncate de ei pe faţa pământului prind forme pline de ciudate înţelesuri.

De cinci ani stătea ferma Battle în părăsire. Ferite de groaza sapei, buruienile creşteau cu o putere de zile mari, înalte cât nişte pomişori. În livadă, pomii erau noduroşi, puternici şi încâlciţi. Dădeau roade mai multe la număr, dar închircite. Mărăcinii se înmulţeau pe la poalele lor şi înghiţeau poamele scuturate de vânt.

Însăşi casa, o clădire pătrată, temeinic ridicată, cu etaj, fusese impunătoare şi frumoasă pe vremea când zugrăveala-i albă era încă proaspătă, dar o ciudată poveste petrecută în vremea din urmă întinsese asupra ei un fel de văl de singurătate cu neputinţă de îndurat. Buruienile năpădiseră scândurile teraselor, iar zidurile ajunseseră cenuşii. Băieţii mai mici, aceşti

aghiotanți ai timpului în războiul său împotriva celor construite de oameni, spărseseră toate geamurile şi căraseră tot ce putea fi cărat. Băieții cred că orice obiect portabil, de orice fel, în cazul când nu aparține cuiva cunoscut, poate fi folosit pentru procurarea unor bucurii, dacă e dus acasă la ei. Aşa că devastaseră casa, umpluseră fântânile cu tot felul de gunoaie şi, cu totul din întâmplare, în vreme ce fumau pe ascuns tutun adevărat în fânărie, au dat foc vechii şuri, care a ars din temelii. Toată lumea a pus focul pe socoteala unor vagabonzi.

Ferma cea pustie se afla nu departe de mijlocul văii înguste. Pe ambele laturi se învecina cu cele mai bune şi mai prospere ferme din Păşunile Raiului. Stătea ca o pată buruienoasă între bucăți de pământ fericite şi lucrate cu sârguință. Oamenii de pe vale o considerau sălaş al unor rele ciudate, fiindcă o întâmplare cumplită şi o taină de nepătruns erau legate de ea.

Două generații din familia Battle trăiseră la fermă. George Battle venise în vest, pornind din nordul statului New York, în 1863; era foarte tânăr când sosise, abia la vârsta recrutării. Banii pentru cumpărarea fermei şi pentru ridicarea acelei case mari şi pătrate i-i dăduse maică-sa. După ce termină cu aranjatul casei, George Battle trimise vorbă maică-sii să vină şi să trăiască alături de el. Biata bătrână, care credea că lumea

se sfârşeşte la zece mile de satul ei, încercă să vină. Văzu locuri intrate în legendă – New York, Rio, Buenos Aires. În dreptul Patagoniei muri, şi un ofițer de pe vapor o înmormântă în oceanul cenuşiu, hărăzindu-i drept coşciug o bucată de pânză cu trei inele de lanț de ancoră, cusute la tălpile picioarelor; şi cât de mult îşi dorise tovărăşia mulțimii aflate în cimitirul de-acasă!

George Battle începu să caute o nevastă, ca un fel de investiție rentabilă şi sigură. O găsi la Salinas, în persoana domnişoarei Myrtle Cameron, în vârstă de treizeci şi cinci de ani şi cu ceva avere. Domnişoara Myrtle nu fusese luată în seamă din pricina unei vagi înclinații către epilepsie, boală căreia pe atunci i se spunea „crize" şi care era de obicei pusă pe seama animozității divine. Lui George nu-i păsa de epilepsie. Ştia că nu poate să aibă tot ce şi-ar dori. Myrtle deveni deci nevasta lui şi îi dărui un fiu, iar mai târziu, după ce de două ori încercă să dea foc casei, fu închisă într-o mică puşcărie particulară numită Sanatoriul Lippman, de la San Jose. Şi-a petrecut restul zilelor croşetând cu fir de bumbac o simbolică viață a lui Hristos.

Pe urmă, casa cea mare de pe ferma Battle a fost diriguită de o serie de menajere afurisite, de teapa acelora care dau anunțuri de genul: „Văduvă, 45 de ani, caută post de menajeră la

fermă. Pricepută la gătit. Int. Cas.[1]". Au venit una după alta, şi vreme de câteva zile s-au arătat modeste şi binevoitoare, până ce aflau povestea cu Myrtle. După aceea, începeau să tropăie prin casă, cu ochii numai foc şi pară, socotindu-se a fi fost, la modul abstract, violate. La cincizeci de ani, George Battle era un om bătrân, cocârjat de muncă, aspru şi fără nicio bucurie în viață. Privirile nu i se desprindeau niciodată de pământul pe care îl lucra cu atâta răbdare. Mâinile îi erau bătătorite, negre şi pline de crăpături, ca pernițele labelor de urs. Şi ferma lui tare frumos mai arăta! Pomii din livadă erau dichisiți şi îngrijiți, unul mai frumos decât celălalt. Legumele creşteau verzi şi fragede în straturile perfect aliniate. George se îngrijea de casă şi întreținea în fața ei o grădiniță de flori. La etaj nu locuise nimeni niciodată. Ferma asta era un poem scris de un mut. Cu o răbdare fără sfârşit aranja scena şi aştepta o Silvie. Nicio Silvie nu s-a arătat vreodată, dar, cu toate astea, el îngrijea grădina şi continua s-o aştepte. În toți anii de-a lungul cărora fiul său a crescut, George Battle i-a acordat foarte puțină atenție. Doar pomii roditori şi straturile proaspete şi verzi de legume aveau importanță vitală.

[1] Intenții de căsătorie. (n.tr.)

Când John, feciorul lui, a plecat cu o caravană de misionari, George nici măcar nu i-a simțit lipsa. Şi-a văzut mai departe de muncă, încă de dis-de-dimineață îndoindu-şi trupul ca să ajungă cât mai aproape de pământul lui. Vecinii nu stăteau niciodată de vorbă cu el, fiindcă parcă nici nu le auzea vorbele. Mâinile îi rămâneau totdeauna îndoite, ca nişte simple locaşe în care cozile uneltelor se fixau strâns. La şaizeci şi cinci de ani, muri de bătrânețe şi din pricina unei tuse.

John Battle s-a întors cu caravana lui să ia în stăpânire ferma. Moştenise de la maică-sa şi epilepsia, şi o îndeaproape cunoaştere a lui Dumnezeu. Viața lui John era consacrată luptei împotriva diavolului. Mersese din reuniune religioasă în reuniune religioasă, azvârlindu-şi pumnii în jur, chemându-i pe diavoli şi pe urmă nimicindu-i, invocând şi zdrobind încarnarea răului. Chiar şi când ajunse acasă, diavolii tot mai erau demni de atenție. Legumele din straturi îşi împrăştiară semințele, mai răsăriră de câteva ori după propria putere, apoi pieriră, înfrânte de buruieni. Ferma se întoarse la starea naturală, însă diavolii deveniră şi mai puternici şi mai îndrăzneți.

Ca măsură de apărare, John Battle îşi împânzi hainele şi pălăria cu mici cruciulițe brodate cu ață albă şi astfel, îmbrăcat în această armură, porni la război împotriva oştirilor întunericului. Prin

lumina cenuşie a amurgului, se furişa pe întinsul fermei, înarmat cu o bâtă zdravănă. Pornea la asalt asupra tufărişurilor, izbea năprasnic în stânga şi-n dreapta strigând întruna afurisenii, până ce diavolii erau izgoniți din ascunzători. Noaptea, se strecura prin desişuri către un loc unde diavolii țineau adunare, apoi netemător se avânta la atac, lovind înverşunat cu arma pe care o avea în mână. Ziua, se vâra în casă şi dormea, fiindcă demonii nu lucrează pe lumină.

Într-o zi, când amurgul se îngâna cu noaptea, John se târî cu grijă către o tufă de liliac din curtea casei. Ştia că tufa aceea adăposteşte o adunare tainică a vrăjmaşului. Când ajunse într-atât de aproape încât vrăjmaşii nu mai aveau cum să-i scape, sări în picioare şi se repezi către tufa de liliac, țipând şi izbind cu bâta. Trezit de loviturile necruțătoare, un şarpe şuieră somnoros şi îşi înălță capul plat şi acoperit de solzi. John lăsă să-i cadă bâta din mâini şi se cutremură, fiindcă şuierul sec şi ascuțit al unui şarpe e semn înspăimântător. Căzu în genunchi şi câteva clipe înălță rugăciuni. Deodată răcni:

— Ăsta-i şarpele blestemat! Piei, Satano! şi se întinse înainte, cu degetele ca nişte gheare. Şarpele s-a repezit şi l-a muşcat de trei ori de gât, unde nu se aflau cruci să-l proteguiască. Se zbătu puțin, şi în câteva minute muri.

Vecinii nu-l găsiră decât la vremea când vulturii începură să se arate şi să coboare din văzduh, iar ceea ce văzură îi făcu să le fie, după aceea, groază de ferma Battle.

Vreme de zece ani ferma rămase în paragină. Copiii spuneau că e bântuită de duhuri şi noaptea organizau expediții într-acolo, ca să-şi facă singuri spaimă. Casa aceea dărăpănată, cu privirea căscată a ferestrelor pustii, avea ceva înfricoşător. Tencuiala albă căzu în fâşii mari; şindrilele se răsuciră în sus, ca părul zbârlit. Ferma însăşi se înțeleni cu totul. Acum aparținea unui văr îndepărtat al lui George Battle, care n-o văzuse niciodată.

În 1921, ferma Battle a fost luată în stăpânire de familia Mustrovic. Sosirea lor fu neaşteptată şi învăluită în mister. Într-o bună dimineață s-au ivit acolo un bărbat bătrân cu bătrâna lui nevastă, oameni scheletici cu pielea ca de pergament, lucitoare şi întinsă peste pomeții înalți ai obrazului. Niciunul dintre ei nu ştia englezeşte. Legăturile cu valea cădeau în sarcina feciorului lor, un bărbat înalt cu acelaşi gen de pomeți, cu păr negru aspru şi bogat ce-i creştea până la jumătatea frunții, cu ochi negri, blânzi şi trişti. Vorbea englezeşte cu accent şi nu glăsuia decât pentru a arăta ce doreşte.

La magazin oamenii l-au chestionat cu blândețe, dar n-au putut să obțină niciun fel de lămurire.

— Noi totdeauna am crezut că e o casă bântuită de duhuri. Până acum ați văzut vreo fantomă? îl întrebă T.B. Allen, negustorul.

— Nu, răspunse tânărul Mustrovic.

— Are să fie o fermă straşnică, nu-ncape îndoială, când o să izbutiți s-alungați bălăriile.

Mustrovic se întoarse în loc şi plecă din magazin.

— E ceva cu ferma asta, zise Allen. Niciunuia dintre cei care stau acolo nu le place să vorbească.

Bătrânii erau rareori zăriți, dar tânărul Mustrovic muncea la fermă din zori şi până-n noapte. Desțeleni pământul şi îl sădi doar de unul singur şi tot de unul singur curăță şi stropi pomii. În oricare ceas al zilei putea fi văzut muncind cu înfrigurare, aproape gonind la treburi, păstrând mereu pe chip o expresie ce lăsa să se înțeleagă că parcă i-ar fi fost frică să nu cumva să se oprească timpul în loc mai înainte ca el să poată strânge cea dintâi recoltă.

Întreaga familie locuia şi dormea în bucătăria casei aceleia cât toate zilele. Celelalte încăperi rămăseseră încuiate şi goale şi nici măcar geamurile sparte de la ferestre nu fuseseră înlocuite. Ca să împiedice intrarea frigului, peste

crăpăturile ferestrelor de la bucătărie lipiseră hârtie de muşte. N-au văruit casa şi nu s-au îngrijit de ea în niciun fel, dar, datorită neobositelor strădanii ale tânărului, pământul începu din nou să arate frumos. Vreme de doi ani a robit pe ogoare. Ieşea din casă în lumina cenuşie a zorilor şi numai după ce amurgul îşi stingea şi ultimele licăriri se întorcea îndărăt.

Într-o dimineaţă, trecând cu maşina înspre magazinul universal, Pat Humbert băgă de seamă că pe hornul Mustrovicilor nu mai ieşea fum.

— Casa pare iarăşi pustie, îi spuse el lui Allen. E-adevărat că, de obicei, nu poţi să-l zăreşti decât pe tânăr pe-acolo, dar să ştii că sigur ceva nu e în regulă. Ce-aş vrea eu să spun e că locul arată a pustiu.

Trei zile la rând vecinii au supravegheat îngrijoraţi hornul casei. Nu le făcea nicio plăcere să cerceteze şi, poate până la urmă, să se facă de râs. Dar într-a patra zi, Pat Humbert, T.B. Allen şi John Whiteside s-au dus până în faţa casei. Nu se auzea nimic altceva în afară de foşnetul frunzelor. Casa părea într-adevăr pustie. John Whiteside bătu la uşa bucătăriei. Văzând că nu primeşte niciun răspuns şi nu aude niciun fel de mişcare, răsuci clanţa. Uşa se deschise. Bucătăria era curată ca lacrima şi masa era pusă; farfuriile frumos rânduite, farfurioarele pline cu *porridge,* ouăle făcute ochiuri şi pâinea tăiată. Peste toate

începuse să se întindă mucegaiul. Câteva muşte rătăceau la întâmplare prin razele soarelui ce pătrundea pe uşa deschisă. Pat Humbert strigă:

— E cineva pe-aici? ştiind totuşi bine că era în zadar.

Căutară cu de-amănuntul prin toată casa, dar nu găsiră pe nimeni. În afară de bucătărie, mobilă nu se mai afla în nicio altă încăpere. Ferma era complet părăsită – fusese abandonată într-o clipă.

Mai târziu, după ce a fost înştiinţat, şeriful n-a putut să afle nimic de seamă. Familia Mustrovic cumpărase ferma cu bani gheaţă şi plecase fără să lase vreo urmă. Nimeni nu-i văzuse plecând şi nimeni n-avea să-i mai vadă vreodată. Nici nu se produsese prin părţile acelea vreo crimă la care ei să fi putut lua parte. Pe nepregătite, tocmai când erau pe cale să se aşeze la masa de dimineaţă, membrii familiei Mustrovic dispăruseră. De nenumărate ori întâmplarea a fost discutată la magazin, dar nimeni n-a reuşit să propună vreo explicaţie care să stea în picioare.

Bălăriile au năpădit din nou pământul şi viţa sălbatică s-a căţărat printre ramurile pomilor roditori. Ca şi cum ar fi deprins treaba asta dintr-o practică îndelungată, ferma se întoarse repede de tot la starea de paragină. A fost vândută, pentru acoperirea impozitelor, unei companii de bunuri imobiliare din Monterey, iar oamenii de la Păşunile Raiului, fie că o mărturiseau deschis sau

nu, rămaseră încredințați că asupra fermei Battle apăsa un blestem. „E pământ mănos, obişnuiau ei să spună, dar nu l-aş lua în stăpânire nici dacă mi l-ai da pe degeaba. Nu ştiu ce anume o fi, dar cu ferma asta e ceva ciudat, aproape că ți se face părul măciucă. N-ar fi greu să crezi că e bântuită de duhuri."

Cei de la Păşunile Raiului fură străbătuți de-un fior de plăcere când se răspândi vestea că vechea fermă Battle avea să fie din nou luată în stăpânire de cineva. Pat Humbert aduse noutatea asta la magazinul universal, fiindcă văzuse nişte maşini în fața casei, iar T.B. Allen, proprietarul magazinului, avu grijă s-o răspândească spornic. Allen scoase din închipuirea lui toate amănuntele privitoare la noii proprietari şi le împărtăşi clienților, începându-şi totdeauna confidențele cu „zice lumea". „Zice lumea că ăsta de-a cumpărat ferma Battle e unul din ăia care umblă şi caută strigoi ca să scrie pe urmă despre ei." Pentru Allen „zice lumea" era un sistem de apărare, îl folosea aşa cum folosesc ziarele formula „se presupune".

Până să apuce Bert Munroe să-şi ia în stăpânire noua proprietate, au şi circulat prin Păşunile Raiului vreo duzină de istorii cu privire la el. Ştia că aceia care urmau să-i fie vecini stăteau cu ochii pe el, deşi niciodată nu izbutea să-i prindă asupra faptului. Iscoditul ăsta pe furiş a

fost ridicat de oamenii de la țară la rang de adevărată artă. Numaidecât ți-au descoperit până şi cel mai mărunt lucru ascuns, ți-au înregistrat şi ținut minte hainele pe care le porți, ți-au observat culoarea ochilor şi forma nasului şi, până la urmă, ți-au redus înfățişarea şi personalitatea la trei sau patru adjective, iar în toată vremea asta tu rămâneai cu impresia că nici măcar nu te bagă în seamă.

După ce cumpără ferma, Bert Munroe se apucă de treabă în grădina înțelenită, în vreme ce o echipă de dulgheri punea casa la punct. Până şi cea mai mică mobilă era scoasă în curte şi aruncată pe foc. Pereți întregi erau dărâmați şi ridicați din nou. Tapete noi au fost întinse pe toți pereții, iar acoperişul a fost refăcut în întregime, din plăci de azbest. În cele din urmă, zidurile exterioare au fost văruite în galben-deschis.

Bert însuşi a tăiat cu mâna lui vița sălbatică şi copacii din curte, ca să vină mai multă lumină. În trei săptămâni, vechea casă şi-a pierdut orice urmă de dărăpănare şi de pustiire. Prin nenumărate amănunte ce dovedeau multă iscusință, casa a fost făcută să arate asemenea altor sute de mii de locuințe de țară din vest.

De îndată ce zugrăveala dinăuntru şi de afară s-a uscat, a sosit şi mobila cea nouă, fotolii frumos tapițate şi o canapea, o sobă emailată, paturi de fier vopsite să pară ca de lemn şi

alcătuite în aşa fel încât să asigure cel mai mare confort. Au venit oglinzi cu rame încrustate, covoare pluşate, reproduceri după tablourile unui artist modern care a făcut ca albastrul să fie mult îndrăgit.

Odată cu mobila au sosit şi doamna Munroe şi cei trei membri mai tineri ai familiei. Doamna Munroe era o femeie durdulie şi purta un *pince-nez* fără rame, legat cu o panglică. Se pricepea de minune să conducă o casă. A tot mutat mobilele ba încolo, ba încoace, până când, în cele din urmă, a fost mulţumită; când se întâmpla aşa, arunca peste întreaga încăpere o privire pătrunzătoare, pe urmă încuviinţa din cap şi zâmbea, iar după aceea camera avea să rămână aşa pentru vecie, şi mobilele nu mai erau mişcate din loc decât pentru curăţenie.

Fiica ei, Mae, era o fată drăguţă, cu obraz rotund şi catifelat, cu buze frumoase. Avea o înfăţişare senzuală, dar sub bărbie i se vedea o cută moale şi drăguţă, semn că pe viitor avea să fie tot durdulie, ca maică-sa. Ochii îi erau prietenoşi şi senini, nu vădeau inteligenţă, dar, în orice caz, nici lipsa ei. Pe nesimţite avea să ajungă o dublură a maică-sii, gospodină pricepută, mamă de copii zdraveni şi nevastă bună, fără complexe.

În cameră la ea, Mae a înfipt programe de bal între sticla şi rama oglinzii. Pe pereţi a atârnat portrete înrămate ale prietenilor ei din Monterey,

iar pe noptieră şi-a aşezat albumul de fotografii şi carnetul de însemnări zilnice, prins cu un lăcăţel. În jurnal ţinea ascunse de ochi iscoditori o cu totul neinteresantă listă a balurilor, a petrecerilor, reţete de dulciuri şi însemnări ce vădeau uşoare preferinţe pentru anumiţi băieţi. Mae şi-a cumpărat şi şi-a făcut singură perdele pentru camera ei, dintr-un voal roz, prin care să se cearnă lumina, iar din creton înflorat şi-a făcut o draperie. Pe cuvertura de pat din satin plisat a aruncat la întâmplare cinci pernuţe, iar de ele a sprijinit o păpuşă franţuzească cu picioare lungi, cu păr blond şi cu o ţigaretă de cârpă atârnându-i molatic de pe buze. Mae socotea că păpuşa aceea dovedeşte cât de tolerantă este ea şi cum e în stare să accepte chiar şi lucruri pe care nu le aprobă în întregime. Îi plăcea şi aibă prietene şi prieteni cu trecut, fiindcă având astfel de prieteni şi ascultându-le vorbele îndepărta orice regret i s-ar fi putut naşte în suflet datorită faptului că viaţa-i fusese fără prihană. Avea nouăsprezece ani; cea mai mare parte din timp o consacra gândului la măritiş. Când ieşea cu băieţi, vorbea despre idealuri cu anumită emoţie. Mae ştia foarte vag ce sunt acelea idealuri, atâta doar că într-un fel oarecare ele stăteau la baza acelui gen de sărutări pe care le primeşti când te întorci acasă de la baluri sau de la petreceri.

Jimmie Munroe avea şaptesprezece ani, abia terminase liceul şi era cumplit de cinic. De obicei, în faţa părinţilor, atitudinea lui era aceea a unui om ursuz şi închis în sine. Ştia că n-ar avea niciun rost să le arate cât de multe aflase el despre lume, fiindcă tot n-ar fi înţeles. Aparţineau unei generaţii care nu ştia nimic nici despre păcat şi nici despre eroism. Ferma hotărâre de a-ţi consacra întreaga viaţă ştiinţei, după ce o curăţai de orice posibilităţi emoţionale, n-ar fi fost întâmpinată cu dragoste de părinţii lui. Prin ştiinţă, Jimmie înţelegea radioul, arheologia şi avioanele. Îi plăcea să-şi închipuie că se află în Peru şi dezgroapă vase de aur. Visa să se închidă într-un atelier ca o celulă şi, după ani de trudă şi înfruntare a ridicolului, să iasă de acolo cu un avion de o formă cu totul nouă, capabil să atingă viteze ameţitoare.

Curând după ce se aşezară în noua casă, camera lui Jimmie se transformă într-un talmeş-balmeş de mici maşinării. Erau acolo un aparat de radio cu galenă şi căşti, un magnetou manual care punea în mişcare claviatura unui aparat telegrafic, un telescop de alamă şi nenumărate alte maşinării, în cea mai mare parte cu piesele demontate. Mai avea Jimmie şi o ascunzătoare tainică, o ladă de stejar ferecată cu lacăt greu. Şi în lada aceea se aflau: o cutie de conserve pe jumătate plină cu capsule de dinamită, un

revolver vechi, un pachet de țigări Melachrino, trei scorneli de-ale lui cărora le spunea Văduvele Vesele, o sticluță cu rachiu de piersici, un cuțitaş de hârtie în formă de pumnal, patru pachete de scrisori de la patru fete diferite, şaisprezece rujuri de buze şterpelite de la partenere de dans, o cutie cu amintiri despre dragoste trecătoare – flori presate, batiste şi nasturi şi, cea mai prețuită dintre toate, o jartieră rotundă îmbrăcată în dantelă neagră. Cum anume făcuse rost de jartieră nu mai ținea minte. În orice caz, ceea ce *ținea* minte era oricum mult mai important. Înainte de a descuia lada, avea totdeauna grijă să închidă cu cheia uşa camerei.

În vremea liceului, cantitatea de păcate făptuite de Jimmie fusese egalată de mulți dintre prietenii lui şi lesne depăşită de câțiva dintre ei. Curând după mutarea la Păşunile Raiului, îşi dădu seama că nelegiuirile lui nu mai fuseseră făptuite şi de alții. Ajunse să se considere pe sine un fel de fante pocăit, dar nu chiar atât de pocăit încât să nu se mai poată aştepta la noi căderi în păcat. Faptul că trăise din plin îi dădea un substanțial avantaj față de fetele mai nevârstnice din acea vale. Jimmie era un băiat destul de drăguț, zvelt şi bine clădit, cu părul şi ochii negri.

Băiatul cel mai mic, Manfred (i se spunea de obicei Manny), era un copil serios, de şapte ani, cu chipul tras şi slăbit din pricina polipilor.

Părinții ştiau de polipi; chiar discutaseră să-l ducă şi la operație. Dar Manny se înspăimântă de perspectiva asta şi, dându-şi seama, maică-sa se folosi de spaima lui ca de o amenințare foarte eficace atunci când nu era cuminte. Acum doar o aluzie la operație pur şi simplu îl scotea pe Manny din minți. Domnul şi doamna Munroe îl socoteau un copil cât se poate de inteligent şi de dotat, poate chiar un geniu. De obicei se juca de unul singur ori stătea ceasuri întregi cu privirile pierdute în depărtare „visând", zicea maică-sa. Ani în şir nu şi-au dat seama că e anormal şi că dezvoltarea creierului i-a fost oprită din pricina polipilor. În mod obişnuit, Manny era un copil bun, cuminte şi uşor de înfricoşat şi adus la supunere, dar, dacă se speria puțin mai tare, îl apuca un soi de isterie capabilă să-l facă a-şi pierde stăpânirea de sine şi chiar instinctul de autoconservare. Se întâmplase chiar să se izbească furios cu fruntea de pământ până ce îi dădea sângele şi ochii i se congestionau.

Bert Munroe venise la Păşunile Raiului fiindcă obosise să se tot războiască împotriva unei forțe care totdeauna îl înfrângea fără greş. Se apucase în viața lui de multe treburi şi toate se duseseră de râpă, nu din pricina vreunor greşeli ale lui Bert, ci doar din pricina unor ghinioane, deşi fiecare dintre ele, luat în parte, nu era decât o simplă întâmplare. Bert aduna însă întâmplările

astea laolaltă şi atunci deveneau pentru el acte ale unei sorți duşmănoase şi vrăjmaşe reuşitelor sale. Obosise să tot lupte împotriva unei forțe fără nume, care mereu se înverşuna să-i bareze orice cale spre reuşită. N-avea decât cincizeci şi cinci de ani, dar voia să se odihnească; era pe jumătate convins că asupră-i apăsa un blestem.

Cu ani în urmă deschisese un garaj la o margine de oraş. Afacerile mergeau bine, banii începuseră să curgă. Dar tocmai când credea că s-a săltat din nevoi, autostrada a fost deviată, aşa că şi-a pierdut vadul şi a rămas fără lucru. Cam peste un an a vândut garajul şi a deschis o băcănie. Şi din nou treburile i-au mers strună. Îşi plătise datoriile şi începuse chiar să pună bani la bancă. Dar a apărut o rețea mare de băcănii, care a început o concurență neloială şi l-a silit să se retragă din afaceri. Bert era un om sensibil. Asemenea lucruri i se întâmplaseră de nenumărate ori. Tocmai când credea că succesul îi era asigurat, blestemul se abătea asupra lui. Încrederea în sine îi dispăruse. Izbucnirea războiului îl găsi aproape cu totul descurajat. Ştia că pe vreme de război se pot face bani frumoşi, dar acum, după ce fusese de atâtea ori înfrânt, îi era teamă.

A trebuit să-şi adune toate puterile înainte de a încheia cel dintâi contract pentru furnizare de fasole. În primul an de afaceri a scos cincizeci de

mii de dolari, în al doilea două sute de mii. În al treilea a contractat recolta de pe mii de acri de pământ mai înainte ca fasolea să fie măcar semănată. Prin contract garanta că avea să plătească zece cenți funtul de boabe, şi avea posibilitatea să vândă cu optsprezece cenți funtul, orice cantitate de fasole ar fi putut strânge. În noiembrie, războiul s-a sfârşit, şi a trebuit să vândă fasolea cu patru cenți funtul. A rămas cu ceva mai puțini bani decât avusese la început.

De data asta era pe deplin încredințat de apăsarea acelui blestem. Ajunsese atât de demoralizat, încât nici nu prea mai pleca de acasă. Muncea în grădină, îngrijind cele câteva legume şi tot cugetând la vrăjmăşia sorții lui. Şi astfel, de-a lungul câtorva ani copleşiți de toropeală, se născu treptat în sufletul său dorul de pământ. Îşi spunea că lucrul pământului ar fi fost singura strădanie pe care soarta n-ar fi luat-o în seamă. Credea că la o mică fermă ar putea să-şi afle odihna şi liniştea.

Ferma Battle i-a fost oferită de o agenție de bunuri imobiliare din Monterey. Bert cercetă ferma, socoti cam ce schimbări ar fi de făcut şi o cumpără. La început ai lui nu prea voiau să se mute, dar după ce curăți locul, introduse electricitate, instală telefon în casă şi o mobilă confortabil şi cu grijă, se mutară aproape cu entuziasm. Doamna Munroe considera bine-venită

orice schimbare l-ar fi putut smulge pe Bert din tristețea pe care şi-o plimba în grădina din Monterey.

Din clipa când cumpără ferma, Bert se simți uşurat. Blestemul se risipise. Ştia că de acum încolo nu mai avea de ce să se teamă. Într-o lună de zile umerii i se îndreptară şi de pe față i se şterse expresia aceea chinuită. Deveni un fermier plin de entuziasm; citi tot ce putea să găsească cu privire la metodele de cultivare a pământului, angajă un argat şi se puse pe muncă din zori şi până-n noapte. Fiecare zi îi aducea noi bucurii şi fiece firişor răsărit din sămânța aruncată în brazdă părea să-i ofere încă o garanție că de acum încolo nu mai avea de ce să se teamă. Era fericit şi, fiindcă îşi recăpătase încrederea, începu să lege prietenii în vale şi să-şi consolideze situația.

Într-o comunitate rurală e greu şi este nevoie de mult tact pentru a te face repede acceptat. Oamenii de pe vale priviseră venirea familiei Munroe cu oarecare ostilitate. Ferma Battle era un loc bântuit de duhuri. Totdeauna o socotiseră aşa, chiar şi cei care izbucneau în râs când auzeau de asemenea idee. Şi acum iată că vine cineva şi le dovedeşte că se înşelaseră. Ba mai mult decât atât, acesta schimbă fața locurilor făcând să dispară ferma blestemată şi punând în locul ei o aşezare senină şi prosperă. Oamenii se obişnuiseră cu ferma Battle aşa cum fusese ea. În

tainã, erau supãraţi din pricina schimbării petrecute.

Faptul cã Bert izbutise sã înlãture aceastã ostilitate era ceva cu totul deosebit. În trei luni ajunsese sã facã parte integrantã din vale, sã fie socotit un om de nãdejde, un vecin în adevãratul sens al cuvântului. Împrumuta unelte de la alţii şi le împrumuta şi el unelte celorlalţi. După şase luni, fu ales membru în comitetul şcolar; în mare mãsurã însãşi fericirea resimţitã de Bert din pricinã cã scãpase de urgiile sorţii îl fãcea plãcut în ochii celorlalţi. Pe lângã asta, era şi un om de treabã; se bucura când putea sã le fie de folos prietenilor şi, lucru încã şi mai de seamã, nu şovãia niciodatã sã cearã sfat şi sprijin.

O datã, la magazin, explicã unui grup de fermieri cum vede el lucrurile, şi cu toţii preţuirã sinceritatea acestor explicaţii. Asta s-a petrecut curând dupã sosirea lui în vale. Şi atunci T.B. Allen dãduse glas vechii întrebãri:

— Noi totdeauna am cam socotit casa aceea bântuitã de duhuri. O mulţime de lucruri ciudate s-au petrecut acolo. Pânã acum n-aţi vãzut nicio stafie?

Bert izbucni în râs şi rãspunse:

— Dacã îndepãrtezi dintr-un loc tot ce poate sluji de hranã, şobolanii îşi iau lumea în cap. Eu am alungat de acolo toate vechiturile şi toate întunecimile. Şi strigoii cu de-astea se hrãnesc.

— Ai făcut din ferma ta o aşezare de mai mare dragul, recunoscu Allen. Dacă ai s-o ții tot aşa, are să fie cea mai frumoasă fermă de pe Păşuni.

Un gând nou se ivi în mintea lui Bert şi îl făcu să se încrunte cu gravitate, spunând:

— Am avut la ghinioane cu duiumul. M-am apucat de o mulțime de treburi şi toate, pe rând, s-au dus de râpă. Când am venit încoace, îmi umbla prin cap că aş fi urmărit de un blestem. Deodată începu să râdă din toată inima, înveselit de gândul ce îi venise în minte: Şi ce m-apuc şi fac? Înainte de orice, cumpăr un loc despre care se credea că se află sub blestem. Să vedem, mi-am spus eu atunci, poate că blestemul ce apasă asupra mea şi blestemul fermei se-apucă să se încaiere şi se ucid unul pe celalalt. Oricum, vă spun cinstit: nu mai am nicio îndoială că aşa s-a întâmplat.

Ascultătorii izbucniră şi ei în râs. T.B. Allen izbi cu palma în tejghea şi strigă:

— Asta-i bună! Dar vă spun eu una şi mai bună: blestemul dumitale şi blestemul fermei s-au însoțit şi s-au ascuns împreună într-o gaură de hârciog, ca o pereche de şerpi cu clopoței. Poate că în curând o să ne trezim c-o droaie de pui de blesteme pe-aci, prin Păşuni.

Toți cei de față au izbucnit în hohote de râs, iar T.B. Allen s-a trudit să-şi vâre bine în cap toată

scena, ca s-o poată povesti şi altora. „Parcă ar fi vorbe dintr-o piesă de teatru” gândi el.

TREI

Edward Wicks trăia la Păşunile Raiului, într-o căsuță mohorâtă de pe marginea unui drum mai lăturalnic. În spatele casei se întindeau o livadă de piersici şi o mare grădină de zarzavat. În vreme ce Edward Wicks se îngrijea de piersici, nevasta şi cu fata lui cea frumoasă munceau în grădină şi culegeau mazăre, fasole verde şi căpşuni timpurii, pentru a fi duse şi vândute la Monterey.

Edward Wicks avea o față smeadă, butucănoasă şi ochi mici, neprietenoşi, aproape fără gene. Era cunoscut drept cel mai mare şmecher de pe vale. Se tocmea cu înverşunare şi niciodată nu era mai fericit decât atunci când izbutea să ia pe piersici câțiva cenți mai mult decât vecinii. Dacă i se ivea prilejul, mai păcălea pe câte cineva şi la afaceri de geambaşie, iar din pricina acestui soi de iscusință câştigase stima comunității; dar ciudat era că nu izbutea deloc să se îmbogățească. Totuşi, îi plăcea să mintă spunând că îşi vâră banii în bonuri de tezaur. La întrunirile comitetului şcolar, cerea celorlalți sfaturi cu privire la diverse asemenea hârtii de valoare şi, procedând astfel, izbutea să creeze impresia că economiile lui s-ar ridica la sume

considerabile. Oamenii din vale îi spuneau „Shark”[1] Wicks.

„Shark? spuneau ei. Ehei, cred că e om de vreo douăzeci de mii de dolari, dacă nu şi mai bine. Nu e prost deloc.”

Iar adevărul era că Shark nu avusese în viața lui mai mult de cinci sute de dolari deodată.

Cea mai mare plăcere a lui Shark izvora din faptul că era socotit om bogat. Într-adevăr, atât de mare bucurie trăia, încât presupusa bogăție începu să capete pentru el consistență. Stabilindu-şi averea imaginară la cincizeci de mii de dolari, ținea un registru în care îşi calcula dobânzile şi nota cu grijă feluritele investiții. Aceste tertipuri constituiau cea mai mare bucurie a vieții lui.

La Salinas se înființă o societate petrolieră, cu scopul de a săpa o sondă în partea de sud a comitatului Monterey. Cum auzi vestea asta, Shark se duse la John Whiteside, la fermă, ca să discute cu el despre valoarea acțiunilor noii societăți.

— Stăteam şi mă gândeam la această South County Oil Company, începu Shark.

— Ei, după rapoartele geologilor, s-ar zice că lucrurile stau bine, răspunse John Whiteside.

---

[1] În engl., rechin. (n.tr.)

Încă de mult am auzit eu că pe acolo s-ar găsi petrol. Sunt ani de zile de-atunci.

În asemenea chestiuni lui John Whiteside i se cerea deseori sfatul.

— Dar, bineînțeles, eu n-aş băga prea mulți bani în afacerea asta.

Shark îşi îndoi buza de jos cu degetul arătător şi câteva clipe rămase dus pe gânduri, pe urmă zise:

— Am stat şi m-am gândit mult la treaba asta. Mi se pare că ar fi o perspectivă foarte îmbietoare. Am vreo zece mii de dolari pe ici, pe colo, şi nu prea îmi aduc chiar cât s-ar cuveni. Cred că o să mă ocup mai îndeaproape de povestea asta. Dar ziceam că să aflu şi părerea dumitale.

Numai că hotărârea lui Shark fusese luată. De îndată ce ajunse acasă, luă de pe poliță registrul şi retrase zece mii de dolari din presupusul lui cont la bancă. Pe urmă înregistră în inventarul hârtiilor de valoare o mie de acțiuni South County Oil Company. Şi, din ziua aceea, începu să urmărească plin de înfrigurare cursul acțiunilor. Când prețul acțiunilor sălta puțin, îşi vedea de treburi fluierând întruna, iar când prețul scădea, simțea cum, de teamă, parcă i se pune un nod în gât. În fine, când s-a întâmplat ca acțiunile South County să se ridice vertiginos, pe Shark l-a cuprins o asemenea bucurie, încât s-a dus la magazinul universal din Păşunile Raiului şi a

cumpărat o pendulă de marmură neagră, de pus pe consolă, cu coloane de onix pe ambele părți ale cadranului şi cu un cal de bronz deasupra. Bărbații din magazin au schimbat între ei priviri pline de înțeles şi şi-au şoptit că Shark se pregăteşte să cucerească pe cineva.

Peste o săptămână, cursul acțiunilor a scăzut catastrofal şi compania a dispărut. În clipa când a auzit vestea, Shark şi-a şi luat registrul şi a înscris în el că vânduse acțiunile cu o zi înainte de prăbuşire, cu un câştig de două mii de dolari.

Întorcându-se de la Monterey, Pat Humbert a oprit maşina pe drumul lăturalnic, în fața casei lui Shark. Numaidecât i-a spus:

— Am auzit că te-ai curățat cu acțiunile alea South County.

Shark zâmbi încântat.

— Drept cine mă iei, Pat? Am vândut toate acțiunile acum două zile. Ar trebui să ştii şi tu, ca toată lumea, de altfel, că eu nu-s fraier. Ştiam că e vorba de un rahat, dar ştiam şi că la un moment dat acțiunile au să crească neapărat, pentru ca fondatorii să-şi poată scoate gologanii. Când s-au lepădat ei, m-am lepădat şi eu.

— Nu mai spune! exclamă Pat plin de admirație.

Şi, când s-a dus la magazinul universal, a lansat noutatea. Oamenii clătinau din cap şi făceau noi presupuneri cu privire la banii lui

Shark. Şi cu toţii recunoşteau că n-ar fi deloc încântaţi să se lanseze într-o afacere şi să-l aibă pe Shark drept concurent.

Cam pe vremea aceea, Shark a împrumutat de la o bancă din Monterey patru sute de dolari şi şi-a cumpărat un tractor Fordson vechi.

Treptat, faima lui de om cu judecată sănătoasă şi prevăzător a ajuns atât de mare, încât nimeni din Păşunile Raiului nu se gândea să cumpere vreo hârtie de valoare, o bucată de pământ sau chiar un cal, fără ca mai întâi să-i ceară sfatul lui Shark Wicks. Cu fiecare dintre admiratorii lui, Shark stătea şi cerceta amănunţit situaţia, apoi încheia cu un sfat uimitor de înţelept.

Peste câţiva ani, registrul arăta că prin plasamente bine chibzuite strânsese o sută douăzeci şi cinci de mii de dolari. Văzându-l cum trăieşte totuşi ca un om sărac, vecinii îl preţuiau încă şi mai mult, pentru că nu e puţin lucru să nu ţi se suie bogăţia la cap. Nu era el prost. Nevasta şi fata lui cea frumoasă tot mai îngrijeau de legume şi le culegeau ca să le vândă la Monterey, în vreme ce Shark îşi vedea de cele o mie de treburi din livadă.

În viaţa lui Shark nu existase nicio poveste de dragoste. La nouăsprezece ani o dusese de trei ori la bal pe Katherine Mullock, fiindcă era liberă. Cu asta şi-a asigurat precedentul, şi s-a însurat cu ea fiindcă familia lui Katherine şi toţi vecinii se

aşteptau la aşa ceva. Katherine nu era frumoasă, dar avea prospețimea robustă a unei buruieni tinere şi vigoarea unei mânze abia puse la ham. După măritiş, şi-a pierdut şi vigoarea, şi prospețimea, cum se întâmplă cu floarea după ce e polenizată. Obrajii îi căzură, şoldurile i se lățiră, şi astfel porni pe calea celui de al doilea destin al său – acela al muncii.

Felul cum se purta Shark cu nevasta nu era nici drăgăstos, nici hain. O conducea cu aceeaşi blândă neînduplecare cu care îşi mâna caii. Cruzimea i s-ar fi părut o prostie la fel de mare ca îngăduința. Nu discuta niciodată cu ea aşa cum se discuta cu o făptură omenească, nu-i împărtăşea niciodată nădejdile, gândurile sau necazurile lui, nu-i pomenea nimic despre averea lui de pe hârtie sau despre starea recoltelor de piersici. Dacă ar fi făcut una ca asta, Katherine ar fi fost uluită şi speriată. Viața era destul de grea şi fără a mai adăuga povara gândurilor şi a necazurilor altuia.

Singurul lucru lipsit de frumusețe de la ferma Wicks era casa, mohorâtă şi înnegrită. Gunoaiele şi necurățeniile naturii dispar în pământ odată cu trecerea fiecărui an, dar necurățeniile omeneşti dovedesc mai multă îndărătnicie. Curtea era împânzită de saci vechi, hârtii, sticle sparte şi ghemotoace de sârmă încurcată. Singurul loc din fermă unde nu creşteau iarba şi florile era

porțiunea de gunoi bătătorit din jurul casei, gunoi ajuns neprietenos şi neroditor din cauza albiilor cu apă săpunită aruncate peste el. Shark îşi irigase livada, dar nu vedea niciun motiv să risipească apă bună în jurul casei.

Când se născuse Alice, femeile de la Păşunile Raiului veniseră cu cârdul acasă la Shark, pregătite să se minuneze de frumusețea pruncului. Dar când văzuseră că pruncul era într-adevăr frumos, n-au mai ştiut ce să spună. Acele exclamații feminine pline de admirație, menite să le asigure pe tinerele mame că oribilele creaturi cu aspect de reptilă din brațele lor sunt oameni şi când o să se facă mari n-au să fie nişte monştri, îşi pierduseră orice sens. Mai mult decât atât, Katherine îşi privea copilul cu ochi lipsiți de încântarea prefăcută cu care cele mai multe femei îşi alină dezamăgirile. Atunci când a văzut cât de frumos e pruncul, Katherine a fost cuprinsă de mirare şi de teamă şi de presimțiri rele. Frumusețea fetiței se arăta prea minunată ca să nu ceară ceva în schimb. „Copiii frumoşi, îşi zicea Katherine, ajung bărbați sluți şi femei urâte când se fac mari.” Spunându-şi astfel, izbuti să mai alunge din presimțiri, ca şi cum ar fi prevăzut uneltirile sorții şi, ştiindu-le dinainte, le-ar fi răpit o parte din putere.

În cea dintâi zi de vizită, Shark auzise o femeie spunându-i alteia, de parcă nu i-ar fi venit să-şi

creadă ochilor: „Dar e un copil cu adevărat frumos. Cum îți explici că *poate* fi aşa de frumos?”

Atunci Shark se întorsese în dormitor şi se uitase îndelung la fiică-sa. Pe urmă ieşise în livadă şi căzuse pe gânduri. Pruncul era într-adevăr frumos. Dar ar fi fost o prostie să creadă că el sau Katherine, sau oricine ar fi să fie dintre neamurile lor, ar putea să aibă vreo legătură cu treaba asta, căci toți erau nişte oameni cu totul lipsiți de farmec, chiar şi dacă i-ar fi privit ca oameni simpli, aşa cum fuseseră totdeauna. Era limpede că primise un dar de mare preț, iar de vreme ce lucrurile de mare preț au fost totdeauna râvnite de toți, Alice trebuia apărată. Când gândea aşa, Shark credea în Dumnezeu, bineînțeles, văzând în el acea făptură misterioasă în stare să facă toate lucrurile care lui îi rămâneau de neînțeles.

Alice creştea şi se făcea din ce în ce mai frumoasă. Pielea îi era la fel de străvezie şi de catifelată ca petalele de mac; părul negru şi ondulat avea ceva din moliciunea frunzelor de ferigă, ochii aminteau de cerurile aburite şi încărcate de făgăduieli. Cine privea în ochii gravi ai copilului, tresărea deodată şi îşi zicea: „În ochii aceia se află ceva ce cunosc, ceva ce mi se pare că îmi amintesc limpede ori un lucru în căutarea

căruia am alergat toată viața". Apoi Alice întorcea capul. „Ia te uită. Nu-i decât o fetiță drăguță."

Asemenea lucruri a observat Shark la multă lume. A văzut bărbați roşind când se uitau la ea, a văzut puştani încăierându-se ca tigrii când Alice se afla prin preajmă.

I se părea că descifrează jinduire pe orice chip de parte bărbătească. Deseori, pe când lucra în livadă, se chinuia singur închipuindu-şi scene în care zlătarii o furau pe fetiță. De zece ori pe zi îi atrăgea atenția asupra anumitor primejdii: picioarele dindărăt ale cailor, gardurile înalte, suferințele ghemuite la pândă pe fundurile râpelor, sinuciderea sigură ce te aşteptă în cazul când treceai şoseaua fără să te uiți bine la dreapta şi la stânga, să vezi dacă nu cumva vine vreo maşină. Pentru el în fiecare vecin, în fiecare negustor ambulant şi, mai ales, în orice străin se ascundea un potențial răpitor de copii. Când se zvonea că au venit cine ştie ce vagabonzi la Păşunile Raiului, nicio clipă n-o mai scăpa pe fetiță din ochi. Cei veniți să petreacă la iarbă verde rămâneau uluiți de ferocitatea cu care Shark le poruncea să plece numaidecât de pe pământul lui.

Cât despre Katherine, frumusețea mereu mai înfloritoare a fetei nu făcea decât să-i sporească presimțirile negre. Destinul aştepta momentul prielnic loviturii, şi asta însemna doar că îşi aduna puterile ca să poată lovi şi mai crâncen.

Ajunse să fie roaba fiică-sii, mereu se învârtea în jurul ei şi îi făcea servicii mărunte, de felul celor oferite de obicei invalizilor aflați la un pas de moarte.

În ciuda faptului că soții Wicks îşi adorau copilul, că se îngrijeau cu spaimă în suflet de protejarea ei şi cu sete arzătoare îi sorbeau din ochi frumusețea, amândoi ştiau că fiica lor cea frumoasă era o biată fetiță incredibil de proastă, searbădă şi arierată. Pentru Shark, conştientizarea acestui lucru nu făcea decât să-i sporească temerile, întrucât era convins că nu e în stare să-şi poarte singură de grijă, aşa că avea să fie o pradă uşoară pentru oricine ar fi vrut s-o ducă de nas. Pentru Katherine însă, prostia lui Alice era ceva plăcut, de vreme ce îi oferea mamei atâtea prilejuri de a-i veni în ajutor. Ajutând-o, Katherine îşi dovedea superioritatea şi micşora într-o oarecare măsură marea prăpastie ce le despărțea; Katherine se bucura de orice slăbiciune a fetei, fiindcă asta o făcea să se simtă mai aproape de ea şi mai importantă.

Când Alice împlini paisprezece ani, o nouă răspundere veni să se adauge celor atât de numeroase asumate de tatăl ei. Până acum Shark nu se temuse decât că ar putea s-o piardă sau s-o vadă schilodită, dar de acum încolo începu să fie înspăimântat de gândul că ar putea sa-şi piardă fecioria. Încetul cu încetul, după îndelungă şi

atentă cercetare a subiectului, spaima asta din urmă ajunse să le absoarbă pe celelalte două. Începu să vadă în posibila pierdere a fecioriei fiicăsii atât dispariție, cât şi schilodire. Iar de atunci deveni neliniştit şi bănuitor, ori de câte ori vreun bărbat sau vreun băiat ajungea prin preajma fermei.

Preocuparea asta se transformă în coşmar. De nenumărate ori îi punea în vedere nevestei să nu cumva s-o scape vreo clipă pe Alice din ochi.

— N-ai cum să ştii ce se poate întâmpla, repeta el, şi bănuiala i se aprindea în ochii spălăciți. N-ai cum să ştii ce se poate întâmpla.

Slăbiciunea de minte a fiicei lui îi sporea cumplit spaima. „Oricine, se gândea el, ar putea s-o nenorocească. Absolut oricine ar fi lăsat singur cu ea, ar putea să-şi facă toate mendrele.” Fiind atât de proastă, nu era în stare să se apere singură. Niciun om nu şi-a păzit vreodată cățeaua premiată aflată în călduri cu mai multă grijă decât îşi păzea Shark fiica.

De la o vreme, Shark nu mai fu mulțumit cu ceea ce ştia despre nevinovăția ei, ci trebui neapărat să capete şi asigurări. Lună de lună o înnebunea de cap pe nevastă-sa. Ştia soroacele chiar mai bine decât ea. Şi întreba crunt:

— E cum trebuie?

Katherine răspundea cu dispreț:

— Nu încă.

Apoi peste câteva ceasuri:

— E cum trebuie?

Şi o ținea aşa întruna, până când, în cele din urmă, Katherine răspundea:

— Sigur că este. Ce ți-oi fi închipuit?

Răspunsul ăsta îi ajungea lui Shark pentru o lună de zile, dar nici pe departe nu-i slăbea vigilența. Neprihănirea rămăsese intactă, prin urmare trebuia păzită mai departe.

Shark ştia bine că într-o zi Alice o să se mărite, dar, oricât de des i-ar fi trecut prin minte acest gând, de fiece dată îl alunga şi încerca să-l dea uitării, fiindcă şi căsătoria fetei îi pricinuia aceeaşi aversiune ca seducerea. Alice era un lucru de preț şi deci trebuia păzit şi păstrat. Pentru el nu era vorba de o problemă morală, ci de una estetică. De îndată ce şi-ar fi pierdut neprihănirea, n-ar mai fi fost acel bun de preț păstrat de el ca o adevărată comoară. N-o iubea pe Alice aşa cum un tată îşi iubeşte copilul. Mai curând o tezauriza, nu se mai sătura privind-o, aşa cum ar fi privit un lucru de-al său unic şi de negrăită frumusețe. Iar pe măsură ce trecea timpul şi el întreba: „E cum trebuie?”, lună după lună, neprihănirea asta ajunse să reprezinte sănătatea, rămânerea în viață şi integritatea ei corporală.

Într-o zi, când Alice avea şaisprezece ani, Shark se apropie de nevastă-sa cu adâncă îngrijorare întipărită pe față.

— Ştii, de fapt, nu putem spune că fata e cum trebuie... adică... nu putem fi într-adevăr siguri decât dacă o ducem la un doctor.

Mai întâi Katherine s-a uitat lung la el, străduindu-se să înțeleagă ce anume vor să spună cuvintele acelea. Pe urmă şi-a ieşit din fire, pentru prima oară în viața ei, şi i-a spus:

— Eşti o lighioană împuțită şi bănuitoare. Ieşi afară de-aici! Şi dacă mai spui vreodată asemenea vorbe, să ştii că... că te las şi plec.

Izbucnirea lui Katherine îl uimi, dar nu-l sperie pe Shark. Totuşi, renunță la ideea examenului medical şi se mulțumi doar cu întrebarea de fiecare lună.

Între timp, averea din registrul lui Shark continua să crească. Noapte de noapte, după ce Katherine şi Alice se culcau, lua de pe poliță registrul cel gros şi îl deschidea sub lampa atârnată de tavan. După aceea, ochii spălăciți priveau mijiți, iar chipul butucănos căpăta o expresie de viclenie în vreme ce îşi tot aranja plasamentele şi îşi calcula dobânzile. Buzele începeau să i se mişte încet, fiindcă în acele clipe dădea telefonic dispoziție să i se cumpere un nou stoc de acțiuni. O expresie gravă şi îndurerată i se aşternea pe chip când pornea procedura de executare a ipotecii pe care o avea asupra unei ferme de mâna întâi. „Îmi calc pe suflet când fac

asta, şoptea el. Dar, oameni buni, trebuie să înțelegeți că aşa e în afaceri."

Atunci îşi înmuie penița în sticla cu cerneală şi trecu în registru executarea ipotecii. Apoi mormăi: „Salată. Toată lumea pune salată. Pe piață are să fie un adevărat potop. Cred c-aş face mai bine să pun cartofi şi să scot ceva gologani. Pământul din luncă e grozav". Şi înscrise în registru semănarea a trei sute de acri de cartofi. Ochii îi alunecară pe deasupra cifrelor. Treizeci de mii de dolari zăceau la bănci şi nu aduceau decât o dobândă mică. Era o ruşine. Practic, banii ăştia stăteau degeaba. O adâncă încordare i se ivi în ochi. Se întreba cum oare stăteau lucrurile la San Jose Building & Loan. Acolo se plătea dobândă de şase la sută. Însă nu se cădea să dea buzna cu ochii închişi, fără să cerceteze cum merg treburile la compania asta. În vreme ce închidea registrul ca să se ducă la culcare, Shark hotărî să ceară sfatul lui John Whiteside cu privire la compania din San Jose. Îşi spunea cu nelinişte: „Uneori companiile astea mai dau şi faliment, şi funcționarii se ascund".

Mai înainte ca familia Munroe să se mute pe vale, Shark bănuia de intenții rele față de Alice pe toți bărbații şi băieții, dar îndată ce a dat pentru prima oară cu ochii de Jimmie Munroe, temerile şi bănuielile i s-au îngustat până au ajuns să se concentreze toate asupra blazatului Jimmie.

Flăcăul era subțirel şi frumos la chip, avea gura senzuală şi bine desenată, iar în ochi îi strălucea aroganța aceea provocatoare atât de des folosită de băieții din ultimele clase de liceu. Despre Jimmie se spunea că ar bea gin; purta haine de oraş, din stofă de lână – niciodată salopetă. Părul îi strălucea de briantină şi întregul său fel de a se purta, gesturile şi ținuta, care îi dădeau un aer de fante, făceau ca fetele din Păşunile Raiului să înceapă a chicoti şi a se agita, la vederea lui, pline de admirație şi de stinghereală. Jimmie le cerceta pe fete cu ochi senini şi cinici şi se străduia să le arate că nu era de nasul lor. Ştia că fetele tinere sunt puternic atrase de băieții cu trecut. Şi Jimmie avea trecut. De mai multe ori se îmbătase la Riverside Dance Palace; sărutase cel puțin o sută de fete, şi de trei ori avusese aventuri vinovate printre sălciile de pe malul râului Salinas. Încerca el să lase a i se citi pe chip viața vicioasă, dar se temea că nu e de ajuns ce se poate citi pe chip, aşa că lansă câteva zvonuri mârşave care se răspândiră prin Păşunile Raiului cu o iuțeală ce-i mergea la inimă.

Zvonurile ajunseră şi la urechea lui Shark, şi în sufletul său se născu împotriva lui Jimmie Munroe o ura ce-şi afla izvorul în teama pricinuită de felul cum se purta Jimmie cu femeile. „Oare ce şansă i-ar mai rămâne frumoasei şi neajutoratei

Alice – îşi spunea Shark împotriva unuia atât de iscusit în deşertăciunile lumeşti?”

Alice nu-l zărise niciodată pe Jimmie, când Shark îi şi interzise să-l întâlnească. Îi vorbi cu asemenea înverşunare, încât în creierul indolent al fetei se trezi un oarecare interes.

— Să nu dea dracu’ să te prind vreodată stând de vorbă cu Jimmie Munroe ăla, îi spuse Shark.

— Da’ cine-i Jimmie Munroe, tată?

— Nu te interesează pe tine cine e. Atâta ține minte: să nu dea dracu’ să te prind vreodată stând de vorbi cu el! Auzi ce-ți spun?! Ia seama! Te jupoi de vie, dacă măcar te uiți o dată la el.

Shark nu-i atinsese fetei nici măcar un fir de păr din cap, pentru aceleaşi motive pentru care nu-i trecuse prin cap să biciuiască un vas de Dresda. Nu îndrăznea nici s-o mângâie, de teamă să nu lase cumva vreo urmă. De altminteri, nevoia de pedeapsă nu se ivise niciodată. Alice fusese totdeauna un copil blând şi cuminte. Neastâmpărul nu poate porni decât dintr-o idee sau dintr-o ambiție. Iar ea nu cunoscuse niciodată asemenea lucruri.

Şi iarăşi:

— Ia spune, nu cumva ai stat de vorbă cu Jimmie Munroe? Ai stat?

— Nu, tată.

— Bine. Ai grija, să nu dea dracu’ să te prind.

După ce i se repetă de mai multe ori aceeaşi poruncă, în celulele lipsite de agerime ale creierului lui Alice se strecură convingerea că, într-adevăr, ar fi o plăcere să-l întâlnească pe Jimmie Munroe. Se întâmplă chiar să-l şi viseze, de unde se poate bănui cât de stârnită era. Alice visa rareori. În visul acela, se făcea că un bărbat cu înfăţişarea indianului de pe calendarul din odaia ei, pe care îl chema Jimmie, venise într-un automobil strălucitor şi îi dăduse o piersică mare şi zemoasă. Când muşcase din piersică, zeama i se prelinsese pe bărbie, şi lucrul acesta o stânjenise foarte mult. Pe urmă o trezi maică-sa din somn, fiindcă sforăia prea tare. Katherine era fericită că fiică-sa sforăie, fiind vorba de un neajuns menit să le pună pe aceeaşi treaptă. Dar, în acelaşi timp, nu prea era semn de distincţie.

Shark Wicks primi o telegrama. „Mătuşa Nellie s-a săvârşit din viaţă noaptea trecută. Înmormântarea sâmbătă." Se urcă în Fordul lui şi se duse până la ferma lui John Whiteside să-i spună că n-are să poată veni la şedinţa comitetului şcolar. John Whiteside era secretarul comitetului. Înainte de a pleca, Shark păru încurcat vreo câteva momente, şi pe urma spuse:

— Mă gândeam să te întreb ce părere ai despre San Jose Building and Loan Company.

John Whiteside zâmbi şi răspunse:

— Nu prea ştiu multe despre compania asta anume.

— Ei, uite, am treizeci de mii care zac la bancă şi nu aduc decât trei la sută. Şi mă gândisem să mă interesez dacă nu cumva aş putea scoate de undeva puțin mai multă dobândă.

John Whiteside îşi rotunji buzele, începu să sufle încetişor şi opri curentul de aer folosind arătătorul.

— Ți-o spun pe loc. Building and Loan e cea mai bună carte pe care o poți juca.

— Ei, eu nu fac afaceri de felul ăsta. Nu vreau jocuri de noroc, i-o tăie Shark. Dacă nu pot fi sigur de profit într-o afacere, nu mă amestec. Prea multă lume joacă la noroc.

— N-a fost decât un fel de a vorbi, domnule Wicks. Nu prea se întâmplă ca asemenea companii de construcții şi împrumut să dea faliment. Şi plătesc dobândă frumoasă.

— Oricum, o să mă interesez, hotărî Shark. Mă duc astăzi până la Oakland, la înmormântarea mătuşii Nellie, şi am să mă opresc vreo câteva ceasuri la San Jose, să mă interesez de compania asta.

În seara aceea, la magazinul universal din Păşunile Raiului s-au făcut noi presupuneri cu privire la averea lui Shark, fiindcă Shark se sfătuise cu mai multă lume.

— Ei, oricum ar fi, un lucru e sigur, încheie T.B. Allen. Shark Wicks nu e prost. De sfătuit se sfătuieşte cu toată lumea, dar nu se ia după vorba nimănui, până nu cercetează şi nu se convinge el singur.

— Nu, nu-i prost deloc, conveniră toți cei de față.

Shark a plecat la Oakland sâmbătă dimineața, lăsându-şi pentru prima oară în viață nevasta şi fata singure. Sâmbătă seara Tom Breman a venit să le ia pe Katherine şi pe Alice la un bal din clădirea şcolii.

— Vai! Nu cred că domnului Wicks i-ar plăcea una ca asta, răspunse Katherine cu glas tremurător şi speriat.

— Dar nu v-a spus să nu vă duceți, nu-i aşa?

— Nu, numai că... până acum n-a mai lipsit niciodată de acasă. Nu cred că i-ar plăcea să ne ducem.

— Atâta doar că nu s-a gândit niciodată la o asemenea posibilitate, o linişti Tom Breman. Haideți! Îmbrăcați-vă!

— Hai să mergem, mamă, zise Alice.

Katherine ştia bine că fiică-sa e în stare să ia o hotărâre atât de pripită, deoarece era prea proastă ca să-i fie teamă. Alice nu putea să-şi dea seama de urmările unei fapte. N-avea cum să se gândească la săptămânile de chinuitoare discuții ce aveau să urmeze după întoarcerea lui Shark.

Katherine parcă îl şi auzea, de pe acum: „Nu înțeleg de ce trebuia să te duci când eu nu eram acasă. Când am plecat, mi-am zis că amândouă o să aveți grijă de treburile fermei, dar cel dintâi lucru pe care l-ați făcut a fost să vă duceți la bal!” Şi pe urmă întrebările: „Cine a dansat cu Alice? Aşa şi ce i-a spus? De ce n-ai auzit? Ar fi trebuit să auzi”. Shark n-avea să păstreze supărare, dar săptămâni la rând numai despre asta avea să vorbească, să vorbească întruna până ce ei i s-ar fi făcut lehamite chiar şi să audă de bal. Iar în ziua cuvenită a lunii, întrebările lui aveau să bâzâie ca roiurile de țânțari, până s-ar fi încredințat că Alice nu e pe cale de a avea un copil. Katherine nu socotea că distracția oferită de bal ar merita chinul întregii zarve pe care urma s-o înfrunte după aceea.

— Hai să mergem, mamă, se ruga Alice. În viața noastră n-am fost nicăieri numai noi două.

Un val de milă năpădi sufletul lui Katherine. Sărmana fată nu avusese în viața ei nici măcar o singură clipă care să fie numai a ei. Niciodată nu discutase fleacuri cu vreun băiat, fiindcă taică-său nu i-ar fi îngăduit să spună ori să asculte vorbe pe care el să nu le audă.

— Bine, încuviință cu sufletul la gură. Dacă domnul Breman aşteaptă până ne îmbrăcăm, o să mergem.

Se simțea foarte vitează, de vreme ce era în stare să aţâţe neliniştile lui Shark.

Pentru o fată de la țară, frumusețea prea deosebită e un inconvenient aproape la fel de mare ca urâțenia. Când băieții de prin împrejurimi se uitau la Alice, li se punea un nod în gât, mâinile şi picioarele nu mai aveau astâmpăr, iar gâturile li se înroşeau ca focul. Nimic nu i-ar fi putut sili să stea de vorbă cu ea ori s-o cheme la dans. În loc de asta, dansau dezlănțuiți cu fete mai puțin frumoase, deveneau gălăgioşi ca nişte copii timizi şi se dădeau în spectacol cu frenezie. Când fata privea în altă parte, o cercetau cu ochi iscoditori, dar, dacă se uita spre ei, se străduiau să lase impresia că nici n-au băgat de seamă c-ar fi acolo. Tratată totdeauna în acest fel, Alice habar n-avea cât era de frumoasă. Aproape se resemnase că, în asemenea împrejurări, să joace pur şi simplu rolul unei flori lipite de perete.

Când Katherine şi Alice intrară pe uşa şcolii, Jimmie Munroe stătea rezemat de zid, cu eleganță nepăsătoare şi afişând un plictis trufaş. Pantalonii lui Jimmie erau largi la manşete cât roata carului, iar pantofii lui de piele veritabilă aveau boturile pătrate ca o cărămidă. O cravată neagră cu dungi de toate culorile curcubeului flutura pe piepții cămăşii de mătase albă, iar părul îi lucea bine uns pe cap. Jimmie era băiat de la oraş. Se năpusti ca un vultur nepăsător. Nici n-apucase Alice să-şi

scoată haina, că se şi afla lângă ea. Cu glasul obosit căpătat în clasele de liceu, întrebă:

— Dansezi, drăguțo?

— Hî? făcu Alice.

— Ce-ai zice să dansezi cu mine?

— Adică să dansăm?

Alice întoarse spre el ochii neguroşi şi încărcați de făgăduieli, iar atunci întrebarea prostească deveni încântătoare şi plină de haz, dezvăluind semne ale altor lucruri în stare să-l emoționeze şi să-l atâțe până şi pe cinicul Jimmie.

Lui i se păru că-l întrebase: „Să dansăm." Adică: „Doar să dansăm?" Şi, în ciuda faptului că terminase liceul, Jimmie simți un nod în gât, mâinile şi picioarele începură să i se mişte nervos şi sângele îi năpădi sub pielea gâtului.

Alice se întoarse către maică-sa, încă de pe acum angajată împreună cu doamna Breman în acele flecăreli pe teme culinare, specifice gospodinelor.

— Mamă, zise Alice, pot să dansez?

— Dansează, răspunse Katherine zâmbind. Apoi adăugă: Distrează-te şi tu o dată.

Jimmie văzu că Alice dansează prost. Când muzica încetă, propuse:

— E tare cald aici, nu-i aşa? Hai să ne plimbăm puțin.

Şi o conduse afară, sub sălciile din curtea şcolii.

Peste câtăva vreme, o femeie care se aflase pe verandă intră înăuntru şi îi şopti lui Katherine ceva la ureche. Katherine sări ca arsă, se repezi afară şi strigă disperată:

— Alice! Alice, treci numaidecât încoace!

Când cei doi răzleţiţi se iviră din întuneric, Katherine se răsti la Jimmie:

— Să stai deoparte, auzi ce-ţi spun? Să nu te mai apropii de fată, c-altminteri dai de bucluc.

Bărbăţia lui Jimmie se topi. Se simţea ca un copil eliminat din şcoală. Nu-i convenea deloc, dar n-avea încotro. Katherine îşi conduse fiica îndărăt în şcoală.

— Nu ţi-a spus taică-tău să nu te apropii de Jimmie Munroe? Nu ţi-a spus? o întrebă ea cu groază.

— Ăsta era? şopti Alice.

— Sigur că ăsta. Ce făceaţi amândoi acolo?

— Ne sărutam, răspunse Alice cu glas sfios.

Katherine rămase cu gura căscată. Pe urmă spuse:

— Vai, Dumnezeule! Vai, Dumnezeule, ce-am să mă fac?

— E ceva rău, mamă?

Katherine se încruntă, apoi spuse tare:

— Nu... nu, sigur că nu e rău. E... bine. Dar cu niciun chip să nu-i spui vreodată lui taică-tău. Să nu-i spui nici măcar dacă te întreabă! Ar... ce mai, şi-ar pierde minţile. De-acum stai numai aici,

lângă mine, toată seara, şi să nu te mai vezi niciodată cu Jimmie Munroe, da? Poate că nu află taică-tău. Vai, Doamne, tare aş vrea să nu afle de povestea asta!

Luni, Shark Wicks coborî din trenul de seară la Salinas şi luă autobuzul până la răscrucea unde şoseaua către Păşunile Raiului dădea în autostradă. Îşi luă geanta şi porni să străbată pe jos cele patru mile ce-l despărțeau de casă.

Era o noapte senină, înmiresmată, cu cerul spuzit de stele. Sunete stinse şi tainice venite dinspre coline îi urau bun sosit acasă şi îi stârneau în minte felurite visări, aşa că nici nu mai ştia pe unde călca.

Îi plăcuse înmormântarea. Fuseseră flori frumoase, şi atât de multe! Bocetele femeilor şi mersul grav al bărbaților umpluseră sufletul lui Shark de o jale duioasă ce numai neplăcută nu putea să fie. Până şi solemnul ritual al slujbei religioase, pe care nimeni nu-l înțelege şi nimeni nu-l ascultă, fusese un fel de balsam ce picurase în trupul şi în mintea lui Shark dulci şi tainice alinări. Un ceas întreg stătuse în biserică, şi din răstimpul petrecut acolo se alese cu pacea florilor înmiresmate şi a norilor de tămâie, precum şi cu strălucirea legăturilor stabilite între el şi eternitate. Şi toate acestea fuseseră încrustate în făptura lui de zguduitoarea simplitate a înmormântării.

Pe mătuşa Nellie n-o cunoscuse niciodată foarte bine, dar înmormântarea ei îl desfătase profund. Se pare că într-un fel sau altul neamurile auziseră de averea lui, fiindcă îi arătaseră atenție şi respect. Iar acum, în drum spre casă, redepăna în minte toate aceste lucruri, şi bucuria grăbi scurgerea timpului, scurtă drumul şi îl aduse repede la magazinul universal din Păşunile Raiului. Shark intră, fiind sigur că aici poate găsi pe cineva în stare să-i dea de ştire de câte s-or mai fi petrecut pe vale în lipsa lui.

T.B. Allen, proprietarul, ştia tot ce se întâmpla, ba se mai pricepea şi să sporească interesul oricărei noutăți, prefăcându-se că nu prea e bucuros să vorbească despre ea. Cea mai prostească veste devenea pasionantă dacă era înfățişată de T.B.

La intrarea lui Shark în prăvălie, nu se afla decât proprietarul. T.B. depărtă de perete speteaza scaunului în care stătuse răsturnat, şi ochii începură să-i sclipească de curiozitate.

— Am auzit c-ai fost plecat, spuse pe un ton ce lăsa să se înțeleagă lesne că e gata să păstreze taina.

— M-am dus până la Oakland, răspunse Shark. A trebuit să iau parte la o înmormântare. Dar m-am gândit că aş putea să mă ocup şi de ceva afaceri în vremea asta.

T.B. aşteptă atâta vreme cât ar fi cerut un cuviincios timp de gândire.

— S-a întâmplat ceva, Shark?

— Ei, nu ştiu dacă aş putea spune chiar aşa. M-am interesat de o anumită companie.

— Ai investit ceva bani? întrebă T.B. cu deferență.

— Ceva.

Amândoi îşi coborâră privirile în podea.

— Ce s-a mai întâmplat cât am lipsit eu?

În aceeaşi clipă, pe chipul bătrânului se întinse o expresie ce vădea şovăială. Se putea citi limpede acolo neplăcerea de a spune despre ce e vorba, o înnăscută silă față de tot ce poate fi prilej de bârfă. Până la urmă, mărturisi:

— Bal la şcoală.

— Da, ştiam.

T.B. se foi puțin. Se părea că în mintea lui are loc un conflict: Oare să-i spună lui Shark ce ştia, şi asta numai spre binele lui, sau mai bine să păstreze taina doar pentru sine? Shark urmărea lupta asta cu mult interes. De câte ori nu asistase el la asemenea conflicte. Şi îl îndemnă:

— Ei, ia spune.

— Am auzit că foarte curând s-ar putea să avem nuntă.

— Zău? Cine?

— Ei, foarte aproape de casă, aş zice eu.

— Cine? întrebă din nou Shark.

Încă o dată T.B. luptă zadarnic şi pierdu, aşa că mărturisi:

— Dumneata.

— Eu? chicoti Shark.

— Alice.

Shark înlemni şi se uită lung la bătrân. Pe urmă făcu vreo câțiva paşi spre el şi se aplecă amenințător asupra lui.

— Ce vrei să zici? Spune-mi ce vrei să zici... auzi!

T.B. ştia că întrecuse măsura. Se retrase ghemuit din fața lui Shark.

— Liniştește-te, domnule Wicks! Să nu faci vreo prostie!

— Spune-mi ce-ai vrut să zici! Să-mi spui cu de-amănuntul!

Shark îl înhață pe T.B. de umăr şi îl zgâlțâi, cu furie.

— Păi, nu s-a întâmplat decât la bal... numai la bal.

— A fost Alice la bal?

— Îhî.

— Ce-a căutat acolo?

— Nu ştiu. Adică, vreau să spun... nimic.

Shark îl smuci din scaun şi-l ținu cu putere în sus, pe picioarele lui nesigure. Porunci:

— Spune-mi!

Bătrânul scânci:

— Doar atât, c-a ieşit cu Jimmie Munroe în curte.

Shark îl înhăță acum de amândoi umerii şi îl scutură ca pe un sac pe negustorul îngrozit.

— Spune-mi! Ce-au făcut acolo, în curte?

— Nu ştiu, domnule Wicks.

— Spune-mi!

— Păi, domnişoara Burke... domnişoara Burke zicea... că se sărutau.

Shark lasă sacul să cadă şi se aşează. Îl tortura un simțământ de gravă pierdere. În vreme ce se uita fix la T.B. Allen, mintea i se lupta din greu cu chestiunea prihănirii fiică-sii. Nu-i trecea prin gând că totul s-ar fi putut opri la sărut; întoarse capul şi privirile îi rătăciră deznădăjduite prin magazin. T.B. văzu cum îşi îndreptă ochii asupra vitrinei cu arme.

— Să nu faci vreo prostie, Shark, strigă bătrânul. Puştile acelea nu-s ale tale.

Shark nici măcar nu zărise puştile, dar acum, când i se atrăsese atenția asupra lor, sări de pe scaun, împinse în lături geamul glisant şi scoase o carabină de calibru mare. Smulse eticheta cu prețul şi aruncă în buzunar o cutie de cartuşe. După aceea, fără să-l învrednicească pe negustor barem cu o singură privire, ieşi pe uşă şi se pierdu în întuneric. Dar bătrânul T.B. se şi repezise la telefon, mai înainte de a se fi stins sunetul paşilor grăbiți ai lui Shark.

Mergând cu pas zorit, întins către casa lui Munroe, Shark simți cum gândurile încep să-i alerge bezmetice prin minte. De un lucru era totuşi sigur, acum, după ce mersese o vreme: nu voia să-l ucidă pe Jimmie Munroe. Nici măcar prin cap nu-i trecuse să-l împuşte, până ce negustorul nu-i strecurase în minte gândul ăsta. Apoi, tot ce făcuse, făcuse fără să se gândească. Acum, încotro s-o apuce? Încercă să-şi închipuie ce avea să facă după ce va ajunge la casa lui Munroe. Poate că va trebui să-l împuşte pe Jimmie Munroe. Poate că lucrurile se vor desfăşura în aşa fel încât îl vor sili să facă moarte de om ca să-şi păstreze prestigiul în Păşunile Raiului.

Auzi o maşină apropiindu-se şi se trase în lături, în tufişuri, lăsând-o să treacă în goană pe lângă el, duduind cumplit din țeava de eşapament. Avea să ajungă repede la ținta călătoriei, şi nu-l ura pe Jimmie Munroe. Nu ura nimic altceva în afara acelui simțământ de gol în suflet care îl copleşise în clipa când aflase că Alice îşi pierduse virtutea. Acum nu se mai putea gândi la fiică-sa decât ca la o moartă.

Zări înaintea sa luminile de la casa lui Munroe. Dar ştia că nu poate să-l împuşte pe Jimmie. Chiar daca i-ar fi râs în nas, tot nu l-ar fi putut ucide pe bietul băiat. Moartea de om nu i se potrivea. Hotărî să arunce un ochi printre ostrețele porții, iar pe urmă să-şi vadă de drum,

întins, până acasă. N-are decât să râdă lumea cât o vrea, dar el moarte de om nu poate face.

Deodată, un om se ivi din umbra unui tufiş şi răcni la el:

— Azvârle carabina, Wicks, şi mâinile sus!

Cuprins parcă de o supuşenie venită din oboseală, Shark aşează carabina pe pământ. Recunoscuse glasul ajutorului de şerif şi strigă:

— Bună, Jack!

Pe urmă, o mulțime de lume se strânse în jurul lui. Undeva mai departe, Shark zări chipul speriat al lui Jimmie. Şi Bert Munroe era speriat şi îi spuse:

— De ce-ai vrut să-l împuşti pe Jimmie? Mi-a telefonat T.B. Acum trebuie să te vâr undeva de unde să nu poți face rău.

— Nu poți să-l bagi la puşcărie, interveni locțiitorul şerifului. N-a făcut nimic. Singurul lucru pe care îl poți face e să-i ceri să depună o garanție, ca să fii sigur c-o să se astâmpere.

— Aşa zici? Atunci cred c-aşa trebuie să fac, conveni Bert cu glas tremurător.

— Dar ai face bine să ceri o garanție mare, continuă ajutorul şerifului. Shark e om cu avere frumoasă. Haideți! Îl ducem la Salinas acum, şi pe urmă poți să depui plângerea.

A doua zi de dimineață, Shark Wicks intră abătut în casă şi se întinse pe pat. Ochii îi erau trişti şi obosiți, dar îi ținea deschişi. Brațele îi

zăceau întinse de-a lungul trupului, ca ale unui mort. Şi ceasuri întregi zăcu aşa.

Din gradina de zarzavat, Katherine îl văzuse intrând în casă. Se bucură nespus la vederea umerilor căzuți şi a felului cum abia îşi ținea capul în sus, iar când se întoarse în casă pentru a pregăti prânzul, păşi pe vârful picioarelor şi îi făcu şi fetei semn să păstreze liniştea.

La ceasurile trei, Katherine veni în pragul dormitorului şi se uită înăuntru, spunând:

— Alice e neprihănită. Ar fi trebuit să mă întrebi şi pe mine înainte de a face ceva.

Shark nu răspunse şi nu făcu nicio mişcare.

— Ce, nu mă crezi?

Amorțeala totală a bărbatului ei o înspăimântă.

— Dacă nu mă crezi, putem chema un doctor. Trimit chiar acum după unul, dacă nu mă crezi.

Capul lui Shark nu se clinti. Dar spuse totuşi, cu glas lipsit de vlaga:

— Te cred.

Pe când stătea în prag, un simțământ niciodată încercat până atunci se ivi în sufletul lui Katherine. Şi făcu un lucru la care nu se gândise în toata viața ei. O năzuință caldă i se cuibări în miezul ființei. Se aşează pe marginea patului şi, cu un gest hotărât, luă capul lui Shark şi îl aşează în poală. Asta venea din instinct, şi acelaşi instinct puternic şi sigur îi împinse mâna să mângâie

fruntea lui Shark. Din pricina înfrângerii, trupul lui părea să nu mai aibă oase.

Privirile lui Shark nu se clintiră de pe tavan, dar în timpul mângâierilor începu să vorbească sacadat:

— Nu am niciun ban, spunea glasul lui monoton. M-au dus la puşcărie şi mi-au cerut o garanție de zece mii de dolari. Judecătorului a trebuit să-i spun. Şi toți au auzit. Acum toți ştiu... că nu am niciun ban. Niciodată n-am avut. Nu pricepi? Registrul ăla nu era... decât o minciună. De la început şi până la sfârşit numai minciuni. Totul a fost o minciună. Judecătorului a trebuit să-i spun.

Katherine îl mângâia pe cap cu duioşie, şi năzuința aceea fierbinte creştea mereu. Se simțea mai necuprinsă decât lumea întreagă. Lumea întreagă stătea în poala ei, şi ea îi aducea alinare. Mila o făcea să capete statura de uriaş. Sufletul ei generos tânjea să aline chinurile lumii.

— N-am vrut să fac rău nimănui, continuă Shark. Nu l-aş fi împuşcat pe Jimmie. Şi au pus mâna pe mine înainte de-a apuca să fac calentoarsă. Credeau c-am avut de gând să-l omor. Iar acum a aflat toată lumea. N-am niciun ban.

Zăcea neputincios, cu privirea pironită în tavan.

Dintr-odată, năzuința aceea fierbinte a lui Katherine se preschimbă în putere, puterea îi

năvăli în trup şi o inundă cu totul. Într-o clipită îşi dădu seama de ceea ce este şi de ceea ce e în stare să facă. Jubila de fericire şi era foarte frumoasă, când îi spuse duios:

— Nu te-a ajutat norocul. Toată viața ai trudit la fermă, şi norocul niciodată nu ți-a ieşit în cale. De unde ştii că nu poți să faci bani? Eu cred că poți. Ştiu că poți.

Înțelesese că e în stare de asemenea faptă. Aşa cum şedea acolo, conştiința puterii se născuse în sufletul ei şi înțelegea că întreaga-i viață către această unica zi se îndreptase. În clipa aceea era zeiță, rapsod al destinului. Şi nu se miră când văzu că trupul bărbatului ei prinde treptat tărie. Continuă să-l mângâie pe frunte şi îngână cu voce alinătoare:

— O să plecam de-aici. Vindem ferma asta şi plecăm de-aici. Pe urmă ai să te întâlneşti cu norocul pe care niciodată nu l-ai zărit. O să vezi. Eu te cunosc. Şi cred în tine.

Din ochii lui Shark dispăru acea îngrozitoare lipsă de viață. Trupul lui află puterea de a se răsuci. Se uită la Katherine şi văzu cât de frumoasă era în acel moment, iar atunci, în vreme ce o privea, năzuința ei cea fierbinte trecu în făptura lui. Shark îşi apăsă cu putere capul de genunchii femeii.

Katherine îşi coborî fruntea şi se uită la bărbatul ei. Îi era teamă acum, când puterea o

părăsea. Şi deodată Shark se ridică pe pat, în capul oaselor. O uitase pe Katherine, dar în ochi îi strălucea energia de la ea dobândită. Rosti cu glas puternic:

— Plec cât mai repede. Plec îndată ce izbutesc să vând ferma. Pe urmă o să mă pun pe treabă. Am să le arăt eu celorlalți cine sunt!

PATRU

Obârşia lui Tularecito rămâne învăluită în taină, iar felul cum a fost el găsit alcătuieşte o legendă în care cei din Păşunile Raiului refuză să creadă, la fel cum refuză să creadă în strigoi.

Franklin Gomez avea un slujitor, un indian din Mexic pe nume Pancho – atât, niciun alt nume. O dată la fiecare trei luni, Pancho îşi aduna economiile şi se ducea la Monterey să-şi mărturisească păcatele, să-şi facă penitența, să fie absolvit şi să se îmbete, toate în ordinea arătată. Dacă izbutea să nu ajungă-n puşcărie, după ce se închideau cârciumile Pancho se urca în cabrioleta lui şi adormea. Calul îl ducea până acasă, unde sosea chiar la revărsatul zorilor, deci la vremea potrivită ca să mănânce ceva şi să treacă la treabă. La sosire, Pancho totdeauna dormea tun; asta e pricina pentru care a stârnit atâta vâlvă la fermă atunci când, într-o bună dimineață, a năvălit în goana mare a calului la țarcul vitelor nu numai treaz, dar şi țipând cât îl ținea gura.

Franklin Gomez s-a îmbrăcat şi s-a dus să-l cerceteze pe slujitorul lui de la fermă. Povestea, cu greu desluşită dintr-o împletitură de nepotriveli, era următoarea: Pancho se întorcea acasă în cabrioletă, treaz-luminat ca de obicei. Pe aproape de casă lui Blake, a auzit plânsetele unui prunc în tufişurile de salvie de pe marginea drumului. A

oprit calul şi s-a dus să vadă despre ce e vorba, că doar nu se întâmplă deseori să dai aşa peste copii de țâță. Şi, ce mai încoace-ncolo, a găsit un copilaş pirpiriu, culcat într-un luminiş dintre salvii. După mărime să tot fi avut trei luni, zicea Pancho. L-a luat în brațe şi a aprins un chibrit ca să vadă mai limpede ce anume găsise, când – grozăvia grozăviilor! – pruncul i-a făcut răutăcios semn cu ochiul şi i-a spus cu glas gros: „Bagă de seamă! Am dinți foarte ascuțiți". Pancho n-a mai vrut să ştie nimic. A aruncat din brațe comedia, a sărit în cabrioletă şi a pornit în galop spre casă, izbind din răsputeri cu coada biciului în calul cel bătrân şi urlând ca un câine.

Franklin Gomez îşi jumuli multă vreme favoriții. Din fire Pancho nu era un apucat, nici chiar când se afla sub stăpânirea băuturii. Însăşi împrejurarea că se trezise din somn dovedea că în tufişuri, acolo, trebuia să se afle ceva. În cele din urmă, Franklin Gomez porunci să i se pună şaua pe cal, porni călare şi se întoarse cu pruncul. De vorbit, pruncul n-a mai vorbit vreme de vreo trei ani; şi, când a fost cercetat, s-a dovedit că nici dinți n-avea, dar niciunul dintre amănuntele astea nu-l putură convinge pe Pancho că atunci, la prima lor întâlnire, nu rostise acele vorbe crâncene.

Copilaşul avea brațe scurte şi grăsulii, picioare lungi şi mlădioase. Capul mare se prindea fără gât

între nişte umeri diform de largi. Faţa teşită, dimpreună cu alcătuirea neobişnuită a trupului, au dat de la sine numele copilului: Tularecito – Broscuţă –, deşi Franklin Gomez îi spunea deseori Coiot, fiindcă, zicea Gomez, „pe chipul băieţelului acestuia se poate vedea toata înţelepciunea ce se citeşte pe faţa unui coiot”.

— Numai că trebuie să ţineţi seama şi de picioare, de braţe şi de umeri, señor, îi reamintea Pancho.

Aşa că Tularecito i-a rămas numele. Nu s-a aflat niciodată cine anume părăsise acolo mica făptură prost alcătuită – Franklin Gomez îl primi în patriarhatul fermei lui, iar Pancho îi purta de grijă. Totuşi, Pancho n-a izbutit cu niciun chip să se lecuiască vreodată de-o oarecare teamă faţă de copil. Nici anii şi nici măcar cele mai straşnice penitenţe n-au şters urmările celor dintâi cuvinte rostite de Tularecito.

Copilul se dezvolta repede, dar după al cincilea an creierul nu i s-a mai dezvoltat deloc. La şase ani, Tularecito era în stare să lucreze ca un om în toată firea. Degetele lungi ale mâinilor sale se dovedeau mai îndemânatice şi mai puternice decât degetele multor bărbaţi. Şi la fermă erau folosite degetele lui Tularecito din plin. Nodurile strânse nu-i rezistau multă vreme. Mâinile parcă îi erau făcute anume pentru plantat, înzestrate cu degete delicate neînstare să vatăme o plantă firavă

ori să zgârie coaja unui altoi. Degetele sale neîndurătoare puteau rupe fără efort gâtul unui curcan. Tularecito mai era înzestrat şi cu un dar hazliu. Cu unghia degetului mare izbutea să sculpteze în gresie imagini de animale deosebit de reale. Franklin Gomez păstra prin casă numeroase chipuri de coioți, pume, găini şi veverițe. Imaginea de peste jumătate de metru a unui şoim în zbor planat atârna în sufragerie, prinsă cu sârme de tavan. Pancho, care niciodată nu-l socotise pe băiat chiar ființă omeneasca, rândui darul acesta pentru sculptură într-un grup mereu mai numeros de însuşiri ce puteau fi cu siguranță legate de originea lui supranaturală.

Deşi cei din Păşunile Raiului nu credeau în originea diavolească a lui Tularecito, se simțeau totuşi stânjeniți în prezența sa. Ochii îi erau bătrânicioşi şi uscați; chipul lui avea ceva de troglodit. Forța excepțională a trupului, precum şi însuşirile ciudate şi greu de lămurit îl deosebeau mult de ceilalți copii şi îi făceau atât pe bărbați, cât şi pe femei să nu se simtă în largul lor.

Un singur lucru izbutea să-l scoată din fire pe Tularecito. Dacă cineva fie el bărbat, femeie, ori copil umbla fără grijă cu vreunul dintre roadele mâinilor sale sau îl spărgea, devenea furibund. Ochii i se aprindeau în cap şi se arunca asupra pângăritorului, gata să-i ia viața. De trei ori, când s-au petrecut asemenea întâmplări, Franklin

Gomez l-a legat de mâini şi de picioare şi l-a lăsat aşa până ce a revenit la firea lui potolită.

Când a împlinit şase ani, Tularecito nu s-a dus la şcoală. Vreme de cinci ani, inspectorul şcolar şi directorul şcolii au discutat din când în când despre cazul ăsta. Franklin Gomez era de acord ca Tularecito să se ducă la şcoală, ba chiar a mers până acolo încât de mai multe ori l-a pornit el însuşi, dar la şcoală Tularecito n-a ajuns niciodată. Îi era teamă că şcoala o fi ceva neplăcut, aşa că pur şi simplu dispărea cam câte o zi întreagă. Abia când a împlinit unsprezece ani şi avea umeri de halterofil şi mâini şi antebraţe de sugrumător, forţele reunite ale legii au pus mâna pe el şi l-au băgat la şcoală.

După cum ştia Franklin Gomez de mai înainte, Tularecito n-a învăţat absolut nimic, însă numaidecât a dat dovadă de o nouă însuşire. Desena tot atât de bine cum sculpta în gresie. După ce i-a descoperit îndemânarea, domnişoara Martin, profesoara, i-a dat o cretă şi i-a spus să deseneze pe întreaga suprafaţă a tablei o procesiune de animale. Tularecito a lucrat multă vreme după terminarea orelor, iar a doua zi dimineaţa, pe tablă s-a arătat o uimitoare paradă de animale. Toate animalele văzute vreodată de Tularecito se aflau acolo; toate păsările ce-şi duceau veacul pe coline zburau pe deasupra lor. Un şarpe cu clopoţei se târa în urma unei vaci; un

coiot cu coamă fudul zbârlită adulmeca urmele unui porc. Se vedeau acolo motani şi capre, broaşte țestoase şi popândăi, fiecare redat cu uluitoare amănunțime şi fidelitate.

Domnişoara Martin a fost copleşită de geniul lui Tularecito. L-a lăudat în fața clasei şi a ținut câte o scurtă lecție despre fiecare dintre vietățile desenate de el. În taină se gândea la marea faimă ce şi-o va câştiga pentru descoperirea şi cultivarea acestui geniu.

— Pot să fac multe, multe altele, o înştiință Tularecito.

Domnişoara Martin îl bătu uşurel cu palma pe umărul său larg şi-i spuse:

— Da, da, o să faci. În fiecare zi ai să desenezi. Te-a înzestrat Dumnezeu cu un mare har.

Pe urmă îşi dădu seama de semnificația celor abia rostite. Se aplecă şi privi cercetător în ochii lui duri, repetând încet:

— Te-a înzestrat Dumnezeu cu un *mare har*.

Apoi ridică ochii la ceas şi anunță cu glas hotărât: Clasa a patra, avem aritmetică treceți la tablă.

Clasa a patra ieşi din bănci, elevii luară bureții şi începură să şteargă animalele ca să facă loc pentru cifre. Nu mişcaseră bureții nici de două ori, că Tularecito se şi năpusti asupra lor. A fost ceva de pomină, Domnişoara Martin, ajutată de şcoala întreagă, n-a putut să-l stăpânească,

fiindcă turbatul Tularecito avea forța unui bărbat, şi încă a unui bărbat înnebunit. Bătălia ce a urmat a devastat clasa, răsturnând băncile, vărsând râuri de cerneală şi împrăştiind peste tot buchetul de flori al profesoarei. Hainele domnişoarei Martin au fost făcute ferfeniță, iar băieții cei mari, asupra cărora căzuse povara principală a bătăliei, au ieşit învinețiți şi bătuți măr, Tularecito lupta cu mâinile, cu picioarele, cu dinții şi cu capul. Nu respecta niciun fel de reguli de onoare şi până la urmă ieşi victorios. Şcoala întreagă, cu domnişoara Martin în ariergardă, fugi din clădire, lăsând-o în stăpânirea lui Tularecito. După plecarea celorlalți, Tularecito încuie uşa, îşi şterse sângele de pe ochi şi se apucă de treabă ca să dreagă animalele ce fuseseră nimicite.

Seara, domnişoara Martin trecu pe la Franklin Gomez şi ceru ca băiatul să fie biciuit. Gomez ridică din umeri.

— Chiar vreți să-l biciuiesc, domnişoară Martin?

Profesoara era zgâriată pe față şi gura i se contracta într-o crispare cruntă.

— Fără nicio şovăială. Dacă ați fi văzut ce a fost în stare să facă astăzi, nu mi-ați lua-o în nume de rău. Vă spun eu că merită o lecție.

Gomez înălță iarăşi din umeri şi îl chemă pe Tularecito de la baraca slujitorilor. Apoi luă din cui un harapnic greu. Iar pe urmă îl bătu zdravăn

peste spinare, în vreme ce Tularecito îi zâmbea blând domnişoarei Martin. Fără să vrea, domnişoara Martin făcea cu mâna gestul lovirii. După ce se termină, Tularecito se pipăi cu degetele lui lungi şi cercetătoare şi, zâmbind întruna, se întoarse la baracă.

Domnişoara Martin urmări cu groază sfârşitul pedepsirii şi la urmă striga:

— Vai, dar e un animal. Parcă ai fi biciuit un câine.

Franklin Gomez lăsă să i se vadă pe faţă o slabă urmă din dispreţul ce-l avea pentru ea şi îi răspunse:

— Un câine ar fi chelălăit. Acum aţi văzut cu ochii dumneavoastră, domnişoară Martin. Ziceţi că e un animal, dar fără îndoială e un animal de preţ. L-aţi pus să facă desene şi pe urmă i le-aţi distrus. Lui Tularecito nu-i place treaba asta... Domnişoara Martin vru să intervină, dar Gomez se grăbi să continue: Broscuţa noastră n-ar fi trebuit să fie dusă la şcoală. E în stare să muncească; e în stare să facă lucruri minunate cu mâinile lui, dar nu poate învăţa mărunţişurile acelea din lecţiile dumneavoastră. Nu e nebun; e doar una dintre acele făpturi pe care Dumnezeu n-a izbutit să le alcătuiască până la capăt. I-am spus şi directorului treburile astea, dar a zis că legea cere ca Tularecito să vină la şcoală până ce împlineşte optsprezece ani. Înseamnă încă şapte

ani de acum încolo. Broscuța mea va rămâne şapte ani în clasa întâi, fiindcă aşa spune legea că trebuie să facă. Eu n-am nicio putere.

— Ar trebui închis, izbucni domnişoara Martin. Ființa asta e primejdioasă. Ar fi trebuit să-l vedeți cum arată astăzi.

— Nu, domnişoară Martin, ar trebui lăsat în libertate. Nu e primejdios. Nimeni nu se poate îngriji de o grădină aşa cum se îngrijeşte el. Nimeni nu poate mulge o vacă la fel de repede şi la fel de delicat. E un băiat de ispravă. Poate îmblânzi un cal nărăvaş fără să-l încalece; poate dresa un câine fără să folosească biciul, dar legea spune că trebuie să rămână în clasa întâi şi să tot repete „O-I, oi" vreme de şapte ani. Dacă ar fi fost primejdios, ar fi putut uşor să mă omoare atunci când l-am biciuit.

Domnişoara Martin simți că existau şi lucruri pe care ea nu le putea înțelege, şi din pricina asta îl urî pe Franklin Gomez. Simțea că ea fusese meschină, iar celălalt – mărinimos. A doua zi dimineața, când se duse la şcoală, se trezi cu Tularecito în fața ei. Cel mai mic locşor de pe tablă îşi avea animalul lui.

— Vedeți? întrebă uitându-se la ea peste umăr. Mult mai multe. Şi am o carte unde mai sunt şi altele, numai că nu mai găsesc loc şi pentru ele.

Domnişoara Martin n-a mai şters animalele. Lucrările din clasă se făceau în caiete, dar la

sfârşitul trimestrului îşi dădu demisia, spunând că sănătatea nu-i mai îngăduie să predea.

Domnişoara Morgan, noua profesoară, era foarte tânără şi foarte drăguță; prea tânără şi primejdios de drăguță, socoteau oamenii bătrâni de pe vale. Unii dintre elevii din clasele superioare aveau şaptesprezece ani. Existau mari îndoieli că o profesoară atât de tânără şi atât de drăguță ar putea să păstreze vreo urmă de ordine în şcoală.

Noua profesoară aduse cu sine un nemărginit entuziasm pentru meseria ei. Şcoala fu uluită, pentru că toți se obişnuiseră cu fețe bătrâne, ale căror figuri păreau să arate necontenit că tare le mai dor picioarele. Domnişoarei Morgan îi plăcea meseria de profesoară, şi făcu din şcoală un loc pasionant, unde se petreceau lucruri neobişnuite.

Din capul locului, domnişoara Morgan a fost adânc impresionată de Tularecito. Ştia totul despre el, citise cărți şi urmase cursuri consacrate lui. Află de încăierare, aşeză alte table pe deasupra celor obişnuite, doar pentru el, ca să le umple cu vietăți, iar după ce Tularecito îşi încheie parada, îi cumpără din banii ei un bloc mare şi un creion de desen. După aceea Tularecito nu s-a mai necăjit cu silabisirea. În fiecare zi trudea la blocul de desen, şi în fiecare după-amiază înfățişa profesoarei un animal lucrat de mai mare minunea.

Elevii întâmpinară cu entuziasm înnoirile aduse de domnişoara Morgan. Lecţiile deveniră pasionante, şi până şi băieţii care îşi câştigaseră o faimă de invidiat scoţându-i din sărite pe profesori deveniră mai puţin interesaţi de posibilităţile de a da foc şcolii.

Domnişoara Morgan introduse un sistem care îi făcu pe elevi s-o adore. În fiecare după-amiază le citea câte o jumătate de oră. Le citi pe fragmente *Ivanhoe* şi *Talismanul*; povestiri cu pescari de Zane Grey, povestiri de vânătoare de James Oliver Curwood; *Lupul de mare*, *Chemarea strămoşilor* – nu poveşti pentru ţânci cu găina cea moţată şi vulpea şi gâsca, ci pasionante povestiri pentru copiii mari.

Domnişoara Morgan citea frumos. Chiar şi băieţii cei mai îndărătnici fură cuceriţi până într-acolo, încât niciodată nu mai chiuleau, de teamă să nu piardă vreun episod, ci stăteau uşor aplecaţi pe coate şi ascultau cu răsuflarea tăiată.

Tularecito însă continua să deseneze cu luare-aminte şi doar din când în când se oprea şi se uita chiorâş la profesoară, trudindu-se să înţeleagă cum de pot să intereseze pe cineva asemenea nedesluşite povestiri ale isprăvilor unor necunoscuţi. În mintea lui erau relatări ale unor întâmplări adevărate – altminteri pentru ce ar mai fi fost scrise? Lecturile aveau aceeaşi soartă ca lecţiile. Tularecito nu le asculta.

De la o vreme, domnişoara Morgan avu impresia că prea îi răsfăța pe elevii mai mari. Ei, una, îi plăceau poveştile cu zâne, îi făcea plăcere să se gândească la acele întregi noroade capabile să creadă în zâne şi deci să le şi vadă. În cercul cunoştințelor ei de oameni eruditi şi cu experiență, adeseori spusese că „o parte din foamea culturală a Americii se datorează negării grosolane şi superstiționase a existenței zânelor". Aşa că o vreme consacră jumătatea de oră de după-amiază poveştilor cu zâne.

Atunci, cu Tularecito se produse o schimbare. Treptat, pe măsură ce domnişoara Morgan citea despre spiriduşi, zâne, rusalce şi duhuri, interesul i se trezi, iar creionul lui neobosit îi rămase leneş în mână. Pe urma profesoara le citi elevilor despre pitici, despre viața şi obiceiurile lor, iar atunci Tularecito lăsă creionul cu totul deoparte şi se aplecă şi el înspre profesoară, ca să-i prindă cuvintele. După şcoală, domnişoara Morgan trebuia să meargă pe jos o jumătate de milă, până la ferma unde îşi găsise gazdă. Îi plăcea să străbată singură drumul, retezând cu nuiaua vârfurile scaieților şi aruncând cu pietre în tufişuri, ca să sperie prepelițele şi să le facă să-şi ia zborul într-un fâlfâit zgomotos. Se gândea c-ar trebui să-şi găsească un dulău neastâmpărat şi iscoditor, în stare să-i împărtăşească emoțiile, în stare să înțeleagă magia găurilor din pământ, a

urmelor de labe împrăştiate pe frunzele moarte, a ciudatei tristeți din şuierul pasărilor şi voioşia miresmelor ce se înalță din tainele pământului.

Într-o după-amiază, domnişoara Morgan s-a cățărat sus de tot pe povârnişul unei râpe calcaroase, ca să-şi sape inițialele pe întinderea albă. La urcuş, şi-a sfâşiat degetul într-un spin, şi-atunci în loc de inițiale a scrijelit: „Am fost aici şi am lăsat o parte din mine", pe urmă peste piatra setoasă şi-a apăsat degetul sângerând.

În noaptea aceea, într-o scrisoare, a scris:

După trebuințele simple de a fi şi a se reproduce, cea mai puternică dorință a omului este să lase vreo urmă după el, o dovadă, poate, a faptului că într-adevăr a existat. Şi lasă dovada existenței lui înscrisă pe lemn, pe piatră sau pe viețile altor oameni. Această aprinsă dorință sălăşluieşte în fiecare, de la puştanul care scrie cuvinte ruşinoase în closetele publice şi până la Buddha, care îşi gravează chipul în conştiința unei rase. Viața e atât de ireală. Cred că ne îndoim foarte serios de propria existență şi ne zbatem în încercări de a dovedi că existăm cu adevărat.

Şi-a păstrat o copie a acestei scrisori.

În după-amiaza când citise despre pitici, în timp ce se îndrepta spre casă, ierburile de pe

marginea drumului se clătinară o clipă şi capul urât al lui Tularecito se iți deasupra.

— Vai! M-ai speriat, strigă domnişoara Morgan. Nu trebuia să țâşneşti aşa, ca din pământ.

Tularecito rămase pe loc, zâmbind ruşinat şi bătându-se pe coapsă cu pălăria. Deodată, domnişoara Morgan simți că o apucă frica. Drumul era pustiu... citise istorii despre debilii mintali. Cu greutate îşi stăpâni glasul tremurător.

— Ce... ce anume doreşti?

Tularecito zâmbi şi mai larg şi se lovi şi mai tare cu pălăria peste şold.

— Stăteai acolo să te odihneşti sau vrei ceva?

Băiatul se străduí să vorbească, apoi se mulțumi iar cu zâmbetul acela de apărare.

— Bine, dacă nu vrei nimic, atunci eu plec.

Şi, într-adevăr, se pregătea să fugă de acolo.

Tularecito se zbătu din nou.

— Despre ăia...

— Care ăia? întrebă ea cu glas țipător. Despre care ăia?

— Despre ăia din carte...

Domnişoara Morgan începu să râdă uşurată şi râse până simți că i se despleteşte părul la ceafă.

— Vrei să spui... vrei să spui... piticii?

Tularecito încuviință din cap.

— Ce vrei să ştii despre ei?

— N-am văzut niciodată vreunul, spuse Tularecito.

Glasul nici nu-i cobora, nici nu se înălța, ci continua pe acelaşi ton jos.

— Bineînțeles, cred că puțini oameni îi văd.

— Da' ştiam despre ei.

Domnişoara Morgan îşi miji ochii, plină de interes.

— Ştiai? Cine ți-a povestit despre ei?

— Nimeni.

— Nu i-ai văzut niciodată şi nimeni nu ți-a povestit despre ei? Atunci, cum ai putut să afli de pitici?

— Ştiam – atât. Poate i-oi fi auzit. Pe ăia din carte îi ştiam, nu-ncape îndoială.

Domnişoara Morgan îşi zise: „Ce rost ar avea să-i spun copilului acestuia ciudat şi neisprăvit că nu există pitici? Oare viața nu-i va fi mai bogată şi mai fericită dacă are să creadă în ei? Şi ce rău ar putea să iasă de-aici?" Îl întrebă:

— De căutat, i-ai căutat vreodată?

— Nu, nu i-am căutat niciodată. Îi ştiam, şi-atât. Da' acuma am să-i caut.

Pe domnişoara Morgan situația asta o încânta. Iată hârtie albă pe care să scrii, iată un perete de stâncă în care poți dăltui. Ar putea să dăltuiască o poveste încântătoare, ce s-ar dovedi mult mai reală decât ar putea fi vreodată o poveste din cărți. Îl întrebă:

— Şi unde ai să-i cauți?

— Am să sap gropi, răspunse cu seriozitate Tularecito.

— Dar piticii nu ies în lume decât noaptea, Tularecito. Noaptea trebuie să-i cauți. Şi dacă ai să găseşti vreunul, trebuie să vii şi să-mi spui şi mie. Ai să vii?

— Am să vin, făgădui Tularecito.

Îl lăsă acolo, şi el o urmări cu privirea. Cât ținu drumul spre casă, şi-l imagină căutând prin întunecimea nopții. Imaginile îi plăceau. S-ar putea chiar să-i găsească pe pitici, să trăiască printre ei şi să stea de vorbă cu ei. Cu câteva cuvinte sugestive reuşise să facă din viața lui ceva ireal şi cum nu se poate mai minunat, ceva cu totul deosebit de viețile stupide din jurul său. Îl invidia din inimă pentru căutările lui viitoare.

Noaptea, Tularecito îşi îmbrăcă haina şi luă o lopată. Bătrânul Pancho dădu peste el tocmai când ieşea din şopronul cu scule şi-l întrebă:

— Unde te duci, Broscuță?

Tularecito se bâțâia de pe un picior pe altul, nemulțumit de întârziere.

— Mă duc prin noapte, în întuneric. E cumva ceva nou?

— Da' ce te-apucă să iei lopata? N-oi fi vrând să cauți aur?

Chipul băiatului deveni sever din pricina gravității acelei ținte urmărite de el.

— Mă duc să sap pentru oamenii cei mici care trăiesc sub pământ.

De data asta Pancho fu cuprins de-o emoție plină de groază.

— Nu te duce, Broscuță! Ascultă-l pe prietenul tău cel bătrân, pe cel care ți-e tată întru Domnul, şi nu te duce. Să ştii că în salvie te-am găsit şi din ghearele diavolilor te-am scăpat, dintr-ale diavolilor, neamul tău. Acuma eşti un frățior al lui Isus. Nu te mai întoarce la ai tăi! Ascultă-l pe un om bătrân, Broscuță!

Tularecito rămase cu ochii în pământ şi combina gândurile lui vechi cu vestea asta nouă. Zise, aţâţat:

— Tu ai spus că ei sunt neamul meu. Eu nu-s la fel cu cei de la şcoală sau cu cei de aici. Ştiu bine. Mă simt stingher, despărțit de-ai mei, cei care trăiesc adânc în pământul răcoros. De câte ori trec pe lângă o gaură de veveriță, îmi vine să mă târăsc în ea şi să m-ascund acolo. Ai mei sunt la fel ca mine şi m-au chemat la ei. Trebuie să mă întorc la ai mei, acasă, Pancho.

Pancho se trase îndărăt şi ridică mâna cu doua degete făcute cruce.

— Atunci, fă calea întoarsă la diavol, tatăl tău. Eu nu-s vrednic să lupt cu asemenea răutate. Pentru asta ar trebui un sfânt. Dar, ia aminte! Până la urmă fac semnul sfânt împotriva ta şi a neamului tău.

Şi făcu semnul crucii proteguitoare în aer, în faţa lui.

Tularecito zâmbi trist, se răsuci în loc şi, cu paşi târşiţi, porni înspre coline.

Gândul că se întoarce acasă inunda de bucurie inima lui Tularecito. Toată viaţa lui fusese un străin, un surghiunit singuratic, iar acum se întorcea acasă. Ca întotdeauna, auzea şoaptele pământului – clinchetul îndepărtat al tălăngilor, murmurul prepeliţelor speriate, scheunatul slab al vreunui coiot care n-avea să urle în noaptea aceea, nocturnele milioanelor de insecte. Însă Tularecito pândea alte sunete: mişcări ale unor făpturi cu două picioare şi glasurile de şoaptă ale seminţiilor ascunse.

O dată se opri în loc şi strigă: „Tată, m-am întors acasă", dar nu primi niciun răspuns. Se oprea la găurile veverităţelor şi şuşotea la gura lor: „Unde sunteţi voi, cei din neamul meu? Eu sunt, Tularecito, singur, şi m-am întors acasă". Şi nimeni nu răspundea. Mai rău încă, nu simţea că piticii s-ar afla pe aproape. Deşi nu putea să-i vadă, ştia că un cerb şi o căprioară păşteau pe aproape; ştia că un râs stă pitulat în dosul unui tufiş şi pândeşte un iepure, dar din partea piticilor nu primea niciun fel de semn.

O lună palidă se ridica dintre coline.

„Acuma animalele au să iasă din bârloguri să-şi caute hrana, îşi spuse Tularecito cu şoapta ca

foşnetul de hârtie a celor pe jumătate idioți. Acum au să iasă şi ai mei."

Tufişurile se terminau la marginea unei văişoare, şi o livadă le lua locul. Pomii aveau frunziş bogat şi pământul fusese cultivat cu grijă. Era livada lui Bert Munroe. Deseori, pe vremea când locul era pustiu şi stăpânit de duhuri, Tularecito venise aici pe timp de noapte, ca să se întindă pe pământ la poalele pomilor şi să culeagă stele cu degetele lui prietenoase.

Din clipa când păşi în livadă, ştiu că se apropie de casă. Nu-i auzea, dar ştia că piticii sunt pe aproape. De nenumărate ori îi strigă, dar nu veniră.

„Poate că nu le place lumina lunii", rosti el.

La poalele unui piersic mare săpă groapa – largă de trei picioare şi foarte adâncă. Toată noaptea munci acolo, oprindu-se din când în când să tragă cu urechea, iar pe urmă săpând adânc şi tot mai adânc în pământul rece. Deşi nu auzea nimic, era convins că se apropie de ei. Doar la ziuă conteni cu săpatul şi se retrase în tufişuri, ca să doarmă.

Către jumătatea dimineții, Bert Munroe ieşi şi se duse să cerceteze o capcană de coioți, dar dădu peste groapa de la poalele piersicului. „Ce dracu-i asta! exclamă el. Probabil că nişte copii au vrut să sape un tunel. E lucru periculos. Poate să se surpe peste ei sau să cadă cineva în ea şi să-şi

rupă gâtul." Se întoarse acasă, luă o lopată şi astupă groapa.

— Manny, se adresă băiatului mai mic, nu ai săpat tu groapa din livadă?

— Nu! răspunse Manny.

— Bine, da' ştii cine a făcut treaba asta?

— Nu, repetă Manny.

— Ei, cineva a săpat acolo o groapă adâncă. Aşa ceva e primejdios. Să le spui băieţilor să nu mai sape, c-altminteri are să se surpe peste ei.

Veni întunericul, şi atunci Tularecito ieşi din tufărişuri ca să se întoarcă la treaba lui şi să adâncească groapa. Când o văzu astupată, mârâi, cu furie, dar îndată i se schimbară gândurile şi se porni pe râs. „Ai mei erau aici", zise în culmea fericirii. Nu ştiau cine vine, şi s-au speriat. Au astupat şi ei groapa, la fel cum fac hârciogii. De data asta am să stau ascuns, iar când s-or apuca să astupe groapa, o să le spun cine sunt. Şi-atunci au să mă întâmpine cu toată dragostea."

Şi Tularecito săpă iarăşi groapa şi o făcu mult mai adâncă, pământul de deasupra fiind afânat. Cu puţin înainte de ivirea zorilor, se retrase în tufişurile de la marginea livezii şi se aşeză la pândă.

Înainte de masa de dimineaţă, Bert Munroe ieşi din casă cu gând să se mai uite o dată la capcană, şi dădu din nou peste groapa deschisă. „Dracii de copii! strigă furios. Nu se lasă nici morţi, ia te

uită! Aş pune gâtul că Manny este totuşi amestecat în treaba asta."

Cercetă groapa câteva clipe, apoi începu să potrivească pământul la loc, cu latul piciorului. Un mârâit ca de sălbăticiune îl făcu să se răsucească în loc. Tularecito se năpustea asupra lui, sărea ca o broască pe picioarele sale lungi şi rotea lopata ca pe un ciomag.

Când Jimmie Munroe veni să-şi cheme tatăl la masă îl găsi căzut peste mormanul de pământ. Sângele îi curgea pe gură şi dintr-o rană de pe frunte. Bucăți întregi de pământ zburau afară din groapă.

Jimmie crezu că îl omorâse cineva pe taică-său şi acum se pregătea să-l îngroape. Cuprins de groază, o luă la fugă spre casă şi chemă la telefon câțiva vecini.

Vreo cinci-şase oameni se adunară în jurul gropii. Tularecito se luptă ca un leu rănit şi rezistă până când îl pocniră în cap chiar cu lopata lui. Pe urmă îl legară şi îl duseră la închisoare.

O comisie medicală de la Salinas îl examină pe Tularecito. La întrebările medicilor nu răspundea nimic, ci doar le zâmbea cu blândețe. Franklin Gomez spuse comisiei tot ce ştia şi rugă să-i fie încredințat lui sub curatelă.

— Ne este cu neputință, domnule Gomez, răspunse judecătorul în cele din urmă. Dumneavoastră ne spuneți că e un băiat

cumsecade. Dar nu mai departe decât ieri a încercat să omoare un om. Înțelegeți, sper, că nu-l putem lăsa în libertate. Mai devreme sau mai târziu tot va izbuti să omoare pe cineva.

După o scurtă deliberare, se hotărî ca Tularecito să fie încredințat azilului pentru bolnavi mintal periculoşi de la Napa.

CINCI

Helen Van Deventer era o femeie înaltă, cu trăsături ascuțite, dar frumoasă la chip şi cu ochi nefericiți. O viguroasă conştiință a tragediei îi străbătuse întreaga viață. La cincisprezece ani, după ce îi fusese otrăvită pisica de Angora, arătase ca o văduvă. A ținut doliu după ea vreme de şase luni, nu în îmbrăcăminte, ci prin glas scăzut şi gesturi reținute. După moartea tatălui, survenită la sfârşitul celor şase luni, doliul a continuat fără întrerupere. S-ar fi zis că era însetată de tragedie, iar în privința asta viața se arătase foarte darnică față de ea.

La douăzeci şi cinci de ani se măritase cu Hubert Van Deventer, un bărbat rubicond, mare amator de vânătoare, obişnuit să petreacă şase luni pe an în aer liber încercând să împuşte tot soiul de vietăți. La trei luni după cununie, s-a împuşcat singur, împiedicându-se într-un rug de mure. Hubert era un bărbat deosebit de generos. Pe când trăgea să moară, întins sub un copac, unul dintre tovarăşii săi l-a întrebat dacă are de lăsat vreo vorbă pentru nevastă-sa.

— Da, i-a răspuns Hubert, spune-i că vreau să-mi pună portretul înrămat acolo, în bibliotecă, între capul de elan şi cel de berbec de munte! Spune-i că pe astea nu le-am cumpărat de la călăuză!

Helen Van Deventer nu se atinse de nimic din ce se afla în salon, încăperea unde erau expuse trofeele. Rămăsese ca un fel de sanctuar unde stăpânea spiritul lui Hubert. Perdelele erau totdeauna lăsate. Oricine simțea nevoia să vorbească, atâta vreme cât se găsea în salon, vorbea în şoaptă. Helen n-a plâns, fiindcă plânsul nu stătea în firea ei, dar ochii i s-au făcut şi mai mari, şi multă vreme rămânea cu ei larg deschişi, cătând în depărtări cu privirile pierdute ale celor care călătoresc prin alte vremuri. Hubert îi lăsase casa de pe Colina rusească, din San Francisco, şi o avere mai mult decât frumuşică.

Fata ei, Hilda, născută la şase luni după moartea lui Hubert, era un copilaş frumos ca o păpuşică şi avea ochii mari ai maică-sii. Hilda, n-a fost niciodată foarte sănătoasă; a luat la rând toate bolile copilăriei, cu o punctualitate uimitoare. Temperamentul, arătat mai întâi prin țipete, se dovedi distructiv de îndată ce fetița fu în stare să umble. Sfărâma orice obiect casabil care se ivea în calea pornirilor ei furioase. Helen Van Deventer o liniştea şi-o răsfăța, izbutind de obicei să-i aţâţe şi mai rău toanele.

Când Hilda împlini şase ani, doctorul Phillips, medicul familiei, îi confirmă doamnei Van Deventer faptul de care ea se temuse încă de multă vreme.

— E timpul să-ți dai seama, spuse doctorul. Hilda nu e chiar sănătoasă la minte. Aş fi de părere să te duci cu ea la un psihiatru.

Ochii negri ai mamei se dilatară de durere.

— Eşti sigur, doctore?

— Absolut sigur. Dar eu nu sunt specialist. Trebuie să te duci cu ea la cineva care ştie mai multe decât mine.

Helen îşi întoarse privirea de la el.

— Şi eu m-am gândit la fel, doctore, dar nu pot s-o duc la altcineva. Totdeauna, numai dumneata ai fost medicul nostru. Te cunosc. Într-un alt doctor n-aş putea să am niciodată încredere.

— Cum adică n-ai avea „încredere”? izbucni doctorul Phillips. Nu-ți dai seama că, dacă o tratam aşa cum trebuie, s-ar putea s-o vindecăm?

Brațele lui Helen se ridicară puțin, pe urma căzură deznădăjduite.

— De vindecat n-are să se vindece niciodată, doctore. S-a născut atunci când nu trebuia. Moartea lui taică-său... a fost mai mult decât puteam să îndur. Înțelegi? Nu mai aveam puterea să nasc un copil normal.

— Atunci, ce ai de gând să faci? Ideile astea sunt trăsnite, dacă îmi e îngăduit s-o spun.

— Ce-mi rămâne de făcut, doctore? Nu pot decât să aştept şi să sper. Pot s-o duc până la capăt, dar altui doctor nu pot s-o arăt. Am să stau

lângă ea şi-am s-o îngrijesc. Se pare că asta are să-mi fie viața.

Zâmbi sfâşietor de trist, şi mâinile i se ridicară iarăşi.

— Am impresia că îți aduci singură nenorociri pe cap, spuse doctorul, morocănos.

— Acceptăm ce ne oferă soarta. Eu pot să rezist. Sunt sigură şi sunt mândră de asta. Niciun fel de tragedie nu poate pune capăt puterii mele de îndurare. Dar există totuşi ceva ce nu aş putea să suport, doctore. Hilda nu poate fi luată de lângă mine. Lângă mine am s-o țin, iar dumneata ai să vii aici ca de obicei şi nimeni altcineva n-are să se amestece.

Doctorul Phillips părăsi casa revoltat. Suferințele evidente şi inutilele ale acestei femei totdeauna îl înfuriaseră. Mormăi: „Dacă aş fi eu Soarta, până şi eu aş fi ispitit să frâng rezistența asta apatică”.

Nu mult mai târziu, Hilda începu să aibă vedenii şi visuri ciudate. Cumplite plăsmuiri ale nopții, cu gheare şi colți, încercau s-o ucidă în timp ce dormea. Pitici urâți o ciupeau şi veneau să scrâşnească din dinți la urechea ei, iar Helen Van Deventer primea vedeniile acestea ca pe nişte noi forțe care ar fi venit s-o pună la încercare.

— A venit un tigru şi a tras pătura de pe mine, striga Hilda când se trezea, dimineața.

— Nu trebuie să-l laşi să te sperie, draga mea.

— Dar ştii, mamă, a încercat să-şi vâre colții prin pătură.

— La noapte am să stau cu tine, drăguța mea, şi-atunci n-o să mai aibă curaj să vină.

Din acea seară începu să stea la căpătâiul fetiței până se făcea ziuă. Neînduplecarea asta frenetică făcea ca ochii să-i fie din ce în ce mai înfrigurați şi mai luminoşi.

Dar altceva o neliniştea mai mult decât visele. Hilda începuse să spună minciuni.

— Azi de dimineață am fost în grădină, mamă. Şi pe stradă stătea un bătrân. M-a rugat să mă duc până la el acasă, aşa că m-am dus. Avea un elefant mare de aur, şi m-a lăsat să merg călare pe el.

Şi ochii fetiței rămâneau pierduți în depărtări atâta vreme cât scornea poveştile.

— Nu mai spune lucruri de astea, iubito, o ruga maică-sa. Doar ştii bine că n-ai făcut nimic din tot ce povesteşti.

— Ba am făcut, mamă. Şi bătrânul mi-a dat şi un ceas. Am să ți-l arăt. Uite-l!

Şi îi arătă un ceas de mână, incrustat cu diamante. Când luă ceasul, mâinile lui Helen tremurau de groază. O clipă, expresia de strălucicie neînduplecată îi dispăru de pe chip şi în locul ei se ivi mânia.

— De unde l-ai luat, Hilda?

— Bătrânul mi l-a dat, mamă.

— Nu... Spune-mi unde l-ai găsit! Fiindcă l-ai găsit, nu-i aşa?

— Bătrânul mi l-a dat.

Pe dosul ceasului era gravată o monogramă cu inițiale necunoscute lui Helen. Multă vreme se uită deznădăjduită la literele gravate, pe urmă spuse aspru:

— Pe ăsta îl ia mama.

În noaptea aceea caută o lopățică, se strecură în grădină şi îngropă ceasul adânc în pământ. În aceeaşi săptămână puse să se ridice în jurul grădinii un gard înalt de fier, şi de atunci Hilda n-a mai avut voie să iasă singură.

La treisprezece ani, Hilda scăpă şi fugi de acasă. Helen angajă nişte detectivi particulari s-o găsească, dar abia după patru zile o descoperi un polițist, dormind pe un teren pustiu, proprietate a unei agenții de bunuri imobiliare din Los Angeles. Helen îşi luă fata de la postul de poliție.

— De ce ai fugit de acasă, draga mea? o întrebă.

— Păi... am vrut să cânt la pian.

— Pian avem şi acasă. De ce n-ai cântat la el?

— Ei, am vrut să cânt pe alt fel de pian, pe unul dintr-alea mari.

Helen o aşeză pe Hilda pe genunchi şi o strânse tare în brațe.

— Şi, ia spune-mi, ce-ai mai făcut, draga mamei?

— Eram pe stradă, şi un bărbat mi-a spus să mă urc la el în maşină. Mi-a dat cinci dolari. Pe urmă am întâlnit o şatră de ţigani şi m-am dus să stau cu ei. M-au făcut regină. După asta am fost măritată cu un ţigan tânăr şi trebuia să avem un copil, numai că am obosit şi m-am întins pe pământ. În final, m-a luat un poliţist.

— Iubita mea, dragostea mea, vorbi Helen. Ştii bine că nu-i adevărat. Nimic din ce spui nu-i adevărat.

— Ba e adevărat, mamă.

Helen îl chemă pe doctorul Phillips.

— Spune că s-a măritat cu un ţigan. Crezi cumva... crezi oare că ar putea să fie adevărat? Cu gândul ăsta n-aş putea să mă împac.

Doctorul o examină pe fată cu toată grija. După ce termină, spuse aproape cu răutate:

— Ti-am spus că trebuie dată pe mâna unui specialist.

Apoi se apropie de fetiţă.

— În ultima vreme bătrâna aceea răutăcioasă a mai fost în cameră la tine, Hilda?

Mâinile Hildei se contractară spasmodic.

— Ieri-noapte a venit cu o maimuţă, o maimuţă mare... mare. Şi maimuţa a vrut să mă muşte.

— Nu-i nimic, dar ţine minte că nu poate să-ţi facă niciun rău, fiindcă eu stau şi am grijă de tine. Femeii aceleia bătrâne îi e frică de mine. Dacă mai

vine vreodată, doar spune-i că am eu grijă de tine, şi să vezi cât de repede o rupe la fugă.

Fetița zâmbi obosită.

— Şi maimuța are s-o rupă la fugă?

— Sigur că da. Şi câtă vreme mă îngrijesc eu de toate astea, uite, îți dau un beţişor de acadea pentru fetița ta.

Scoase din buzunar un beţişor de acadea de mentă, cu dungi.

— Ai face bine să i-o dai micuței tale Babette, nu o cheamă aşa?

Hilda smuci acadeaua şi fugi iute afară din cameră.

— Aşa! zise doctorul către Helen. Cunoştințele şi experiența mea sunt, din nefericire, destul de limitate, dar atâta lucru ştiu şi eu. De-acum înainte starea Hildei are să fie mult mai rea. Ajunge la o vârstă critică. Perioada de trecere, cu tensiunile ei emoționale, negreşit agravează tulburările mintale. N-am cum să-ți spun ce ar putea să se întâmple. Ar putea să devină ucigaşă, iar, pe de altă parte, ar putea să fugă cu primul bărbat care îi iese în cale. Dacă nu o încredințezi în grija unor specialişti, dacă nu pui să fie supravegheată cu toată atenția, s-ar putea să se întâmple ceva ce ai să regreți toată viața. Ultima întâmplare e doar un avertisment. Nu mai poți continua în felul ăsta. Nu e cinstit față de tine însăți.

Helen stătea împietrită în fața lui. Pe chip i se vedea acea împotrivire care îl scotea pe doctor din sărite. Întrebă cu glas sugrumat:

— Ce eşti de părere că ar trebui să fac?

— S-o ducem la spitalul de nebuni, zise doctorul, încântat de brutalitatea răspunsului.

Chipul lui Helen se încordă, iar împotrivirea îi deveni încă şi mai intensă.

— Una că asta n-am să fac! strigă încordată. E a mea, şi eu răspund de soarta ei. Am s-o îngrijesc eu însămi, doctore. O clipă n-am s-o slăbesc din ochi. Dar, de trimis în altă parte, n-o trimit.

— Cunoşti urmările, spuse Phillips cu glas aspru.

Pe urmă se simți copleşit de conştiința faptului că era imposibil de discutat cu femeia asta.

— Helen, ani de zile ți-am fost prieten. De ce să-ți iei pe umeri povara suferințelor şi a primejdiilor acestora?

— Pot suporta orice, în afara gândului de a o îndepărta de lângă mine.

— Îți place rolul de mucenic, mormăi doctorul. Pentru tine suferința e o bucurie. N-ai fi în stare să renunți la niciun strop de tragedie.

Şi îl cuprinse furia.

— Helen, fiecare bărbat trebuie să aibă într-un moment sau altul dorința de a bate o femeie. Eu mă socotesc un om blând, dar în clipa de față îmi vine să te iau la pumni.

Se uită în ochii ei negri şi văzu că nu făcuse decât să-i ofere o nouă tragedie, nu făcuse decât să-i dea o nouă posibilitate de a suferi.

— Acum plec, spuse. Să nu mă mai chemi niciodată. Ştii... încep să te urăsc.

Cei de la Păşunile Raiului aflară cu interes şi ostilitate că o femeie bogată avea să vină să locuiască pe vale. Văzură camioane încărcate cu bârne şi cherestea urcând în sus pe Christmas Canyon şi râseră cu oarecare dispreț pe socoteala ideii de a aduce acolo bârne ca să construieşti o cabană. Bert Munroe urcă pe Christmas Canyon ş o întreagă jumătate de zi se uită la dulgherii care înălțau casa.

— Are să fie ceva frumos, dădu el veste la magazinul universal. Fiecare bârnă e fără cel mai mic cusur şi – ce ziceți de asta? – au şi venit grădinari şi s-au apucat de treabă. Cară acolo plante mari şi copaci întregi, toți înfloriți, şi îi plantează în pământ. Doamna Van Deventer asta trebuie să fie tare bogată.

— Sigur că îi trag tare, încuviință Pat Humbert. Oamenii ăştia bogați totdeauna îi trag tare.

— Şi-ascultați încoace, urmă Bert. Nu-i asta treabă femeiască? Ia ghiciți ce-au pus la unele ferestre – drugi! Nu drugi de fier, da' de stejar gros şi zdravăn. Eu zic că bătrânei îi e frică de coioți.

— Mă întreb dacă o s-aducă o mulțime de servitori, zise T.B. Allen plin de nădejde, da' cred c-are să-şi facă toate cumpărăturile la oraş. Cei de seama asta îşi fac toți cumpărăturile la oraş.

De îndată ce casa şi grădina fură puse la punct, Helen Van Deventer şi Hilda, un bucătar chinez şi un servitor filipinez sosiră cu maşina la Christmas Canyon. Era o foarte frumoasă casă de bârne. Dulgherii uscaseră bârnele cu acizi, iar grădinarii făcuseră grădina în aşa fel încât să pară veche. Dafini şi stejari fuseseră lăsați pe pajişte, iar la poalele lor creşteau cinerarii albastre, albe şi roşii. Cărările erau mărginite de plante ornamentale de un albastru ireal.

Bucătarul şi servitorul se grăbiră la treburile lor, dar Helen o luă pe Hilda la braț şi se duseră să se plimbe o vreme prin grădină.

— Nu-i aşa că-i frumos? exclamă Helen. Îndărătnicia i se mai ştersese puțin de pe chip. Draga mea, nu crezi că o să ne simțim bine aici?

Hilda smulse o cinerarie şi începu să lovească tare cu ea în trunchiul unui stejar.

— Îmi plăcea mai mult acasă.

— De ce, iubito? Acolo n-avem flori atât de frumoase şi niciun copac mare. Aici ne putem duce în fiecare zi să ne plimbăm pe coline.

— Îmi plăcea mai mult acasă.

— Dar de ce, iubito?

— Aşa, fiindcă acolo erau toți prietenii mei. Puteam să mă uit prin gard şi să văd cum trece lumea.

— Are să-ți placă mai mult aici, Hilda, după ce o să te obişnuieşti.

— Nu, n-am să mă obişnuiesc. Niciodată n-are să-mi placă aici, niciodată.

Izbucni în plâns şi deodată, fără niciun fel de avertisment, începu să țipe cu furie. Smulse brusc un arac de grădină şi o lovi cu el pe maică-sa peste piept. Servitorul apăru pe nesimțite în spatele fetei, îi înlănțui brațele şi o duse pe sus în casă, în vreme ce ea țipa şi bătea din picioare.

Ajunsă în camera ce-i fusese pregătită, Hilda sfărâmă metodic toată mobila. Sfâşie pernele şi împrăştie fulgii prin încăpere. În cele din urmă, sparse geamurile, începu să lovească în drugii de la ferestre, țipând întruna. Helen şedea în odaia ei, cu dinții încleştați şi buzele strânse. O singură dată se ridică, de parcă ar fi vrut să se ducă în odaia Hildei, dar se lăsă la loc în fotoliu. O clipă rezistența aceea mută aproape se frânsese, dar numaidecât se refăcu, mai tare ca niciodată, aşa că țipetele venite din camera Hildei nu avură efect. Servitorul se strecură în cameră.

— Să închid obloanele, doamnă?

— Nu, Joe. Suntem destul de departe de orice altă locuință. Nimeni nu poate să audă.

Bert Munroe văzu maşina trecând pe lângă el şi ducându-i pe nou-veniți pe Christmas Canyon în sus, către cabana de bârne.

— Are să fie tare greu pentru o femeie singură să urnească lucrurile din loc, îi spuse el nevestei. Aş zice să mă duc până acolo şi să văd dacă au nevoie de ceva.

— Doar aşa, că arzi de curiozitate, îi răspunse nevasta luându-l în zeflemea.

— Bine, nu-i nimic, dacă aşa crezi tu, atunci n-am să mă duc.

— Glumeam, Bert, continuă nevasta. Cred că ar fi un gest de vecin îndatoritor. Peste o vreme şi eu am s-o iau pe doamna Whiteside să meargă cu mine să-i facem o vizită. Aşa se cade. Da' tu dă fuga chiar acum până acolo şi vezi cum se descurcă.

Bert porni cu nădejde de-a lungul încântătorului pârâiaş care susura prin Christmas Canyon. „Nu e un loc de cultivat, îşi spuse el, dar e un tare frumos loc unde să trăieşti. Aş fi putut şi eu trăi într-un asemenea loc, doar să trăiesc... dacă armistițiul n-ar fi venit atunci când a venit." Ca de obicei, se simțea ruşinat de dorința lui că războiul să mai fi continuat o vreme.

Țipetele Hildei îi ajunseră la urechi pe când se afla încă la un sfert de milă de casă. „Asta ce dracu o mai fi? îşi spuse iarăşi. Parcă ar omorî pe

cineva.” Grăbi pasul, ca să ajungă cât mai repede şi să vadă.

Fereastra cu drugi a Hildei dădea înspre cărarea ce ducea la intrarea principală a casei. Bert o văzu pe fată zgâlțâind drugii, cu ochii înnebuniți de furie şi de teamă.

— Bună! zise Bert. Ce s-a întâmplat? De ce te-au închis acolo?

Ochii Hildei mijiră. Răspunse:

— Mă țin să flămânzesc. Vor să mor.

— Asta-i o prostie, spuse Bert. De ce ar vrea cineva ca dumneata să mori?

— Oho! E vorba de banii mei, mărturisi Hilda. Nu pot să pună mâna pe ei până nu mor.

— Cum aşa, eşti doar o fată foarte tânără.

— Nu-s foarte tânără, răspunse Hilda încruntată. Sunt femeie în toată firea. Par mică fiindcă mă înfometează şi mă bat.

Fața lui Bert se întunecă. Zise:

— Bine, lasă că văd eu ce-i de făcut.

— Nu, nu. Să nu le spui nimic. Ajută-mă să ies de aici şi, după ce o să-mi iau banii, mă mărit cu dumneata.

Atunci începu să bănuiască Bert pentru prima data cam despre ce e vorba. Spuse cu glas alinător:

— Sigur c-o să te ajut. Aşteaptă-mă numai puțin, şi-am să vin să te ajut.

Ocoli casa până la uşa de intrare şi bătu în ea. Peste o clipă, uşa se crăpă puțin; ochii impasibili ai servitorului priviră afară.

— Pot s-o văd pe stăpâna casei? întrebă.

— Nu, răspunse băiatul şi închise uşa.

Un moment, refuzul acesta brutal îl făcu pe Bert să roşească, dar după aceea bătu din nou, cu mânie. Din nou uşa se deschise de trei degete şi ochii cei negri priviră afară.

— Îți spun doar că trebuie neapărat s-o văd pe stăpâna casei. Trebuie să vorbesc cu dânsa despre fetița încuiată în odaie.

— Doamna foarte bolnavă. Regretăm, răspunse băiatul.

Din nou închise uşa. De data asta Bert îl auzi cum trage zăvorul. Atunci porni pe cărare în jos. „Bineînțeles, am să-i spun neveste-mii să nu cumva să le facă vreo vizită, îşi zise. O fată nebună şi un servitor împuțit. N-au decât să se ducă dracului!”

Helen strigă din dormitorul ei:

— Ce s-a întâmplat, Joe?

Băiatul apăru în prag.

— Venit un om. Spune trebe vadă dumneavoastră. Spus lui dumneavoastră bolnavă.

— Bine ai făcut. Cine era? A spus de ce anume vrea să mă vadă?

— Nu ştiu cine. Spune trebe vadă dumneavoastră despre don’şoara Hilda.

Într-o clipită Helen fu lângă el. Pe față i se citea mânia.

— Ce anume voia? Cine era?

— Nu ştiu, doamnă.

— Şi l-ai alungat. Îți permiți prea multe. Ieşi afară de-aici!

Se prăbuşi din nou în fotoliu şi îşi acoperi ochii cu mâinile.

— Da, doamnă.

Şi, fără grabă, Joe se răsuci în loc, dând să plece.

— Oh, Joe, vino îndărăt!

Înainte de a apuca ea să-şi ia mâinile de pe ochi, Joe se afla alături de fotoliu.

— Iartă-mă, Joe. Nu mi-am dat seama ce spun. Ai făcut bine. Rămâi la mine, nu-i aşa?

— Da, doamna.

Helen se ridică în picioare şi, neliniştită, se duse la fereastră.

— Nu ştiu ce e cu mine astăzi. Domnişoara Hilda e mai bine?

— Da, don'şoara potolit acuma.

— Bine. Aprinde focul în şemineul din salon, vrei? Şi, peste ceva vreme, adu-o acolo.

După felul cum concepuse salonul cabanei, Helen considera că ridicase un fel de monument memorial pentru bărbatul ei. Îl făcuse să semene cât mai mult posibil cu un pavilion de vânătoare. Era o încăpere vastă, lambrisată şi cu bârne

aparente din lemn de sequoia. Din loc în loc, capete de diferite genuri de cerbi întindeau boturi iscoditoare. O latură a încăperii era dominată de un şemineu mare din piatră de pavaj, deasupra căruia atârna un drapel franţuzesc sfâşiat în bătălii, găsit de Hubert cine ştie unde. Într-un dulap încuiat, cu uşi de cristal, stăteau rânduite în rastel toate puştile lui Hubert. Lui Helen i se părea că, atâta vreme cât va avea o astfel de cameră unde să poată sta, nu şi-a pierdut chiar în întregime bărbatul.

În salonul de pe Colina rusească trăise aievea un vis care îi făcea mare plăcere. Ar fi dorit mult să-l poată continua aici, în casa cea nouă. Visul acesta se materializa printr-un fel de ritual. Helen se aşează în faţa focului şi îşi împreuna mâinile. După aceea privea îndelung la fiecare trofeu pus pe pereţi, şi la fiecare repeta: „Hubert a umblat cu el”. Şi în cele din urmă visul îşi făcea apariţia. Parcă îl vedea în faţa ei. Cu ochii minţii îi cerceta forma mâinilor, îngustimea şoldurilor, lungimea şi suplеţea picioarelor. După o vreme, îşi aducea aminte cum povestise el anumite întâmplări, ce cuvinte accentuase şi felul cum faţa părea să i se lumineze şi să i se înroşească atunci când vorbea mai avântat. Îşi aducea aminte cum îşi conducea Hubert musafirii de la un trofeu la altul. În faţa fiecăruia dintre ele se legăna pe picioare, îşi împreuna mâinile la spate şi începea să depene

povestea uciderii fiecărei vietăți, până la cele mai mici amănunte.

„Luna abia se vedea şi nicăieri nu se arata niciun semn. Fred (Fred era călăuza) zicea că n-avea nici cea mai mică şansă să împuşcăm ceva. Mi-aduc aminte că în dimineața aceea rămăsesem fără şunci. Dar ştiți, aveam eu o presimțire că tot ar trebui să ne ducem şi să tragem o raită."

Helen parcă îl auzea aievea rostind acele povestiri idioate şi fără sare, toate încheindu-se în acelaşi fel: „Ei, distanța era prea mare şi un vânt turbat bătea dinspre stânga, dar eu tot am ochit, zicându-mi în sinea mea că n-are să iasă nimic. Şi-al naibii să fiu dacă nu l-am doborât! Bineînțeles, n-a fost vorba decât de noroc."

De fapt, Hubert n-ar fi vrut ca ascultătorii să creadă că nu fusese vorba decât de noroc. Astea erau grațioasele lui fasoane de vânător. Helen îşi amintea cât de nedumerită se întreba pe atunci de ce oare unui vânător nu îi este îngăduit să recunoască deschis că făcuse vreo treabă aşa cum se cuvine.

Dar în felul acesta se desfăşura visul. Îşi potrivea imaginea până ce ajungea să cuprindă camera întreagă, apoi o umplea cu tumultuoasa vitalitate a marelui vânător. Pe urmă, după ce întregea visul, îl sfărâma. Zbârnâitul soneriei păruse a avea în el o notă neobişnuit de dureroasă. Îşi aducea aminte de chipurile

îndurerate şi stânjenite ale bărbaților, în vreme ce îi povesteau despre accident. Visul se isprăvea totdeauna cu imaginea celor care urcau pe treptele de la intrare trupul neînsufleţit. Un sfâşietor val de durere îi invada pieptul, şi atunci Helen se cufunda la loc în fotoliu.

Prin astfel de mijloace îşi păstra bărbatul în viață, luptând cu îndârjire ca să nu lase imaginea să i se voaleze în memorie. Fusese măritată doar vreme de trei luni. Doar trei luni. Se resemnă, rămânând doar la un simțământ de tristeţe deznădăjduită. Ştia bine că încurajează acest simțământ, dar socotea că e dreptul lui Hubert, un fel de monument funerar pe care avea datoria să i-l ridice. Trebuia să reziste tristeții, dar nu încercând să scape de ea.

Helen aşteptase această primă noapte din noua ei casă. Cu buştenii arzând în şemineu, cu lumina strălucind în ochii de sticlă ai animalelor, avea de gând să-şi întâmpine visul în noua locuință.

Joe se întoarse în dormitor.

— Foc arde, doamna. Acum chem don'şoara Hilda?

Helen îşi aruncă privirile pe fereastră. Amurgul cobora dinspre crestele colinelor. Câțiva lilieci începuseră deja să salte repezit prin văzduh. Prepelițele se strigau una pe alta în drum spre locul unde beau apă, iar departe, în josul canionului, vacile mugeau îndreptându-se domol

către şoproanele unde aveau să fie mulse. O schimbare se strecura furiş în Helen. Era cuprinsă de un nou simțământ de tihnă; se simțea proteguită şi înzăuată împotriva tragediilor care o hăituiseră atâta vreme. Îşi întinse brațele înainte şi îndărăt şi oftă mulțumită. Joe tot mai aştepta în prag.

— Ce e? întrebă Helen. Domnişoara Hilda? Nu, n-o aduce încă. Masa trebuie să fie aproape gata. Dacă Hilda nu vrea să vină la masă, am s-o văd după aceea.

Nu voia s-o vadă pe Hilda. Starea cea noua, de adâncă tihnă, s-ar fi risipit dacă ar fi văzut-o. Voia să rămână în lumina stranie a amurgului, să stea şi să asculte cum se strigă prepelițele una pe alta în timp ce coboară coastele tufoase ale colinelor ca să bea apă înainte de căderea nopții.

Îşi aruncă pe umeri un şal mătăsos şi ieşi în grădină. Părea că tihna aluneca repede pe coastele colinelor ca s-o învăluie. Într-o brazdă de flori văzu un iepure micuț şi cenuşiu, cu codiță albă, iar vederea lui o făcu să se înfioare de plăcere. Iepurele întoarse capul şi se uită la ea câteva clipe, apoi îşi văzu de treabă continuând să roadă ierburile tinere. Deodată, Helen se simți nebuneşte de fericită. Ceva încântător şi pasionant era pe cale de a se înfăptui, ceva ce aducea o necuprinsă desfătare. Împinsă de bucuria asta neaşteptată, îi vorbi iepurelui:

„Roade înainte, n-ai decât să rozi şi florile ofilite. Mâine voi sădi varză pentru tine. Are să-ți placă varza, nu, Peter? Ascultă, Peter, pe tine Peter te cheamă? Ce aiureală, pe toți iepurii îi cheamă Peter! În orice caz, Peter, sunt veacuri întregi de când n-am mai făcut planuri de viitor. Oare nu-i ciudat? Ori e trist? Dar acum mă gândesc la ceva pentru viitor. Parca-s gata să plesnesc de-atâtea gânduri de viitor. Şi habar n-am ce-ar putea fi acel ceva. Nu-i caraghioasă treaba asta, Peter?" Păşi mai departe şi flutură din mână către iepure. Cred că cinerariile ar fi mai bune de mâncat", spuse.

Susurul apei o conduse mai departe pe cărare, până la pârâu. La apropierea ei, un cârd de prepelițe se năpusti în tufişuri, scoțând strigăte de alarmă ca nişte bâlbâituri. Lui Helen îi fu ruşine că le speriase. „Veniți îndărăt, le strigă. Eu nu vă împuşc. Iepurelui nici nu i-a păsat de mine. Ascultați, chiar daca aş vrea, n-aş putea să vă împuşc." Deodată îşi aduse aminte cum o luase Hubert ca s-o învețe să tragă cu puşca. Avusese o atitudine de solemnitate religioasă când o învățase cum trebuie să țină arma şi cum să ochească ținând amândoi ochii deschişi. „Acum o să arunc în aer o tinichea, îi spusese pe urmă. Nu vreau să tragi niciodată într-o țintă nemişcată. Nu face niciun ban vânătorul care trage într-o pasăre aşezată pe crăci." Trăsese cu furie în tinicheaua

zburătoare, până ce îi amorțise umărul, iar în drum spre casă Hubert o bătuse pe umăr. „Are să treacă multă vreme până o să poți doborî o potârniche, îi spusese. Dar peste ceva vreme s-ar putea să fii în stare să împuşti iepuri, dacă-ți sar aproape.” Pe urmă se gândi la fâşiile acelea de curea, aduse de el acasă, cu ciorchini de păsări atârnate de gât. „Când cad singure de pe curea înseamnă că s-au fezandat destul ca să fie bune de mâncat”, îi spusese cu solemnitate. Şi dintr-odată Helen îşi dădu seama că nu mai vrea să se gândească deloc la Hubert. Amintirile aproape îi tulburaseră simțământul acela de tihnă.

Se întunecase. Noaptea era îmbălsămată de mireasma salviei. Auzi cum bucătarul sună în bucătărie din talanga cumpărată de ea pentru anunțarea meselor. Helen îşi strânse bine şalul pe umeri, se înfioră şi se întoarse în casă.

În sufragerie îşi găsi fata aşezată de cealaltă parte a mesei. Orice urmă a furiei de după-amiază dispăruse de pe fața Hildei; părea fericită şi foarte încântată de ea însăşi.

— Draga mea! Te simți mai bine, nu-i aşa? o întrebă Helen.

— O, da.

Helen ocoli masa şi îşi sărută fiica pe frunte. Pe urmă, o clipă, o strânse cu putere la piept.

— Când o să vezi cât de frumos e aici, ai să îndrăgeşti locurile astea. Ştiu eu că aşa are să fie.

Hilda nu răspunse, dar în ochi îi luci o sclipire vicleană. Are să-ți placă, nu-i aşa, iubito? stărui Helen, în vreme ce se întorcea la locul ei.

Hilda parcă păstra o taină.

— De, poate c-o să-mi placă. Dar poate că n-o să trebuiască să-mi placă.

— Ce vrei să spui, dragostea mea?

— Poate că n-o să rămân aici multă vreme.

— Să nu rămâi aici multă vreme?

Helen îşi aruncă repede privirile pe deasupra mesei. Era evident că Hilda încerca să păstreze un secret, dar un secret greu de bănuit.

— Poate o să izbutesc să fug de-aici şi să mă mărit.

Helen se lăsă pe speteaza scaunului şi zâmbi.

— Aha, înțeleg! Sigur că s-ar putea. Totuşi, ar fi preferabil să mai aştepți câțiva ani. Despre cine e vorba de data asta? Iarăşi prințul?

— Nu, nu de prinț e vorba. E un om sărac, dar eu am să-l iubesc. Astăzi ne-am pus la punct toate planurile. Cred c-are să vină să mă ia.

Ceva se trezi în memoria lui Helen.

— E vorba despre bărbatul care a venit aici azi după-amiază?

Hilda sări de la masă şi strigă:

— Nu-ți mai spun nicio vorbă. N-ai niciun drept să mă întrebi. Aşteaptă numai puțin... am să-ți arăt că nu-s obligată să stau în dărăpănătura asta de casă.

Alergă afară din sufragerie şi trânti uşa în urma ei.

Helen îl sună pe băiatul din casă.

— Joe, ce-a spus exact omul care a venit azi?

— Zicea trebuie vede dumneavoastră despre fetiță.

— Bine. Ce fel de om era... adică ce vârstă avea?

— Nu om bătrân, doamnă, nu om tânăr. Poate vreo cincizeci de ani, cred.

Helen răsuflă din adânc. Încă o poveste dintr-acelea, încă o mică dramă gândită de Hilda şi pe urmă povestită. Şi ei i se păreau atât de adevărate, biata copilă! Helen mâncă încet, iar mai târziu, în salonul cel mare, se aşează dinaintea focului – desprinzând alene cu vătraiul jăratic din buştenii strălucitori. Stinse toate luminile. Focul licărea în ochii capetelor împăiate ale vietăților de pe pereți, iar vechea ei obişnuință se înstăpâni din nou. Se trezi închipuindu-şi cum arătau mâinile lui Hubert, cât de înguste îi erau şoldurile şi cât de drepte picioarele. După aceea făcu o descoperire: când gândurile i se depărtau de mâinile lui, ele dispăreau. Nu putea să recreeze făptura bărbatului ei. Hubert dispăruse, dispăruse cu totul. Pentru prima oară după mulți ani, Helen îşi puse palmele peste față şi plânse, fiindcă tihna se reîntorsese, dimpreună cu toate acele gânduri îndreptate spre viitor. Se şterse la

ochi şi începu să se plimbe încet prin încăpere, zâmbind capetelor de pe pereți, cu ochii nepăsători ai unui străin care nu ştia cum anume murise fiecare dintre vietăți. Salonul arăta şi mirosea altfel. Găsi pe bâjbâite închizătoarele noi ale ferestrei, şi o deschise larg asupra nopții. Iar vântul noptatic veni suspinând şi îi scăldă umerii goi cu tihna lui răcoroasă. Se aplecă pe fereastră, afară, şi ascultă. Atât de multe sunete stinse veneau din grădină şi dinspre colinele de dincolo de ea. „Totul colcăie de viață, se gândi. Plesneşte de viață." Treptat, pe măsură ce asculta, prinse în auz un sunet ca şi cum cineva ar roade ceva, venit din cealaltă parte a casei. „Dacă o fi vreun castor, atunci trebuie să fie unul ocupat să doboare un copac. Poate o fi un porc spinos pornit să roadă temeliile. Am auzit de aşa ceva. Dar prin părțile astea nu sunt porci spinoşi." Vibrațiile se transmiteau în pereții casei.

— Trebuie să fie vreun animal care roade bârnele, rosti cu glas tare.

Pe urmă se auzi o trosnitură slabă. Zgomotul conteni. Helen tresări tulburată. Porni grăbită pe un coridor şi se opri la camera Hildei. Puse mâna pe zăvorul masiv de afară şi întrebă: „Te simți bine, draga mea?" Nu primi niciun răspuns. Helen trase foarte încet zăvorul şi intră în cameră. Unul dintre drugii de stejar fusese tăiat şi Hilda dispăruse. Helen rămase împietrită un moment

lângă fereastra deschisă, privind gânditoare în noaptea cenuşie. Pe urmă chipul îi păli şi buzele se strânseră, recăpătând vechiul aspect al suferinței. Mişcările îi erau mecanice în vreme ce străbătea coridorul, înapoi către salon. Se urcă pe un scaun, descuie vitrina cu arme şi luă de acolo o puşcă.

Doctorul Phillips stătea alături de Helen Van Deventer în biroul coronerului. Trebuise să vină în calitate de medic al copilului, bineînțeles, dar se gândise şi s-o ajute pe Helen să nu se sperie. Nu părea speriată. În ținuta ei de doliu, gravă, aproape aprigă, arăta la fel de rezistentă ca o stâncă spălată de valuri.

— Şi vă aşteptați la un asemenea lucru? întrebă coronerul. Va gândeați că s-ar putea să se întâmple?

Doctorul Phillips se uită stânjenit la Helen şi îşi drese glasul.

— A fost pacienta mea încă de la naştere. Într-un caz ca acesta, ar fi putut să se sinucidă ori să omoare pe altcineva, după împrejurări. După cum s-ar fi putut să trăiască fără să facă vreun rău. Ar fi putut trăi toată viața fără să comită vreun act de violență. Nu s-ar fi putut spune dinainte, înțelegeți.

Coronerul iscălea nişte hârtii.

— Procedeul a fost înfiorător. Desigur, fata nu era sănătoasă şi n-ar avea niciun rost să căutăm motivele. Motivele ei ar putea să fie nişte fleacuri. Dar a procedat în chip îngrozitor. Fără s-o ştie nicio clipă. Cu capul în pârâu şi puşca alături. Voi da instrucțiuni să se redacteze un verdict de sinucidere. Îmi pare rău că trebuie să vorbesc aşa de față cu dumneavoastră, doamnă Van Deventer. Probabil că ați suferit un şoc puternic atunci când ați găsit-o.

Doctorul o sprijini pe Helen pe când cobora scările tribunalului. Îi spuse energic:

— Nu mai sta aşa. Arăți de parcă ai fi dusă la execuție. E mai bine că s-a întâmplat ce s-a întâmplat, ascultă-mă pe mine. Nu e cazul să suferi atât.

Helen nu se uită la el, dar îi spuse cu glas stins:

— Acum ştiu că ai dreptate. În clipa de față ştiu ce aşteaptă viața de la mine. Ştiu acum ceea ce am bănuit întotdeauna. Şi am puterea să suport, doctore. Nu-ți mai face griji în legătură cu mine.

ŞASE

Junius Maltby era un tânăr mărunțel, dintr-o familie bună şi cultivată, şi primise o educație îngrijită. După moartea tatălui său, care dăduse faliment, Junius se încurcă adânc în treburile unui birou, iar pentru a se desprinde din ele, nu prea se străduí vreme de zece ani.

După lucru, Junius se retrăgea în camera lui mobilată, potrivea pernele fotoliului şi îşi petrecea seara citind. Socotea eseurile lui Stevenson drept aproape cel mai bun lucru scris în englezeşte; recitise de multe ori *Călătorii cu un măgar*.

Într-o seară, la scurt timp după ce împlinise treizeci şi cinci de ani, Junius leşină pe treptele casei unde stătea în gazdă. Când îşi recăpătă cunoştința, observă pentru prima oară că respirația îi era grea şi întretăiată. Se întrebă şi el de câtă vreme or fi fost lucrurile în starea asta. Doctorul la care s-a dus a fost drăguț şi vorbele lui au sunat chiar încurajator.

„Boala dumitale nu e foarte avansată, spuse. Dar, în orice caz, trebuie să-ți scoți plămânii de-aici, din San Francisco. Dacă rămâi aici, în ceața asta, nu mai trăieşti un an. Trebuie să te muți undeva, într-un climat cald şi uscat.”

Criza asta ivită în sănătatea sa îi făcu deosebită plăcere lui Junius, fiindcă venea să taie nişte legături pe care el însuşi nu fusese în stare să le

rupă. Avea cinci sute de dolari, nu fiindcă ar fi făcut vreodată economii; pur şi simplu uitase să-i cheltuiască. „Cu banii ăştia, îşi spuse, ori mă fac bine şi pornesc la o treabă nouă şi plăcută, ori altminteri, mor, şi atunci am încheiat-o cu toate."

Un coleg de birou îi vorbi despre o vale caldă şi adăpostită, Păşunile Raiului pe nume, iar Junius se duse acolo neîntârziat. Îi plăcea numele acela. Se gândea: „Ori e un semn că nu mai am mult de trăit, ori, altminteri, e un frumos înlocuitor simbolic pentru moarte." Avea impresia că numele acesta are pentru el o semnificaţie personală şi era nespus de fericit, fiindcă vreme de zece ani nu se întâmplase nimic care să-l privească personal.

La Păşunile Raiului se găseau mai multe familii dornice să primească chiriaşi. Junius le cercetă pe toate la rând, şi în cele din urmă se duse să stea la ferma văduvei Quaker. Văduva avea nevoie de bani şi, în afară de asta, chiriaşul putea să doarmă într-o magazie separată de casă. Doamna Quaker avea doi băieţi micuţi, şi pentru îngrijirea fermei ţinea un om cu plată.

Climatul cald se dovedi binefăcător pentru plămânii lui Junius. Peste un an îşi recăpătase culoarea din obraji şi luase în greutate. Trăia liniştit şi fericit la fermă, iar ceea ce îi plăcea mai mult decât toate era că aruncase naibii cei zece ani de birou şi se obişnuise să trăiască într-o superbă lenevie. Părul blond şi subţire al lui

Junius rămânea nepieptănat; ținea ochelarii mult lăsați în josul nasului ascuțit, fiindcă vederea i se întremase şi nu-i mai purta decât din obişnuința de a-i simți pe nas. Cât era ziua de lungă avea în gură un beţişor, năravpe care îl pot deprinde doar cei mai leneşi şi mai contemplativi dintre oameni. Convalescența asta a avut loc în anul 1910.

În 1911, doamna Quaker începu să fie îngrijorată de ce-or fi zicând vecinii. Când se gândea la ce-ar fi putut lăsa să se presupună faptul că ținea în casă un bărbat singur, devenea nervoasă şi prost dispusă. De îndată ce însănătoşirea lui Junius se arătă a fi deplină şi neîndoielnică, văduva îi mărturisi frământările ei. O luă de nevastă, numaidecât şi cu bucurie. Acum avea un cămin şi un viitor de aur, fiindcă proaspăta doamnă Maltby avea două sute de acri de păşune pe coastele colinei şi cinci acri de pământ pe luncă, bun de livadă şi grădină de zarzavat. Junius trimise după cărțile lui, după fotoliul cu spetează ajustabilă şi copia aceea bună după *Cardinalul* lui Velasquez. Viitorul i se arată ca o după-amiază calmă şi însorită.

Numaidecât doamna Maltby dădu drumul omului angajat cu plată şi încercă să-l pună la treabă pe bărbatu-său; dar în privința asta întâmpină o rezistență cu atât mai derutantă, cu cât nu prezenta niciun front închegat, împotriva căruia să poți porni atacul. În timpul

convalescenței, Junius ajunsese să îndrăgească lenevia. Iubea şi valea, iubea şi ferma, dar le iubea aşa cum se aflau ele; nu dorea să planteze lucruri noi, şi nici să le scoată pe cele vechi. În ziua când doamna Maltby îi puse o sapă în mână şi îl trimise la lucru în grădina de zarzavat, câteva ceasuri mai târziu îl găsi – lucru foarte posibil – bălăbănindu-şi picioarele în pârâul din livadă şi cufundat în lectura ediției de buzunar a romanului *Insula comorilor*. Îşi ceru iertare; nici el nu ştia cum de se întâmplase una ca asta. Şi spunea adevărul.

La început îl bătuse amarnic la cap în privința lenei şi a neglijenței în îmbrăcăminte, dar el izbuti foarte repede să-şi însuşească meşteşugul de-a nu asculta niciodată ce-i spune. Ar fi fost nepoliticos, socotea Junius, s-o ia în seamă atâta vreme cât nu era o adevărată doamnă. Ar fi fost ca şi cum ai privi stăruitor un schilod. Iar după ce se luptă o vreme cu rezistența lui asemănătoare cu aceea a ceții, luă şi ea obiceiul de a lăsa să-i curgă nasul şi de a nu se mai pieptăna.

Între 1911 şi 1917, familia Maltby ajunse la sapă de lemn. Junius nu voia cu niciun chip să se ocupe de fermă. Vândură chiar câțiva acri de păşune, ca să facă rost de bani pentru hrană şi îmbrăcăminte, şi chiar şi-atunci nu puteau să mănânce pe săturate. Sărăcia se instalase temeinic pe ferma lor, şi toți membrii familiei Maltby ajunseseră în zdrențe. Niciodată n-

avuseseră vreo haină nouă, dar Junius descoperise eseurile lui David Grayson[1]. Se îmbrăca în salopetă şi se aşeza la umbra sicomorilor de pe marginea pârâului. Uneori le citea din *Aventurile satisfacției* – nevestei şi celor doi fii.

La începutul lui 1917, doamna Maltby îşi dădu seama că o să aibă un copil, iar către sfârşitul aceluiaşi an epidemia de gripă se abătu asupra familiei cu o înverşunare nemiloasă. Poate din pricina că erau subalimentați, cei doi băieți se îmbolnăviră în acelaşi timp. Vreme de trei zile casa păru plină până la refuz de copii chinuiți de febră şi cu obrajii aprinşi, ale căror degete nervoase luptau să se agațe de viață prinzându-se de teşitura cearceafurilor. Trei zile întregi luptară fără puteri, iar în cea de a patra amândoi băieții muriră. Mama lor nu află, fiindcă era lăuză, iar vecinele venite să mai dea o mână de ajutor prin casă nu avură nici curajul şi nici cruzimea de a-i spune. Boala o lovi chiar pe când era în durerile facerii şi o răpuse înainte de a fi apucat să-şi vadă copilul.

Vecinele care ajutaseră la naştere povestiră în întreaga vale că, în vreme ce nevasta şi copiii lui

---

[1] Pseudonimul lui Roy Stannard Baker (1870-1945), ziarist şi scriitor american, laureat al Premiului Pulitzer.

trăgeau să moară, el stătea pe marginea pârâului şi citea din cărți. Dar asta era numai în parte adevărat. În ziua când căzuseră la pat, îşi bălăbănise picioarele în undele pârâului, fiindcă nu ştia că se îmbolnăviseră, dar după aceea rătăcise neajutorat de la căpătâiul unui muribund la al celuilalt, spunându-le fără încetare tot felul de trăsnăi. Celui mai mare îi explicase cum se fac diamantele. La căpătâiul celuilalt explica pe larg vechimea şi simbolismul zvasticii. O viață se stinse în vreme ce el citea cu glas tare capitolul al doilea din *Insula comorilor*, şi nici măcar nu-şi dădu seama ce se petrecuse până ce nu termină capitolul şi nu ridică privirea. În zilele acelea fusese năuc. Scosese la vedere toate lucrurile pe care le avea şi le oferise ca ofrandă, dar ele nu aveau nicio putere împotriva morții. Ştia dinainte că n-o să aibă, iar asta făcea ca totul să i se pară şi mai îngrozitor.

După ce toți cei răposați fură coborâți în mormânt, Junius se întoarse lângă pârâu şi citi câteva pagini din *Călătorii cu un măgar*. Încăpățânarea lui Modestine îl făcu să chicotească, dar fără convingere. Cine altul decât Stevenson ar fi putut da unei măgărițe numele de Modestine?

O femeie din vecini îl chemă în casă şi-l batjocori cu atâta înverşunare, încât Junius se simți stânjenit şi n-o mai ascultă. Femeia îşi

proțăpi mâinile în şolduri şi îl privi cu dispreț. Apoi îi aduse copilul, un băiat, şi i-l puse în brațe. Când se uită îndărăt la el, din poartă, îl văzu stând pe loc şi ținând în brațe vietatea aceea mică şi urlătoare. Nu putea găsi niciun loc unde să-l aşeze, aşa că multă vreme rămase cu el în brațe.

Oamenii de pe vale povesteau multe istorii despre Junius. Uneori îl urau, cu duşmănia aceea pe care oamenii ocupați o au față de cei leneşi, iar alteori îi invidiau lenevia; dar cel mai adesea îl compătimeau, pentru că nu era în stare să facă decât boacăne. Nimeni de pe toată valea nu înțelesese vreodată că el era un om fericit.

Se povestea cum, la îndemnul unui doctor, Junius cumpărase o capră ca să aibă lapte pentru copil. Nu întrebase nici despre sexul animalului şi nici nu spusese pentru ce are nevoie de el. Când îi fu adusă, se uită sub burta ei şi întrebă cu toata seriozitatea:

— Asta-i o capră normală?

— Sigur că da, răspunsese vânzătorul.

— Da' n-ar trebui să aibă o traistă sau cam aşa ceva chiar între picioarele dindărăt?... Pentru lapte, vreau să spun.

Cei de pe vale au râs în hohote de istoria asta. Mai târziu, după ce i s-a adus o altă cornută, de data asta chiar capră, mai potrivită pentru scopurile lui, Junius s-a chinuit cu ea vreme de două zile şi n-a putut să scoată nici măcar o

picătură de lapte. Se gândea să dea înapoi capra, ca nefiind bună de nimic, însă vânzătorul a venit şi i-a arătat cum s-o mulgă. Unii spuneau sus şi tare că ține copilul la ugerul caprei şi-l lasă să-şi facă singur rost de lapte, dar asta nu era adevărat. Lumea de pe vale recunoştea că nu poate pricepe cum de şi-a crescut totuşi copilul.

Într-o zi, Junius se duse la Monterey şi angajă un neamț bătrân, ca să-l ajute la fermă. I-a dat neamțului, noul său slujitor, cinci dolari arvună, iar pe urmă bietul om un ban n-a mai văzut de la el. După două săptămâni, neamțul angajat se înglodase aşa de adânc în lenevie, că nu muta un pai mai mult decât stăpâne-su. Amândoi umblau de colo-colo împreună, discutând despre tot ce îi interesa şi îi nedumerea pe ei – de unde veneau culorile florilor, dacă există în natură vreo simbolistică, unde anume se află Atlantida, în ce fel îşi îngropau morții semințiile incaşe...

Primăvara semănau cartofi, totdeauna prea târziu, şi fără să le facă pat de cenuşă ca să-i apere de gândaci. Semănau fasole, porumb şi mazăre, le îngrijeau o vreme, pe urmă le uitau cu totul. Bălăriile se înstăpâneau pretutindeni şi nimic nu mai rămânea la vedere. Nu era ceva neobişnuit să-l vezi pe Junius scormonind de zor printr-o pădure deasă de buruieni, ca să iasă de acolo cu un castravete gălbejit. Se dezobişnuise să mai umble încălțat, fiindcă îi plăcea mult să simtă

sub tălpi căldura pământului, şi fiindcă nu mai avea încălțări.

După-amiezile, Junius îi vorbea îndelung lui Jakob Stutz.

— Ştii, îi spunea, când au murit copiii, credeam că ajunsesem pe un deosebit de înalt pisc al groazei. Pe urmă, în timp ce stăteam şi cugetam, groaza s-a preschimbat în durere, şi durerea s-a micşorat până la întristare. Cred că nu mi-am cunoscut prea bine nici nevasta, nici copiii. Poate fiindcă erau prea aproape de mine. Ciudat lucru mai e şi ăsta, *să cunoşti.* Nu-i nimic altceva decât sesizarea unor amănunte. Sunt minți care văd departe, şi altele care văd numai la doi paşi. Eu n-am fost niciodată în stare să văd lucrurile din preajma mea. De pildă, cunosc mult mai bine Parthenonul decât cunosc casa mea de colo. Deodată, chipul lui Junius părea să tremure de emoție şi ochii îi scânteiau de entuziasm. Jakob, continuă el, ai văzut vreodată un tablou cu frizele Parthenonului?

— Da, şi-s frumoase, e-adevărat, mărturisi Jakob.

Junius îşi aşează mâna pe genunchiul angajatului său şi continuă:

— Caii aceia! Caii aceia minunați – porniți în goană către poienile celeste. Tinerii aceia grăbiți şi totuşi plini de demnitate, ducându-se spre o petrecere cum nu se poate închipui, desfăşurată

numaidecât dincolo de cornişe. Tare mă minunez de unde poate să ştie un om cum se simte calul când e în culmea fericirii; dar sculptorul de-atunci trebuie să fi ştiut, fiindcă altminteri n-ar fi avut cum să-i dăltuiască aşa.

În felul acesta decurgeau lucrurile, Junius nu putea stărui multă vreme asupra aceluiaşi subiect. Deseori, cei doi răbdau de foame, fiindcă la vremea cinei nu izbuteau să găsească în iarbă cuibarul unei găini.

Pe feciorul lui Junius îl chema Robert Louis. Când se întâmpla să-l strige, taica-său aşa îl striga, dar Jakob Stutz se răzvrăti împotriva a ceea ce considera un fel de preţiozitate literară.

— Băieţii trebuie să aibă nume, la fel şi câinii, susţinea cu tărie. Pentru asemenea lucru, un singur sunet e de ajuns. Până şi Robert e prea lung. Ar trebui să-i spunem „Bob”.

Şi Jakob aproape că avu câştig de cauză.

— Uite, vreau să cad la înţelegere cu tine, spuse Junius. Hai să-i spunem Robbie. Robbie e într-adevăr mai scurt decât Robert, nu crezi?

De multe ori se întâmplă să cedeze în faţa lui Jakob, fiindcă Jakob totdeauna lupta, deşi fără tragere de inimă, împotriva tuturor opreliştilor ce se întâmpla să-i răsară în cale. Din când în când, cu un fel de furie virtuoasă, se apuca până şi să deretice prin casă.

Robbie a crescut fără jocuri şi veselie. Umbla după coada celor vârstnici şi le asculta discuțiile. Junius nu se purta niciodată cu el aşa cum te porți cu un copil, fiindcă nu ştia ce înseamnă treaba asta. Dacă Robbie afirma ceva, cei doi bărbați ascultau cu condescendență, făceau din afirmația lui subiect de discuție ori chiar o foloseau ca punct de pornire al unei cercetări. În cursul unei după-amiezi găseau multe teme de dezbatere. Nu exista zi şi nu se recurgă de mai multe ori la Enciclopedia lui Junius.

Un sicomor uriaş îşi întinsese o cracă orizontală pe deasupra pârâului din livadă, şi pe craca aceea stăteau tustrei, bărbații cu picioarele atârnând în apă şi mutând pietricele cu degetele, iar Robbie trudindu-se prin tot felul de năstruşnicii să facă la fel. Pentru el, a ajunge cu picioarele la apă era unul dintre criteriile maturității. Între timp, Jakob se lepădase şi el de încălțări; Robbie nu avusese aşa ceva în viața lui.

Discuțiile erau erudite. Robbie n-ar fi fost în stare să folosească un limbaj copilăresc, fiindcă niciodată nu auzise un copil vorbind. De fapt, nu făceau conversație; se poate spune mai degrabă că lăsau un fir de gând să răsară de la sine, apoi urmăreau cu mirare cum încep să-i crească şi să i se dezvolte ramurile. Rămâneau singuri uluiți de ciudatele fructe rodite de conversația lor, fiindcă nu îşi diriguiau într-un anume fel ideile, nici nu le

împleteau sau ajustau, aşa cum procedează atât de mulți oameni.

Şi stăteau tustrei, acolo, pe cracă. Hainele de pe ei erau numai zdrențe, iar părul şi-l tăiau doar atât cât să nu le cadă peste ochi. Bărbații purtau bărbi lungi şi neîngrijite. Priveau la caii-de-apă cum aleargă pe fața bulboanei de sub ei, bulboană ce fusese adâncită de degetele unor picioare lenevoase. Arborele uriaş de deasupra lor se clătina domol sub bătaia vântului şi, din când în când, lăsa să-i cadă câte o frunză ca o batistă cafenie. Robbie avea cinci ani.

— Eu cred că sicomorii sunt copaci buni, spuse el în clipa când o frunză îi căzu în poală.

Jacob luă frunza şi începu s-o rupă fâşii, printre nervuri.

— Aşa e, încuviință el. Sicomorii cresc pe lângă apă. Lucrurilor bune le place apa. Cele rele totdeauna au fost uscate.

— Sicomorii sunt mari şi buni, afirmă Junius. Mie mi se pare că un lucru bun sau blând trebuie să fie şi foarte mare ca să poată supraviețui. Cele mici şi bune sunt totdeauna nimicite de cele mici şi rele. Rareori se întâmplă ca un lucru mare să fie otrăvitor sau perfid. Pentru acest motiv, în gândirea omenească mărimea este un atribut al binelui, iar micimea, al răului. Tu înțelegi asta, Robbie?

— Da, răspunse Robbie. Înțeleg. Ca elefanții.

— Elefanții sunt adeseori răi, dar când ne gândim la ei, ni se par blânzi şi buni.

— Dar apa, interveni Jakob. Şi despre apă înțelegi?

— Nu, despre apă nu.

— Eu înțeleg, spuse Junius. Vrei să spui că apa este sămânța vieții. Dintre cele trei elemente, apa este sperma, pământul pântecele, iar soarele cu razele lui e tiparul creşterii.

Şi astfel îl învățau tot felul de bazaconii.

Oamenii din Păşunile Raiului se fereau de Junius Maltby, după ce îi muriseră nevasta şi cei doi băieți. Poveştile despre împietrirea inimii lui în vremea molimei ajunseră la asemenea proporții, încât până la urmă căzură frânte sub propria greutate şi aproape fură date uitării. Dar deşi vecinii uitaseră că Junius îşi văzuse de citit în vreme ce copiii lui îşi dădeau sufletul, nu puteau trece cu vederea necazurile pe care li le pricinuia. Aici, pe valea asta mănoasă, el trăia într-o sărăcie cumplită. În vreme ce alte familii agoniseau averi, şi cumpărau Ford-uri şi radiouri, introduceau electricitate şi se duceau la cinematograf de două ori pe săptămână la Monterey ori la Salinas, Junius decădea mereu şi ajunsese un sălbatic îmbrăcat în zdrențe. Pe bărbații de pe vale parcă îi jignea mănosul lui pământ de lunci ajuns cu totul sub stăpânirea buruienilor, pomii roditori lăsați în voia sorții şi gardurile dărăpănate. Femeile se

gândeau cu ură la casa niciodată dereticată, la curtea plină de gunoaie şi la ferestrele murdare. Împreună, bărbaţi şi femei, îi urau puturoşenia şi totala lipsă de mândrie. O vreme s-au mai dus să-l viziteze, cu nădejdea că, prin exemplul lor lesne de priceput, îl vor smulge din trândăvie. El însă îi primea în chipul cel mai firesc şi cu prietenia la care îţi dă dreptul egalitatea de rang. Nu se ruşina nici cât negru sub unghie de sărăcia lui şi de zdrenţele de pe el. Încetul cu încetul, vecinii au ajuns să vadă în Junius un proscris. Nimeni nu mai călca pe poteca ce ducea de la drum până la casa lui. Îl scoaseră în afara legilor societăţii cuviincioase şi hotărâră să nu-l primească sub nicio formă dacă ar fi încercat să le facă vreo vizită.

Junius habar n-avea de neplăcerile pricinuite vecinilor. Rămânea mai departe pe culmile fericirii. Viaţa îi era la fel de ireală, de romantică şi de neimportantă ca gândirea. Se mulţumea să zăbovească pe marginea pârâului şi să-si bălăngănească picioarele în apă. Dacă nu avea haine ca lumea, cel puţin nu avea nici vreun loc unde ar fi trebuit să se ducă îmbrăcat mai acătării.

Cu toate că pe Junius aproape îl urau, oamenii nu simţeau decât compătimire faţă de micuţul Robbie. Femeile îşi tot spuneau una alteia ce îngrozitoare faptă era să, laşi copilul să crească în

asemenea mizerie şi sărăcie. Numai că, fiind ei mai cu toţii oameni de treabă, simţeau o puternică repulsie faţă de posibilitatea de a se amesteca în treburile lui Junius.

— Aşteptaţi până o să împlinească vârsta de şcoală, spuse doamna Banks adresându-se unui grup de cucoane adunate în salonul ei. Chiar dacă am vrea, acum n-am putea să facem nimic. Copilul e al tatălui ăluia al lui. Dar de îndată ce micuţul are să împlinească şase ani, autorităţile comitatului o să aibă ceva de spus, ascultaţi-mă pe mine.

Doamna Allen încuviinţă din cap şi închise ochii ca să-şi exprime convingerea.

— Uităm mereu că e copilul lui Mamie Quaker, tot atât cât şi copilul lui Maltby. Eu cred că de multă vreme ar fi trebuit să intervenim. Dar când s-o duce la şcoală, o să-i dăm bietului copilaş câteva lucruri pe care nu le-a avut niciodată.

— Cel mai neînsemnat lucru pe care putem să-l facem e să purtăm de grijă ca bietul copil să aibă măcar cu ce se îmbrăca, declară o altă doamnă.

S-ar fi zis că valea întreagă stătea la pândă şi aştepta vremea când Robbie urma să se ducă la şcoală. Şi când, la începutul trimestrului, copilul nu-şi făcu apariţia, John Whiteside, secretarul comitetului şcolar, îi trimise o scrisoare lui Junius Maltby.

— La asta nu m-am gândit, zise Junius când o citi. Cred că va trebui să te duci la şcoală.

— Nu vreau să mă duc, protestă Robbie.

— Ştiu. Nici eu nu prea aş vrea să te duci. Dar în țara noastră există legi. Iar legea are o codiță protectoare care se cheamă pedeapsă. Trebuie să cumpănim între plăcerea de a încălca legea şi necazurile aduse de pedeapsă. Cartaginezii pedepseau până şi lipsa de noroc. Dacă un general pierdea o bătălie din pricină că avusese ghinion, îl executau. Într-un chip foarte asemănător, noi pedepsim astăzi oamenii pentru vini datorate naşterii sau împrejurărilor.

În toiul discuției care urmă, uitară cu totul de scrisoare. John Whiteside trimise o notă foarte scurtă.

— Ei, Robbie, bănuiesc că o să cam trebuiască să te duci, spuse Junius când primi nota. Sunt sigur că au să te învețe o mulțime de lucruri folositoare.

— De ce nu mă înveți tu? stărui Robbie.

— Oho! Nu pot. Înțelegi? Eu am uitat lucrurile pe care le predau ei acolo.

— Nu vreau să mă duc nici mort. Nu vreau să învăț lucruri.

— Ştiu că nu vrei, dar zău că nu văd nicio scăpare.

Şi astfel, într-o bună dimineață, Robbie porni cu paşi şovăitori înspre şcoală. Era îmbrăcat într-

o salopeta veche, ruptă în fund şi la genunchi, într-o cămaşă albastră fără guler, şi nimic altceva. Părul lung îi atârna peste ochii cenuşii, ca un ciuf de ponei sălbăticit.

În curtea şcolii, copiii făcură cerc în jurul lui şi îl priviră în tăcere. Toți auziseră despre sărăcia familiei Maltby şi despre puturoşenia lui Junius. Băieții aşteptau de mult clipa asta, când aveau să-l poată chinui pe Robbie. Şi iată că venise şi clipa aşteptată: Robbie stătea în mijlocul cercului lor, şi ei nu făceau decât să-l privească. Niciunul nu întrebă: „De unde ai făcut rost de aşa haine?" sau: „Ia te uită ce claie de păr!", aşa cum avuseseră de gând să facă. Toți rămaseră nedumeriți de neputința lor de a-l chinui pe Robbie.

În ce îl privea pe Robbie, cerceta cu ochi foarte serioşi cercul din jurul său. Nu simțea nici urmă de teamă. Îi întrebă:

— Nu v-apucați de jocuri? Tata spunea că voi ştiți o mulțime de jocuri.

Atunci cercul se destrămă dintr-odată şi izbucni un potop de strigăte: „Nu ştie niciun joc," – „Haideți să-l învățăm *pewee*." – „Nu, *nigger-baby*." – „Stați! Stați! Să-l învățăm mai întâi *Prisoner's base*." – „Nu ştie niciun fel de joc."

Şi, cu toate că nu-şi dădeau seama din ce pricină, socoteau că nu trebuie să fie un lucru grozav să nu ştii jocuri. Fața subțiratică a lui

Robbie arăta numai curiozitate şi atenție. „Să încercăm mai întâi *pwee*”, hotărî el. La cele dintâi jocuri se arătă stângaci, dar profesorii lui nu-l luară peste picior. În loc de asta, se certau între ei pentru privilegiul de a-i arăta cum trebuie să țină bățul. La *pewee* există mai multe păreri în ce priveşte tehnica. Robbie stătu o vreme deoparte şi ascultă, iar în cele din urmă îşi alese el singur instructorul. Influența lui Robbie asupra şcolii se vădi numaidecât. Băieții mai vârstnici îl lăsau pe deplin în pace, dar cei mai mici îl imitau în toate, ajungând chiar să-şi găurească pantalonii la genunchi. În vreme ce stăteau la soare, cu spatele sprijinit de peretele şcolii, şi mâncau ce-şi aduseseră de-acasă, Robbie le povestea despre tatăl lui şi despre sicomorul cel mare. Copiii ascultau cu încordare şi doreau din toata inima ca şi tații lor să fie leneşi şi îngăduitori.

Uneori, câțiva dintre băieți, încălcând poruncile primite din partea părinților, se strecurau sâmbăta până la casa lui Maltby. Junius se cocoța nepăsător pe craca sicomorului şi, în vreme ce băieții stăteau şi ei de-a dreapta şi de-a stânga lui, le citea din *Insula comorilor* sau le povestea despre războaiele galice ori despre bătălia de la Trafalgar. Aproape numaidecât, şi cu sprijinul tatălui său, Robbie deveni rege în curtea şcolii. Faptul era dovedit prin aceea că nimeni nu-i era prieten bun, că nu i se dăduse nicio poreclă şi că el era arbitru

în toate neînțelegerile. Atât de înaltă îi era poziția, încât nu s-a găsit nici măcar unul să încerce să se bată cu el.

Robbie n-a ajuns decât treptat să-şi dea seama că este conducătorul băieților mai mici din şcoală. O anumită siguranță de sine şi anumite semne de maturitate îi făceau pe tovarăşii săi să-l dorească a le fi conducător. Nu trecu mult timp până se ajunse ca glasul lui să anunțe ce anume joc se va juca. La baseball el era totdeauna arbitru, din pricină că niciun alt băiat n-ar fi putut da vreo decizie fără să provoace cu siguranță o încăierare. Şi în vreme ce el personal juca prost, toate neînțelegerile privind regulile şi corectitudinea îi erau supuse lui spre rezolvare.

După o lungă discuție cu Junius şi cu Jakob, Robbie inventă două jocuri de mare popularitate, unul numit *Slinkey Coyote*[1], o adaptare pentru uz local după *Hare and Hoands*[2], iar celălalt având numele de *Broken Leg*[3], un fel de leapşă, dar mai grozavă. Regulile celor două jocuri le stabilise în aşa fel încât să-i convină lui.

Băieţaşul trezi şi interesul domnişoarei Morgan, fiindcă în clasă producea nu mai puține surprize decât în curte. Citea perfect şi folosea vocabularul

---

1 Coiotul furişat. (n.tr.)

2 Iepurele şi ogarii. (n.tr.)

3 Piciorul frânt. (n.tr.)

unui om în toată firea, dar de scris nu ştia să scrie. Se pricepea la numere, oricât de mari ar fi fost ele, dar refuza să învețe până şi cea mai simplă operație de aritmetică. La scris întâmpina cele mai mari greutăți. Mâna lui aşternea tremurând litere caraghioase pe maculator. La o vreme, domnişoara Morgan încercă să-l ajute şi îl îndemnă:

— Alege-ți o frază şi scrie-o o dată şi-ncă o dată, de o sută de ori, până când ai să ajungi s-o scrii fără cusur. Fii foarte atent la fiecare literă.

Robbie căută în minte ceva care să-i placă. Şi în cele din urmă scrise: „Nu există nimic atât de monstroos încât să nu ni-l putem atribui noua înşine". Îi plăcea mult acest „mon-stroos". Dădea savoare şi profunzime. Dacă existau cuvinte capabile ca, prin însăşi puterea sonorității lor, să scoată cu sila duhurile din pământ, atunci acest „monstroos" era cu siguranță, unul dintre ele. De numărate ori scrise fraza aceasta, încordându-şi toată atenția şi desenând cu grijă cuvântul „monstroos". După o oră, domnişoara Morgan veni să-l vadă cum se descurcă.

— De unde, Robert, de unde Dumnezeu ai auzit tu vorbele astea?

— E din Stevenson, doamnă. Taică-meu îl ştie aproape pe de rost pe Stevenson.

Bineînțeles că domnişoara Morgan auzise vorbele proaste spuse pe seama lui Junius, şi în

ciuda lor se dăduse de partea lui. Acum însă începu să nutrească o puternică dorința de a-l cunoaşte.

Jocurile din curtea şcolii începuseră să-şi piardă din interes. Şi, într-o dimineață, înainte de a pleca spre şcoală, Robert se plânse lui Junius de treaba asta. Junius se scărpină în barbă şi rămase pe gânduri. În cele din urmă vorbi:

— Spionaj e un joc straşnic. Mi-aduc aminte că îmi plăcea foarte mult.

— Dar pe cine să spionăm?

— Ei, pe oricine. N-are importanță. Noi obişnuiam să-i spionăm pe italieni.

Robbie goni spre şcoală cu sufletul la gură, iar în aceeaşi după-amiază, după o îndelungă cercetare a dicționarului şcolii, puse bazele organizației S.A.S.B.S.J. Ceea ce spus pe de-a-ntregul, dar niciodată rostit altfel decât în şoaptă, însemnă: „Serviciul Auxiliar Secret al Băieților pentru Spionaj împotriva Japonezilor". Dacă nu pentru alte motive, cel puțin din pricina măreției numelui, organizația ar fi trebuit să devină o forță demnă de luat în seamă. Robbie îi duse pe băieți unul câte unul în umbra verzuie de la poalele salciei din curtea şcolii şi acolo îi puse să jure că vor păstra secretul, şi folosi un jurământ atât de înfricoşător, încât ar fi făcut cinste chiar şi unei loji masonice. Mai târziu, adună laolaltă întregul grup. Şi Robbie le explică băieților că, fără

îndoială, într-o bună zi o să pornim la război împotriva japonezilor.

— E de datoria noastră să fim pregătiți, le spuse el. Cu cât vom izbuti să aflăm mai multe despre uneltirile infame ale viitorului inamic, cu atât mai numeroase date de spionaj vom putea oferi țării noastre la izbucnirea războiului.

Amatorii de spionaj se pierdură cu totul la auzul unui limbaj atât de înflăcărat. Erau copleşiți de gravitatea unei situații ce făcea trebuitoare astfel de cuvinte. Şi, de vreme ce spionajul devenise acum misiunea şcolii, micuțul Takashi Kato, din clasa a treia, nu mai putu să aibă nicio clipă de singurătate. Dacă se întâmpla ca Takashi să ridice două degete la lecții, Robbie arunca o privire semnificativă unuia dintre „auxiliari", şi atunci o a doua mână țâşnea în aer. Când Takashi pleca înspre casă după terminarea cursurilor, cel puțin cinci băieți se strecurau prin tufişuri pe urmele lui. Până la sfârşit însă, într-o seară, după ce văzuse o figură albă lipită de fereastra lui şi privind înăuntru, domnul Kato, tatăl lui Takashi, ieşi din casă şi trase un foc de puşcă. Cu tristețe în suflet, Robbie îi adună pe auxiliari şi dădu ordin ca spionajul să înceteze la apusul soarelui. „Noaptea tot nu pot face ei nimic important", le explică.

La urma urmelor, Takashi n-avea nimic de suferit de pe urma spionajului organizat în jurul

său fiindcă, de vreme ce auxiliarii aveau misiunea să-l țină sub observație, nu puteau face nicio excursie mai importantă fără să-l ia şi pe el. Se trezi că e invitat pretutindeni, fiindcă nimeni n-ar fi primit să fie lăsat deoparte ca să-l supravegheze.

Lovitura de moarte o primiră auxiliarii atunci când Takashi, după ce într-un fel sau altul aflase de existența organizației, ceru să fie şi el admis.

— Nu văd cum am putea să te primim, îi explică Robbie cu blândețe. Înțelegi? Tu eşti japonez, şi noi îi duşmănim pe japonezi.

Takashi aproape că plângea, dar strigă:

— Eu sunt născut aici, la fel ca voi. Sunt un american la fel de bun ca voi, ia ziceți că nu!

Robbie căzu pe gânduri. Nu voia să fie rău cu Takashi. Apoi fruntea i se înseninâ şi îl întrebă în grabă:

— Ia spune, tu ştii să vorbeşti japoneza?

— Sigur, foarte bine.

— E-n regulă. Atunci ai să fii interpretul nostru şi ai să descifrezi mesajele secrete.

Takashi radia de fericire şi strigă cu înflăcărare:

— Sigur c-am să pot. Şi dacă voi, băieți, socotiți că e bine, o să-l spionăm pe tata.

Dar toată povestea rămase baltă. Acum nu mai aveau niciun vrăjmaş în afară de domnul Kato, iar domnul Kato se dovedise a fi prea nervos, când punea mâna pe puşcă.

Sărbătorile de *Halloween* şi *Thanksgiving* trecură. În tot acest răstimp, influența lui Robbie asupra băieților se arătă printr-o îmbogățire a vocabularului lor şi printr-o crâncenă ură împotriva încălțămintei şi a oricărui fel de îmbrăcăminte arătoasă. Fără să-şi dea seama, Robbie lansase un stil, nu nou, poate, dar mai sever decât înainte. A îmbrăca haine bune devenise un semn al lipsei de bărbăție, ba, mai mult decât atât, s-ar fi socotit că este o insultă la adresa lui Robbie.

Într-o vineri după-amiază, Robbie scrise paisprezece bilețele şi, la ieşirea din curte, le strecură tainic în mâinile a paisprezece băieți. Bilețelele erau toate la fel. Arătau: „O ceată de indieni se pregătesc să-l ardă la stâlp pe Preşed. S.U. acasă la mine mâine, la ceasurile zece. Strecurați-vă pe furiş şi lătrați ca vulpea la locul nostru de jos. Am să vin şi am să fiu în fruntea voastră ca să-l eliberam pe bietul om”.

De mai multe luni, domnişoara Morgan avusese de gând să-i facă o vizită lui Junius Maltby. Poveştile care circulau pe seama lui, precum şi cele ştiute despre fiu, îi sporiseră mult dorința de a-l cunoaşte. Destul de adesea se întâmpla ca, în cursul orelor, vreunul dintre băieți să vină cu câte ceva uluitor. Aşa, de pildă, un copil într-adevăr vestit pentru prostia lui spuse că Hengest şi Horsa invadaseră Britania. Când îl încolți, copilul

recunoscu că ştia asta de la Junius Maltby şi că într-un fel era un soi de secret. Vechea poveste cu capra o amuzase atât de mult pe profesoară, încât o aşternu pe hârtie cu gând s-o publice în vreo revistă, dar nicio revistă nu se arăta dispusă s-o cumpere. De nenumărate ori stabilise data când avea să se ducă la ferma Maltby.

Într-o sâmbătă de decembrie se trezi dimineaţă şi văzu că aerul e îngheţat, dar soarele străluceşte cu putere. După ce luă micul dejun, îşi puse fusta de catifea şi cizmele comode de călătorie, apoi ieşi din casă. În curte încercă să convingă dulăii de la fermă să-i ţină tovărăşie pe drum, dar dulăii se mulţumiră să dea din coadă şi se întoarseră să se culce la soare.

Ferma Maltby se află la vreo doua mile depărtare, pe micul canion Gato Amarillo. Un pârâu curgea pe-alături de drum şi ferigi uriaşe creşteau luxuriant pe sub anini. În canion era aproape frig, fiindcă soarele nu se înălţase încă din spatele munţilor. În timpul drumului, domnişoarei Morgan i se păru la un moment dat că aude înaintea ei zvon de paşi şi de glasuri, dar când grăbi pasul ca să treacă mai repede după colţ, nu văzu pe nimeni. În orice caz, tufişurile de pe marginea drumului trosneau în chip misterios.

Cu toate că nu mai fusese niciodată pe acolo, domnişoara Morgan recunoscu ferma Maltby de îndată ce ajunse la ea. Pomii roditori întindeau

ramuri golaşe pe deasupra unei păduri de buruieni. Gardurile atârnau obosite înspre pământ, sub învelitoarea tufelor de zmeură. Rugi de mure sălbatice se cățăraseră pe crengile merilor; veverițe şi iepuraşi țâşneau la picioarele ei şi turturelele îşi luau zborul fâlfâind din aripi. Într-un uriaş păr pădureț un cârd de stăncuțe croncăneau cacofonic, certându-se de mama focului. Pe urmă, alături de un ulm îmbrăcat în haina aspră creată de înghețata strălucire a dimineții, domnişoara Morgan zări şindrilele zburlite şi pline de muşchi de pe acoperişul casei Maltby. După liniştea înstăpânită acolo, s-ar fi putut spune că locurile sunt de o sută de ani pustii. „Câtă dărăpănare şi neîngrijire, îşi spuse domnişoara Morgan. Cât de frumoase, dar părăginite sunt locurile astea." Intră în curte pe o portiță prinsă de stâlp cu o singură balama. Clădirile, bătute de ploi şi de vânturi, ajunseseră cenuşii la culoare şi, la marginile de sus ale pereților, fiare desprinse atârnau în afară. Domnişoara Morgan trecu de colțul casei şi se opri brusc; gura i se deschise şi un fior îi străbătu şira spinării. În mijlocul curții se înălța un stâlp gros, şi de el stătea legat cu multe cercuri de frânghie un om bătrân şi zdrențăros. Un altul, mai tânăr şi mai scund, dar încă şi mai zdrențăros, clădea un morman de vreascuri la picioarele captivului. Domnişoara Morgan se

cutremură şi se trase îndărăt, după colțul casei. „Asemenea lucruri nu se mai întâmplă, îşi spuse cu stăruință. Visezi. E cu neputință ca asemenea lucruri să se mai întâmple.” Apoi auzi cum între cei doi bărbați se lega cel mai paşnic dialog cu putință.

— E-aproape zece, zise călăul.

Iar captivul răspunse:

— Da, şi bagă de seamă cum dai foc la crengi. Lasă-i mai întâi să se-arate, şi pe urmă dă-le foc.

Domnişoara Morgan fu cât pe-aci să țipe de uşurare. Porni către stâlp, cu paşi cam şovăitori. Bărbatul cel liber se întoarse şi o văzu. O clipă se arătă foarte mirat, dar imediat îşi reveni şi făcu o plecăciune. Executată de un om în salopetă zdrențuită şi cu barbă ca mătura, plecăciunea aceea devenea caraghioasă şi fermecătoare.

— Sunt profesoara, îi lămuri domnişoara Morgan cu sufletul la gură. Am ieşit puțin la plimbare şi am zărit casa. La început mi-am închipuit că arderea asta pe rug e chiar adevărată.

— Dar chiar este adevărată, răspunse Junius zâmbind. E mai adevărată decât credeți. În primul moment am crezut că dumneavoastră sunteți venită să-l salvați. Ştiți, eliberarea trebuie să se petreacă la ora zece.

Furioase lătrături de vulpe izbucniră în vale, printre sălcii.

— Uitați-vă că vine şi eliberarea prinsului, continuă Junius. Iertați-mă, domnişoară Morgan, nu-i aşa? Eu sunt Junius Maltby, iar domnul acesta e în zilele obişnuite Jakob Stutz. Totuşi, astăzi este preşedintele Statelor Unite, pus la stâlp de indieni. Un timp ne-am gândit să fie Guenevere, dar, chiar şi fără să fie rotund la față, seamănă mai mult cu un preşedinte decât cu Guenevere, nu găsiți? Şi, în afară de asta, n-a vrut să-şi pună fustă.

— Ar fi fost o adevărată prostie, interveni calm preşedintele.

Domnişoara Morgan începu să râdă.

— Pot să asist şi eu la salvarea preşedintelui, domnule Maltby?

— Nu-s domnul Maltby, sunt trei sute de indieni.

Lătrăturile de vulpi izbucniră din nou. Cei trei sute de indieni spuseră:

— Urcați-vă acolo, pe scări. Aşa nu riscați să fiți luată drept piele roşie, şi masacrată.

Pe urmă se uită înspre pârâu. O cracă de salcie se zgâlțâia cu furie. Junius scăpără pe pantaloni un chibrit şi dădu foc mormanului de vreascuri de la picioarele stâlpului. În clipa când se înălță flacăra, sălciile parcă explodară în bucăți şi fiecare bucată se arăta a fi un băiat care țipa cât îl ținea gura. Mulțimea porni la atac, înarmată tot atât de felurit şi de înfricoşător ca franțujii porniți la

asaltul Bastiliei. Chiar în momentul când flăcările începuseră să se întindă către preşedinte, vreascurile fură împrăştiate cu violență. Cu mâini înfrigurate, salvatorii deznodară frânghiile, iar Jakob Stutz se dădu deoparte, liber şi fericit. Nici ceremonia ce a urmat n-a fost mai puțin impresionantă decât salvarea. În vreme ce băieții dădeau onorul, preşedintele trecu de la om la om de-a lungul frontului, şi pe piepții fiecărei salopete prinse câte o piesă de plumb pe care fusese zgâriat adânc un singur cuvânt: „EROU”. Jocul se terminase.

— Sâmbăta viitoare îi vom spânzura pe ticăloşii vinovați de punerea la cale a unui complot atât de mişelesc, anunță Robbie.

— Ba acuma! Să-i spânzurăm acuma! striga în cor detaşamentul.

— Nu, ostaşi. Mai avem încă multe de făcut. Trebuie să ridicăm spânzurătorile. Apoi se întoarse înspre taică-său şi continuă: Cred că pe amândoi o să vă spânzurăm.

O clipă se uitase lacom la domnişoara Morgan, dar pe urmă, nu fără ezitare, o lăsă deoparte. După-amiaza aceea a fost una dintre cele mai plăcute din câte trăise domnişoara Morgan. Deşi i se oferi un loc de cinste pe craca sicomorului, băieții nu o mai considerau profesoara lor.

— E mult mai bine dacă scoateți pantofii, o sfătui Robbie, şi ea văzu că se simte într-adevăr

mult mai bine după ce îşi scoase cizmele şi lăsă picioarele să se bălăbăne în apă.

În după-amiaza aceea Junius vorbi despre comunitățile indienilor din Insulele Aleutine. Despre cum s-au răzvrătit mercenarii împotriva Cartaginei. Povesti cu câtă grijă se pieptănaseră lacedemonienii înainte de a muri la Termopile. Explică ce origine au macaroanele şi vorbi despre descoperirea cuprului, ca şi cum s-ar fi aflat atunci de față. În cele din urmă, când neînduplecatul Jakob îi opuse părerile lui cu privire la izgonirea din rai, se iscă o ceartă molcomă, iar băieții porniră spre casă. Domnişoara Morgan le îngădui s-o ia înainte, fiindcă voia să se gândească în linişte la acel ciudat personaj.

Ziua inspecției comitetului şcolar era aşteptată cu spaimă atât de profesoară, cât şi de elevii ei. Era o zi de ceremonie şi încordare. Lecțiile se rosteau într-o stare de tensiune nervoasă şi scrierea greşită a unui cuvânt căpăta proporția de crimă capitală. În nicio altă zi copiii nu spuneau atâtea boacăne, şi nici profesoara n-avea nervi mai slabi.

Inspecția comitetului şcolar de la Păşunile Raiului a avut loc în ziua de 15 decembrie. Imediat după recreația mare, membrii comitetului au intrat în clasă unul după altul, cu mutre

sumbre, ca de înmormântare, dar şi puțin ruşinați. Cel dintâi intră John Whiteside, secretarul, om bătrân şi cu părul alb, a cărui atitudine liberală față de educație fusese uneori criticată de oamenii de pe vale. După el venea Pat Humbert. Pat fusese ales fiindcă aşa dorise el. Era un bărbat singuratic, lipsit de inițiativă în ce priveşte stabilirea de legături cu ceilalți, şi de aceea folosea orice prilej pentru a fi împins la contacte cu lumea. Hainele purtate de el erau la fel de fără cusur şi la fel de triste ca hainele de bronz ale statuii în jilț a lui Lincoln, din memorialul de la Washington. Urma T.B. Allen, cu mersul lui greoi şi zgomotos, pe intervalul dintre bănci. Fiind singurul comerciant de pe vale, locul din comitet îi revenea de drept. În spatele lui păşi Raymond Banks, masiv, voios, cu mâinile şi obrajii foarte roşii. Ultimul din şir era Bert Munroe, proaspăt ales. Fiind vorba de prima lui inspecție la şcoală, Bert arăta puțin cam speriat în vreme ce îi urma pe ceilalți către locurile pregătite pentru ei în fața băncilor.

După ce comitetul se aşează aşa cum se aşază judecătorii la tribunale, se arătară şi nevestele lor şi îşi găsiră locuri în fundul clasei, înapoia elevilor. Băieții se foiau neliniştiți. Simțeau că sunt înconjurați, că retragerea, dacă s-ar fi ivit nevoia de retragere, le fusese blocată. Când se răsuciră în bănci, băgară de seamă că femeile le

zâmbeau cu bună voință. Văzură şi un pachet mare, învelit în hârtie şi ținut în poală de doamna Munroe.

Începu lecția. Păstrând pe chip un zâmbet încordat, domnişoara Morgan ură bun venit comitetului, apoi spuse:

— Domnilor, vom proceda în modul nostru obişnuit, fără a face nimic special. Consider că, în calitatea dumneavoastră oficiali, sunteți mai interesați să vedeți şcoala aşa cum lucrează ea zi de zi.

Foarte curând însă, îi păru rău că rostise cuvintele acelea. Niciodată, după câte îşi aducea aminte, nu mai văzuse copii atât de proşti. Cei care izbuteau să împingă câteva cuvinte dincolo de buzele înlemnite făceau cele mai înfiorătoare greşeli. Scriau într-un chip jalnic. Când citeau, parcă ar fi bolborosit un nebun. Comitetul încercă să-şi păstreze demnitatea, dar nu se putură abține să nu zâmbească puțin copiilor, din stânjeneală. Stropi mărunți de transpirație se adunară pe fruntea domnişoarei Morgan. Parcă vedea cum are să fie concediată de comitetul indignat. Nevestele aşezate în spatele copiilor zâmbeau întruna, nervoase, iar timpul trecea. După ce se făcu o întreagă harababură dintr-o maimuțăreală de aritmetică, John Whiteside se ridică de pe scaunul său şi rosti:

— Vă mulțumim, domnişoară Morgan. Dacă veți îngădui, am să spun doar câteva cuvinte copiilor, şi pe urmă îi puteți lăsa liberi. Trebuie să aibă şi ei o răsplată pentru că ne-au primit.

Profesoara oftă uşurată.

— Prin urmare, înțelegeți că nu s-au prezentat la fel de bine cum se prezintă în mod obişnuit? Mă bucur.

John Whiteside zâmbi. Văzuse atât de mulți profesori tineri cu nervii sleiți în zilele de inspecție. Spuse:

— Dacă aş considera că elevii au arătat tot ce au ei mai bun, aş închide şcoala.

După aceea le vorbi cinci minute copiilor – le spuse că trebuie să arate silință la învățătură şi să-şi iubească profesoara. Era aceeaşi cuvântare scurtă şi neoficială pe care o folosea de ani de zile. Elevii mai mari o auziseră de multe ori. După ce termină, o rugă pe profesoară să le dea liber elevilor. Copiii ieşiră tăcuți şi în ordine, dar, odată ajunşi afară, nu-şi mai putură stăpâni bucuria. Cu urlete şi țipete făcură tot ce le stătea în putință ca să se omoare unul pe altul prin spintecare sau decapitare.

John Whiteside dădu mâna cu domnişoara Morgan şi îi spuse binevoitor:

— N-am avut niciodată un profesor în stare să păstreze mai multă ordine. După câte cred eu,

dacă aţi şti cât de mult vă iubesc copiii, v-aţi simţi stânjenită.

— Dar sunt copii buni, stărui ea cu bună-credinţă. Sunt nişte copii minunaţi.

— Desigur, încuviinţă şi John Whiteside. Dar, ia spuneţi, cum se descurcă micul Maltby?

— E un copil sclipitor, dar totuşi ciudat. Cred că are o minte aproape strălucită.

— Am discutat despre el în comitet, domnişoară Morgan. Ştiţi, desigur, că viaţa lui de acasă nu e chiar ceea ce ar trebui să fie. Astăzi m-am uitat atent la el. Bietul băiat e aproape gol-goluţ.

— De, e o casă ciudată. Domnişoara Morgan simţea că ar trebui să-i ia apărarea lui Junius. Nu e o casă aşa cum suntem obişnuiţi să vedem, dar nici rău nu-i merge copilului acolo.

— Să nu mă înţelegeţi greşit, domnişoară Morgan. N-avem de gând să ne amestecăm. Atâta doar că ne-am gândit să-i oferim câteva lucruri. Taică-său e foarte sărac, ştiţi bine.

— Ştiu, răspunse blând domnişoara Morgan.

— Doamna Munroe i-a cumpărat câte ceva de îmbrăcat. V-aş ruga să-l chemaţi înăuntru ca să i le dăm.

— Vai! Nu, eu nu... spuse ea cu glas stins.

— De ce nu? N-avem decât vreo câteva cămăşuţe, o salopetă şi nişte încălţăminte.

— Vai, domnule Whiteside, s-ar putea să-i fie jenă. E un copil tare mândru.

— Să-i fie jenă că o să aibă nişte haine ca lumea? Nu văd de ce! După câte cred eu, mai mult ar trebui să-l jeneze faptul că nu le are. Dar lăsând astea la o parte, e prea frig în perioada asta a anului ca să mai poată umbla desculț. De-o săptămână încoace, în fiecare dimineață cade brumă.

— V-aş ruga să n-o faceți, spuse neajutorată profesoara. Din toată inima aş dori să n-o faceți.

— Domnişoară Morgan, nu credeți cumva că dați prea multă importanță unor fleacuri? Doamna Munroe a fost atât de îndatoritoare şi i-a cumpărat lucrurile astea. Vă rog, chemați-l înăuntru ca să i le poată înmâna.

Peste câteva clipe, Robbie se afla în fața lor. Părul neîngrijit îi cădea peste față şi ochii încă îi scăpărau de încordarea jocului din curte. Grupul întreg se adună în fața băncilor şi toți îl priveau cu blândețe, încercând să nu se uite prea stăruitor la hainele lui zdrențuite. Robbie privea neliniştit în jur.

— Doamna Munroe are ceva pentru tine, Robert, spuse domnişoara Morgan.

Atunci doamna Munroe păşi înainte şi îi puse pachetul în brațe.

— Ce băiețel drăguț!

Robbie aşează cu grijă pachetul pe podea şi îşi duse mâinile la spate.

— Desfă-l, Robert, zise T.B. Allen poruncitor. Aşa ştii tu să te porți?

Robbie se uită la el supărat.

— Imediat, domnule, îi răspunse totuşi şi se aplecă şi deznodă sfoara.

Cămăşile şi salopeta cea nouă stăteau acum la vedere, iar el le privea fără să înțeleagă nimic. Deodată, păru să-şi dea seama despre ce este vorba. Se roşi la față ca focul. Câteva clipe se uită neliniştit împrejur, ca un animal prins în capcană, apoi sări pe uşă afară, lăsând în urma lui micul vraf de îmbrăcăminte. Comitetul auzi doi paşi răsunând pe verandă, şi Robbie dispăru.

Uluită, doamna Munroe se întoarse spre profesoară.

— Ce s-a întâmplat cu el? Ce nu i-a plăcut?

— Cred că s-a simțit jenat, răspunse domnişoara Morgan.

— Dar de ce să se simtă jenat? Doar am fost drăguță cu el.

Profesoara încercă să le explice, şi în timp ce le explica simți că e cam supărată pe ei.

— Înțelegeți dumneavoastră, cred... cum să spun... nu cred că până acum câteva clipe a ştiut cât e de sărac.

— A fost greşeala mea, se scuză John Whiteside. Vă rog să mă iertați, domnişoară Morgan.

— Dar ce putem face pentru el? întrebă Bert Munroe.

— Nu ştiu. Vă rog să mă credeți că într-adevăr nu ştiu.

Doamna Munroe se întoarse către bărbatul ei.

— Bert, cred c-ar fi bine să te duci şi să stai de vorbă cu domnul Maltby. Mă gândesc, bineînțeles, să fii cât se poate de amabil. Nu-i spui decât că băieții mici nu pot să umble desculți când cade bruma. Poate că o vorbă ca asta ar fi de ajutor. Domnul Maltby n-ar avea decât să-i spună micuțului Robert că trebuie să primească hainele. Dumneata ce zici, domnule Whiteside?

— Nu-mi prea surâde propunerea asta. Ca să înlăturați obiecția mea, trebuie să supuneți propunerea la vot. Am făcut şi aşa destul rău.

— Eu cred că sănătatea copilului e mai importantă decât susceptibilitățile lui, stărui doamna Munroe.

Vacanța de Crăciun începu la douăzeci decembrie. Domnişoara Morgan aranjase să şi-o petreacă la Los Angeles. În vreme ce aştepta la răscruce autobuzul pentru Salinas, zări un bărbat şi un băiețel coborând către ea drumul dinspre Păşunile Raiului. Erau îmbrăcați în haine noi, de cele ieftine, şi amândoi călcau de parcă i-ar fi durut picioarele. Când ajunseră destul de aproape, domnişoara Morgan se uită cu atenție la

băieţel şi îşi dădu seama că e vorba de Robbie. Se vedea pe faţa lui că e supărat şi nefericit.

— Ei, Robert! îi strigă. Ce s-a întâmplat? Unde te duci?

Răspunse bărbatul:

— Ne ducem la San Francisco, domnişoară Morgan.

Profesoara se uită iute la el. Era Junius, cu barba rasă. Până atunci nu-şi dăduse seama că e atât de bătrân. Chiar şi ochii, care păruseră tineri, arătau acum bătrâni. Palid era firesc să fie, fiindcă barba îi ferise pielea de bătaia soarelui. Pe faţă îi stătea zugrăvită o expresie de cumplită zăpăceală.

— Vă duceţi acolo să vă petreceţi vacanţa? întrebă domnişoara Morgan. Îmi place şi mie mult cum arată magazinele în preajma Crăciunului. Eram în stare să stau toată ziua şi să mă uit la vitrine.

— Nu, răspunse Junius tărăgănând cuvintele. Cred că o să rămânem acolo pentru totdeauna. Eu sunt contabil, domnişoară Morgan. Sau, cel puţin, am fost contabil acum douăzeci de ani. Am să încerc să-mi găsesc o slujbă.

În glas nu i se vădea nici urmă de tristeţe.

— Şi de ce faceţi treaba asta? întrebă ea mai departe.

— Ştiţi, începu Junius să explice cu simplitate, nu ştiam că aici îi fac mult rău băiatului. La aşa

ceva nu m-am gândit. Dar cred că ar fi trebuit să mă gândesc. Înțelegeți şi dumneavoastră că n-ar fi trebuit crescut în sărăcie. Înțelegeți, nu-i aşa? Nu ştiam ce spune lumea despre noi.

— De ce să nu rămâneți la fermă? Doar aveți pământ din cel mai mănos, nu?

— Dar n-aş putea să-mi scot traiul din fermă, domnişoară Morgan. Nu mă pricep deloc la agricultură. Are să încerce Jakob, numai că Jakob e tare leneş, ştiți şi dumneavoastră. Mai târziu, când oi putea, am să vând ferma, ca să aibă şi Robbie câteva lucruri pe care nu le-a avut niciodată.

Domnişoara Morgan era furioasă şi în acelaşi timp simțea că are să izbucnească în plâns.

— Doar nu dați crezare la tot ce spun nişte neghiobi, aşa sper.

Junius se uită la ea cu mirare.

— Sigur că nu. Dar puteți vedea şi dumneavoastră singură că un băiat mărişor nu trebuie lăsat să crească la fel ca un pui de animal, nu credeți?

Autobuzul se arătă pe autostradă şi începu să coboare spre ei.

— El n-a vrut să vină. A fugit de-acasă şi s-a dus pe coline. Abia noaptea trecută l-am prins, eu şi Jakob. Vedeți dumneavoastră, a crescut ca un pui de animal. În afară de asta, nici nu ştie cât de frumos are să fie la San Francisco.

Autobuzul se opri cu scrâşnete. Junius şi Robbie se îndreptară spre locurile din spate. Domnişoara Morgan se pregătea să se aşeze lângă ei. Dar deodată se întoarse să se aşeze pe un loc de lângă şofer. „Bineînțeles, îşi spuse. Bineînțeles că vor să fie singuri.”

ŞAPTE

Bătrânul Guiermo Lopez muri când fetele lui se făcuseră de multişor mari şi le lăsă patruzeci de acri de coastă stâncoasă şi niciun ban. Trăiau într-o cocioabă de scânduri cu pereții văruiți în alb şi cu un chiler, o fântână şi un şopron alături. Pe pământul acela vlăguit nu creştea de fapt nimic, în afară de ciulini şi salvie seacă, şi cu toate că surorile trudeau din răsputeri la o mică grădină, nu izbuteau să culeagă decât foarte puține legume. O vreme, cufundate într-un fel de martiriu întunecat, au răbdat de foame, dar până la urmă nevoile trupului au fost mai puternice. Erau prea grăsane şi prea voioase din fire ca să ajungă martire pentru o chestiune străină de religie, cum este mâncatul.

Într-o bună zi, Rosei îi veni o idee.

— Nu suntem noi oare, din toată valea, cele mai meştere la făcut *tortillas*[1]? o întrebă ea pe soră-sa.

— Meşteşugul ăsta de la biata mama l-am învățat, răspunse Maria, cu evlavie.

— Atuncea suntem salvate. O să facem *enchiladas*[1], *tortillas* şi *tamales*. Şi o să le vindem celor din Las Pasturas del Cielo.

---

[1] Turte de mălai, coapte pe plită sau pe piatră încinsă. (n.tr.)

— Şi crezi că ăia să cumpere? întrebă cu îndoială Maria.

— Ascultă ce-ți spun eu, Maria. La Monterey sunt mai multe locuri unde se vinde *tortillas*, nici cât degetul cel mic atât de bune ca ale noastre. Şi ăia de le vând au ajuns oameni tare bogați. Îşi fac veşminte noi de trei ori pe an. Şi oare acele *tortillas* pot sta alături de ale noastre? Te întreb eu aşa, cu gândul la mama noastră.

Ochii Mariei se umplură de lacrimi când afirmă cu înfocare:

— Nu. În toată lumea asta n-ai să mai găseşti *tortillas* cum erau acelea frământate de sfințitele mâini ale mamei noastre.

— Bine, atuncea *adelante*[2]*!* spuse Rosa cu hotărâre. Dacă-s aşa de bune cum spui şi tu, lumea are să cumpere.

Urmă o săptămână de pregătiri febrile, în cursul căreia surorile trudiră pline de năduşeală, frecând şi împodobind. Când terminară treaba, căsuța lor avea un nou strat de var pe dinăuntru

---

[1] Mâncăruri picante, specifice bucătăriei mexicane. (n.tr.)

[2] Înainte! (spaniolă). (n.tr.)

şi pe dinafară pereților. Butaşi de năprasnică fuseseră plantați lângă treapta din fața pragului, iar gunoaiele adunate de-a lungul anilor fuseseră strânse şi arse. Încăperea din față fu transformată într-un restaurant cuprinzând două mese acoperite cu muşama galbenă. O scândură de brad prinsă pe gardul dinspre drum anunța: „TORTILLAS, ENCHILADAS, TAMALES ŞI ALTE BUCATE SPANIOLE, R & M. LOPEZ”.

Câştigurile nu prea dădură năvală. Veni chiar foarte puțină lume. Surorile stăteau la mesele lor galbene şi aşteptau. Erau copilăroase şi vesele şi nu prea curate. Şi aşa, aşezate în scaun, aşteptau sosirea norocului. Dar cum intra un muşteriu în prăvălie, numaidecât săreau în picioare. Râdeau cu încântare la fiecare vorbă a muşteriului; se lăudau cu strămoşii lor şi cu calitatea bucatelor pregătite de ele. Îşi suflecau mânecile până la coate, pentru a arăta cât de albă le este pielea, pornite cu înflăcărare să dovedească lipsa oricărei urme de sânge indian. Dar foarte puțini muşterii se arătară. Surorile începură să se lovească de greutăți în treburile lor. Nu puteau face deodată multe bucate, fiindcă s-ar fi stricat dacă ar fi rămas mai multă vreme nevândute. Pentru *tamales* este nevoie de carne proaspătă. Aşa că porniră să pună capcane pentru păsări şi iepuri; vrăbii, mierluțe şi ciocârlii stăteau frumuşel în colivii până când era nevoie de ele pentru *tamales*.

Şi cu toate astea, afacerile lâncezeau. Într-o dimineaţă, Rosa îi spuse surorii sale:

— Maria, trebuie să-l înhami pe bătrânul Lindo. Nu mai avem pănuşi de porumb.

Şi puse în mâna Mariei un ban de argint, îndemnând-o:

— Cumpără doar câteva, la Monterey. Când or începe treburile să meargă mai bine, o să cumpărăm multe de tot.

Ascultătoare, Maria îşi sărută sora şi porni către şopron.

— Şi... ascultă, Maria... dacă îţi mai rămâne vreun ban, o acadea pentru tine şi pentru mine... una mare.

După-amiază, când se întoarse acasă, Maria văzu că soră-sa e ciudat de tăcută. Strigătele, exclamaţiile scurte, întrebările despre fiecare amănunt al călătoriei, nelipsite de la orice întoarcere acasă, lipseau acum. Rosa stătea pe scaun, la una din mese, iar pe chip i se vedea o încordare neguroasă. Maria se apropie cu sfială, zicându-i:

— Am găsit pănuşi foarte ieftine. Şi, uite, Rosa, uite acadeaua. E din cele mai mari, şi doar patru cenţi!

Rosa luă acadeaua oferită şi băgă în gură o bucată mare din capătul beţigaşului. Rămase însă tot încruntată şi dusă pe gânduri. Maria se aşează aproape de ea şi-i zâmbi bând, stângaci, cerând în

tăcere să ia asupră-i o parte din povara soră-sii. Rosa şedea ca de piatră şi sugea din capătul acadelei. Şi, deodată, se uită drept în ochii Mariei şi îi spuse cu gravitate:

— Astăzi... astăzi m-am dat unui muşteriu.

Maria suspină adânc, cuprinsă de emoție şi de curiozitate.

— Să nu-ți închipui lucruri greşite, continuă Rosa. N-am luat bani. Omul acela a mâncat trei *enchiladas* – trei!

Maria izbucni într-un vaier ascuțit, copilăresc, stârnit de nervozitate.

— Fii cuminte, zise Rosa. Acum, tu ce crezi că s-ar cuveni să fac? Trebuie să-i încurajăm pe muşterii, dacă vrem să izbutim. Şi a luat trei, Maria, trei *enchiladas*! Şi le-a plătit. Ei? Ce crezi?

Maria smiorcăi şi se agăță de bravura morală reieşită din argumentele soră-sii.

— Eu cred, Rosa, cred că mama noastră ar fi bucuroasă, şi mai cred că şi sufletul ei s-ar bucura, dacă ai cere iertăciune de la Maica Precistă şi de la Sfânta Rosa.

Rosa zâmbi larg şi o cuprinse în brațe pe Maria.

— Tocmai asta am şi făcut. De îndată ce a plecat. Nici n-apucase bine să iasă din casă.

Maria se desprinse din brațele ei şi, cu lacrimile şiroind din ochi, plecă spre culcare. Zece minute stătu îngenuncheată în fața micii Fecioare prinse

pe perete. Pe urmă sc ridică şi se azvârli în brațele Rosei, strigând fericită:

— Rosa, surioara mea! Cred... cred c-am să-i încurajez şi eu pe muşterii.

Surorile Lopez se alinară una pe cealaltă într-o uriaşă îmbrățişare şi îşi amestecară lacrimile de fericire.

Ziua aceea aduse o cotitură în afacerile surorilor Lopez. Ce-i drept, negustoria nu deveni chiar înfloritoare, dar de atunci încolo vândură destule „bucate spaniole" ca să aibă totdeauna mâncare în bucătărie şi strălucitoare rochii imprimate pe trupurile lor voinice. Credința şi-o păstrară întreagă. Când una din ele păcătuia, se ducea de-a dreptul la micuța Fecioară de porțelan, pusă acum mai cu chibzuială în hol, ca să se poată uşor ajunge la ea din amândouă camerele de dormit, şi se ruga de iertare. Păcatele nu trebuiau lăsate să se adune. Fiecare sa mărturisit, de îndată ce fusese făptuit. Sub imaginea Fecioarei se ivi pe podele un loc lustruit, unde îngenuncheau îmbrăcate în cămăşi de noapte.

Viața deveni foarte plăcută pentru surorile Lopez. Nu se iscase nici umbră de rivalitate, fiindcă deşi Rosa era mai vârstnică şi mai vitează, la înfățişare arătau aproape aidoma. Doar că Maria era puțin mai grasă, în schimb Rosa era ceva mai înaltă – şi atâta tot.

Acum casa răsuna de râsete şi strigăte înflăcărate. Surorile cântau pe deasupra pietrelor netede, în timp ce cu mâinile lor grase şi voinice întindeau aluatul pentru *tortillas*. De îndată ce vreun muşteriu spunea vreo vorbă cu haz sau Tom Breman zicea înfulecând a treia porție de *tamales*: „Rosa, prea trăieşti pe picior mare. Traiul ăsta îndestulat are să te ducă de râpă dacă nu-i pui cât mai repede capăt", că amândouă surorile se cutremurau de râs o jumătate de ceas. O zi întreagă după aceea, pe când întindeau pe pietre aluatul pentru *tortillas*, îşi aduceau aminte de vorba de haz şi o luau de la capăt cu râsul. Întrucât cele două surori ştiau cum să păstreze râsul, se pricepeau să-l răsfețe şi să-l linguşească până ce reuşeau să soarbă şi ultimul strop din puterile lui alinătoare. Don Tom era un bărbat grozav, spuneau amândouă. Un bărbat hazliu şi... bogat. Într-un rând mâncase cinci farfurii de *chile con carne*[1]. Şi, de asemenea, lucru nu prea des întâlnit la oamenii bogați, era un *hombre fuerte*[2], hehei, tare vânjos! Aplecate deasupra pietrelor pentru *tortillas*, clătinau ştiutoare din cap de câte ori se pomenea despre treaba asta şi reveneau la

---

[1] Mâncare de carne cu ardei, foarte picantă, specific mexicană. (n.tr.)

[2] În sp. — bărbat vânjos. (n.tr.)

aduceri-aminte, ca doi cunoscători care îşi amintesc de un vin bun.

Nu trebuie să se înțeleagă de aici că surorile ar fi fost risipitoare cu încurajările. Nu primeau bani pentru absolut nimic în afară de bucate. Totuşi, dacă un bărbat consuma trei sau mai multe porții din bucatele lor, inima slabă a surorilor plesnea de recunoştință, iar acel bărbat devenea candidat la încurajare.

Într-o noapte cu ghinion, un bărbat a cărui poftă de mâncare nu se ridicase până la trei porții de *enchiladas* îi oferi Rosei arginții ruşinii. La vremea aceea se mai aflau de față şi alți câțiva muşterii. Oferta fusese lansată în toiul unei discuții înfocate. Într-o clipă, zarva se curmă şi o linişte speriată îi luă locul. Maria îşi ascunse fața în palme. Rosa se făcu palidă şi pe urmă obrajii începură să-i strălucească, invadați de sângele furiei. Gâfâia din pricina emoției şi din ochi îi țâşneau scântei. Mâinile-i grase şi voinice se înălțară ca nişte vulturi şi apoi i se aşezară pe şolduri. Dar atunci când vorbi, glasul îi sună cu o ciudată surdină emotivă.

— Asta e o insultă pentru mine, spuse ea cu vocea sugrumată. Dumneata nu ştii, pesemne, că generalul Vallejo e aproape strămoşul nostru, atât de strâns înrudiți suntem. În vinele noastre curge sânge din cel mai curat. Ce-ar zice generalul Vallejo dacă ar auzi? Îți închipui cumva că mâna

i-ar putea rămâne departe de sabie, dacă te-ar auzi cum insulți două doamne atât de apropiate de familia lui? Aşa crezi? Ne spui în față: „Sunteți două femei neruşinate!” Noi, femeile care facem cele mai bune, cele mai subțiri *tortillas* din toată California.

Acum gâfâia din pricina efortului de a se stăpâni.

— N-am vrut să spun nimic, necheză vinovatul. Îți jur pe Dumnezeul meu, Rosa, că n-am vrut să spun nimic.

Atunci mânia îi trecu. Una din mâini îşi luă zborul de pe şold, de data asta ca o ciocârlie, şi aproape cu tristețe făcu semn către uşă. Apoi Rosa spuse cu blândețe:

— Ieşi. Nu cred că ai avut gânduri rele, dar insulta rămâne insultă. Şi, în vreme ce vinovatul se furişa pe uşă, continuă: Ei, ia să vedem, mai doreşte cineva vreo porțioară de *chile con frijoles*[1]? Cine mai doreşte? *Chile con frijoles* cum nu se mai află pe lume.

De obicei erau fericite cele două surori. Maria, fire foarte delicată şi tandră, planta mai multă năprasnică primprejurul casei şi împodobea

[1] În sp. — mâncare de fasole cu ardei. (n.tr.)

gardurile cu nalbă-de-gridină. Când se duseră odată la Salinas, Rosa şi Maria cumpărară şi îşi dăruiră una alteia scufii de toaletă ca nişte cuiburi întoarse pe dos, împletite din panglicuțe albastre şi roşii. Era culmea culmilor! Stând alături, se uitară în oglindă, pe urmă întoarseră capetele şi se uitară una la alta cu oarecare tristețe, gândind: „Asta-i ziua cea mare. Asta e vremea pe care întotdeauna o să ne-o aducem aminte ca vreme a fericirii. Ce păcat că nu poate ține cât am vrea noi".

De teamă că n-are să mai țină mult, Maria păstra totdeauna mari vaze cu flori la picioarele Fecioarei.

Temerile lor se adevereau însă rareori. Maria cumpără un mic patefon şi câteva plăci – valsuri, tangouri. Când surorile întindeau aluatul cu pietrele netede, puneau maşinăria să cânte şi găteau *tortillas* în ritmul muzicii.

Cum nici n-ar fi fost cu putință altfel, la Păşunile Raiului se răspândiră vorbe şoptite cum că surorile Lopez erau nişte femei stricate. Doamnele de pe vale le vorbeau cu răceală când se întâmpla ca surorile să treacă prin fața lor. Este cu neputință de ştiut cum de aflaseră doamnele. Lucru sigur este că bărbații lor nu le spuseseră, dar de ştiut ştiau; totdeauna ştiu.

Într-o sâmbătă de dimineață, înainte de revărsatul zorilor, Maria scoase hamul cel vechi şi

înnădit cu sfoară şi îl înhămă pe Lindo. „Curaj, băiete", îi spuse calului pe când îi punea pofilul, şi: „Guriță, te rog, frumosule", când îi punea zăbala. Apoi îl împinse îndărăt între hulubele unei trăsurici străvechi. Cu bună ştiință Lindo se împiedică în hulube, aşa cum făcea de fiecare dată, de treizeci de ani încoace. Când Maria prinse şleaurile, calul întoarse capul îndărăt şi se uita la ea cu amarnică şi filozofică tristețe, Pe sărmanul Lindo nu-l mai interesa deloc încotro porneşte. Era prea bătrân chiar şi ca să mai grăbească pasul la întoarcerea acasă, după ce se termina treaba. Acum îşi trase buzele de pe dinții lungi şi galbeni şi rânji cu deznădejde. „Nu mergem departe, îl linişti Maria. Şi o să mergem încet. Nu trebuie să-ți fie teamă de drum, Lindo," Dar lui Lindo îi era într-adevăr teamă de drum. Nu putea să sufere drumul până la Monterey şi îndărăt.

Trăsurica se aplecă în chip neliniştitor când Maria se cățără în ea. Maria luă cu delicatețe hățurile în mâini. „Hai, prietene", îl îndemnă trăgând hățurile. Lindo se scutură şi se uită îndărăt la ea. „N-auzi? Trebuie să plecăm! Avem de făcut cumpărături la Monterey." Lindo clătină din cap şi îndoi un genunchi ca şi când ar fi făcut o plecăciune. Atunci Maria strigă poruncitor: „Ascultă aici, Lindo! Trebuie să plecăm, auzi? Şi sunt neînduplecată! Ba chiar m-am supărat pe tine". Apoi flutură cu îndârjire hățurile pe

deasupra crupei calului. Lindo coborî capul până aproape de pământ, ca un câine când miroase urma, apoi ieşi încet afară din curte. Nouă mile avea de mers până la Monterey, şi încă nouă mile îndărăt. Lindo ştia bine şi, fiindcă ştia, era deznădăjduit. Maria însă, după ce îi trecuse supărarea şi nu mai era atât de încordată, se lăsă pe spătar şi începu să fredoneze refrenul tangoului *Waltz Moon*.

Colinele sclipeau de rouă. Înviorată de aerul proaspăt şi umed al dimineții, Maria începu să cânte mai tare, şi chiar Lindo însuşi găsi în el destulă tinerețe ca să sforăie pe nările-i bătrâne. O ciocârlie de livadă zbură înaintea lor din stâlp în stâlp, cântând cu înfocare. Departe, în lungul drumului, Maria zări un bărbat mergând pe jos. Înainte de a-l ajunge din urmă, după mersul târşâit ca de maimuță, îl recunoscu pe Allen Hueneker, cel mai pocit şi mai fătălău bărbat de pe vale.

Allen Hueneker nu numai că mergea ca maimuțele, dar şi arăta ca o maimuță. Băieții mai nevârstnici, când voiau să-i ia în râs pe prietenii lor, o făceau arătându-l cu degetul pe Allen şi spunând: „Uite-l pe frate-tău”. Şi asta însemna o satiră ucigătoare. Allen era atât de timid şi atât de speriat de propria înfățişare, încât încercase să-şi lase favoriți pentru a-şi mai acoperi fața, numai că barba aspră şi rară creştea tocmai acolo unde nu

s-ar fi cuvenit, sporindu-i astfel înfățişarea de urangutan. Nevastă-sa se măritase cu el fiindcă ajunsese fată bătrână de treizeci şi şapte de ani şi fiindcă, dintre toate cunoştințele ei, Allen fusese singurul neînstare să se apere. Mai târziu se dovedi că era o femeie a cărei fire cerea drept condiție de viață manifestarea geloziei. Şi cum ar fi fost peste putință ca în viață lui Allen să găsească ceva potrivit pentru gelozie, se apucă să inventeze. Începu să le înşire vecinelor tot soiul de poveşti despre isprăvile lui la femei, despre lipsa lui de credință şi despre nenumăratele-i păcate încă nelămurite. Poveştile astea le repetă de atâtea ori, încât ajunse să le creadă şi ea însăşi, însă vecinele râdeau pe furiş, în spatele ei, de câte ori le vorbea de păcatele lui Allen, fiindcă toată lumea din Păşunile Raiului ştia cât de timid şi de speriat era omulețul cel urât.

Bătrânul Lindo se împiedică chiar când ajunse în dreptul lui Allen Hueneker. Maria se opinti în hățuri, de parcă ar fi fost vorba să strunească din goană nestăpânită un armăsar dezlănțuit.

— Staaai, Lindo! Linişteşte-te! îi strigă.

Din prima clipă când simți că se strâng hățurile, Lindo împietri şi luă poziția lui de repaos deplin, cu genunchii îndoiți şi capul plecat spre pământ.

— Bună dimineața, spuse Maria, politicoasă.

Allen se trase sfios către marginea drumului şi întoarse capul, prefăcându-se a privi cu multă atenție înspre coasta unei coline, dar mormăind totuşi:

— ‘Neața.

— Mă duc la Monterey, continui Maria. Vrei să mergi cu trăsura?

Allen se fâstâci şi începu să scruteze cerul în căutare de nori sau de vulturi.

— Nu mă duc decât până la stația de autobuz, răspunse el morocănos.

— Şi ce dacă? E totuşi ceva drum până acolo, nu?

Allen se scărpină în favoriți, trudindu-se să ajungă la o hotărâre. Pe urmă, mai mult ca să pună capăt situației decât de dragul mersului cu trăsura, se căță̆ră alături de trupul voinic al Mariei, care se răsuci într-o parte pentru a-i face loc, dar reveni la aceeaşi poziție. „Dii, Lindo! Lindo, n-auzi? Haide, până nu mă supăr din nou.” Hățurile plescăiau mereu pe gâtul lui Lindo. Calul îşi lăsă botul spre pământ şi o luă agale din loc.

Câtva timp merseră în tăcere, dar foarte curând Maria îşi aduse aminte cât de politicos lucru e să întreții conversația. Aşa că îl întrebă:

— Pleci într-o călătorie, nu? Allen se uită la un stejar şi nu spuse nimic. După alte câteva clipe, Maria continuă: Eu n-am mers niciodată cu trenul, dar soră-mea, Rosa, a fost în tren. O dată

s-a dus până la San Francisco şi o dată s-a întors îndărăt. Am auzit că oamenii foarte bogaţi povestesc cât de bine e să călătoreşti. Şi soră-mea, Rosa, spune la fel.

— Eu nu mă duc decât până la Salinas, zise Allen.

— Oho! Sigur, acolo am fost şi eu de multe ori. Eu şi Rosa avem mulţi prieteni la Salinas. Mama noastră de-acolo era. Şi tata se ducea deseori cu lemne la Salinas.

Allen se lupta din răsputeri cu stânjeneala.

— N-am izbutit cu niciun chip să pornesc Fordul, c-altminteri cu el m-aş fi dus.

— Da' aveţi un Ford?

Maria era emoţionată.

— Unul de-ăla vechi.

— Am zis noi, eu şi Rosa, că într-o bună zi, cândva, poate o să ne luăm şi noi un Ford. Atuncea o să călătorim şi noi prin multe locuri. Am auzit că oamenii foarte bogaţi povestesc cât de bine e să călătoreşti.

Ca şi cum ar fi dorit să intervină în conversaţie, un Ford vechi trecu peste creasta colinei şi se năpusti cu mare zgomot înspre ei. Maria strânse hăţurile. „Lindo, să fii cuminte!" Dar Lindo nu luă în seamă nici Ford-ul şi nici pe Maria.

În Ford se aflau domnul şi doamna Munroe. Bert îşi răsuci capul într-o parte când trecură pe lângă cei doi.

— Dumnezeule? Ai văzut? întrebă el râzând. L-ai văzut pe idolul femeilor cu Maria Lopez?

Doamna Munroe zâmbi.

— Ce zici? strigă deodată Bert. Ce glumă straşnică ar fi să-i spunem distinsei doamne Hueneker că i-am văzut stimabilul soț fugind în lume cu Maria Lopez.

— Să nu cumva să faci vreo prostie de felul ăsta, se împotrivi nevastă-sa.

— Dar nu poți să spui că n-ar fi o glumă grozavă. Ştii ce tot istoriseşte despre el.

— Nu, să nu faci una ca asta, Bert!

Între timp, Maria sporovăia cu inima deschisă alături de reținutul ei tovarăş de drum:

— Dumneata nu vii la noi pentru nişte *enchiladas*. *Enchiladas* ca la noi nu se mai află. Fiindcă, să ştii!, de la mama noastră am învățat să le facem. Pe vremea când trăia mama noastră, de aici şi până la San Juan, ba chiar şi până la Gilroy mergea vorba că nimeni nu mai e în stare să facă *tortillas* atât de netede şi atât de subțiri. Trebuie să ştii că frământatul, da, de la frământat înainte de toate vine gustul bun şi subțirimea unei *tortilla.* Nimeni nu frământă aluatul, nici măcar Rosa, atâta cât îl frământa mana noastră. Acum mă duc la Monterey după făină, că la Monterey găsesc mai ieftină.

Allen Hueneker se ghemuise pe locul lui şi nu dorea decât s-ajungă mai repede la stația de autobuz.

Abia către sfârşitul după-amiezii se apropie Maria de casă. „Hai, ca-ndată ajungem! strigă fericită către Lindo. Curaj, flăcăule, o palmă de loc mai avem.” Ardea de nerăbdare. Într-o izbucnire de porniri risipitoare, cumpărase patru bețe de acadea, dar asta nu era totul. Luase şi un dar pentru Rosa, nişte jartiere late de mătase, cu maci roşii uriaşi aplicați pe margini. Şi-o şi închipuia pe Rosa punându-şi-le şi pe urmă ridicând încet fusta, cu multă sfială, bineînțeles. Amândouă au să se uite la jartiere într-o oglindă aşezată pe podea. Rosa are să-şi mişte puțin degetele de la picioare, pe urmă amândouă surorile aveau să izbucnească în lacrimi de fericire.

După ce ajunseră în curte, Maria îl deshămă fără grabă pe Lindo. Ştia că e foarte bine să amâni bucuriile, fiindcă în felul ăsta nu făceai decât să le sporeşti. Casa era foarte liniştită. În fața nu se afla niciun vehicul care să semnaleze prezența vreunor muşterii. Maria atârnă în cui hamul cel vechi, şi lui Lindo îi dădu drumul în poiană. Pe urmă luă bețele de acadea şi jartierele şi intră domol în casă. Rosa şedea la una dintre mesele acelea mici şi era tăcută, descurajată, o Rosa neguroasă şi chinuită. Ochii îi păreau sticloşi şi

lipsiți de vedere. Mâinile grase şi puternice stăteau împreunate pe masă. La intrarea Mariei nu se întoarse şi nu dădu niciun semn de recunoaştere. Maria se opri şi se uită la ea.

— Rosa, rosti sfioasă. Am sosit acasă, Rosa.

Rosa se întoarse încet şi şopti:

— Da.

— Eşti bolnavă, Rosa?

Ochii sticloşi se reîntoarseră la masă.

— Nu.

Maria ridică în sus jartierele cele minunate.

— Ți-am adus un dar, Rosa. Ia te uita, Rosa!

Încet, foarte încet, ochii Rosei se înălțară spre macii roşi strălucitori, apoi spre fața Mariei, care se pregătea să izbucnească în strigăte de entuziasm. Privirile Rosei se plecară în pământ şi două lacrimi mari i se prelinseră pe cutele de lângă nas.

— Rosa, vezi ce dar ți-am adus? Nu-ți plac, Rosa? Nu vrei să le pui, Rosa?

— Tu eşti surioara mea cea bună şi dragă.

— Spune-mi şi mie, Rosa, ce s-a întâmplat? Eşti bolnavă? Mariei trebuie să-i spui, că doar e sora ta. S-a întâmplat ceva?

— Da, zise Rosa cu glas spart, a venit şeriful.

De data asta Maria ciripi, cuprinsă de entuziasm:

— Şeriful? A venit şeriful? Acuma nu mai avem nicio grijă. Ne îmbogățim sigur. Şi câte *enchiladas*

a luat, Rosa? Spune-mi şi mie, câte i-ai dat şerifului?

Rosa părăsi starea acea de toropeală. Se duse la Maria şi o cuprinse în braţe, ca o mamă, zicând:

— Biata mea surioară! De acum n-o să mai putem vinde niciodată vreo porţie de *enchiladas*. De-acum va trebui să trăim iarăşi aşa cum trăiam odată, fără rochii noi.

— Ţi-ai pierdut minţile, Rosa. De ce vorbeşti aşa cu mine?

— Ăsta-i adevărul. A venit şeriful şi mi-a spus: „Am o plângere. Am primit o plângere că ţineţi aici o casă de stricăciune". „Asta-i o minciună, i-am răspuns. O minciună şi o insultă faţă de mama noastră şi de generalul Vallejo." „Eu am o plângere, a spus iar şeriful. Trebuie să închideţi prăvălia, c-altminteri sunt nevoit să vă arestez pentru vina de a ţine o casă de stricăciune." „Da' e-o minciună", i-am spus iar, încercând din nou să-l facă să înţeleagă. „Eu am primit în după-amiaza asta o plângere, a zis el iarăşi. Şi dacă primesc plângere, nu mai pot face nimic, fiindcă vezi tu, Rosa – mi-a spus prieteneşte – eu nu sunt decât slujitorul celor către fac plângeri." Şi-acuma vezi şi tu, Maria, surioara mea, că trebuie să ne întoarcem la viaţa noastră cea veche.

Se desprinse de lângă sora împietrită şi se întoarse la masa ei. Câteva clipe Maria încercă să

înțeleagă, apoi izbucni într-un plâns cu hohote nestăpânite.

— Linişteşte-te, Maria! Eu am stat şi m-am tot gândit. Ştii bine că o să murim de foame dacă nu putem vinde *enchiladas*. Să nu mă învinuieşti cu prea mare asprime dacă îți spun astea. Eu m-am hotărât. Să ştii, Maria! Am să mă duc la San Francisco şi am să fiu o femeie stricată.

Capul Rosei se prăbuşi pe mâinile grase. Hohotele Mariei încetaseră. Se strecură lângă soră-sa şi şopti îngrozită:

— Pentru bani?

— Da, strigă crunt Rosa. Pentru bani. Pentru o grămadă întreagă de bani. Şi fie ca buna noastră mamă să mă ierte.

Atunci Maria plecă de lângă ea, se strecură în coridor şi se opri în fața Mariei de porțelan, strigând:

— Am aprins candele. N-a trecut zi să nu aduc flori. Sfântă Fecioară, ce-ai avut cu noi? De ce îngădui să se petreacă lucrurile astea?

Pe urmă căzu în genunchi şi se rugă. De cincizeci de ori rosti *Ave Maria!* Se închină şi se ridică în picioare. Chipul îi era tras, dar hotărât.

În odaia cealaltă, Rosa stătea tot aplecată asupra mesei.

— Rosa! strigă Maria, cu glas pătrunzător. Sunt sora ta. Ce eşti tu sunt şi eu, şi trase adânc aer în piept. Rosa, am să merg şi eu cu tine la San

Francisco. Am să fiu şi eu, şi eu, o femeie stricată...

Atunci toropeala Rosei se risipi. Sări în picioare, deschise larg brațele şi îi oferi nemărginita ei îmbrățişare. Iar după aceea, multă vreme au plâns cu sughițuri surorile Lopez, strângându-se în brațe una pe cealaltă.

OPT

Molly Morgan coborî din tren la Salinas şi aşteptă autobuzul vreme de trei sferturi de ceas. În automobilul acela mare nu erau decât şoferul şi Molly.

— Ştiți, spuse Molly, n-am mai fost niciodată până acum la Păşunile Raiului. E departe de la autostradă?

— Cam vreo trei mile, răspunse şoferul.

— Şi e vreo maşină cu care să mă pot duce până la vale?

— Nu, n-aveți maşini, dacă nu vă aşteaptă cineva.

— Dar cum ajunge lumea acolo?

Şoferul trecu peste trupul lipit pe şosea al unui iepure, lăsând să se vadă o oarecare satisfacție. Dar găsi cu cale să se scuze:

— Eu nu-i calc decât dacă sunt morți. Pe întuneric, dacă se zăpăcesc în lumina farurilor, caut să-i ocolesc.

— Da, dar cum fac eu să ajung la Păşunile Raiului?

— Nu ştiu. Pe jos, cred. Multă lume se duce pe jos, dacă nu-i aşteaptă nimeni.

După ce şoferul o lăsă să coboare la capătul noroiosului drum lăturalnic, Molly Morgan îşi ridică necăjită valiza şi porni către pârâul ce

curgea printre coline. Un vechi camion Ford opri scârțâind în dreptul ei.

— Mergeți în vale, doamnă?

— O! Da... acolo mă duc.

— Bine. Atunci suiți-vă! N-aveți de ce vă teme. Eu sunt Pat Humbert şi locuiesc în vale, la Păşuni.

Molly se uită la omul acela încruntat şi răspunse la prezentare:

— Eu sunt noua profesoară. Vreau să spun: sper să fiu. Ştiți unde stă domnul Whiteside?

— Sigur, chiar pe acolo trec. E secretarul comitetului. Ştiți, şi eu fac parte din comitetul şcolar. Ne tot întrebam cum veți fi arătând la chip. Pe urmă se simți stânjenit din pricina celor spuse, şi obrajii i se înroşiră sub crusta de praf. Bineînțeles, vreau să spun ce fel de om sunteți. Profesoara dinainte a avut o mulțime de necazuri. Bună profesoară, dar nu stătea bine cu sănătatea... era cam nervoasă. Până la urmă s-a retras din cauza bolii.

Molly îşi morfolea vârfurile degetelor mănuşii.

— În hârtia mea se spune că trebuie să vorbesc cu domnul Whiteside. E om de treabă? Nu asta vreau să spun. Adică... e... ce fel de om e?

— Ei, cu Whiteside o să vă descurcați uşor. E un bătrânel tare de treabă. S-a născut în casa unde locuieşte. Şi a fost şi la universitate. Om cu

inimă largă. E preşedintele comitetului de vreo douăzeci şi mai bine de ani.

Când Pat Humbert o lăsă în faţa vechii şi încăpătoarei case a lui John Whiteside, era de-a dreptul speriată. „Ei, acuma-i acuma, îşi spuse. Dar n-are de ce să-mi fie frică. Nu-mi poate face niciun rău.” Molly avea nouăsprezece ani. Simţea că întâlnirea asta, legată de prima ei slujbă, reprezenta un moment de cotitură în întreaga-i existenţă.

Cărarea de la poartă la intrarea în casă nu avu darul s-o liniştească, fiindcă trecea printre brazde înguste de flori dese şi scunde, îngrădite de scândurele puse acolo ca pentru a vesti: „Creşteţi şi vă înmulţiţi, dar nu creşteţi prea înalte, nici nu vă înmulţiţi prea cu spor şi, mai înainte de orice, nu vă atingeţi de cărare!” Florile acelea lăsau să se vadă existenţa unor mâini, a unor mâini care îndreptau şi diriguiau. Casa mare şi albă arăta maiestuos. Jaluzelele de lemn galben stăteau trase pentru a se împotrivi soarelui amiezii. Abia la jumătatea potecii putu să vadă intrarea. Era acolo o verandă la fel de largă, de caldă şi de ospitalieră ca o îmbrăţişare. Un gând îi trecu prin minte: „E sigur că, după felul cum arată intrarea, poţi spune cât de primitoare e o casă. Ia să zicem că n-ar avea decât o uşă îngustă şi fără verandă”. Dar în ciuda treptelor largi şi a uşii masive, sfielile n-o părăsiseră în clipa când sună. Uşa se deschise

şi în prag se ivi o femeie voinică, plăcută şi zâmbitoare.

— Sper că n-aţi venit să-mi vindeţi ceva, spuse doamna Whiteside. Niciodată nu vreau să cumpăr nimic şi totdeauna cumpăr, iar pe urmă m-apucă furiile.

Molly începu să râdă. Dintr-odată se simţea foarte fericită. Până în clipa aceea nici nu ştiuse cât de speriată fusese.

— Vai, nu. Sunt noua profesoară a şcolii dumneavoastră. Am o hârtie în care se spune că trebuie să stau de vorbă cu domnul Whiteside. Aş putea să-l vad?

— Păi, e vremea prânzului şi tocmai îşi termină masa. Dumneata ai mâncat?

— O, bineînţeles. Adică... nu.

Doamna Whiteside chicoti şi se trase în lături pentru a-i face loc să intre.

— Bine, mă bucur că eşti sinceră.

Apoi o conduse pe Molly într-o sufragerie mare, lambrisată şi cu multe vitrine. Masa pătrată era plină de farfurii, şi tacâmuri rămase acolo după ce fuseseră folosite.

— Ia te uită, probabil că John a isprăvit şi a plecat. Stai jos, domnişoară. Numaidecât aduc îndărăt mâncarea.

— Vai, nu. Vă rog nu, mulţumesc, nu. Nu vreau decât să vorbesc o clipă cu domnul Whiteside şi pe urmă plec.

— Stai jos. Ai nevoie să prinzi puteri, ca să poți da ochii cu John.

— E... e foarte aspru... cu profesorii noi, vreau să spun?

— Ei, răspunse doamna Whiteside, asta depinde. Cu cei care n-au stat la masă e ca o fiară. Țipă la ei. Dar cu cei care tocmai s-au ridicat de la masă nu-i decât hain.

Molly râse fericită şi spuse:

— Aveți copii. Cred că ați crescut mulți copii... şi vi-s dragi.

Doamna Whiteside se încruntă.

— Un copil m-a crescut pe mine. M-a făcut să cresc până am trecut dincolo de acoperiş. Mi-a fost foarte greu. Acuma e plecat să vadă de vaci, sărăcuțul. De crescut nu cred că l-am crescut prea înalt.

După ce Molly termină masa, doamna Whiteside deschise o uşă laterală şi strigă:

— John, vrea să te vadă cineva.

O împinse pe Molly peste prag, într-o cameră ce arăta ca un fel de bibliotecă, fiindcă erau acolo dulapuri masive, încărcate cu cărți groase, vechi şi frumoase, toate înscrise cu aur. Dar era un fel de salon. Avea un şemineu de cărămidă cu consolă de țigle micuțe şi roşii şi cu cele mai ciudate vaze rânduite pe ea. Atârnată într-un cui deasupra consolei, într-adevăr atârnată ca o puşcă de bandulieră, stătea o uriaşă lulea de

spumă de mare în stil Jaegar. Fotolii mari de piele, cu ciucuri din acelaşi material, erau aşezate dinaintea şemineului, toate fiind fotolii-leagăn prevăzute cu arcuri dintr-acelea care cântă când te balansezi. Şi, în fine, camera mai era un fel de birou, fiindcă tot acolo se găsea o masă de scris cu rulou, de modă veche, şi la ea şedea John Whiteside. Când ridică privirea, Molly văzu că are ochii cei mai blânzi şi în acelaşi timp cei mai severi întâlniți de ea vreodată şi, de asemenea, cel mai alb păr. Păr cu adevărat alb-albăstriu, mătăsos şi bogat.

— Mă numesc Mary Morgan, începu ea solemn.

— A! da, domnişoara Morgan, te aşteptam. Ia loc, te rog.

Se aşează pe unul dintre fotoliile-leagăn, arcurile scânciră cu dulce durere, şi Molly spuse:

— Îmi plac foarte mult fotoliile astea. Aveam şi noi unul, când eram copil. Apoi se simți stânjenită. Am venit să vorbesc cu dumneavoastră despre postul de profesoară. Aşa se spune în hârtiile mele.

— Nu trebuie să fii atât de încordată, domnişoară Morgan. De ani de zile stau de vorbă cu fiecare profesor venit la noi. Şi, adăugă zâmbind, încă nu prea mă pricep cum să procedez.

— Vai... mă bucur, domnule Whiteside. Până acum nu m-am mai prezentat la nicio slujbă. Şi vă rog să mă credeți că mi-e într-adevăr teamă.

— Apăi, domnişoară Morgan, după câte îmi pot da eu seama, rostul acestei întâlniri e să-mi spui câte ceva despre ce-ai făcut până acum şi despre ce fel de om eşti. S-ar cuveni ca, după cele ce-ai să-mi spui dumneata, să te cunosc cât de cât. Şi acum, după ce ştii ce aş dori, presupun că ai să te intimidezi şi ai să te străduieşti să laşi o impresie cât mai bună. Poate că, de mi-ai povesti pe scurt câte ceva despre dumneata, am termina treaba cu bine. Câteva cuvinte despre ce fel de fată eşti şi despre locurile de unde vii.

Molly se grăbi să încuviințeze dând din cap.

— Da, am să-ncerc, domnule Whiteside.

Şi îşi întoarse toate gândurile înspre trecut.

Vedea casa veche, sărăcăcioasă şi nevăruită, cu prispa ei largă din spate şi lighenele sprijinite de balustradă. Sus, cățărați în salcia cea mare, se aflau cei doi frați, Joe şi Tom, şi strigau de zor: „Acuma eu-s vultur". Eu îs papagal.",Acuma eu-s un cocoş bătrân". „Ia uită-te ce fac eu!"

Oblonul de dinaintea uşii din spate era dat la o parte şi mama ei se apleca în afară, obosită. Părul nu-i şedea niciodată lins, oricât de mult l-ar fi pieptănat. Şuvițe groase îi atârnau pe lângă obraji. Ochii îi erau totdeauna puțin înroşiți, iar mâinile şi încheieturile adânc crăpate. „Tom! Joe! striga

mama. O să căderi de-acolo. Nu mă mai necăjiți atâta, băieți. Chiar nu țineți deloc la mama voastră?" Glasurile din copac conteneau. Cheful de strigăte al vulturului şi al cocoşului se îneca în păreri de rău. Molly şedea în țărână, înfăşurase o zdreanță în jurul unui băț şi se silea să vadă în alcătuirea aceea o doamnă înaltă, frumos îmbrăcată. „Molly, vino în casă şi stai cu mama. Astăzi sunt aşa de obosită"

Molly înfigea bățul în țărână adâncă şi şoptea fioroasă: „Domnişoară, am să te bat cu biciul la poponețul gol, când m-oi întoarce". Pe urmă, ascultătoare, se ducea în casă.

Mama stătea în bucătărie, pe un scaun cu spetează dreaptă. „Urcă-te aici, Molly! Stai puțin cu mine. Iubeşte-mă, Molly! Iubeşte-o puțin pe mămica. Tu eşti fetița mamei cea cuminte, nu-i aşa?" Molly se foia pe scaun. „N-o iubeşti pe mămica ta, Molly?"

Fetița era tare nefericită. Ştia că peste câteva clipe maică-sa avea să înceapă a plânge, şi atunci trebuia neapărat să-i mângâie părul aspru. Şi ea, şi frații ei ştiau că trebuie să-şi iubească mama. Fiindcă mama era aceea care făcea totul pentru ei, totul. Le era ruşine că nu puteau suferi să stea lângă dânsa, dar nu erau în stare să îndepărteze aversiunea asta. Când îi chema şi se aflau undeva unde nu puteau fi văzuți, se prefăceau că n-aud şi se depărtau pe furiş, vorbind în şoaptă.

— Da, trebuie să încep prin a vă spune că am fost foarte săraci, îi spuse Molly lui John Whiteside. Cred că am fost chiar săraci lipiți pământului. Am avut doi frați, puțin mai mari decât mine. Tata a fost comis-voiajor, dar cu toate astea mama trebuia să muncească. A muncit din răsputeri, cumplit s-a zbătut pentru noi.

Cam o dată la fiecare şase luni, se petrecea un eveniment cu totul deosebit. Dimineața, mama se furişa tăcută din dormitor. Avea părul pieptănat atât de lins cât era cu putință; ochii îi scânteiau şi se vedea că era fericită; atunci arăta aproape frumoasă. Le spunea în şoaptă: „Linişte, copii! E tata acasă".

Molly şi frații ei se furişau afară, însă chiar şi în curte vorbeau în şoaptă, deşi cu înflăcărare. Vestea circula cu iuțeală printre vecini. De îndată curtea se umplea de copii care tot şopteau între ei. „Zice că a venit tatăl lor. „E-adevărat că a venit taică-tău?" „De data asta pe unde a mai fost?" Pe la vremea prânzului se adunau în curte vreo doisprezece copii şi toți îşi făceau semn unul altuia să păstreze linişte.

Cam pe la prânz, oblonul uşii de pe prispă se deschidea brusc şi pocnea izbindu-se de perete. Tatăl lor sărea afară şi striga: „Ura! Ura, copii!" Molly şi frații ei dădeau năvală asupra lui şi îi îmbrățişau picioarele, iar el îi ridica şi îi azvârlea în aer ca pe nişte pisoi.

Doamna Morgan se agita pe de lături, cloncănind înfrigurată: „Copii, copii, nu murdăriți hainele tatii!”

Copiii de prin vecini se dădeau de-a tumba, se luau la trântă şi țipau de bucurie. Era cea mai frumoasă dintre sărbători.

„Aşteptați puțin, şi-o să vedeți voi, striga tatăl lor. Aşteptați, ca să v-arăt ce v-am adus. Acuma e secret, nu se ştie. „Iar când se mai potoleau puțin, el îşi aducea valiza pe prispă şi o deschidea. Se aflau în ea daruri cum nimeni nu mai văzuse vreodată; jucării mecanice nemaiîntâlnite – gândaci de tinichea care umblau, dansatori negri făcuți din lemn şi excavatoare cu aburi săpând în nisip, care îți luau răsuflarea. Mai erau splendide bile de sticlă cu urşi şi câini închişi înlăuntru. Avea câte un lucru pentru fiecare, ba chiar mai multe pentru oricare dintre copii. Parcă toate marile sărbători s-ar fi adunat într-o singură zi.

De obicei, doar către seară copiii se potoleau îndeajuns, atât cât niciunul dintre ei să nu mai țipe din când în când. Oricum, până la urmă George Morgan se aşeza pe trepte, toți copiii se adunau în jurul lui, iar el îşi povestea aventurile. De data asta fusese în Mexic, unde tocmai se desfăşura o revoluție. Încă o dată se dusese până în Honolulu, văzuse vulcanul şi mersese cu schiurile pe valuri. Întotdeauna era vorba de oraşe şi de oameni, de oameni tare ciudați; întotdeauna aventuri şi sute de

întâmplări minunate, mai minunate decât tot ce auziseră ei vreodată. După ce se terminau orele de şcoală, neapărat trebuiau să se adune, ca să asculte şi iar să asculte. Nu se putea povesti totul dintr-odată. Şi pe toată faţa pământului umbla George Morgan, adunând aventuri dintre cele mai uluitoare.

— În toată vremea cât am stat acasă, continuă domnişoara Morgan, aş spune că nici n-am avut tată. Făcea ce făcea şi pe acasă venea foarte rar, întorcându-se din călătoriile lui de afaceri.

John Whiteside încuviinţă, dând din cap cu gravitate.

Mâinile tinerei profesoare se frământau în poală şi ochii i se umeziseră.

Atunci, când venise cu un căţeluş bondoc şi lânos, vârât într-o cutie, şi care de îndată ce a fost scos de acolo a făcut pipi pe podele.

— Ce fel de câine e ăsta? întrebă Tom arătându-se cât mai blazat cu putinţă.

Tatăl lor hohotea de râs. Era atât de tânăr! Părea cu douăzeci de ani mai tânăr decât mama. „E-un câine de un dolar şi jumătate", explica tatăl. „Cu un dolar şi jumătate poţi lua fel de feluri de câini. Treaba vine cam aşa... Să zicem că intri într-o bomboneriе şi spui: Vreau de cinci cenţi bomboane spirtoase, şi gumă de mestecat, şi lemn dulce, şi altă gumă, de zmeură. Ei, uite-aşa am intrat şi eu în prăvălie şi am spus: Daţi-mi câne de-un dolar şi

jumătate. De felul ăsta e câinele. Molly e stăpâna lui, şi trebuie să-i dea un nume."

— Am să-i spun George, zise Molly.

Tatăl se înclina ciudat dinaintea ei şi îi spunea: „Mulţumesc, Molly". Şi toţi băgau de seamă ca nu o lua în râs.

A doua zi, Molly se scula tare de dimineaţă şi se ducea cu George în curte, să-i destăinuiască secretele, îi arăta comoara unde erau îngropaţi doi bănuţi şi un nasture de aur de la haina unui poliţist. Îl ridica şi îl punea cu labele dinainte deasupra gardului, ca să se poată uita de-a lungul străzii şi să vadă şcoala. Pe urmă se suia în salcie, cu George la subsuoară. Tom ieşea afară din casă şi începea să ţopăie la poalele salciei. „Bagă de seamă să nu-l scapi jos", striga Tom, şi chiar atunci căţelul se zbătea în braţele ei şi cădea. Se oprea pe pământul bătătorit, cu o bufnitură slabă şi nesuferită. O labă i se întindea în lături, într-o poziţie fără noimă, şi căţelul scheuna scoţând ţipete prelungi şi cumplite şi hohotind înainte de a trage aer în piept. Molly se dădea jos din copac, întristată şi uluită de întâmplarea aceea. Tom stătea aplecat peste căţel, cu obrajii albi, schimonosiţi de durere, iar George, căţelul, tot scheuna şi scheuna întruna.

„Nu-l putem lăsa în halul ăsta, striga Tom. Nu puteam să-l lăsăm aşa, să se chinuiască." Dădea fuga la stiva de lemn, şi aducea o secure. Molly era

prea uluită ca să-şi întoarcă privirile, dar Tom închidea ochii şi lovea. Scheunăturile încetau într-o clipă. Tom azvârlea securea din mână şi sărea peste gardul din fund. Molly îl vedea cam goneşte în neştire, de parcă l-ar fi urmărit cineva.

În clipa aceea Joe şi tatăl ei ieşeau pe uşa din spate. Molly îşi aducea aminte cât de tulburat, tras şi cenuşiu era chipul tatălui când se uita la căţeluş. Pe chip îi stătea întipărit ceva ce o făcea pe Molly să izbucnească în plâns. „L-am scăpat de sus, din copac, şi căţelul s-a rănit, şi Tom a dat în el cu securea, şi pe urmă Tom a fugit." Glasul îi era copleşit de tristeţe. Tatăl strângea capul fetiţei lângă coapsa lui şi zicea:

„Bietul Tom! Molly, să ţii bine minte că niciodată nu trebuie să-i pomeneşti lui Tom de întâmplarea asta, şi niciodată să nu-l laşi să citească în ochii tăi că îţi aduci aminte de ea. Aruncă un sac de iută peste trupul căţelului şi vorbea mai departe: Acuma trebuie să-i facem înmormântarea. V-am povestit vreodată despre înmormântarea chinezească la care am fost eu, despre hârtiile colorate pe care le aruncă în vânt şi despre purceluşii fripţi puşi pe mormânt?" Joe se trăgea mai aproape şi până şi în ochii micuţei Molly se aprindeau scântei de curiozitate. „Ei, uite-aşa a fost..."

Molly înălţă ochii spre John Whiteside şi văzu că părea să cerceteze o hârtie de pe birou. Continua:

— Când aveam doisprezece ani, tata a murit într-un accident.

Vizitele acestea minunate durau de obicei cam două săptămâni. Totdeauna venea câte o după-amiază când George Morgan pleca în oraş şi nu se mai întorcea decât târziu în noapte. Mama îi culca devreme pe copii, dar ei izbuteau să-l audă cum revenea acasă, cum se împiedica uşurel de mobile, şi îi puteam auzi glasul prin perete. Doar în asemenea prilejuri glasul lui suna trist şi descurajat. Copiii stăteau întinşi în pat, îşi țineau răsuflarea şi ştiau ce înseamnă asta. Dimineața avea să fie plecat, şi inimile lor – plecate împreună cu el. Discutau la nesfârşit despre îndeletnicirile tatălui. Era un argonaut plin de veselie, un cavaler împlătoşat în argint. Virtutea, şi Curajul, şi Frumusețea – pe toate le ținea sub stăpânire. Băieții obişnuiau să spună: „Odată, odată, când o să ne facem mari, avem să ne ducem şi noi cu el să vedem toate minunățiile acelea".

— Şi eu o să mă duc, stăruia Molly.

— Ei, asta-i. Tu eşti fată. Doar ştii bine că nu poți să te duci.

— Ba tata o să mă lase să mă duc, şi voi ştiți bine c-o să mă lase. Ba câteodată are să mă ia numai pe mine. Lasă că vedeți voi dacă nu mă ia.

După plecarea lui, mama devenea din nou plângăreață şi ochii i se înroşeau. Cu glas tânguitor

le cerea dragostea, ca şi când ar fi fost vorba de un pachet pe care i l-ar fi putut pune în mână.

Şi odată s-a întâmplat ca tatăl lor să plece şi să nu se mai întoarcă. Niciodată nu le trimisese vreun ban şi niciodată nu le scrisese, dar de data asta dispăruse cu desăvârşire – atât şi nimic mai mult. Vreme de doi ani au aşteptat, iar după aceea mama le spuse că trebuie să fi murit. Copiii se cutremurau la gândul ăsta, dar refuzau să creadă în el, fiindcă atunci când e atât de mândru şi de frumos ca tatăl lor, nimeni nu poate să moară. Undeva, cine ştie unde pe faţa pământului ăstuia, el se află prins în cine ştie ce aventură. Existau, fără îndoială, pricini temeinice care nu-l lăsau să se întoarcă la ei. Şi într-o zi, când pricinile acelea aveau să fie înlăturate, va veni: odată, dimineaţa, are să se arate, încărcat cu daruri mai minunate şi cu istorisiri mai încântătoare decât toate cele dinainte. Dar mama zicea că trebuie să i se fi întâmplat vreo nenorocire. Trebuia să fi murit. Mama era înnebunită. Citea anunţurile acelea care i-ar fi putut oferi posibilitatea de a câştiga ceva bani muncind acasă. Copiii făceau flori de hârtie şi, copleşiţi de ruşine, încercau să le vândă. Băieţii încercau să facă pe comisionarii la magazine şi întreaga familie aproape că se stingea de foame. În cele din urmă, când nu mai puteau îndura, băieţii fugeau de acasă şi se înrolau în marină. După aceea, Molly îi vedea la fel de rar cum îl văzuse pe

taică-său, şi erau atât de schimbaţi, atât de aspri şi de violenţi, încât de la o vreme nici nu o mai interesau; fraţii ei deveniseră nişte străini.

— Am terminat liceul şi pe urmă m-am înscris la Colegiul Pedagogic din San Jose. Pentru cameră şi întreţinere munceam acasă la doamna Allen Morit. Mama a murit înainte ca eu să fi terminat şcoala, aşa încât, după cum vedeţi, aş putea spune că sunt un fel de orfană.

— Îmi pare rău, murmură cu blândeţe John Whiteside.

Molly roşi.

— Toate astea nu vi le-am spus nici pe departe cu gândul de a vă câştiga bunăvoinţa, domnule Whiteside. Aţi dorit să aflaţi câte ceva despre mine. Odată şi odată fiecare trebuie să rămână orfan.

— Da, conveni domnul Whiteside. Şi eu sunt orfan, mi se pare.

Molly muncea pentru cameră şi întreţinere. Muncea ca o slujnică obişnuită, numai că nu primea plată. Banii de îmbrăcăminte trebuiau adunaţi muncind la o prăvălie, în timpul vacanţei de vară. Doamna Morit socotea că le învaţă pe fete o meserie şi adeseori spunea: „Eu pot lua o fată cu totul nepricepută, care nu face nici doi bani, iar după ce lucrează la mine şase luni, poate să câştige şi cincizeci de dolari pe lună. O mulţime de cucoane ştiu asta, şi aproape că mi le smulg din

casă. Acum încerc pentru prima oară cu o elevă de şcoală, dar până şi ea a făcut progrese remarcabile. Totuşi, citeşte prea mult. Eu totdeauna am spus că o slujnică trebuie să doarmă la ceasurile zece, altminteri nu-şi poate face treaba aşa cum se cuvine."

Metoda doamnei Morit era dojana şi cicăleala neîntrerupte, rostite pe ton precis şi ferm. „Ascultă, Molly, nu vreau să-ți caut nod în papură, dar ducă n-ai să ştergi mai bine argintăria, are să se păteze." „Uite, aici se pune cuțitul de unt, Molly. Paharul poți să-l aşezi dincoace."

„Obişnuiesc să dau explicații pentru fiecare lucru", le spunea doamna Morit prietenelor ei. Seara, după ce spăla vasele, Molly se aşeza pe pat şi învăța, iar când nu mai avea lumină, se întindea şi îşi îndrepta gândurile către taică-său. Era ceva ridicol, ştia. Era pierdere de vreme. Taică-său apărea în uşă, îmbrăcat în redingotă, pantaloni reiați şi cu joben pe cap. Avea în mână un buchet imens de trandafiri roşii. „N-am putut veni mai curând, Molly. Pune-ți repede haina pe tine. Mai întâi ne ducem să luăm rochia aceea de seară din vitrină de la Prussia, dar trebuie să ne grăbim. Am bilete pentru trenul de New York de la noapte, Hai, Molly, grăbeşte-te! Nu sta aşa, cu gura căscată." Era o prostie. Taică-său murise. Nu, ea nu credea că murise. Undeva pe lumea asta trăia înconjurat de frumuseți, şi într-o bună zi avea să se întoarcă.

Molly îi spunea, la şcoală, unei prietene: „De fapt, nu cred cu adevărat, înțelegi, dar nici nu refuz să cred. Dacă aş afla vreodată că a murit, ar fi îngrozitor. Nu ştiu ce aş face atunci. Nici nu vreau să mă gândesc că aş putea să ştiu că e mort”.

La moartea maică-sii nu prea încercă alte simțăminte în afară de ruşine. Maică-sa dorise atât de mult să fie iubită, dar nu se pricepuse să câştige dragostea. Stăruința ei obositoare îi sâcâise pe copii şi îi alungase de lângă ea.

— Ei, cam asta-i tot, încheie Molly. Mi-am luat diploma şi pe urmă am fost trimisă aici.

— A fost aproape cea mai lesnicioasă întrevedere de felul acesta pe care am avut-o vreodată, mărturisi John Whiteside.

— Atunci, credeți că pot obține postul?

Bătrânul aruncă o privire iute, furişată, către luleaua cea mare atârnată deasupra consolei.

„E prietena lui, se gândi Molly. Lulelei îi împărtăşeşte el tainele.”

— Da, cred că o să obții postul. Ba chiar aş zice că l-ai şi ocupat. Dar, ia spune-mi, domnişoară Morgan, unde ai de gând să locuieşti? Trebuie să-ți găseşti undeva cameră şi pensiune.

Înainte de a şti ce se pregătea să spună, cuvintele îi țâşniră de pe buze:

— Aş vrea să stau aici.

John Whiteside căscă ochii a mirare.

— Dar noi n-am ținut niciodată pe cineva în pensiune, domnişoară Morgan.

— Vai, îmi pare rău de ce-am spus. Dar mi-a plăcut atât de mult aici, înțelegeți?

Bătrânul Whiteside strigă: „Willa!", iar când nevastă-sa apăru în pragul uşii pe jumătate deschise, spuse:

— Domnişoara vrea să stea în pensiune la noi. E profesoara cea nouă.

Doamna Whiteside se încruntă.

— Nici prin cap să nu-ți treacă. Nu primim niciodată în pensiune. Şi-i prea drăguță ca să rămână în preajma trăsnitului de Bill. Ce s-ar mai alege de vacile lui? S-ar ivi o mulțime de necazuri... Ai putea să dormi în dormitorul al treilea de sus, continuă adresându-i-se lui Molly. Oricum acolo nu prea bate soarele.

Viața căpătă alt chip. Dintr-odată, Molly se văzu regină. Copiii de la şcoală au adorat-o din prima zi, fiindcă era în stare să-i înțeleagă şi, lucru încă mai însemnat, îi lăsa pe copii s-o înțeleagă. Îi trebui oarecare vreme ca să-şi dea seama că ajunsese o persoană însemnată. Dacă doi inşi nu se înțelegeau la magazin asupra unei chestiuni de istorie, de literatură sau de matematici şi orice argumente cădeau baltă, discuția se încheia cu: „Las' că mergem la profesoară! Chiar dacă nu ştie, caută ea undeva şi găseşte". Molly era tare mândră că e în stare să

hotărască în asemenea dispute. La petreceri trebuia să dea o mână de ajutor pentru decorarea încăperilor şi să pună la cale pregătirea gustărilor.

„Cred că ar fi bine să punem pretutindeni crenguțe de brad. Sunt frumoase şi răspândesc o mireasmă atât de plăcută. Miros a petrecere." Lumea socotea că ea trebuie să le ştie pe toate şi să ajute la toate.

Acasă, la familia Whiteside, trudea în bucătărie sub mormăielile Willei. După şase luni, doamna Whiteside îl bodogănea pe bărbatu-său: „Păi, dacă Bill ar avea vreun dram de minte. Dar ce să zic, continua, dacă ea ar avea vreun dram de minte..." Şi aici se oprea.

Seara târziu, Molly întocmea scrisori către puținele prietene pe care şi le făcuse la Colegiul Pedagogic, scrisori pline de mici povestiri privitoare la vecini şi încărcate de bucurie. Trebuia să se ducă la toate sindrofiile, fiindcă aşa cerea importanța socială a postului ei. Sâmbăta hoinărea pe coline şi aducea de acolo ferigi şi flori de câmp, pe care le răspândea prin casă.

Bill Whiteside se uită o dată la Molly şi pe urmă se întoarse cu mare zor la vacile lui. Trecu multă vreme până găsi curajul şi stea de vorbă cu ea mai îndelung. Era un tânăr voinic şi simplu, neînzestrat nici cu chibzuința tatălui şi nici cu umorul mamei. Până la urmă, ajunse totuşi să umble după Molly şi să se uite la ea din depărtare.

Într-o seară, simțind parcă nevoia de a mulțumi într-un fel pentru fericirea de acum, Molly îi vorbi lui Bill despre tatăl ei. Stăteau amândoi aşezați în scaune de pânză pe veranda largă şi aşteptau să răsară luna. Îi povesti despre vizitele şi apoi despre dispariția lui.

— Înțelegi ce am, Bill? strigă Molly. Încântătorul meu tată se află undeva. E al meu. Şi tu crezi că trăieşte, nu-i aşa, Bill?

— S-ar putea, răspunse Bill. Din câte spui, era totuşi un fel, de trântor lipsit de simțul răspunderii. Iartă-mă, Molly. Oricum, dacă mai trăieşte, e ciudat că n-a scris niciodată.

Molly îngheță. Era chiar raționamentul pe care atâta vreme izbutise să-l ocolească.

— Bineînțeles, zise ea înțepată. Ştiu asta. Acum am puțină treabă, Bill.

Sus de tot, pe o colină care mărginea valea Păşunilor Raiului, se găsea o veche cabană de unde puteai să vezi toate locurile şi toate drumurile din împrejurimi. Se spunea că banditul Vasquez clădise cabana şi stătuse în ea timp de un an, în vreme ce poterele scormoneau pretutindeni în căutarea lui. Era un loc vestit. Toată lumea de pe vale fusese s-o vadă, într-o împrejurare sau alta. Aproape fiecare om o întreba pe Molly „dacă se dusese ori încă nu se dusese s-o vadă". „Nu, răspundea Molly, dar am să mă duc într-o bună zi. Într-o sâmbătă. Ştiu care e cărarea

într-acolo.” Într-o dimineață îşi puse cizmele cele noi de călătorie şi fusta de catifea. Bill se apropie sfios şi se oferi s-o însoțească.

— Nu, răspunse Molly. Tu ai treabă. Nu pot să te iau de la lucru.

— Dă-o dracului de treabă! zise Bill.

— Ştii, aş prefera să mă duc singură. Nu vreau să te supăr, Bill, însă chiar vreau să mă duc singură.

Îi părea rău că nu-l lasă s-o însoțească, dar observația lui în legătură cu taică-său o speriase. „Vreau să trăiesc o aventură, îşi spunea. Dacă vine şi Bill, nu mai e niciun fel de aventură. Ar fi o simplă excursie.” Îi trebui un ceas şi jumătate ca să urce cărarea pieptişă de sub stejari. Frunzele de pe pământ erau alunecoase ca sticlă, şi soarele ardea cu putere. Miresme îmbătătoare de ferigi, de muşchi umed şi de *yerba buena* îmbălsămau aerul. Când, în cele din urmă, ajunse în vârful crestei, gâfâia şi era transpirată. Cabana se afla într-o poieniță o odaie mică şi pătrată, de lemn, fără ferestre. Intrarea fără uşi părea o umbră neagră. Locul era liniştit, sub stăpânirea acelei tăceri fremătătoare făurite de muşte, de albine şi de greieri. Costişa întreagă cânta domol sub bătaia soarelui. Molly se apropie în vârful picioarelor Inima îi bătea cu putere.

„Acum sunt în plină aventură, şopti ea. Mă aflu în miezul unei aventuri la cabana lui Vasquez.”

Stătu în prag, privi înăuntrul cabanei şi zări o şopârlă, care se furişă fricoasă în ascunzătoare. O pânză de păianjen i se lipi de frunte părând că vrea s-o oprească. În cabană nu se afla absolut nimic, nimic în afara pământului umed de pe jos, a lemnului putred de pe pereți şi a acelui miros sec şi arid al pământului multă vreme ferit de soare. Molly era cumplit de emoționată. „Acolo stătea el noaptea. Câteodată, când auzea zgomote ca de oameni ce s-ar fi furişat către el, se strecura pe uşă ca fantoma unei umbre şi în aceeaşi clipă se topea în întuneric." Privi în jos peste valea Păşunilor Raiului. Livezile se arătau ca nişte pătrate de un verde-întunecat; lanurile de grâne erau galbene, iar colinele din partea cealaltă de un cafeniu-deschis, pigmentat cu culoarea levănțicii. Printre ferme drumurile se încolăceau şerpuitoare, ba ocolind un lan, ba făcând buclă alături de un copac falnic, ba îndoindu-se în semicerc la poalele unei coline. Peste valea întreagă flutura vălul de pâlpâiri ale aerului înălțat de dogoare. „Parcă e ireal, şopti Molly, e fantastic. Trăiesc o poveste, o poveste adevărată, şi m-am avântat în plină aventură." O adiere se ridică de pe vale, ca suspinul unui om adormit, şi apoi se retrase.

„În timpul zilei tânărul Vasquez se uita peste vale, la fel cum mă uit şi eu. Chiar pe locul ăsta şedea şi privea drumurile de jos. Purta jiletcă purpurie cu găietane aurii şi, pe picioarele lui

subțiri, pantalonii se lărgeau la manşetă ca gurile trompetelor. Rotițele pintenilor erau înfăşurate în panglici de mătase, ca să nu zornăie în mers. Uneori zărea poterele trecând călare pe drumul din vale. Spre norocul lui, oamenii stăteau aplecați peste gâturile cailor şi nu se uitau la crestele colinelor. Vasquez râdea, dar în acelaşi timp îi era şi teamă. Uneori cânta. Cântecele acelea erau duioase şi triste, fiindcă ştia că nu mai are prea mult de trăit."

Molly se aşează jos pe coastă şi îşi sprijini bărbia în palme. Tânărul Vasquez stătea alături în picioare şi împrumutase chipul voios al tatălui ei, ochii aceia strălucitori din clipa când ieşea pe uşa din spate şi striga: „Ura, copii!" Acestea erau genul de aventuri trăite de tatăl ei. Molly se cutremură şi se ridică în picioare. „Acum vreau să mă întorc la începutul începuturilor şi să gândesc iarăşi totul de la capăt."

La apropierea serii, doamna Whiteside îl trimise pe Bill s-o caute pe Molly. „Mai ştii, poate că şi-a scrântit o gleznă." Dar Molly se ivi de pe cărare tocmai când Bill venea dinspre drum.

— Începuserăm să ne întrebăm dacă nu cumva te-ai rătăcit, îi spuse Bill. Te-ai urcat chiar până la cabană?

— Da.

— Ce cocioabă ciudată, nu ți se pare? Un şopron străvechi. Pe aici, pe la noi, sunt vreo zece

la fel ca ăsta. Şi totuşi, te-ai minuna dacă ai şti câtă lume se duce s-o vadă. Partea caraghioasă e că nimeni nu ştie sigur dacă Vasquez a stat vreodată acolo.

— Oho! Eu cred că trebuie să fi stat.

— Ce te face să crezi aşa?

— Nu ştiu.

Bill deveni serios.

— Toată lumea îl socoteşte pe Vasquez un soi de erou, când în realitate n-a fost decât un hoț. A început cu furtul de oi şi de cai şi a încheiat cu jefuirea diligențelor. Pentru treburi dintr-astea a fost nevoit să omoare câțiva oameni. Mie mi se pare, Molly, c-ar trebui să învățăm oamenii să-i urască pe tâlhari, nu să-i venereze.

— Bineînțeles, Bill, zise ea fără vlagă. Ai perfectă dreptate. Te superi dacă te rog frumos să nu mai vorbeşti câteva minute, Bill? Am impresia că sunt cam obosită şi cam nervoasă.

Şi anul se scurse. Sălciile şi-au adus pe lume mâțişorii, şi flori de câmp au spuzit colinele. Molly îşi dădu seama că e simpatizată şi folositoare oamenilor de pe vale. Participa şi la întrunirile comitetului şcolar. Fusese un timp când aceste tainice şi auguste reuniuni se țineau în dosul unor uşi ferecate, devenind mister şi groază pentru toată lumea. Acum, după ce fusese poftită să binevoiască a păşi în salonul lui John Whiteside, Molly îşi dădu seama că în comitet se

discuta despre recolte, se spuneau snoave şi se bârfea fără pic de răutate.

Bert Munroe fusese ales la începutul toamnei, iar în primăvară ajunsese cel mai bătăios dintre membri. El era cel care punea la cale seratele din clădirea şcolii şi care stăruia să se joace piese de teatru, el aranja picnicurile. Chiar oferi premii pentru elevii cu notele cele mai bune din şcoală. Comitetul începuse să se bizuie cu toată nădejdea pe Bert Munroe.

Într-o seară, Molly coborî mai târziu din cameră. Ca totdeauna când se întrunea comitetul, doamna Whiteside stătea în sufragerie.

— Cred că n-o să mă duc la comitet, spuse Molly. Îi las o dată să fie şi numai între ei. Uneori îmi vine să cred că, de n-aş fi eu de faţă, şi-ar spune alt fel de poveşti.

— Ba să te duci, Molly! Fără tine nu-s în stare să ţină întrunirea. Aşa de tare s-au obişnuit cu tine, că ar fi pierduţi. Afară de asta, nu sunt deloc sigură că aş dori chiar aşa de mult să-şi spună poveşti dintr-alelalte.

Ascultătoare, Molly bătu la uşă şi intră în salon. Politicos, Bert Munroe întrerupse povestirea pe care tocmai o depăna.

— Le spuneam despre noul meu om angajat la fermă, domnişoară Morgan. Am s-o iau iar de la capăt, fiindcă e destul de nostimă povestea asta. Ştiţi, aveam nevoie de un om la fân, şi l-am luat

pe omul ăsta de sub podul de peste Salinas River. Era cam trecut cu băutura, dar avea nevoie de o slujbă. Acum, după ce l-am angajat, văd că nu-i în stare să facă treaba nici măcar de doi bani, dar mi-e cu neputință să scap de el. Neisprăvitul ăsta a fost pretutindeni. Ar trebui să-l asculți vorbind despre locurile pe unde a umblat. Chiar dacă aş vrea să scap de el, copiii nu m-ar lăsa pentru nimic în lume. E grozav! Oricând e-n stare să se oprească la cel mai mărunt lucru văzut de el pe-acolo şi să țeasă în jur o istorie de toată frumusețea. Puştii stau încremeniți în jurul lui, cu urechile ciulite, şi-l ascultă. Ei, dar cam de două ori pe lună se duce la Salinas şi-i trage tare. E unul dintre bețivii aceia păcătoşi, care se îmbată periodic. Sticleții de la Salinas totdeauna mă cheamă pe mine când dau de el în vreun şanț, iar eu n-am încotro şi trebuie să mă duc să-l iau. Şi ştiți una? Când i se limpezesc mințile, scoate de fiecare dată din buzunar câte un dar pentru puştiul meu, Manny. Cu un om ca ăsta n-ai nimic de făcut, eşti neputincios. Te dezarmează. Într-o lună întreagă, nu-i în stare să-mi facă treabă de un dolar.

Molly simțea cum îi creşte groaza în suflet şi o îmbolnăveşte. Ceilalți făceau haz de povestea lui Munroe: „Eşti prea moale, Bert. Nu-ți poți îngădui să ții la fermă un om care doar să înşire la poveşti copiilor. Eu aş scăpa de el numaidecât”.

Molly se ridică în picioare. Îi era o teamă de moarte să nu cumva să întrebe cineva cum îl cheamă pe omul acela. Spuse:

— Nu mă simt prea bine în seara asta. Dacă domnii ar avea bunăvoința să mă scuze, m-aş duce să mă vâr în pat.

Bărbații se ridicară în picioare în vreme ce profesoara părăsea încăperea. Molly se culcă în pat şi îşi îngropă capul în pernă, spunându-şi: „E-o nebunie. Ar fi absolut cu neputință. Chiar în clipa asta trebuie să dau totul uitării". Dar, spre marea ei nemulțumire, îşi dădu seama că plânge.

Următoarele câteva săptămâni au fost o adevărată tortură pentru Molly. Se ferea să iasă din casă. Când se ducea şi când venea de la şcoală, se uita atentă pe drum înaintea ei. „Dacă zăresc vreun străin, oricine ar fi, o rup la fugă. Dar asta-i o nebunie. Am înnebunit de tot." Numai în camera ei se simțea în siguranță. Spaima făcea să-i piară culoarea din obraji, îi ştergea strălucirea ochilor.

— Molly, ar trebui să te bagi în pat, stăruia doamna Whiteside. Nu fi aşa de proastă. Ce, trebuie să te sărut cum îl sărut pe Bill ca să te fac să te vâri în pat?

Dar Molly nu se ducea să se vâre în pat. Prea îi dădeau ghes tot felul de gânduri când stătea în pat.

La următoarea întrunire a comitetului, Bert Munroe nu-şi făcu apariția. Molly se simțea mai liniştită şi era aproape bucuroasă de absența lui.

— Vă simțiți mai bine, nu-i aşa, domnişoară Morgan?

— O, da. De fapt, n-a fost decât un fleac, un fel de răceală. Daca aş fi stat la pat, probabil ca m-aş fi îmbolnăvit de-adevăratelea.

Comitetul lucra de aproape o oră, când Bert Munroe intră, în salon, scuzându-se:

— Vă rog să mă iertați că am întârziat. Iar s-a repetat vechea poveste. Aşa-zisul meu om la fân dormea în mijlocul străzii, la Salinas. Ce bucluc pe capul meu! Acuma-i afară, în maşină, doarme ca butucul. Mâine o să trebuiască să spăl maşina cu furtunul.

De groază, Molly simți cum i se pune un nod în gât. Câteva clipe crezu că are să leşine. Strigă: „Scuzați-mă, trebuie să plec", şi fugi afară din cameră. Porni pe coridorul întunecat, sprijininduse de pereți. Pe urmă, încet şi maşinal, ieşi pe uşa de la intrare şi coborî scările. Noaptea era plină de şoapte. Mai departe, pe drum, putea zări o masă întunecată care era maşina lui Bert Munroe. Se miră singură văzând cum picioarele i se târăsc către poartă, după propria voință. „Acum nu fac decât să mă ucid cu mâna mea, spuse. Acum arunc totul deoparte. Mă întreb de ce." Mâna i se aşezase pe poartă şi tot mâna se mişcă pentru a o

deschide. După aceea se porni o adiere uşoară şi îi aduse în nări mirosul înțepător şi puturos de vărsătură. Auzi un sforăit horcăitor, de om beat. În aceeaşi clipă un vârtej i se urni în minte. Se răsuci în loc şi goni cu disperare îndărăt către casă. Intră în camera ei şi se încuie, apoi se aşeză țeapănă pe un scaun, gâfâind din pricina efortului făcut în timpul alergării. I se păru că au trecut ceasuri întregi până îi auzi pe bărbați ieşind din casă şi luându-şi rămas-bun. Apoi se auzi motorul maşinii lui Bert Munroe şi zgomotul se pierdu de-a lungul drumului.

Acum, când ştia că o să plece, se simțea paralizată.

John Whiteside stătea la birou şi scria când Molly intră în salon, înălță ochii şi o privi întrebător.

— Nu te simți bine, domnişoară Morgan? Să chemăm un doctor.

Se înfipse lângă birou țeapănă, ca de lemn, şi întrebă:

— Ați putea găsi un alt profesor în locul meu?

— Sigur că aş putea. Bagă-te repede în pat, şi eu am să chem doctorul.

— Nu de asta e vorba, domnule Whiteside. În noaptea asta vreau să plec.

— Ce tot spui acolo? Nu ți-e bine, se vede.

— V-am spus că tata a murit. Dar nu ştiu dacă e mort ori trăieşte. Tare mi-e teamă... Vreau să plec chiar astă-seară.

Bătrânul o privi cu încordare şi spuse cu glas scăzut:

— Explică-mi şi mie despre ce-i vorba.

— Dacă aş da cu ochii de omul acela beţiv de la domnul Munroe...

Se opri brusc, îngrozită de ceea ce se pregătea să spună. John Whiteside încuviinţă dând foarte domol din cap.

— Nu! strigă Molly. Nu mă gândesc la lucrul acela. Sunt sigură că nu mă gândesc.

— Aş fi foarte dornic să te ajut în vreun fel, Molly.

— Nu vreau să plec, îmi place aşa de mult aici... Dar mi-e frică. E o chestiune atât de importantă pentru mine...

John Whiteside se ridică de la birou, se apropie de ea şi o cuprinse cu braţul pe după umeri, spunând:

— Nu cred că am înţeles prea bine. Cred că nici n-aş vrea să înţeleg. Nici nu-i nevoie.

S-ar fi zis că vorbeşte cu sine însuşi.

— Nici n-ar fi cuviincios... să înţeleg.

— De îndată ce voi fi plecată de aici, o să pot din nou să nu cred, hohoti Molly.

O strânse de umeri, iute, cu braţul cu care o ţinea, apoi spuse:

— Dă fuga sus şi fă-ți bagajul, Molly. Chiar acum scot maşina şi te duc direct la Salinas.

NOUĂ

Cea mai admirată dintre toate fermele de la Păşunile Raiului era aceea a lui Raymond Banks. Raymond creştea nu mai puțin de cinci mii de găini albe şi o mie de rațe tot albe. Ferma se afla pe platoul dinspre nord, cel mai frumos loc din toată regiunea. Raymond îşi împărțise pământul în suprafețe pătrate de lucernă şi varză furajeră. Cotețele lui lungi şi joase erau atât de des văruite, încât totdeauna arătau noi şi imaculate. La ferma lui nu puteai zări nici urmă din gunoaiele specifice crescătoriilor de păsări.

Pentru rațe făcuse un bazin mare şi rotund, alimentat permanent cu apă proaspătă adusă printr-o țeavă. Apa revărsată din bazin se scurgea de-a lungul şirurilor de varză îndesată şi viguroasă sau se prelingea în lanurile de lucernă. Era o desfătare să vezi într-o dimineață însorită cârdurile mari de găini albe şi curate ciugulind şi râcâind prin otava de lucernă verde-negricioasă, şi încă mai frumos să priveşti cele o mie de rațe navigând cu măreție pe toată întinderea bazinului. Rațele înoată greoi şi solemn, ca şi cum ar fi nişte leviatani uriaşi. Cât era ziua de lungă, ferma răsuna de zarva harnică a găinilor.

De pe creasta vreunei coline apropiate, puteai privi în jos la câmpurile pătrate de lucernă, pe care miile de mişcătoare picățele albe se

învârtejeau şi se roteau ca firele de praf pe faţa unei bălţi verzui. Şi poate că un erete cu coadă roşie se înălţa în văzduh, cercetând cu luare-aminte ferma lui Raymond. Atunci, într-o clipită, picăţelele albe îşi conteneau vânzoleala fără noimă şi dădeau fuga până în preajma cocoşilor proteguitori, iar dinspre vale se înălţau cârâiturile disperate ale miilor de moţate îngrozite de uliu. Uşa din spate a casei se izbea de perete şi Raymond apărea cu puşca în mână. Eretele ţâşnea cu o sută de picioare mai sus, apoi îşi lua zborul către alte meleaguri. Micii ciorchini albi se destrămau la loc şi vânzoleala continua.

Pătratele verzi erau despărţite între ele prin garduri, aşa fel ca unul să se poată reface în vreme ce altul rămânea în seama găinilor. De-acolo, de pe creastă, puteai vedea casa albă a lui Raymond, aşezată la marginea unui crâng de stejari. O mulţime de flori se aflau împrejurul casei: margarete şi gălbenele mari de Africa şi tufişuri înalte cât copacii; apoi, în spatele casei, se întindea singura grădină de trandafiri demni de acest nume de pe întreaga vale a Păşunilor Raiului. Cei din partea locului socoteau ferma asta drept ferma model a văii.

Raymond Banks era un om vânjos. Braţele scurte şi groase, umerii şi şoldurile largi şi picioarele masive, chiar şi pântecele ce îi umfla salopeta îl făceau să arate grozav de voinic, în

stare să împingă, să tragă ori să ridice şi pietre de moară. Toate părțile trupului rămase dezgolite erau arse de soare şi ajunseseră să aibă culoare roşie, ca a cărnii crude: brațele masive până la cot, gâtul până mai jos de guler, chipul şi mai ales nasul şi urechile, care-l usturau de arse şi crăpate ce erau. Părul blond şi rar nu izbutea să-i apere pielea capului, care şi ea se înroşise de soare. Ochii te uimeau, fiindcă, deşi avea părul şi sprâncenele de un galben-pal, acel galben însoțit îndeobşte de ochi albastru-deschis, ochii lui Raymond erau negri ca funinginea. Gura avea buze pline şi joviale, care nu se potriveau deloc cu nasul lung şi tare coroiat. Nasul şi urechile lui Raymond erau aspru pedepsite de soare. Rareori în cursul unui an se întâmpla ca o vreme să nu fie arse şi jupuite.

Raymond Banks avea patruzeci şi cinci de ani şi era un om foarte voios. Niciodată nu vorbea încet, ci numai apăsat, aproape strigând, de parcă totdeauna ar fi fost plin de furie. Despre orice ar fi vorbit, chiar despre lucruri dintre cele mai obişnuite, îți făcea impresia că spune o glumă. Ori de câte ori vorbea el, oamenii râdeau. La serbările de Crăciun din clădirea şcolii, era fără discuție ales să facă pe Moş Crăciun din pricina glasului său profund, a obrajilor roşii şi a dragostei ce-o avea pentru copii. Îi mustra cu o înverşunare atât de dezlănțuită, încât copiii toată vremea se

prăpădeau de râs. Fie că purta sau nu mantia roşie, copiii de pe vale tot un fel de Moş Crăciun vedeau în el. Avea un fel de a se răsti la ei, de a-i mustra şi a-i bodogăni, care era de-a dreptul mângâietor şi nespus de plăcut. Din când în când devenea serios şi le spunea unele lucruri care păreau să aibă importanța unor lecții fundamentale.

Uneori, în dimineţile de sâmbătă, câte un grup de băieți mărunței veneau la ferma Banks să vadă cum lucrează Raymond. Îi lăsa să se uite pe gemulețele incubatoarelor. Câteodată se întâmpla ca tocmai atunci puii să iasă din găoace, scuturându-şi aripioarele umede şi împleticindu-se pe picioarele fără vlagă. Băieților li se îngăduia să ridice învelitorile clocitoarelor şi să scoată de acolo brațe întregi de puişori galbeni şi pufoşi, care făceau gălăgie cât sute de mici maşinării neunse. Pe urmă se duceau la bazin şi aruncau bucățele de pâine rațelor ocupate cu navigatul maiestuos. Totuşi, cel mai mult le plăcea băieților să se uite cum taie Raymond păsările. Şi, lucru destul de ciudat, tocmai cu acest prilej renunța el la glumele obişnuite şi devenea foarte serios.

Lua din cuşcă un cocoşel şi îl atârna cu picioarele de o ramă de lemn. Apoi, prindea cu nişte clame de sârmă aripile ce se zbăteau cu furie. Cocoşelul cârâia din toate puterile. Cuțitul cu lama în formă de suliță, folosit la tăiere, se afla

pe o ladă, alături de Raymond. Admirația băieților față de cuțitul acela, față de strălucirea şi forma lui neobişnuită nu cunoştea margini; vârful cuțitului era ascuțit ca un vârf de ac.

— Ei gata, cocoşelule, s-a zis cu tine! rostea Raymond.

Băieții se strângeau mai aproape. Cu mâini agere şi îndemânatice, Raymond prindea capul păsării şi îi deschidea ciocul. Cuțitul aluneca asemenea unei licăriri de fulger de-a lungul ciocului şi în creier, apoi zvâcnea afară. Aripile se cutremurau şi se zbăteau în clamele de sârmă. Câteva clipe gâtul se întindea domol într-o parte şi în cealaltă şi o ață de sânge se scurgea de pe vârful ciocului.

— Ia uitați-vă! striga Raymond.

Degetele lui răşchirate pieptănau pieptul cocoşelului şi luau cu ele toți fulgii. Încă o mişcare ca de pieptene, şi spatele rămânea gol. Acum aripile nu se mai zbăteau cu aceeaşi putere. Raymond aduna fulgii de pe ele, totul în afară de cei mari din vârf. Pe urmă erau jumulite picioarele, fiecare dintr-o singură mişcare. În timp ce lucra, Raymond dădea explicații.

— Înțelegeți? Trebuie lucrat cu iuțeală. Fulgii rămân moi doar vreo două minute. Dacă nu-i smulgi, înțepenesc în carne.

Lua pasărea din ramă, mânuia de două ori un alt cuțit, trăgea, şi măruntaiele ajungeau pe o tavă. Apoi cu o cârpă îşi ştergea mâinile roşii.

— Uite! țipau băieții. Uite! Ce-i aia?

— Aia-i inima.

— Dar ia uitați-vă! Şi-acum se mişcă. Tot mai e vie.

— Nu, da de unde, îi liniştea Raymond. Cocoşelul ăsta a fost mort chiar din clipa când cuțitul i-a atins creierul. Inima mai bate şi ea o vreme, dar cocoşelul a murit de mult.

— De ce nu le tai gâtul, aşa cum face tata, domnule Banks?

— Ei, fiindcă aşa treaba merge mai iute şi e mai curată, iar măcelarul îi vrea cu capete cu tot. El îi vinde la cântar, şi capetele trag şi ele, înțelegeți? Hai, vino şi tu încoace, frumosule!

Întindea mâna în cuşcă după o altă pasăre care se zbătea cârâind. După ce termina cu tăiatul, Raymond aduna de pe tavă toate guşile păsărilor şi le împărțea băieților. Pe urmă îi învăța cum să le curețe şi cum să sufle în ele ca să le umfle şi să facă baloane de găină. Era foarte serios totdeauna când i se ivea prilejul de a da explicații cu privire la ceva ce avea legătură cu ferma lui. Nu-i lăsa niciodată pe băieți să-l ajute la tăiat, deşi de multe ori îl rugaseră.

— Din pricina emoției s-ar putea să nu nimeriți creierul, le spunea. Dacă nu ajungeți exact acolo unde trebuie, pasărea se chinuieşte.

Doamna Banks râdea tare mult – un râs limpede, plăcut, semn al unei veselii de suprafață, ba chiar al unei lipse de interes. Avea un anume fel de a râde, plin de admirație la orice vorbă rostită de altcineva, iar pentru a merita aplauzele, oamenii se străduiau să spună lucruri cu haz când dânsa se afla de față. După ce isprăvea treaba din casă, trecea să lucreze în grădina de flori. Fusese fată de oraş şi vecinii spuneau că de asta îi plac florile. Când se apropiau de casă, musafirii erau întâmpinați de râsul sonor şi limpede al doamnei Cleo Banks, şi atunci începeau şi ei să chicotească. Era atât de veselă! Avea darul de a-i face pe oameni să se simtă bine. Nimeni nu şi-ar fi putut aduce vreodată aminte o vorbă de-a ei, dar luni de zile mai târziu îşi puteau reaminti exact tonurile pe care râsese.

Raymond Banks nu râdea aproape niciodată. În schimb, afişa cu multă ostentație o morocăneală atât de prefăcută, încât era luată drept umor. Cei doi erau cele mai îndrăgite gazde de pe întreaga vale. Din când în când, invitau toată lumea din Păşunile Raiului la câte o petrecere câmpenească în crângul de stejari de lângă casă. Frigeau pui la jăratic de scoarță de stejar şi puneau la bătaie sute de sticle cu bere pregătită în casă. Petrecerile

astea erau mult aşteptate şi toată lumea de pe vale îşi aducea cu plăcere aminte de ele.

La liceu, Raymond Banks fusese coleg de cameră cu un băiat care mai târziu ajunsese director al închisorii din San Quentin. Prietenia lor continuase, încă şi astăzi schimbau mici daruri de Crăciun. Îşi scriau unul altuia de câte ori se întâmpla câte ceva mai important. Raymond se mândrea cu prietenia directorului închisorii. De două sau trei ori pe an era invitat să fie martor la o execuție, şi totdeauna accepta invitațiile. Călătoriile la închisoare erau singurele lui zile de vacanță.

Îi plăcea să sosească la locuința directorului în noaptea de dinaintea execuției. Stătea împreună cu prietenul său şi vorbeau despre zilele din vremea liceului. Îşi reaminteau unul altuia lucruri rămase neclintite în memoria fiecăruia. Mereu îşi aduceau aminte şi discutau despre aceleaşi şi aceleaşi întâmplări. Pe urmă, a doua zi dimineața, Raymond se desfăta cu emoția şi istericalele abia stăpânite ale celorlalți martori aflați în biroul directorului. Paşii rari şi înceți ai condamnatului îi ațâțau simțul dramatic şi îi pricinuiau fiori de emoție. Nu spânzurarea propriu-zisă era episodul important, ci precizia, solemnitatea întregului ritual îl impresionau înainte de toate. I se părea că se află într-un fel de suprabiserică şi asistă la o slujbă plină de fast, ceremonioasă şi sumbră.

Totul îl făcea să trăiască senzația, pe deplin întregită, a unei emoții de origine divină, incomparabil mai copleşitoare decât tot ce întâlnise în restul vieții. La condamnat, Raymond nu se gândea mai mult decât la păsările lui în clipa când le împingea cuțitul în creier. Nu îl aduceau acolo nici cruzimea, nici savoarea suferinței altora. Dar ajunsese să simtă un fel de foame de emoții profunde, foame ce nu putea fi îndestulată de neputincioasa lui imaginație. La închisoare se putea împărtăşi din cutremurul sufletesc al celorlalți. Dacă ar fi trebuit să rămână în camera morții numai el, condamnatul şi călăul, nici nu l-ar fi interesat.

După ce se constata moartea, Raymond avea încă o satisfacție: a doua întrunire în biroul directorului. Oamenii aceia cu nervii sleiți încercau să folosească hazul pentru a-şi reface echilibrul. Toți se arătau mai veseli şi mai turbulent de fericiți decât erau în împrejurări obişnuite. Făceau glume pe socoteala martorului aflat acolo întâmplător, de obicei un tânăr reporter, care leşinase ori ieşise din sală plângând. Lui Raymond toate astea îi plăceau la culme. Îl făceau să simtă că trăieşte; parcă trăia mai intens decât altădată.

După ce totul se încheia, înainte de a pleca spre casă lua împreună cu directorul o masă îmbelşugată. Într-o măsură mai mică, Raymond

trăia aceleaşi emoţii atunci când băieţii veneau să se uite la el cum taie păsările. Avea prilejul să prindă barem o scânteie din cutremurarea lor.

Nu mult după sosirea la Păşunile Raiului, familia Munroe auzi despre frumoasa fermă a lui Raymond Banks şi despre vizitele lui la închisoare. Oamenii de pe vale se arătau interesaţi, uluiţi şi nu mai puţin înspăimântaţi de plimbările făcute pentru a vedea cum sunt spânzuraţi nişte nefericiţi. Încă înainte de a fi dat ochii cu Raymond, Bert Munroe îl şi vedea ca un călău cu vechime, om costeliv şi lugubru, cu ochi somnolenţi acoperiţi de umbrele morţii, nepăsător şi imun la orice emoţie. Orice gând la Raymond umplea sufletul lui Bert de prevestiri încurajatoare.

Când, în cele din urmă, se întâlni cu Raymond Banks şi îi văzu ochii negri plini de veselie, chipul sănătos şi ars de soare, Bert fu deziluzionat, ba chiar puţin scârbit. Însăşi sănătatea şi cordialitatea i se păreau deplasate şi oarecum obscene. Paradoxala lui fire voioasă, la fel ca dragostea faţă de copii, i se păreau ceva de-a dreptul scandalos.

De întâi mai, familia Banks organiză una dintre acele petreceri ce se desfăşurau la umbra copacilor de pe platou. Era cea mai încântătoare perioadă a anului, când cafeluţe, steluţe şi toporaşi se arătau în culori gingaşe prin iarba

proaspătă şi măruntă de pe costişele colinelor. Stejarii se împodobiseră cu frunzuliţe noi, la fel de curate şi de strălucitoare ca ilicele. Soarele era destul de fierbinte ca să umple aerul cu mireasma de salcie, şi toate păsărelele participau la sărbătoare prin ciripituri frenetice. Dinspre crescătorii se auzea zvonul cloncănelilor mulţumite ale găinilor ocupate cu râcâitul şi măcăiala fudulă a raţelor.

Cel puţin cincizeci de oameni stăteau în picioare în jurul meselor lungi de sub stejari. Sute de sticle de bere şedeau rânduite în butoaie cu gheaţă şi sare, amestec aşa de rece că berea îngheţa în gâturile sticlelor. Doamna Banks se plimba printre oaspeţi şi râdea salutându-i ori răspunzând la salutări. Rareori scotea vreo vorbă. La grătare, Raymond frigea pui, în vreme ce un grup de admiratori stăteau pe de lături şi îi ofereau sfaturi pline de haz.

— Dacă vreunul dintre voi se pricepe mai bine, să poftească încoace, le striga Raymond. Acum o să pun şi nişte cotlete pentru cine o fi îndeajuns de ţicnit ca să nu vrea pui.

Bert Munroe stătea în preajmă şi se uita la mâinile roşii ale lui Raymond. Bea dintr-o sticlă de bere tare. Era fascinat de mâinile puternice şi roşii, tot timpul ocupate să întoarcă puii pe grătar.

După ce platourile mari încărcate cu pui fripți fură aduse la mese, Raymond se întoarse iarăşi la grătare, ca să mai frigă alți pui pentru cei care aveau să se dovedească oameni de nădejde, cerând un al doilea sau chiar un al treilea. Acum stătea singur, fiindcă toți foştii spectatori se adunaseră în jurul meselor. Bert Munroe ridică privirile de pe farfuria lui cu cotlete şi văzu că Raymond e singur la grătare. Lasă furculița din mână şi se duse într-acolo.

— Ce s-a întâmplat, domnule Munroe? Nu ți-a plăcut puiul? întrebă Raymond sincer îngrijorat.

— Eu am mâncat cotlet, şi a fost grozav. Probabil că mănânc foarte repede. Nu mănânc niciodată carne de găină, ştii şi dumneata.

— Zău? În viața mea n-am izbutit să înțeleg cum de e cu putință să nu-i placă unui om carnea de găină, dar ştiu bine că multora nu le place. Hai să-ți mai pun la fript o bucățică de cotlet.

— Nu, te rog, am mâncat prea de-ajuns. Totdeauna am fost de părere că oamenii mănâncă prea mult. De la masă trebuie să te ridici atunci când încă îți mai e nițică foame. Şi-atunci te păstrezi în putere, aşa cum fac animalele.

— Cred că ai dreptate, recunoscu Raymond, şi întoarse iar deasupra jarului trupurile micuțe ale puilor. Şi eu am băgat de seamă că mă simt mai bine când nu mănânc prea mult.

— Sigur că te simți mai bine. La fel şi eu. Şi la fel se întâmplă cu toată lumea. Dar toți mâncăm prea mult.

Cei doi bărbați îşi zâmbiră cu căldură unul altuia fiindcă se înțeleseseră asupra acestei chestiuni, deşi niciunul dintre ei nu era prea convins.

— Ai pus mâna pe o bucată de pământ de toată frumusețea, observă Raymond dornic să întărească noua prietenie printr-o a doua înțelegere.

— De, nici eu nu ştiu. Lumea spune că pe acolo ar creşte buruiana dracului, dar până acum eu n-am văzut niciuna.

Raymond izbucni în râs.

— Înainte de-a veni dumneata aici şi de-a rândui totul aşa de frumos, tot lumea asta spunea că prin casă ar bântui stafiile. Ai văzut dumneata vreuna? Ai văzut?

— Nici urmă de stafie. Dar mie mi-e mai teamă de buruiana dracului decât de stafii. Mi-e groază de buruiana asta.

— Drept să-ți spun, nu ştiu ce să zic. Bineînțeles că mie, ca unul care creşte păsări, nu prea-mi pasă, dar e belea mare pentru voi, cei cu vite.

Bert luă de pe jos un băț şi începu să bată încet cu el în cărbunii aprinşi.

— Am auzit că îl cunoşti pe directorul închisorii de la San Quentin.

— Îl cunosc bine. Când eram copil, am fost coleg de clasă cu Ed. Îl cunoşti şi dumneata, domnule Munroe?

— Ei, nu... nu. Apare deseori prin ziare. Un om cu situația lui sigur că apare deseori prin ziare.

Glasul lui Raymond sună grav şi mândru.

— Îhî. I se face multă publicitate, asta-i drept. Dar e un băiat tare de treabă, domnule Munroe, un băiat aşa de cumsecade că ți-ar face plăcere dacă l-ai cunoaşte. Şi cu toate că are pe cap toți puşcăriaşii ăia, a rămas la fel de vesel şi de prietenos. Când stai de vorbă cu el, nici n-ai zice că poartă atâta răspundere pe umerii lui.

— Vorbeşti serios? Parcă nici nu-ți vine să crezi. Vreau să spun că, având toți puşcăriaşii aceia pe capul lui, te-ai gândi că nu poate fi toată ziua decât încruntat şi copleşit de grijă.

— Îl vezi des?

— Ei... da, îl văd. Ți-am spus doar că am fost colegi de clasă. Am stat şi în aceeaşi cameră. Ei, şi nu m-a uitat. Din când în când mă cheamă să mă duc la puşcărie, când spânzură pe careva.

Bert se cutremură, în ciuda faptului că tocmai aici voia s-ajungă.

— Vorbeşti serios?

— Da. Cred că asta e o adevărată cinste. Nu prea ajunge multă lume acolo, în afară de ziarişti

şi de martorii oficiali, şerifi şi polițişti. Şi, bineînțeles, de fiecare dată stau pe îndelete la taclale cu Ed.

Cu Bert se petrecu atunci ceva ciudat. Avea impresia că s-a desprins de propriul trup. Glasul i se auzea fără ca el să vrea să vorbească. Şi se auzi spunând:

— Nu cred că directorului i-ar face plăcere dacă ai lua cu dumneata şi un prieten.

Ascultă cu mirare vorbele astea. Nici prin gând nu-i trecuse să spună asemenea lucru. Raymond răscolea de zor prin cărbuni. Era cam încurcat.

— De, nu ştiu, domnule Munroe. La aşa ceva nu m-am gândit niciodată. Ai vrea să mergi acolo cu mine?

Din nou glasul lui Bert acționa singur, zicând:

— Da.

— Bine, atunci uite, îți spun ce-am să fac. O să-i scriu lui Ed. (Îi scriu destul de des, înțelegi, aşa că n-are ce să-l mire.) Şi-am să strecor în scrisoare câteva cuvinte, cum că ai vrea să vii şi dumneata. Şi-atunci poate că data viitoare are să trimită două invitații. Bineînțeles, oricum, de promis nu-ți pot promite nimic. Nu vrei să-ți mai dau încă un cotlețel?

Lui Bert îi era greață. Răspunse:

— Nu. Am mâncat destul. Nu prea mă simt bine. Cred că am să mă duc şi să mă întind puțin sub un copac.

— Poate că ai scuturat sticla şi-ai băut şi drojdie, domnule Munroe. Trebuie să fii foarte atent când torni berea.

Bert se aşează pe frunzele uscate şi foşnitoare de la poalele unui stejar. Mesele, înconjurate de musafiri gălăgioşi, se aflau la dreapta lui. Râsetele răguşite ale bărbaților şi strigătele ascuțite ale femeilor guralive ajungeau la el slabe, trecute printr-un noian de gânduri. Printre trunchiurile copacilor îl zărea pe Raymond Banks trebăluind încă pe lângă grătare, ca să frigă alți pui pentru acei câțiva a căror incredibilă poftă de mâncare tot nu putuse fi potolită. Greața care îl silise să se retragă se transforma pe nesimțite. Sufocanta senzație de greață se schimba într-o stranie palpitantă concentrație de dorință. Iar dorința asta îl uluia pe Bert şi îl îngrozea totodată. Nu voia să se ducă la San Quentin. Ar fi fost nenorocit dacă ar fi văzut cum e spânzurat un om. Dar era bucuros că ceruse să se ducă. Tocmai bucuria asta îl îngrozea. Şi în vreme ce Bert îl privea, Raymond îşi suflecă şi mai tare mânecile pe brațele-i groase şi roşii, înainte de a se apuca de curățatul grătarelor. Bert sări în picioare şi o luă într-acolo. Şi, deodată, îl cuprinse din nou greața. Coti din drum şi porni cu paşi grăbiți către masa unde şedea nevastă-sa şi, cu glas strident, împărțea celorlalți glume cu privire la oasele de pui roase până atunci. Tocmai țipa:

— Bărbatul meu nu mănâncă niciodată pui.

— Eu plec pe jos şi mă duc spre casă, îi spuse Bert. Mă simt prost.

Nevastă-sa lăsă din mână puiul şi se şterse pe degete şi la gură cu un şervețel de hârtie.

— Da' ce-i cu tine, Bert?

— Nu ştiu. Nu mă simt bine.

— Vrei să merg şi eu acasă cu tine, cu maşina?

— Nu, rămâi. Te-aduce Jimmie acasă.

— Bine, conveni doamna Munroe. Să-ți iei rămas-bun de la domnul şi doamna Banks.

Bert se întoarse în loc, neînduplecat.

— Le spui tu rămas-bun şi din partea mea. Mie mi-e prea rău.

Şi porni cu pas iute.

La o săptămână după aceea, Bert Munroe veni la ferma Banks şi opri Ford-ul în fața porții. Raymond apăru de după un tufiş, unde stătuse la pândă ca să împuşte un uliu. Îi ieşi agale în întâmpinare şi strânse mâna musafirului.

— Am auzit atâtea despre ferma dumitale, încât mi-am spus să dau şi eu o fugă să văd cu ochii mei, îi spuse Bert.

Raymond era în culmea fericirii.

— Numai o clipă, să las puşca asta, şi pe urmă te însoțesc.

Un ceas întreg au umblat prin fermă, Raymond dând explicații, iar Bert minunându-se de curățenia şi eficiența crescătoriei de păsări.

— Hai în casă, trebuie să bem un pahar de bere, spuse Raymond după ce trecură peste tot. Într-o zi ca asta nimic nu poate fi mai grozav decât o bere rece.

După ce se aşezară, Bert începu cu stângăcie:

— I-ai scris directorului închisorii, domnule Banks?

— Da. I-am scris. Foarte curând trebuie să primesc răspuns.

— Bănuiesc că te întrebi pentru ce te-am rugat treaba asta. Cum să-ți spun, cred că un om trebuie să vadă tot ce-i stă în putință. Asta înseamnă experiență. Şi cu cât un om are mai multă experiență, cu atât mai bine-i pentru el. Omul trebuie să vadă de toate.

— Cred că ai dreptate, fără îndoială, încuviință Raymond.

Bert goli paharul şi se şterse la gură.

— Bineînțeles, am citit şi eu în jurnale despre execuții, dar altceva e să vezi cu ochii tăi, la fața locului. Se spune că până la spânzurătoare sunt treisprezece trepte, ca semn de ghinion. E adevărat?

Chipul lui Raymond luă o expresie de concentrare.

— De... Nu ştiu, domnule Munroe. Nu le-am numărat niciodată.

— Şi cum fac... luptă şi se zvârcolesc mult după ce li se trage trapa de sub picioare?

— Aşa cred. Vezi, sunt legați cu o curea şi pe urmă li se pune o glugă neagră peste cap. Nu prea poți să vezi mare lucru. E mai mult un fel de zbatere, aş zice eu, decât luptă cu moartea.

Chipul lui Bert era roşu şi încordat. Ochii îi licăreau de curiozitate.

— În jurnale spun că durează între cincisprezece minute şi jumătate de oră până îşi dau sufletul! Asta-i adevărat?

— Da... poate c-o fi adevărat. Dar, bineînțeles, poți spune pe bună dreptate că sunt cu adevărat morți chiar din clipa când s-au prăbuşit. E ca atunci când tai gâtul unei găini şi găina se zbate de colo până colo, dar de moartă e moartă de-a binelea.

— Da, da... cred ca aşa stau lucrurile. Doar nişte reflexe, aşa le spun ei. Îmi închipui că unora le vine destul de greu când văd asta pentru prima oară.

Raymond râse puțin înveselit.

— Sigur. Aproape de fiecare dată leşină câte cineva. Pe urmă, şi reporterii ăia de la jurnale, dacă-s mai tinerei, plâng câteodată, plâng ca nişte copii, iar altora le vine rău, ştii, le vine rău de-a binelea – varsă şi mațele din ei. Mai toți cei veniți acolo pentru prima oară cam aşa pățesc. Hai să mai bem o sticlă de bere, domnule Munroe. E rece şi bună, nu-i aşa?

— Daaa... grozavă bere, recunoscu Bert dus pe gânduri. Trebuie să iau şi eu reţeta dumitale. Omul se cuvine să aibă pregătită puţină bere pentru vreme de arşiţă. Acuma eu am să plec, domnule Banks. Mulţumesc frumos pentru toate câte mi le-ai arătat. Cred că ai putea să-i mai înveţi câte ceva despre găini şi pe ăia de la Petaluma.

Raymond roşi de plăcere.

— Mă străduiesc şi eu să mă ţin la curent cu tot ce-i mai nou. Când oi primi ceva de la Ed, am să-ţi dau de veste, domnule Munroe.

În următoarele două săptămâni, Bert Munroe a fost nervos şi cumplit de irascibil. Se petrecea cu el ceva aşa de neobişnuit, că nevastă-sa găsi cu cale să protesteze:

— Bert, ţie nu ţi-s boii acasă. De ce nu te urci în maşină şi nu te duci să te vadă un doctor?

— Ei! N-am nici pe dracu, răspunse el încăpăţânat.

Îşi petrecea mai tot timpul muncind la câmp, dar ochii îi rătăceau de-a lungul drumului de câte ori se auzea vreo maşină. Era zi de sâmbătă când Raymond Banks sosi în camioneta lui şi opri la porţile fermei Munroe. Bert lăsă lopata din mână şi îi ieşi în întâmpinare. Atunci când doi fermieri se întâlnesc, rareori intră în casă. În loc de asta, se plimbă agale pe câmp, smulgând din vreme în vreme câte un fir de iarbă sau rupând câte o

frunză din pomi şi pipăind-o pe îndelete în timp ce vorbesc. Era la începutul verii. Frunzele pomilor roditori încă nu-şi pierduseră verdele fraged şi grațios, dar florile se scuturaseră şi fructele se aleseseră. Cireşele chiar începuseră să capete puțină culoare. Bert şi Raymond păşeau fără grabă pe pământul arat dintre pomii livezii.

— Anul ăsta păsările s-au înmulțit grozav, spuse Bert. Cred c-au să mănânce mai toate cireşele.

Ştia foarte bine pentru ce anume venise Raymond.

— Ştii, am primit veşti de la Ed, domnule Munroe. Zice că totul e-n regulă, dacă vii şi dumneata cu mine. Zice că nu lasă multă lume să vină, fiindcă vor să-i țină departe pe cei dornici să vadă numai din curiozitate bolnăvicioasă. Dar zice că orice prieten al meu e oricând bine-venit. Plecăm joia viitoare. Vineri e o execuție. (Bert păşea tăcut, cu ochii în pământ.) Ed e un băiat tare drăguț. Are să-ți placă, urmă Raymond. Joi noaptea dormim la el.

Bert luă de jos o uscătură neadunată la vreme şi o îndoi ca pe un arc încordat, zicând:

— M-am tot gândit la treaba asta. Te-ar stânjeni cu ceva dacă m-aş retrage în ultima clipă?

Raymond se uită lung la el.

— Cum aşa? Credeam că vrei să mergi. Ce s-a întâmplat?

— Dacă-ți spun, cred c-ai să mă socoteşti un mare papă-lapte. Adevărul e... am stat mult şi m-am gândit la treaba asta şi... mi-e frică să merg. Mi-e teamă că n-am să mi-o mai pot scoate din minte.

— Nu-i chiar aşa de grozav cum s-ar părea, protestă Raymond.

— Poate că nu-i. De ştiut, nu ştiu nimic. Dar mi-e teamă că are să-mi facă rău. Nu toți oamenii văd un lucru în acelaşi fel.

— Nu, asta-i drept.

— Am să încerc să-ți dau o idee cam cum simt eu, domnule Banks. Ştii că nu mănânc carne de găină. Niciodată nu spun nimănui din ce pricină anume nu mănânc. Spun doar că nu-mi place. Ți-am dat destulă bătaie de cap, aşa că dumitale am sa-ți spun... ca un fel de explicație.

Uscătura i se frânse în mâini şi atunci azvârli cele două capete şi vârî mâinile în buzunare.

— Când eram copil, aveam vreo doisprezece ani, înainte de şcoală făceam pe comisionarul şi duceam aceeaşi la clienți articole de băcănie. Ei, şi lângă fabrica de bere locuia un bătrân invalid. Avea un picior tăiat de la coapsă şi, în loc de picior de lemn, purta o cârjă dintr-acelea cum se făceau odată un fel de semilună prinsă la capătul unui băț rotund. Ți le-aduci aminte. Mergea cu

cârja asta destul de bine, dar cam încet. Şi într-o dimineaţă, când treceam pe-acolo cu coşul încărcat, bătrânul ieşise în curte şi se pregătea să taie un cocoş. Era cel mai mare Rhode Island pe care l-am văzut vreodată. Sau poate mi s-a părut atât de mare fiindcă eram eu aşa de mic. Bătrânul pusese cârja la subţioară şi ţinea cocoşul de picioare.

Bert tăcu şi se aplecă să ridice de jos altă uscătură. O îndoi şi pe asta, ca pe un arc. Pe măsură ce vorbea, se făcea tot mai palid la faţă.

— Ei, continuă el, şi bătrânul ăsta avea în cealaltă mână o secure. Tocmai când lovi cu securea ca să taie gâtul cocoşului, cârja îi alunecă puţin în jos, cocoşul se zbătu în mâna lui şi, în loc de gât, îi tăie o aripă. Ei, şi în clipa aceea bătrânul aproape că îşi pierdu minţile. Lovea şi lovea mereu cu securea, totdeauna unde nu trebuia, ba în piept, ba în burtă. Apoi cârja îi alunecă şi mai jos, dezechilibrându-l chiar în clipa când cădea securea. Reteză atunci un picior al cocoşului şi îşi tăie şi el un deget.

Bert se şterse pe frunte cu mâneca. Raymond făcea o grămăjoară de pământ, adunându-l cu latul piciorului.

— Ei, şi când s-a întâmplat asta, bătrânul a lăsat pur şi simplu cocoşul jos şi a intrat şontâcăind în casă, ţinându-se de deget. Şi

cocoşul a continuat să se târâie pe jos trăgându-şi mațele după el... se târa şi parcă tot cârâia.

Uscătura i se frânse deodată în mâini, şi acum o azvârli cu furie.

— Aşa, domnule Banks, de atunci niciodată n-am mai tăiat vreo găină şi n-am mai pus în gură carne de pasăre. Am încercat să mănânc, dar de fiecare dată mi-a apărut dinaintea ochilor blestematul acela de Rhode Island târându-se pe pământ. Pentru prima oară se uită în ochii lui Raymond Banks: Înțelegi cum vine asta?

Raymond îi ocoli privirea şi se uită în altă parte.

— Da. Da. Cred că trebuie să fi fost ceva îngrozitor.

Bert insistă.

— Ei, şi-am stat eu şi m-am gândit la execuția aceea. S-ar putea să fie asemenea cocoşului. De nenumărate ori am revăzut în vis scena cu cocoşul, pe vremea când eram copil. De fiecare dată când mi se deranja stomacul şi aveam coşmaruri, visam cocoşul acela. Acum, să zicem că merg cu dumneata la spânzurare. S-ar putea să încep a visa şi scena asta. Nu cu mult în urmă au spânzurat o femeie în Arizona, şi funia i-a smuls capul cu totul. Să zicem că s-ar întâmpla una ca asta. Ar fi de o sută de ori mai înfiorător decât a fost cu cocoşul. Ştii, la aşa ceva mi-ar fi cu neputință să rezist.

— Dar, practic, treaba asta nu se întâmplă niciodată, protestă Raymond. Îți spun doar că nu e nici pe departe aşa de cumplit cum pare.

S-ar fi zis că Bert nu-l aude. Chipul lui se încrâncena din pricina groazei stârnite de gândurile ce-i umblau prin minte.

— Pe urmă, spui că unora li se face rău, iar alții leşină. Eu ştiu de ce se întâmplă aşa. Fiindcă oamenii aceia îşi închipuie că ei se află sub spânzurătoare, cu laţul de gât. Trec prin exact aceleaşi stări sufleteşti ca individul condamnat. Am trecut prin asta. Mi-am închipuit că o să fiu spânzurat peste douăzeci şi patru de ore. E cel mai îngrozitor coşmar de pe lume. Şi-atunci, m-am gândit, ce rost are să mă duc până acolo ca să-mi vâr singur groaza în suflet? Mi s-ar face rău. Ştiu că aşa s-ar întâmpla. Aş trece prin absolut tot ce trece nenorocitul acela de pe eşafod. Azi-noapte, numai gândindu-mă la lucrul ăsta, simțeam ştreangul în jurul gâtului. Pe urmă am adormit, cearceaful mi s-a ridicat peste cap şi am visat că e blestemata aceea de glugă neagră.

— Îți spun eu, ascultă-mă, la lucruri dintr-astea nu trebuie să te gândeşti, strigă Raymond furios. Dacă te gândeşti la lucruri dintr-astea, n-ai niciun drept să mergi cu mine. Îți spun eu că nu e chiar atât de îngrozitor, când stai acolo şi vezi. Nu face nimic. Mi-ai spus că vrei să mergi, şi eu ți-am făcut rost de invitație. De ce e nevoie să vorbeşti

aşa? N-are niciun rost să vorbeşti cum ai vorbit. Dacă nu vrei să mergi, de ce dracu nu spui numai atât şi pe urmă să-ți legi gura?

Privirile pline de groază dispărură din ochii lui Bert. Aproape cu nerăbdare se lăsă şi el cuprins de mânie.

— Nu e cazul să-ți ieşi din fire, domnule Banks. N-am făcut decât să-ți explic pentru ce nu vreau să merg. Dacă, ai fi avut un strop de imaginație, ai fi înțeles singur şi nu te-ai fi dus să vezi cum e ucis un biet nenorocit.

Raymond îi întoarse spatele, plin de dispreț.

— Nu eşti decât un laş, îi spuse şi porni grăbit către camionetă. Goni cu furie până la ferma lui, dar, după ce ajunse şi băgă maşina în garaj, se duse spre casă cu paşi înceți. Nevastă-sa tăia trandafiri.

— Ce-i cu tine, Ray? Parcă eşti bolnav, strigă ea.

Raymond o privi încruntat.

— Mă doare capul, asta-i tot. Lasă că-mi trece. Îl ştii pe Bert Munroe, ăla de voia să meargă împreună cu mine săptămâna viitoare?

— Da.

— Ei, află că nu mai vrea să meargă.

— Da' ce i-a venit?

— Şi-a pierdut curajul, asta-i. Îi e frică să vadă execuția.

Nevastă-sa râse fără veselie.

— De, nu ştiu dacă mie mi-ar *plăcea* s-o văd.

— Tu eşti femeie, da' el s-ar zice că-i bărbat.

A doua zi de dimineață, Raymond se aşează plictisit la masă şi mâncă foarte puțin. Nevastă-sa era îngrijorată.

— Tot te mai doare capul, Ray? De ce nu iei ceva?

Raymond nu dădu atenție întrebării.

— Trebuie să-i scriu lui Ed, şi nu ştiu ce să-i spun.

— Cum adică nu ştii ce să-i spui?

— Ei, mi-e teamă că mă paşte o răceală. Nu prea ştiu dacă oi fi în stare să mă duc până acolo joi. E drum lung, şi când treci golful e destul de frig.

Doamna Banks căzu pe gânduri.

— De ce nu-l inviți să vină şi el pe la noi o dată? N-a fost deloc pe la noi, iar tu ai fost la el de nu ştiu câte ori.

Raymond se lumină la față.

— Ei fir-ar să fie! E-o idee grozavă. De ani de zile mă tot duc mereu pe la el. Îi trimit o scrisoare scurtă şi-i spun să vină încoace.

— Am putea să dăm o petrecere câmpenească în cinstea lui, propuse doamna Banks.

Raymond se posomorî din nou.

— Ei, asta n-aş zice. Când primeşti un prieten atât de apropiat ca Ed, nu e bine să ai prea multă

lume. Da', bere... hehei, numai să vezi tu cât îi place lui Ed berea! Chiar acum m-apuc să-i scriu.

Se duse şi luă un toc, un mic bloc de corespondență şi o sticluță cu cerneală. În vreme ce stătea cu tocul în mână şi se gândea cum să înceapă, se înnegură iarăşi la chip. „Lua-l-ar dracu pe Munroe ăsta! Cât mi-am bătut capul pentru el. De unde să ştiu c-are să facă din mine un laş?"

ZECE

Când s-a născut Pat Humbert, părinții lui erau oameni de vârstă mijlocie; şi îmbătrâniseră, deveniseră năzuroşi şi înrăiți înainte ca el să fi împlinit douăzeci de ani. Toată viața lui Pat se desfăşurase într-o atmosfera stătută, încărcată de boală şi de suferințe, de văicărelile şi vanitățile bătrâneşti. Cât timp fusese adolescent, părinții nu țineau seamă de părerile lui, sub cuvânt că e necopt. Îi spuneau: „Când o să fii şi tu de vârsta noastră, altfel o să vezi lucrurile". Mai târziu, i-au duşmănit tinerețea, fiindcă era scutită de suferințe. Bătrânețea, lăsau ei să se înțeleagă, e o stare privilegiați, o stare asemănătoare divinității în ce priveşte prestanța şi infailibilitatea. Până şi reumatismele deveneau ceva demn de invidiat, ca preț al marii înțelepciuni venite odată cu bătrânețea. Pat fusese învățat să creadă că nimeni şi nimic nu poate avea vreun merit atâta vreme cât e tânăr. Tinerețea nu era decât o stare de stângăcie şi o şovăielnică perioadă de pregătire pentru splendoarea vârstei înaintate. Tinerețea nu trebuia să cunoască altă preocupare în afara de împlinirea datoriilor față de cei bătrâni, de respectul şi venerația cuvenite bătrâneții. Pe de altă parte, vârstnicii nu erau datori cu niciun gest de bunăvoință față de tineri.

La vârsta de şaisprezece ani, toate greutăţile fermei căzură pe umerii lui Pat. Taică-său se retrase într-un balansoar aşezat lângă sobă, de unde emitea ordine, decrete şi mustrări.

Familia Humbert locuia într-o casă de fermă veche, prost împărţită, cu cinci încăperi: un salon rece şi groaznic, totdeauna încuiat, o cameră de toate zilele searbădă şi neaerisită, mereu încărcată cu mirosuri înţepătoare de alifii şi doftoricale, două camere de dormit şi o bucătărie mare. Bătrânii stăteau în balansoare doldora de perne şi se jeluiau amarnic dacă Pat nu-şi lăsa treaba la câmp şi nu venea de mai multe ori pe zi să întreţească focul. Către sfârşitul vieţii, l-au urât cu adevărat pe Pat din pricină că era tânăr.

Şi au trăit viaţă lungă. Pat avea treizeci de ani când au murit, la o lună unul după celalalt. Erau nefericiţi, înăcriţi şi profund nemulţumiţi de viaţă, dar se agăţau totuşi cu îndârjire de slabele ei licăriri, şi nu şi-au dat duhul decât după lupte îndelungate.

Au fost două luni de groază pentru Pat. Trei săptămâni la rând şi-a vegheat mama ţintuită la pat, în neputinţă de a face vreo mişcare, dând semn de viaţă doar prin horcăitul aerului ce-i intra şi ieşea din plămâni. Când încerca s-o aşeze mai comod, îl privea cu ochi împietriţi şi acuzatori. Chiar şi după ce muri, ochii ei încă îi mai făceau reproşuri.

Pat descuie îngrozitorul salon; vecinii stăteau în rânduri dinaintea sicriului, de parcă ar fi fost spectatori asistând la oficierea slujbei. Dinspre camera de dormit se auzea plânsul mofturos al bătrânului domn Humbert.

A doua perioadă de veghere la căpătâiul unui bolnav începu imediat după cea dintâi înmormântare şi dură alte trei săptămâni. Pe urmă vecinii s-au aşezat în rânduri dinaintea altui sicriu. Înainte de cele două înmormântări, salonul rămăsese întotdeauna încuiat, în afară de zilele când se făcea dereticatul lunar. Obloanele rămâneau trase pentru a feri de bătaia soarelui covoarele verzi de pe jos. În mijlocul camerei se afla o masă cu tăblie de marmură şi picioare aurite, acoperite cu o tapițerie înfățișând Angelus-ul lui Millet, iar deasupra era o Biblie uriaşă cu copertele bogat ornamentate. Şi în dreapta, şi în stânga Bibliei se aflau vase scunde cu buchete îndesate de imortele. Mai erau acolo patru banchete, câte una lângă fiecare perete; două purtau acum sicriul, iar două stăteau la dispoziția celor veniți la înmormântare. Pe pereți atârnau două mari tablouri încadrate în rame aurii, fotografii mărite ale bătrânului Humbert, cu priviri posomorâte şi fără viață, dar în aşa fel făcute încât privirile lor să-l urmărească pe privitor în orice loc din cameră. Al treilea tablou înfățişa trupul neînsuflețit al lui Elaine în barca ce plutea

pe râul împuținat şi trist. Giulgiul se întindea peste copastie şi atârna în apă. Pe o masă din colț se afla un clopot mare de sticlă şi sub el trei grauri împăiați, pe-o creangă de cireş. Atât de rece şi de funebru era salonul acesta, încât în el nu intrau decât trupuri fără viață şi cei veniți să-i privegheze. Într-adevăr, era un fel de mică morgă particulară. Pat văzuse un unchi şi trei mătuşi pornind spre mormânt din salonul casei lui părinteşti.

Pat rămase tăcut lângă mormânt în vreme ce vecinii clădeau o mică moviliță de pământ. Mormântul maică-sii se şi scufundase puțin, lăsând în jurul moviliței de pământ o crăpătură neregulată. Oamenii aranjau acum movilița cea nouă, făcându-i culme dreaptă şi netezindu-i laturile. Se pricepeau să lucreze pământul; le plăcea să facă treabă bună cu el, fie că trăgeau brazde, fie că aranjau morminte. După ce totul era fără cusur, încă mai umblau în jurul lui, bătătorindu-l uşurel ici şi colo. Femeile se întorseseră la trăsuri şi îşi aşteptau bărbații. Fiecare dintre ei se apropie de Pat, îi strânse mâna şi îi murmură câteva cuvinte solemne de încurajare prietenească. Toate căruțele, şaretele şi trăsurile plecară pe rând, pierzându-se una câte una în depărtare. Totuşi, Pat rămânea mai departe în cimitir, uitându-se la cele două morminte. Acum, când nimeni nu-i mai pretindea

nimic, nu ştia ce să facă. Toamna plutea în văzduh, miresmele ei pătrunzătoare şi adierile-i nestatornice se întindeau pe faţa pământului şi apoi se pierdeau în înalt. Porumbei sălbatici stăteau înşiruiţi pe gardul cimitirului, toţi cu capetele în aceeaşi parte şi toţi neclintiţi. O bucată cafenie de ziar flutură în bătaia vântului şi veni să se agaţe de gleznele lui Pat. El se aplecă şi o culese, o cercetă câteva clipe şi pe urmă o azvârli. Dinspre drum se auzi scârţâitul unor roţi de trăsuri. T.B. Allen legă de gard calul, veni lângă Pat şi îi spuse cu glas stingherit:

— Ne-am gândit că în noaptea asta să nu te duci acasă. Dacă vrei, ne-ar face plăcere să vii la noi la cină astă-seară... şi să rămâi şi peste noapte, bineînţeles.

Pat se smulse din letargia care îl cuprinsese şi răspunse:

— Ar trebui să plec de-aici. Apoi îşi scormoni mintea, să găsească alt gând. Aici nu mai sunt de folos nimănui.

— E mai bine să pleci, spuse Allen.

— E greu de plecat, domnule Allen. Mi se pare că e un lucru de care uneori vrei să-ţi aduci aminte şi alteori ai vrea să-l dai uitării. Dar e greu să pleci, fiindcă ştii că atunci totul s-a sfârşit... pentru vecie.

— Ei... Dar de ce nu vii să iei cina acasă la noi?

Pat rămăsese lipsit de orice apărare; mărturisi:

— Niciodată în viața mea n-am cinat în altă parte decât acasă. Lor – şi arătă cu capul înspre cele două morminte – lor nu le plăcea să iasă din casă după ce se lăsa întunericul. Aerul nopții nu le făcea bine.

— Atunci, poate că ți-ar face bine să mănânci la noi. N-ar trebui să te întorci în casa goală, cel puțin nu în noaptea asta. Omul trebuie să mai aibă puțină grijă şi de el, să se mai cruțe. Îl luă pe Pat de braț şi îl întoarse către poartă. Vii după mine cu căruța ta.

Şi, pe când ieşeau pe poartă, o mică elegie îi scăpă de pe buze:

— Toamna e vremea cea mai potrivită pentru moarte. Ar fi cu totul nepotrivit să mori primăvara şi să nu mai afli niciodată cum au mers ploile şi nici cum s-au ales recoltele. Toamna însă totul s-a încheiat.

— Lor nu le-ar păsa, domnule Allen. Niciodată n-au întrebat despre starea recoltelor şi duşmăneau ploaia din pricina reumatismului. Voiau să trăiască, şi nimic altceva. De ce – nu ştiu.

La cină avură friptură rece, cartofi prăjiți cu puțină ceapă şi budincă de pâine cu stafide. Doamna Allen încercă să-l ajute pe Pat în durerea lui vorbindu-i îndelung despre părinți, amintind cât de buni şi de îndatoritori erau, stăruind în aprecieri despre cinstea tatălui şi faimoasele

talente de gospodină ale mamei. Pat ştia că, în ce-i privea pe răposaţi, gazda mințea ca să-l sprijine pe el, şi n-avea nevoie de sprijin. Nu era deloc chinuit de durere. Letargia aceea completă încă nu-l părăsise, aşa că numai cu mari eforturi izbutea să se mişte sau să vorbească.

Îşi aducea aminte de ceva ce se întâmplase la înmormântare. Când ridicaseră coşciugul de pe cele două banchete, unul dintre oameni se lovise de masa cu tăblie de marmură. Ca urmare, se răsturnase o vază cu imortele şi Biblia fusese împinsă de la locul ei. Pat ştia că, pentru rânduiala normală a lucrurilor, ar fi trebuit să pună totul la loc. Banchetele s-ar fi cuvenit să fie împinse lângă pereți şi Biblia reaşezată la locul ei obişnuit. În cele din urmă, ar fi trebuit să încuie iarăşi salonul. Amintirea mamei îi cerea să procedeze întocmai.

Soții Allen stăruiră să rămână la ei peste noapte, dar nu după multă vreme el îşi luă rămas-bun în chip destul de apatic şi se târî afară ca să înhame calul. Cerul era negru şi rece printre stelele strălucitoare, iar colinele murmurau stins în aerul din ce în ce mai rece. Prin starea aceea de apatie, Pat auzea tropot de copite, țipetele păsărilor de noapte şi foşnetul vântului printre frunzele mereu mai uscate. Dar pentru el mult mai reale erau glasurile părinților, aşa cum îi răsunau în minte. „Are să cadă brumă, spunea

taică-sau. Nu pot să sufăr bruma, chiar mai rău decât şobolanii." Iar maică-sa adăuga: „Fiindcă veni vorba de şobolani... Mi se pare că sunt şobolani în pivniță. Stau şi mă-ntreb dacă Pat o fi pus capcane anul trecut. I-am spus să pună, dar totdeauna uită să facă ce-i spun".

Pat răspundea glasurilor: „În pivniță am pus otravă. Capcanele nu fac atâta treabă cât otrava".

„O pisică ar fi cel mai bine, se văicărea maică-sa. Nu pot defel înțelege de ce n-avem niciodată o pisică, două. Pat niciodată n-are pisică."

„Am adus şi pisică, mami, dar pisicile mănâncă hârciogi, se sălbăticesc şi fug. N-am cum să țin pisici."

La sosirea lui, casa arăta neagră şi nespus de tristă. Pat aprinse lampa cu oglindă şi făcu focul în sobă, ca să fie cald în bucătărie. În vreme ce lemnele trosneau îmbrățişate de flăcări, el se aşeză într-un jilț şi îşi dădu seama că se simte foarte bine. Ar fi grozav dacă şi-ar aduce patul în bucătărie şi l-ar aşeza lângă sobă, să poată dormi acolo. Cât despre aranjatul casei, treaba asta putea s-o facă şi mâine sau în orice altă zi, de altminteri.

Când deschise uşa camerei de toate zilele, fu întâmpinat de un val de aer înghețat, lipsit de viață. Nările îi fură invadate de mirosul florilor funerare, al vechimii şi al medicamentelor. Se

duse repede la camera lui de dormit şi îşi cără patul de fier în bucătăria încălzită şi luminată.

După o vreme, Pat suflă în lampă şi se vârî în pat. Soba duduia domol. Un timp noaptea fu liniştită, dar apoi, încetul cu încetul, casa începu să colcăie de un fel de viață duşmănoasă. Pat descoperi că trupul îi este rece şi încordat. Trăgea cu urechea să audă zgomote din odaia de toate zilele, scârțâitul balansoarelor şi respirația sonoră a bătrânilor. Casa trosni şi, cu toate că aştepta să audă zgomote, Pat tresări violent. Capul şi picioarele i se acoperiră de sudoare. Fără să facă zgomot şi cu groază în suflet, se strecură din pat şi încuie uşa dinspre camera de toate zilele. Pe urmă se întoarse la patul lui de fier şi se întinse pe el, tremurând sub învelitoare. Noaptea devenise foarte liniştită, şi el se simțea singur.

Dimineața, Pat se trezi cu sentimentul limpede că are de împlinit nişte datorii. Încercă să-şi aducă aminte despre ce e vorba. Da, bineînțeles, Biblia trebuia aşezată la locul ei. Vaza cu imortele trebuia ridicată, şi după aceea în toată casa trebuia făcută curățenie. Pat ştia că va trebui să facă toate astea, în ciuda repulsiei pe care o simțea la gândul de a deschide uşa dinspre camera de toate zilele. Mintea lui se ferea de lucrurile pe care ştia că are să le vadă când va deschide uşa – cele două balansoare, unul la stânga şi altul la dreapta sobei; pernele de pe

balansoare aveau să păstreze imprimate în ele forma trupurilor părinților săi. Cunoştea bine mirosurile de vechituri, de alifii şi de flori veştede ce-l aşteptau de cealaltă parte a uşii. Dar era vorba de o datorie. Şi trebuia s-o îndeplinească.

Aprinse focul şi îşi pregăti de mâncare. Şi se întâmplă ca, tocmai în timp ce-şi sorbea cafeaua fierbinte, să i se ivească în cuget un fel de a judeca în întregime străin stilului său de viață de până atunci. Gândurile acelea cu totul neobişnuite ce se revărsau asupra lui îl uluiau atât prin îndrăzneala, cât şi prin simplitatea lor.

„De ce m-aş duce acolo? se întreba. Nimănui nu-i pasă, şi nici măcar nu ştie cineva. Nu trebuie să mă duc neapărat acolo, dacă nu vreau." Se simțea ca un băiat care chiuleşte de la şcoală ca să se plimbe printr-o pădure deasă şi fermecătoare. Dar, împotrivindu-se libertății, glasul jeluitor al mamei îi răsuna în urechi: „Pat ar trebui să facă neapărat curățenie în casă. Numai că Pat niciodată n-are grijă".

Şi deodată crescu în el bucuria răzvrătirii.

„Ai murit! îi răspunse el glasului. Nu eşti decât ceva care se petrece în mintea mea. De-acum înainte nimeni nu mai poate aştepta de la mine să fac vreo treabă. Nimeni n-are să afle vreodată că nu fac lucruri pe care ar trebui să le fac. Nu intru acolo, şi niciodată n-am să mai intru acolo." Şi în vreme ce curajul îi mai era încă neabătut, se duse

până la uşă, scoase cheia din broască şi o azvârli în bălăriile mari din spatele casei, închise obloanele tuturor ferestrelor, în afara celor de la bucătărie, şi le țintui cu piroane mari.

Bucuria proaspetei libertăți nu dură multă vreme. În timpul zilei era ocupat cu munca la ferma, dar încă înainte de sfârşitul zilei începu să-i fie parcă dor de vechile îndatoriri ce puteau să-i înghită ceasuri întregi şi să grăbească scurgerea timpului. Ştia că îi e groază să se ducă în casă, că îi e groază de formele imprimate în perne şi de Biblia mişcată de la locul ei. Încuiase în casă doi strigoi plăpânzi, dar nu le putuse lua puterea de a-l chinui.

În seara aceea, după ce îşi pregăti de mâncare pentru cină, se aşeză lângă sobă. O singurătate înfiorătoare se abătu asupra lui ca o ceață dezolantă. Asculta sunetele tainice din casa bătrână, şoaptele şi ciocăniturile slabe. Asculta cu atâta încordare, încât după o vreme prinse în auz scârțăitul balansoarelor din odaia alăturată şi, într-un timp, chiar scrâşnetul capacului deşurubat de pe un borcan cu pomadă. Nu mai putu să îndure. Se duse la grajd, înhămă calul şi plecă la magazinul universal din Păşunile Raiului.

Trei bărbați stăteau în jurul sobei masive şi îi admirau cu încântare ornamentele. Îi făcură loc lui Pat, să-şi tragă şi el un scaun. Niciunul dintre ei nu se uita la Pat, fiindcă un om în doliu se

bucură în societate de aceleaşi imunităţi ca infirmii. Pat se aşează pe scaun şi se uită la sobă, spunând:

— Aduceţi-mi aminte să iau nişte făină înainte de plecare.

Toţi cei de faţă înţelegeau rostul acelor vorbe. Ştiau că nu-i trebuie făină, dar oricare dintre ei, în împrejurări asemănătoare, ar fi căutat o scuză cam de acelaşi fel. T.B. Allen deschise uşiţa sobei, se uită înăuntru, apoi scuipă în jar.

— Într-o casă cum e aceea te simţi grozav de singur la început, spuse T.B. Allen.

Pat îi fu recunoscător, deşi în societate asemenea cuvinte constituiau o gafă.

— Mai am nevoie şi de nişte tutun şi de cartuşe pentru puşcă, spuse el ca să-i ofere un fel de răsplată.

După seara de atunci, Pat îşi schimbă modul de viaţă. Căuta cu tot dinadinsul grupurile de oameni. Ziua muncea la fermă, dar seara putea fi fără greş găsit acolo unde se mai aflau doi sau trei inşi. Când avea loc vreun bal sau vreo petrecere în clădirea şcolii, Pat venea devreme şi stătea până când pleca ultimul om. Fusese şi la casa lui John Whiteside; la incendii el sosea primul, în zilele de alegeri rămânea în localul de vot până la închidere. Oriunde se închega un grup de oameni, puteai fi sigur că şi Pat are să se înfăţişeze. Tot umblând mereu după companie, ajunsese să aibă

un soi de instinct, cu ajutorul căruia descoperea întâmplări mai de seamă, menite să atragă mulțimea.

Pat era un bărbat agreabil, cam stângaci, cu nas mare şi fălci puternice. Semăna foarte mult cu Lincoln în tinerețe. Figura îi era tot atât de nepotrivită pentru îmbrăcăminte ca a lui Lincoln. Avea nări şi urechi mari şi pline de păr. Ai fi zis că nişte animale mici şi păroase se ascunseseră în ele. Nu se pricepea să întrețină o conversație: ştia că nu prea contribuie la succesul acelor reuniuni şi încerca să-şi răscumpere lipsa asta prin muncă, prin favoruri şi prin aranjamentele puse la cale. Îi plăcea să facă parte din comitetele de organizare ale balurilor de la şcoală, fiindcă aşa era mai simplu să se întrunească laolaltă cu ceilalți membri ai comitetului şi să discute planurile; era gata să piardă seri întregi cu decorarea localului sau cu alergatul pe toată valea, pentru a împrumuta scaune de la o familie şi veselă de la alta. Dacă se întâmpla ca în vreo seară să nu dea peste niciun fel de reuniune, se urca în Ford şi se ducea până la Salinas, unde vedea două filme. După acele două prime nopți de groaznică singurătate, n-a mai petrecut nicio seară în casa lui ferecată. Amintirea Bibliei, a fotoliilor şi a mirosurilor vechi de ani şi ani îl înspăimânta.

Şi vreme de zece ani a hoinărit Pat Humbert prin vale în căutare de tovărăşie. A făcut ce a

făcut şi a fost ales în comitetul şcolar; s-a înscris la cluburile Masonii şi Vechii Camarazi de la Salinas, şi nu s-a auzit să fi lipsit vreodată de la o reuniune.

În ciuda unei atât de aprinse sete de tovărăşie, Pat nu se integra niciodată în grupul căruia i se alătura. S-ar fi putut spune mai curând că rămânea pe margine, fără să deschidă vreodată gura dacă nu era întrebat. Lumea din vale considera prezența lui de neînlăturat. Îl puneau la treabă fără niciun fel de milă, şi nici nu prea-şi dădeau seama că el atâta aştepta.

După ce reuniunile se încheiau, când Pat se vedea în cele din urmă nevoit să se ducă la el acasă băga repede camionul sub şopron şi, cu cea mai mare grabă, se vâra în pat. Încerca, dar cam fără succes, să dea uitării cumplitele încăperi de dincolo de uşă. Uneori imaginea lor i se strecura până la marginile conştiinței. Acum praful trebuia să fie gros, iar pânzele de păianjen să umple toate colțurile şi să acopere toate mobilele. Dacă vedeniile astea izbuteau să-i înfrângă apărarea şi să-i invadeze conştiința mai înainte de-a fi apucat să adoarmă, Pat tremura în pat şi recurgea la toate procedeele soporifice pe care le cunoştea.

Urându-şi atât de amarnic casa, nu mai avea grijă de ea. Clădirea veche se măcină în părăsire. Un trandafir Banksia cu flori albe, rămas vreme de ani şi ani doar un mărunt tufiş țepos, se trezi

deodată la viață şi se cățără pe fațada casei, îmbrăcă veranda, întinse ghirlande peste ferestrele închise şi atârnă de streşini flamuri prelungi. În zece ani, casa ajunse să arate ca o mare movilă de trandafiri. Când treceau pe drum, oamenii se opreau în loc, să se minuneze de mărimea şi frumusețea lor. Pat nici nu prea ştia de existența trandafirului. Dacă putea, alunga din minte orice gând legat de casă.

Ferma Humbert era o fermă destul de mănoasă. Pat o îngrijea bine şi scotea bani din ea, şi cum cheltuielile lui erau tare modeste, strânsese la bănci vreo câteva frumuşele mii de dolari. Iubea ferma pentru ea însăşi, dar o iubea şi fiindcă pe tot timpul zilei îl apăra de frică. Atâta vreme cât muncea, groaza de a fi singur, sihăstria care îi îngheța sângele în vine nu se putea năpusti asupra lui. Creştea fructe foarte bune, dar grija principală o acorda zmeurei şi murelor. Rândurile de rugi pe spaliere mergeau paralel cu drumul. În fiecare an izbutea să-şi scoată pe piață zmeura şi murele înaintea oricărui alt fermier de pe vale.

Când familia Munroe s-a mutat la Păşunile Raiului, Pat avea patruzeci de ani. S-a bucurat mult c-o să-i aibă vecini. Apărea o nouă casă unde ar fi putut să-şi petreacă din vreme în vreme serile. La rândul său, Bert Munroe, om prietenos din fire, se bucura să-l aibă pe Pat ca musafir. Şi Pat era fermier priceput. Bert de multe ori îi cerea

câte un sfat. Pe Mae Munroe, Pat nu o băga prea mult în seamă; vedea doar că e o fată drăguță, şi pe urmă o uita. Nu i se întâmpla prea des să se gândească la ceilalți ca la nişte făpturi omeneşti de sine stătătoare, ci mai curând ca la un antidot folosit împotriva otrăvurilor sihăstriei, ca refugiu din preajma strigoilor întemnițați.

Într-o după-amiază de pe la începutul verii, Pat lucra la rugi. Îngenunchea printre rânduri şi, cu o săpăligă, afâna pământul la rădăcinile rugilor. Boabele începuseră să se formeze şi creşteau văzând cu ochii, frunzele erau frumoase, de un verde-deschis. Pat muncea fără grabă. Îi plăcea munca asta şi nu era nici terorizat de perspectiva nopții ce avea să vină, fiindcă urma să ia cina la familia Munroe. Şi în vreme ce lucra, auzi glasuri dinspre drum. Deşi nu vedea nimic, fiind ascuns printre rugi, înțelese după sunetul glasurilor că doamna Munroe şi fiica ei Mae treceau prin dreptul casei lui. Deodată, o auzi pe Mae exclamând cu încântare:

— Ia uită-te, mamă! Ai mai văzut în viața ta un trandafir atât de frumos?

Pat se opri din lucru, ca să asculte.

— E frumos, sigur că da, spuse doamna Munroe.

— Tocmai mă gândeam de ce anume îmi aminteşte, continuă Mae. Mai ții minte ilustrata cu casa aceea încântătoare din Vermont? Unchiul

Keller ne-a trimis-o. Casa de aici, cu trandafirii cățărați pe ea, arată întocmai ca acea casă din ilustrată. Mi-ar plăcea să văd cum arată pe dinăuntru.

— Ei, în privința asta nu prea ai multe şanse. Doamna Allen spune că nimeni de pe toată valea n-a mai păşit acolo după moartea tatălui şi mamei lui Pat, iar asta s-a întâmplat acum zece ani. Nu mi-a spus dacă-i frumoasă ori nu.

— Cu un asemenea trandafir în exterior, nu se poate să nu fie frumoasă şi pe dinăuntru. Oare domnul Humbert ar fi dispus să mi-o arate şi mie o dată?

Apoi cele două se depărtară şi nu se mai auzi ce-şi spuneau. După ce trecură, Pat se ridică în picioare şi se uită la trandafirul uriaş. Nu observase niciodată până atunci cât de frumos este – o claie de frunze verzi aproape cu totul acoperită de trandafiri albi. „E tare frumos, zise Pat. Şi seamănă cu o casă frumoasă din Vermont. Seamănă cu o casă din Vermont şi... da, e într-adevăr frumos, e-o tufă frumoasă." Apoi, ca şi când ar fi văzut prin tufă şi prin pereți, în fața ochilor îi apăru imaginea salonului. Se întoarse grăbit la munca lui de la rădăcinile rugilor, silindu-se să-şi alunge din minte orice gând privitor la casă. Însă cuvintele rostite de Mae îi sunau mereu şi mereu în urechi: „Trebuie să fie frumos înăuntru". Se întreba cum o fi arătând

interiorul unei case din Vermont. Cunoştea casa mare şi trainic clădită a lui John Whiteside şi, la fel ca toată lumea de pe vale, admirase confortul plăcut din locuința lui Bert Munroe, dar o casă frumoasă nu văzuse niciodată, adică o casă despre care să poată spune pe drept cuvânt că e frumoasă. Revăzu rând pe rând cu gândul toate casele pe unde fusese, dar niciuna dintre ele nu se potrivea cu ceea ce avusese Mae în gând. Îşi aduse aminte de o poză văzută într-o revistă; odăi cu podele lucioase, cu lemnărie albă şi scară interioară; s-ar fi putut să fi fost Mount Vernon. Poza aceea îl impresionase. Poate că la o asemenea casă se gândise Mae.

Ar fi vrut să poată vedea pe ilustrată casa aceea din Vermont, dar, dacă le-ar fi rugat să i-o arate, ele ar fi înțeles că stătuse şi ascultase ce vorbesc. Pe când se gândea la toate astea, Pat fu copleşit de dorința de a vedea o casă frumoasă asemănătoare cu a lui. Lăsă pe dată săpăliga din mână şi se duse în fața casei. Într-adevăr, trandafirul era minunat. Acoperea ca un baldachin veranda şi împrăştia spuza de stele albe peste ferestrele ferecate. Pat se întreba de ce oare nu observase nimic până atunci.

În seara aceea făcu ceva ce nici nu i-ar fi putut trece prin gând mai înainte. În pragul casei Munroe renunță la o invitație ce i-ar fi oferit prilejul să-şi petreacă seara în compania altora.

— Am la Salinas nişte treburi urgente şi trebuie neapărat să mă ocup de ele, explică Pat, Aş putea pierde nişte bani dacă nu mă reped chiar acum.

Cum ajunse la Salinas, se duse direct la biblioteca publică.

— Aveți cumva nişte poze cu case din Vermont... case frumoase? îl întrebă pe bibliotecar.

— S-ar putea să găsiți câteva prin reviste. Poftiți! Am să vă arăt unde să căutați.

La ora de închidere, au trebuit să-i atragă atenția. Găsise poze cu interioare, dar nişte interioare cum nu-şi închipuise niciodată că ar putea să existe. Camerele erau alcătuite după un plan anume; fiece decorație, fiecare piesă a mobilierului, până şi podelele şi pereții se armonizau, erau o parte dintr-un plan. O adâncă şi instinctivă înzestrare a lui în privința asortărilor, a culorilor şi a liniilor se trezise în fața acelor poze. Nu ştiuse că nişte camere pot să arate aşa totul închegat într-un întreg. Orice cameră văzută de el până atunci era rezultatul unei treptate şi întâmplătoare acumulări. Mătuşa Sophie trimitea o vază, şi tata cumpăra un fotoliu. Puseseră o sobă înlăuntrul şemineului, fiindcă dădea mai multă căldură; Sperry Flour Company scosese un calendar mare, iar mama luase poza cea mai frumoasă şi o pusese în ramă; o casă de comenzi prin poştă făcea reclamă unei lămpi de

un fel nou. Aşa se alcătuia înfăţişarea unei încăperi. Dar din pozele acelea se vedea bine că avusese cineva o idee, şi tot ce se afla în camerele din poze făcea parte din aceeaşi idee. Cu puțin înainte de închiderea bibliotecii, dăduse peste două poze alăturate. Una înfăţişa o cameră asemenea celor cunoscute de el, iar chiar lângă ea se arăta o altă poză înfăţişând aceeaşi cameră, dar fără nimic din talmeş-balmeşul dinainte, şi cu ideea întruchipată acolo. Nu mai semăna nici pe departe cu ce fusese înainte. Pentru prima oară în viață, Pat ardea de nerăbdare să ajungă acasă. Voia să se întindă în pat şi să se gândească, fiindcă o ciudată idee nouă se zbătea să prindă ființă în adâncurile minții lui.

În noaptea aceea n-a putut să doarmă. Avea în cap prea multe planuri. La un moment dat, se ridică din pat şi aprinse lampa ca să-şi cerceteze contul la bancă. Doar cu puțin înaintea zorilor se îmbrăcă, îşi pregăti masa de dimineața şi, în vreme ce mânca, privirile i se tot furişau către uşa încuiată. În ochi îi strălucea lumina unei bucurii răutăcioase. „Trebuie să fie întuneric înăuntru, zise deodată. Ar fi mai bine să deschid obloanele, înainte de a intra acolo.”

După ce se făcu în cele din urmă lumină, luă o rangă şi dădu înconjur casei, oprindu-se în drum şi deschizând cu forța obloanele bătute în cuie. De cele de la ferestrele salonului nu se atinse, fiindcă

nu voia să strice dantelăria de trandafiri. În cele din urmă se întoarse în bucătărie şi se opri dinaintea uşii încuiate. O clipă, vechea vedenie îl făcu să împietrească. „Dar n-o să dureze decât un minut, se încuraja singur. Numaidecât încep să sfărâm totul." Ranga se balansă în aer şi trosni izbind clanța. Uşa se deschise năvalnic, țipând cu jale din balamalele-i neunse, şi îngrozitoarea încăpere i se înfățişă dinaintea ochilor. Din pricina pânzelor de păianjen părea că o ceață pluteşte prin aer; un iz de mucegai şi de lucruri vechi năvălea pe uşa. Cele două balansoare se aflau acolo, de-o parte şi de cealaltă a sobei ruginite. Chiar şi sub praful gros putea distinge micile adâncituri din perne. Dar nu ele erau izvorul groazei lui. Pat ştia bine unde se află miezul spaimelor. Străbătu repede camera, ştergându-şi din mers pânzele de păianjen de pe ochi. Salonul era tot întunecat, fiindcă obloanele de la ferestre rămăseseră închise. Nu trebui să orbecăiască pentru a ajunge la masă; ştia cu precizie locul unde se află. Nu-l bântuise oare imaginea ei vreme de zece ani? Ridică masa cu Biblie cu tot, alergă spre ieşire, trecând prin bucătărie, şi le azvârli grămadă în curte.

Acum putea să lucreze mai încet. Spaima pierise. Ferestrele erau atât de înțepenite, încât se văzu silit să folosească ranga pentru a le putea deschide. Mai întâi au ieşit balansoarele,

rostogolindu-se şi ţopăind de îndată ce-au atins pământul, pe urmă tablourile, ornamentele de pe consolă, graurii împăiaţi. Şi după ce toată mobila, învelitorile, scoarţele şi vazele zăceau împrăştiate pe sub ferestre, Pat smulse covoarele şi le făcu şi pe ele grămadă în curte. La sfârşit aduse găleţi cu apă şi stropi din belşug pereţii şi tavanul. Îndeletnicirea asta îi făcu o nespusă plăcere. Când azvârli scaunele afară, le trânti în aşa fel încât să le rupă picioarele. În vreme ce apa se îmbiba în tapetul de hârtie, vechi şi înnegrit, adună toate mobilele de pe sub ferestre, le aşeză grămadă şi le dădu foc. Ţesăturile vechi şi mucegăite şi lemnul lăcuit ardeau molcom şi trist, răspândind în jur putoare scârboasă de praf şi umezeală. Flăcările nu s-au înălţat decât după ce a azvârlit asupra mormanului o căldare de gaz. Masa şi canapelele trosneau, eliberându-şi strigoii în pârjolul flăcărilor. În culmea fericirii, Pat stătea şi supraveghea rugul.

„*V-a plăcut* să staţi acolo atâta amar de ani, nu-i aşa? strigă Pat. Credeaţi că niciodată n-o să am destulă tărie ca să vă dau pradă focului. Ei, n-aş vrea decât să mai zăboviţi pe-aici ca să vedeţi ce am să fac eu, gunoaie putrede şi împuţite ce sunteţi!” Covoarele verzi arseră până la capăt şi lăsară în urmă cărbuni roşii, pufoşi. Vechile vaze şi căni se sfărâmară bucăţele din pricina căldurii. Pat prindea în auz sfârâitul mentolului şi al

alifiilor care se scurgeau din borcane şi fierbeau în foc. Simțea că tronează la moartea duşmanului său. Nu se desprinse de lângă rug decât atunci când din toate lucrurile acelea mai rămăseseră doar tăciuni. Între timp pereții se umeziseră bine şi tapetul se desprindea în fâşii late şi prelungi.

În după-amiaza aceea, Pat se duse la Salinas şi cumpără toate revistele de decorații interioare pe care le putu găsi. Seara, după ce mâncă, cercetă pagină după pagină. În cele din urmă, găsi într-o revistă, camera ideală. Despre unele dintre celelalte mai avea câte o îndoială; despre asta, niciuna. Şi putea s-o facă uşor. Dacă dărâma peretele dintre odaia de toate zilele şi salon, avea o încăpere lungă de treizeci de picioare şi lată de cincisprezece. Ferestrele trebuiau lărgite, şemineul mărit, iar podelele frecate bine cu glaspapir, apoi vopsite şi lustruite. Ştia că e în stare să facă toate astea. Îl furnica prin degete, de nerăbdător ce era să se apuce de treabă. „Mâine încep, îşi spuse. Pe urmă un alt gând îl făcu să se oprească. Ea crede că şi acuma e frumos. N-ar fi prea potrivit s-o las să afle că de-abia de mâine încolo începe. Ar pricepe că am auzit-o vorbind despre casa din Vermont. Nu-i bine să las lumea să afle ce fac. S-ar întreba ce m-a apucat. Se întreba şi el ce l-o fi apucat... Da' ce naiba îi interesează pe ei de ce o fac? încercă el să se lămurească. Nu-s obligat să trec din om în om şi

să povestesc de ce fac ce fac. Astea-s socotelile mele. Pe legea mea! Am să lucrez numai noaptea", conchise Pat, râzându-şi în barbă. Ideea de a-şi transforma în secret casa îl entuziasma. N-avea decât să lucreze singur, şi nimeni nu mai putea să afle. Pe urmă, când totul ar fi fost pus la punct, ar fi fost treabă simplă să invite pe câțiva la el şi să pretindă ca aşa fusese dintotdeauna. Nimeni nu-şi mai aducea aminte cum arătase casa cu zece ani în urmă.

Îşi rândui viața în felul următor: ziua lucra la fermă, iar noaptea se năpustea în casă, cuprins de fericire. Poza încăperii ideale stătea în bucătărie, prinsă cu ținte pe perete. Pat o cerceta de douăzeci de ori pe zi. Şi în vreme ce încheia tocurile ferestrelor, întindea tapetul de culoare azurie, dădea lemnăria cu lac crem, vedea în fața ochilor încăperea definitiv pusă la punct. Dacă avea nevoie de materiale, seara târziu se repezea până la Salinas şi se întorcea numai după ce se lăsase întunericul. Muncea până la miezul nopții, şi se ducea la culcare sugrumat de fericire.

Oamenii de pe vale îi simțeau lipsa de la reuniunile lor. La magazin îl întrebau ce-i cu el, dar Pat avea scuza gata pregătită şi le explica:

— Urmez un curs din alea, prin corespondență. Seara stau şi învăț.

Oamenii zâmbeau. Unui bărbat îi e greu să îndure singurătatea, ştiau şi ei. Fermierii burlaci

totdeauna ajung să aibă câte o ciudățenie, mai devreme sau mai târziu.

— Şi ce înveți, Pat?

— Ei, ce! Mai învăț şi eu câte ceva despre... construcții.

— Ar trebui să te însori, Pat. Uite că anii trec şi înaintezi în vârstă.

Pat se înroşea de furie şi zicea:

— Nu fi caraghios!

În vreme ce muncea la aranjatul încăperii, Pat se angaja într-un mic joc, iar lucrurile se desfăşurau cam aşa: Încăperea era terminată şi fiecare mobilă pusă la locul ei. Focul ardea cu flăcări roşii; lămpile aruncau luciri difuze pe podelele lustruite şi pe mobilele sclipitoare. „Am să mă duc până acasă la ea şi am să-i spun, aşa dintr-odată: Am auzit că-ți plac casele din Vermont. Nu! Aşa nu se poate să zic, am să-i spun: Îți plac casele din Vermont? Ei, uite, am şi eu o cameră care seamănă cu unele camere ale caselor din Vermont." Episodul acesta de introducere nu prea mergea niciodată în chip mulțumitor. Nu găsea calea cea mai potrivită pentru a o ispiti să vină în casa lui. Şi sfârşea prin a sări peste partea asta. Avea să se gândească la ea mai târziu.

Acum ea intra în bucătărie. Bucătăria nu trebuia schimbată, fiindcă în felul acesta surpriza produsă de încăperea cealaltă devenea şi mai

puternică. Se oprea dinaintea uşii, iar el se repezea şi deschidea. Şi iată încăperea, cam întunecoasă, dar într-adevăr plină de lumină discretă. Lumina focului se revărsa ca o cascadă, şi lămpile se oglindeau în podele. Se puteau vedea draperiile de creton satinat şi tigrul cel grăsan de pe carpeta atârnată deasupra consolei. Vasul de cositor lucea cu vioiciune reținută. Totul era cald şi tihnit. De fericire, lui Pat aproape că i se tăia respirația.

Oricum ar fi însă, ea stătea în prag şi... ce-avea să spună? Da, dacă ar simți şi ea ce simțea el, poate că n-ar spune nimic. Poate i-ar veni chiar să plângă. Da, asta era ceva deosebit: sentimentul mulțumirii depline, în stare să te facă să plângi. Poate ca ar sta acolo un minut sau două, privind numai. Pe urmă Pat ar spune: „Nu vrei să pofteşti înăuntru şi să stăm puțin?" Şi bineînțeles că atunci vraja s-ar destrăma. Ea ar începe să vorbească despre încăpere, cu fraze ciudat întretăiate. Iar Pat n-ar fi deloc stingherit de toate astea. „Da şi mie mi-a cam plăcut, totdeauna." Cuvintele acestea le rosti cu glas tare, fără să contenească din lucru. „Da, totdeauna am crezut şi eu că e destul de frumos. Abia ieri mi-a trecut prin gând că poate ți-ar face plăcere să vezi."

Şi jocul se termina astfel: Mae stătea în fotoliul cel mare din fața şemineului. Mâinile frumoase şi plinuțe se odihneau în poală. Şi, cum şedea aşa, o

privire pierdută îi răsărea în ochi... Pat nu mergea niciodată mai departe cu jocul, fiindcă în clipa aceea se simțea cu totul copleşit de un soi de sfială. Dacă ar fi continuat, i s-ar fi părut că se uita furiş pe fereastră la doi oameni care vor să fie singuri. Momentul electrizant, momentul de maximă încordare al întregului joc, era cel în care deschidea uşa; momentul când ea rămânea în prag, înmărmurită de atâta frumusețe.

După trei luni de muncă, încăperea era gata. Pat puse în buzunar poza din revistă şi se duse la San Francisco. Intră în birourile unui magazin de mobilă şi întinse poza pe masă, spunând:

— Vreau o mobilă ca asta.

— Nu vă gândiți la piese autentice, nu-i aşa?

— Cum adică autentice?

— Adică... adică piese vechi. Nu le-ați putea obține sub treizeci de mii de dolari.

Pat se schimbă la față. Camera aceea a lui parcă stătea să se prăbuşească.

— Oho!... N-am ştiut.

— Vă putem însă oferi copii desăvârşite după tot ce aveți aici, îl asigură directorul.

— Da? Bine. E foarte bine. Şi copiile astea cât ar costa?

Directorul cheamă un agent de vânzări. Toți trei au luat pe rând piesă cu piesă şi directorul a început să facă o listă: o masă de perete, masă rabatabilă cu tăblie, mobilă, fotolii unul de lemn

incrustat, unul cu tăblie de trestie şi spetează dreaptă, unul rabatabil, o banchetă; carpete, draperii de creton satinat, lămpi cu abajur mat şi ciucuri de cristal; un bufet deschis, porțelanuri fine pictate, sfeşnice de cositor şi candelabre.

— Aşa! Are să fie cam vreo trei mii de dolari, domnule Humbert.

Pat se încruntă, cufundat în gânduri. La urma urmei, pentru ce ar economisi el banii? Întrebă:

— Cât de repede mi le puteți trimite?

Rămas în aşteptarea veştii că mobila a sosit la Salinas, Pat frecă podelele până le făcu să lucească asemenea unui lac liniştit. Ieşea din încăpere mergând de-a-ndăratelea şi ştergând cu cârpa urmele vagi lăsate de picioarele lui. Apoi, nu după multă vreme, lăzile sosiră la depozitul magazinului. A trebuit să facă patru drumuri cu camionul până la Salinas ca să le poată căra, şi pe toate patru le-a făcut în taină, la adăpostul întunericului. Toată treaba asta căpăta un aer de uneltire.

Lăzile le desfăcu sub şopron. Cără în casă fotoliile şi mesele şi, uitându-se de nenumărate ori la poză, le aşeză pe fiecare exact la locul cuvenit. În noaptea aceea focul arse zdravăn, iar lămpile cu abajururi mate se oglindiră în podele, şi tigrul grăsan de pe carpeta atârnată deasupra şemineului părea să tremure în lumina jucăuşă a flăcărilor.

Pat ieşi în bucătărie şi închise uşa în urma lui. Apoi, cât putu mai încet, o deschise din nou şi se uită înăuntru. Camera strălucea de căldură, de căldură primitoare. Sfeşnicele păreau încă şi mai somptuoase decât îşi închipuise el. În bufetul deschis, farfuriile prindeau scântei pe marginile lor aurite. Pat rămase un moment în prag, străduindu-se să găsească tonul potrivit. „Mie totdeauna mi-a plăcut încăperea asta, spuse cu glasul lui cel mai firesc. Abia ieri mi-a trecut prin cap că poate ți-ar face plăcere s-o vezi." Tăcu, fiindcă un gând îngrozitor i se ivise în minte. „Bine, dar nu poate veni singură. O fată, nu poate veni singură, seara, în casa unui bărbat neînsurat. Lumea ar începe să clevetească pe socoteala ei şi, pe urmă, ea singură n-ar face una ca asta." Era teribil de dezamăgit. „O să trebuiască să vină şi maică-sa cu ea. Dar... poate că maică-sa n-o să ne stingherească. N-are decât să rămână aici, aşa... ca să nu ne stingherească."

Acum, când totul era pregătit, o şovăială paralizantă îl ținea în loc. Seară după seară tot amâna clipa când ar fi urmat s-o poftească. Reluă jocul de atâtea şi de atâtea ori, până ajunse să ştie cu precizie unde avea să stea ea, cum avea să arate, ce-avea să spună. În privința celor pe care avea ea să le spună, dispunea de mai multe variante. Trecu o săptămână, şi el tot mai amâna vizita menită s-o aducă pentru a-i vedea casa.

Într-o după-amiază îşi luă inima în dinți, încordându-şi voința cu sforțări energice. „Nu pot să amân la nesfârşit. Mai bine mă duc în seara asta.” Şi, după ce mâncă, îşi puse hainele cele mai bune şi porni pe jos către familia Munroe. Nu avea până acolo decât un sfert de milă. Nu se gândea s-o poftească în seara aceea. Voia ca la venirea ei focul să duduie şi lămpile să strălucească. Era o noapte rece şi tare întunecoasă. Împiedicându-se în praful de pe drum, se gândea cu părere de rău la halul în care aveau să arate pantofii lui atât de grijuliu lustruiți.

O mulțime de lămpi erau aprinse în casa familiei Munroe. În fața porții se aflau câteva maşini. „E petrecere, îşi spuse Pat. Am s-o poftesc altă dată. Nu pot face treaba asta de față cu lume multă. Se gândi chiar să se întoarcă îndărăt. Ar părea totuşi foarte ciudat dacă aş invita-o când o revăd prima dată după atâtea luni. S-ar putea să intre la cine ştie ce bănuieli.”

Când intră în casă, Bert Munroe se repezi şi îl luă pe mână, strigând:

— A venit Pat Humbert! Unde Dumnezeu ai stat ascuns până acuma, Pat?

— Am învățat, în fiecare seară.

— Ia te uită, ce întâmplare fericită că tocmai acum ai picat! Mâine aveam de gând să trec eu pe la dumneata. Eşti la curent cu noutățile – nici vorbă!

— Ce noutăți?

— Cum?! Mae şi Bill Whiteside se cunună sâmbăta viitoare. Voiam să vin şi să te rog să ne dai o mână de ajutor la nuntă. Facem totul în casă, numai cu nişte gustări, după cununie. Înainte de-a te fi apucat patima asta pentru învățătură, la şcoală dădeai totdeauna o mână de ajutor.

Îl luă de braț şi încercă să-l conducă de-a lungul holului. Din camera cea mai depărtată se auzea zvon de glasuri. Pat se împotrivi cu tărie. Puse în joc tot ce câştigase în antrenamentele menite să-i asigure posibilitatea de a vorbi pe tonul cel mai indiferent.

— Felicitările mele, domnule Munroe. Zici că sâmbăta viitoare? Vă ajut cu cea mai mare plăcere. Nu, acuma nu pot să rămân. Trebuie să mă duc neîntârziat la magazin.

Strânse din nou mâna lui Bert şi, cu paşi rari, se îndreptă spre uşă.

Copleşit de suferință, voia să se ascundă undeva, în vreo vizuină întunecoasă unde nimeni să nu-l poată vedea. Fără să ştie ce face, o luă înspre casă. Casa cea prost împărțită i se arăta posomorâtă şi jalnică, atunci când ajunse în fața ei. Pat intră în grajd şi, cu paşi siguri, urcă pe scara scurtă, de frânghii, şi se întinse în fân. Îşi simțea mintea chircită şi seacă din pricina dezamăgirii. Mai presus de orice, nu voia să se

ducă în casă. Îi era teamă să nu încuie din nou uşa. Fiindcă de făcea asta, în toți anii ce-aveau să vină de-acum încolo, două duhuri năucite ar fi sălăşluit în încăperea cea frumoasă, iar în bucătărie Pat avea să înțeleagă cum stăteau şi priveau nostalgic într-un foc fantomatic.

UNSPREZECE

În anii cincizeci, când a venit în vestul îndepărtat, Richard Whiteside a cercetat exploatările aurifere şi a renunțat la ele, ca obiect al strădaniilor sale. „Pământul nu dă decât o singură recoltă de aur, şi-a spus el. Iar când recolta asta se împarte la o mie de arendaşi, nu-l poate hrăni pe niciunul prea multă vreme. Asta-i gospodărire proastă."

Umblă multă vreme pe câmpiile şi colinele Californiei; îi stăruia în minte gândul statornic de a ridica o casă pentru copiii încă nenăscuți şi pentru copiii acestora. Pe vremea de-atunci puțină lume din California avea sentimentul responsabilității față de urmaşi.

Către seara unei zile frumoase şi senine, îşi mână cei doi cai murgi pe crestele colinelor scunde care înconjoară Păşunile Raiului. Opri caii şi privi în jos, peste valea înverzită. Iar atunci Richard înțelese că aflase locul unde să-şi dureze aşezare. În rătăcirile lui prin toată țara întâlnise multe locuri frumoase, dar niciunul nu-i trezise în suflet acest simțământ de desăvârşire. Îşi aduse aminte de coloniştii din Atena şi din Sparta, porniți în căutare de noi pământuri descrise în profeții nedesluşite; se duse cu gândul la aztecii care păşeau mereu înainte, după vulturul lor călăuzitor. Şi Richard îşi spuse: „Acum, dacă aş

primi vreun semn, totul ar fi fără cusur. Ştiu că aici mă voi aşeza, dar tare bine ar fi să am un semn de care să-mi aduc aminte şi să le povestesc copiilor". Îşi înălță ochii către cer, dar în văzduh nu se zărea nici pasăre şi nici nor. Pe urmă se ridică boarea ce adie seara peste coline. Stejarii se agitară uşor şi parcă furişat către vale, iar pe costişe se stârni un vârtej slab ce adună câteva frunze şi le mâna înainte. Richard chicoti: „Iată dezlegarea! Multe cetăți vestite s-au zidit după semne deloc mai limpezi decât acesta".

Mai stătu puțin, apoi coborî din căruța lui sprintenă şi deshămă caii. De îndată ce fură împiedicați, aceştia porniră cu paşi mărunți către iarba de pe marginea drumului. Richard îşi luă cina, alcătuită din şuncă şi pâine, pe urmă desfăcu păturile şi le întinse pe iarba de pe coastă. Şi pe când întunericul amurgului se lăsa peste vale, stătu întins în patul acela al lui şi privi în jos către Păşunile Raiului ce aveau să fie locul lui de statornicire. Ştia unde are să-şi înalțe casa: pe coasta de dincolo, lângă un crâng de stejari falnici; în spatele acelui loc se ridica o colină şi se zărea o mică adâncitură plină de tufărişuri, de bună seamă albia unui pârâu. Lumina devenise nesigură şi parcă vrăjită. Richard vedea o casă frumoasă şi albă, având în față o grădiniță bine îngrijită şi în apropiere zarea, înălțându-se alb, turnul de apă. În ferestre licăreau luminițe

galbene, mici pete de lumină primitoare. Uşa largă de la intrare se deschise şi pe verandă ieşeau o droaie de copii – cel puțin şase. Toți se uitau prin întunericul din ce în ce mai des şi căutau mai cu seamă înspre colina unde Richard stătea întins pe pături. După câteva clipe, se întorceau în casă şi uşa se închidea în urma lor. Odată ce închiderea uşii, casa, grădina şi turnul de apă cel alb dispărură. Richard oftă de mulțumire şi se întinse pe spate. Pe cer licăreau stelele.

Vreme de o săptămână, Richard alergă cu înverşunare pe întinsul văii. Cumpără două sute cincizeci de acri în Păşunile Raiului; alergă la Monterey să obțină titlurile de proprietate şi să transcrie vânzarea, iar după ce se asigură că pământul este al lui, se duse la un arhitect.

A fost nevoie de şase luni ca să-şi poată clădi casa, s-o tapeteze şi s-o mobileze, să sape o fântână şi să înalțe deasupra ei turnul de apă. În primul an după ce a devenit proprietar toată vremea s-au foit muncitorii pe locul ajuns proprietatea lui Whiteside. Dar nicio sămânță n-a fost aruncată în brazdă.

Un vecin tare uimit de procedeul ăsta a venit până la el şi l-a întrebat:

— Vă pregătiți să vă aduceți familia, domnule Whiteside?

— N-am niciun fel de familie, îi răspunse Richard. Părinții mi-au murit. Nevastă n-am.

— Atunci, pentru ce Dumnezeu ridicați o casă chiar aşa de mare?

Richard se încruntă.

— Fiindcă am de gând să locuiesc aici. Am venit ca să rămân pentru totdeauna. Copiii mei, copiii lor şi copiii copiiilor lor în casa asta au să locuiască. Multe odrasle din neamul Whiteside au să se nască aici şi multe tot aici au să moară. Dacă are să fie îngrijită cum se cuvine, casa asta are să rămână în picioare cinci sute de ani.

— Înțeleg, înțeleg perfect ce vreți să spuneți, răspunse vecinul. Sună tare frumos, dar noi nu obişnuim să facem aşa, cei de prin părțile astea. Noi ridicăm mai întâi o mică baracă, iar dacă pământul ne dă răsplata aşteptată, mai clădim şi altceva pe el. Nu-i bine să bagi prea mulți bani într-o aşezare. S-ar putea să-ți vină chef să pleci.

— Eu nu vreau să plec, strigă Richard. Tocmai împotriva lucrului ăstuia clădesc aşa cum clădesc. Şi am să durez ziduri atât de trainice, încât nici eu şi nici urmaşii mei n-au să poată pleca. Şi, ca măsură de prevedere, când o să mor, aici am să fiu îngropat. Oamenilor nu le vine uşor să se despartă de mormintele părinților.

Şi după asta încruntarea i se şterse de pe chip.

— Cum, omul lui Dumnezeu, nu înțelegi ce fac eu aici? Întemeiez o dinastie. Întemeiez o familie şi un cuib pentru această familie, care vor dăinui nu cât lumea, dar cel puțin câteva veacuri. Ridicând

casa asta, îmi face mare plăcere să ştiu că urmaşii mei au să calce pe podelele ei, şi copiii ai căror stră-străbunici nu sunt concepuți încă o să se nască în casa asta clădită de mine. În casa mea am să creez germenele unei tradiții.

În vreme ce vorbea, din ochii lui Richard scăpărau scântei. Cuvintele îi erau punctate de loviturile de ciocan ale dulgherilor. Vecinul se gândi că are de-a face cu un nebun, dar simțea un fel de venerație pentru asemenea nebunie. Ar fi dorit să găsească un mijloc de a-şi scoate pălăria în fața ei. Dacă n-ar fi fost american, s-ar fi mulțumit să ridice două degete în dreptul borurilor. Cei doi fii ai acestui vecin, oameni în toată firea, munceau la tăiat păduri, undeva la vreo trei sute de mile depărtare, iar fata se măritase şi se afla acum în Nevada. Familia i se destrămase încă înainte de a fi luat cu-adevărat ființă.

Richard îşi clădi casa folosind lemn de sequoia, care nu putrezeşte. O făcuse asemănătoare cu acele minunate case de țară din Noua Anglie, deşi, ca un fel de tribut consimțit față de clima din Păşunile Raiului, o înconjurase de jur împrejur cu o verandă largă. Acoperişul era numai provizoriu făcut din şindrilă, dar, de îndată ce comanda lui avea să sosească la Boston şi un vapor avea să poată face drumul îndărăt, şindrilele urmau să fie smulse şi înlocuite cu ardezie venită din răsărit.

Pentru Richard, acoperişul era un lucru însemnat şi simbolic. Pentru lumea de pe vale, acoperişul acesta de ardezie devenea un fel de mândrie a ținutului. Mai mult decât orice altceva, el făcea din Richard Whiteside primul cetățean de pe vale. Omul acesta era un om de nădejde, şi casa lui aici se afla. N-avea de gând s-o ia numaidecât la goană, către un nou teren aurifer. Cum aşa – doar avea acoperiş de ardezie! Şi, în afară de altele, era un om cultivat. Fusese la Harvard. Avea bani şi avea destulă încredere ca să clădească aici, pe vale, o casă mare şi luxoasă. El avea să fie mai-marele ținutului. Devenise întemeietorul şi patriarhul unei familii, iar acoperişul casei lui era de ardezie. Din pricina acoperişului de ardezie lumea aprecia şi prețuia mai mult Păşunile Raiului. Dacă Richard ar fi fost politician dornic de succese locale, n-ar fi putut face un gest mai iscusit decât acela de a-şi acoperi casa cu ardezie. Acoperişul acesta strălucea întunecat pe vreme ploioasă; soarele îl transforma în oglindă de argint.

Până la urmă casa fu isprăvită, şi doi oameni fură angajați să planteze livezile şi să pregătească pământul pentru însămânțare. O mică turmă de oi păştea pe costişa din spatele casei. Richard ştia că pregătirile erau încheiate. Era gata de însurătoare. În clipa când primi de la un neam îndepărtat o scrisoare, prin care acela îi vestea că

a sosit la San Francisco împreună cu nevasta şi fata şi că s-ar bucura să-l poată întâlni, Richard a ştiut că nu este nevoie să mai caute. Înainte de a pleca spre San Francisco, ştia că se va însura cu fata aceea. Era lucrul cel mai potrivit. Dacă o va lua pe fata asta, n-avea să fie nicio nepotrivire de sânge.

Deşi au trecut şi prin formalităţile sentimentale, hotărârea fusese luată chiar în clipa când s-au întâlnit. Alicia era bucuroasă să iasă de sub stăpânirea mamei şi să-şi întemeieze imperiul ei domestic. Casa – pentru ea fusese pregătită. La mai puţin de douăzeci şi patru de ore după ce intrase în ea, şi întinsese hârtie crestată şi găurită pe poliţele din cămări, exact în acelaşi fel cum văzuse Richard în cămara mamei lui. Rândui treburile casei în stilul acela vechi şi comod, în stilul neschimbător şi ciclic – spălatul lunea, călcatul marţea, şi aşa mai departe, covoarele strânse şi bătute de două ori pe an; marmelade, bulion şi murături pregătite şi puse la păstrare în pivniţă, toamnă după toamnă. Ferma mergea tot mai bine, oile şi vacile se înmulţiră, în grădina de flori opaiţele, garoafele de toate felurile, nalbele începură să înflorească fără greş an de an. Iar Alicia avea să nască în curând.

Richard ştiuse că aşa au să se petreacă lucrurile. Dinastia era întemeiată. Hornurile aveau la vârf cercuri negre. Şemineul din salon scotea

doar atâta fum cât să îmbălsămeze aerul cu mireasma plăcută a lemnului ars. Pipa cea uriaşă de spumă de mare, primită de la socru, începuse să-şi schimbe albul cretos de la început într-un galben-crem.

După ce se ştiu că în curând avea să vină copilul, Richard se purtă cu Alicia aşa cum te porți cu un invalid. Seara, când stăteau dinaintea şemineului, îi învelea picioarele cu pătura. Marea lui teamă era să nu se întâmple ceva rău în perioada sarcinii. Discutau despre tablourile la care ar fi trebuit să se uite viitoarea mamă, pentru a influența înfățişarea viitorului întâi-născut şi, pentru a-i face o surpriză, Richard trimise la San Francisco după o copie mică de bronz a lui David de Michelangelo. Alicia roşi când văzu cât e de dezbrăcat, dar nu după mult timp ajunse să îndrăgească într-adevăr mica statuetă. Dacă se culca, statueta rămânea pe noptiera ei. În timpul zilei îl purta pe David cu ea din cameră în cameră, unde avea treabă, iar seara îl punea pe consola şemineului din salon. Adeseori, când îi privea mâinile şi picioarele atât de frumoase şi de viguroase, un vag zâmbet de înțelegere şi căutare îi aluneca fugar peste chip. Era adânc încredințată că pruncul ei avea să arate aidoma lui David.

Richard stătea lângă ea şi îi mângâia alintător mâna. Ei îi plăcea când îi mângâia palma, destul

de apăsat ca să n-o gâdile. Şi Richard îi vorbea domol:

— Blestemul s-a spulberat. Ştii, Alicia, neamurile mele şi ale tale, fiind rude mai depărtate, au locuit în aceeaşi casă vreme de o sută treizeci de ani. De la acea vatră comună sângele nostru s-a amestecat cu adevăratul sânge viguros din Noua Anglie. Tata mi-a spus odată că în casa aceea s-au născut şaptezeci şi trei de copii. Şi familia noastră s-a înmulţit până la vremea bunicului meu. Tata a fost copil unic, şi eu tot copil unic am fost. Asta era năpasta vieţii bietului meu tată. A murit când avea abia şaizeci de ani, Alicia, şi eu eram singurul lui copil. Când am împlinit douăzeci şi cinci de ani şi încă nu începusem să trăiesc cu adevărat, casa cea veche a ars din temelii. Nu ştiu de unde a pornit focul. Richard îi puse mâna pe braţul fotoliului său, cu atâta grijă de parcă ar fi fost un pui de animal mic şi neputincios. Un cărbune se rostogolise din şemineu pe vatra de cărămidă. Richard îl împinse îndărăt peste ceilalţi cărbuni, apoi luă iarăşi mâna Alciei. În vremurile vechi exista un obicei, continuă el.

Glasul îi deveni mângâietor şi depărtat, ca şi cum din acele vremuri de demult ar fi venit. Mai târziu, Alicia a învăţat să ştie după poziţia capului, după timbrul glasului şi după expresia chipului când anume se pregătea să vorbească

despre vremurile vechi. Căci Vremurile Vechi, vremurile lui Herodot, ale lui Xenofon şi ale lui Tucidide erau pentru el un fel de avut personal. Pentru vestul ignorant, povestirile lui Herodot erau la fel de noi ca şi când ar fi fost născocite de el. Recitea în fiecare an *Războaiele medice*, *Războiul peloponeziac* şi *Anabasis*. Acum mângâia mâna Aliciei puțin mai cu putere.

— În vremurile vechi, dacă se întâmpla ca, din pricina, unui şir de nenorociri, poporul unei cetăți să creadă că asupra sa apasă vreun blestem sau chiar că a stârnit mânia vreunui zeu, strângeau în corăbii tot ce putea fi mutat din loc şi plecau pe mare, spre alte locuri, ca să întemeieze noi cetăți. Vechea aşezare o lăsau pustie şi la îndemâna oricui ar fi vrut să se folosească de ea.

— Eşti bun să-mi dai statueta? îl întrebă Alicia. Uneori îmi place s-o țin la mine.

Richard sări de la locul lui şi i-l puse pe David în poală.

— Ascultă, Alicia, în cele două generații de dinainte de arderea casei n-au existat decât doi copii. Eu mi-am încărcat avutul pe o corabie şi am pornit spre vest, ca să întemeiez o nouă aşezare. Nu se poate să nu înțelegi că, pentru ridicarea casei mistuite de flăcări, a fost nevoie de o sută şi treizeci de ani. N-aveam cum o înlocui. O casă nouă pe pământul vechi ar fi fost pentru mine ceva dureros. Atunci când am dat cu ochii de

valea asta, am ştiut că aici este locul noii aşezări a familiei. Iar acum generațiile viitoare încep să ia ființă. Sunt nespus de fericit, Alicia.

Alicia se aplecă spre el şi îi întinse mâna, drept mulțumire pentru mărturisirea că izbutise să-l facă fericit.

— Da, reîncepu el brusc, am avut chiar şi un semn prevestitor când am sosit prima oară aici. M-am adresat zeilor şi i-am întrebat dacă acesta este locul, iar ei mi-au răspuns. Nu e ceva minunat, Alicia? Vrei să-ți povestesc despre semnele acelea şi despre cea dintâi noapte petrecută de mine pe colină?

— Lasă că îmi povesteşti mâine. Acum ar fi mai bine să mă retrag.

Richard se ridică în picioare şi o ajută să-şi desfacă pătura din jurul genunchilor. Alicia se lăsă destul de greu pe brațul lui când o conduse în sus pe scări.

— Casa asta are în ea ceva magic, Alicia, ceva minunat. E făptura cea nouă, primul născut din noua rasă.

— Are să arate aidoma cu statueta, spuse Alicia.

După ce o înveli bine, ca să nu poată răci, Richard se întoarse în salon. Auzeau în casă zarvă de copii. Alergând lipăind în susul şi în josul scărilor, scormoneau în cenuşa din şemineu. Îi auzea pe verandă cum se strigau unii pe alții, cu

glasuri domoale. Înainte de a se duce la culcare, puse cele trei cărți mari pe raftul de sus al bibliotecii.

A fost o naştere deosebit de grea. După ce, în fine, totul s-a terminat, iar Alicia zăcea palidă şi epuizată în patul ei, Richard a adus copilul şi l-a aşezat lângă ea.

— Da, spuse Alicia mulțumită, e chiar ca statueta. Bineînțeles, ştiam că aşa are să fie. Şi David are să-i fie numele, bineînțeles.

Doctorul de la Monterey coborî scările şi se aşează alături de Richard, în fața şemineului. Stătea neguros şi cu sprâncenele încruntate şi îşi tot răsucea pe degetul mijlociu un inel cu emblema clubului. Richard destupă o sticlă de rachiu şi umplu două păhărele.

— Am să ridic paharul ăsta în cinstea fiului meu, doctore.

Doctorul duse păhărelul la gură şi fornăi ca un cal.

— Grozav rachiu. Mai bine l-ai ridica în cinstea nevestei.

— Cum să nu. Şi băură. Iar pe cel de al doilea, în cinstea fiului meu.

— Închină-l şi pe ăsta tot nevestei.

— De ce? întrebă Richard mirat.

Doctorul aproape ca îşi vârâse nările în pahar.

— Ca un fel de ofrandă spre mulțumire. Al dracului de puțin a lipsit ca să rămâi văduv.

Richard azvârli rachiul pe gât.

— N-am ştiut. Credeam... n-am ştiut. Credeam că naşterile dintâi sunt întotdeauna mai grele.

— Mai dă-mi un păhărel, ceru doctorul. De-acum alți copii n-o să mai ai.

Richard se opri din turnat.

— Ce vrei să spui cu asta? Bineînțeles c-o să am mai mulți copii.

— Nu, cu nevasta asta n-o să mai ai. Cu ea s-a încheiat. Dacă o să mai ai un alt copil, o să rămâi fără nevastă.

Richard tăcu, împietrit. Zarva aceea domoală de copii pe care o auzise prin casă în lunile din urmă se stinse dintr-odată. I se păru că aude picioruşele lor gingaşe furişându-se pe uşa din față şi coborând treptele.

Doctorul râse amar.

— De ce nu te îmbeți, dacă asta te afectează aşa de mult?

— Of! Nu, nu. Nu cred că aş putea să mă îmbăt.

— Ei, oricum, mai dă-mi un păhărel înainte de plecare. Până la Monterey drumul o să fie cam friguros.

Numai după şase luni îi spuse Richard nevestei că nu va mai putea să aibă copii. Voia să-i lase timp ca să-şi recapete puterile, înainte de a o expune şocului acestei dezvăluiri. Când, în fine, veni timpul restabilirii complete, Richard se

simțea împovărat de taina păstrată numai pentru el. Alicia ținea copilul în poală şi, din vreme în vreme, se apleca şi îi lua între buze unul dintre degetele răşchirate. Copilul privea în sus cu ochi nesiguri şi îi zâmbea cu buze umede, mişcându-şi mereu degetele țepene, oferindu-i-le. Soarele inunda fereastra. Din depărtare auzeau pe unul dintre oamenii angajați strigând de zor şi cu monotonie cântătoare către atelajul înhămat la plug. Alicia înălță capul şi se încruntă uşor.

— Ar cam fi timpul să-l botezăm, nu crezi, Richard?

— Da, conveni şi el. Am să aranjez eu treburile la Monterey.

Alicia se gândea la ceva deosebit de important.

— Crezi c-ar fi prea târziu să-i schimbăm numele?

— Nu, nu-i prea târziu. Dar de ce vrei să-l schimbăm? Şi ce nume ai vrea să-i punem?

— Vreau să-i pun numele John. E un nume din noul Testament... Înălță capul ca să-i citească în ochi încuviințarea... şi, în afară de asta, e numele tatii. Are să-i facă plăcere. De altminteri, n-am fost niciodată prea mulțumită că i-am pus numele după statueta aceea, chiar dacă îl reprezintă pe David copil. Altceva ar fi dacă statueta l-ar înfățişa îmbrăcat...

Richard nu încercă să urmărească logica asta. În schimb, dădu drumul mărturisirii. Într-o clipă

terminase. Nici nu-şi închipuise că are să fie nevoie de atât de puțin timp. Alicia avea pe față un zâmbet ciudat de enigmatic şi care îl nedumeri. Deşi ajunsese s-o cunoască foarte bine, zâmbetul acesta puțin ironic şi cu o umbră de tristețe în el, plin de un fel de înțelepciune tainică nu îi îngăduia să-i ghicească gândurile. Alicia se retrăsese în spatele acelui zâmbet. Iar zâmbetul spunea: „Ce naiv eşti. Eu ştiu anumite lucruri, alături de care toată ştiința ta ar apărea ridicolă, dacă aş găsi cu cale să ți le spun". Copilul întinse spre fața ei degete iscoditoare, iar ea i le luă, îndoindu-i-le şi dezdoindu-i-le. În cele din urmă zise:

— Nu te grăbi. Doctorii nu le ştiu chiar pe toate. Mai aşteaptă puțin, Richard. O să avem şi alți copii.

Schimbă poziția băiatului şi îşi strecură mâna sub scutecele lui.

Richard ieşi din casă şi se aşează pe treptele din față. Casa din spatele lui clocotea iarăşi de viață, deşi cu câteva minute mai înainte fusese tăcută şi moartă. Avea o mie de treburi de făcut. Gardul viu care înconjura grădina nu mai fusese tuns de şase luni. De mai multă vreme pregătise pe coastă o postată pătrată pentru o parcelă de nutreț, dar locul acela şi azi aştepta sămânța. Încă nu aranjase cum trebuie un loc anume pentru uscatul rufelor. Balustrada treptelor de la intrare

se afla lângă el. Richard întinse mâna şi o mângâie, aşa cum ar fi mângâiat gâtul arcuit al unui cal.

Familia Whiteside ocupase un rol de frunte în Păşunile Raiului aproape de când se aşezase acolo. Erau oameni învățați, aveau o fermă foarte frumoasă şi, cu toate că nu erau bogați, nu duceau niciodată lipsă de bani. Iar mai presus de toate, locuiau într-o casă frumoasă şi dispuneau de tot confortul. Casa era un simbol al familiei avea camere multe, era luxoasă pentru vremea de-atunci, caldă, primitoare şi albă. Dimensiunile ei dădeau impresia de bunăstare, iar văruiala şi vopseaua albă, deseori reînnoite ori spălate, o plasau mai presus de toate celelalte case de pe vale, cu aceeaşi certitudine cu care un castel de pe Rin sta mai presus de satul lui. Familiile celelalte admirau casa cea albă şi, totodată, prezența ei acolo le făcea să se simtă mai în siguranță. Întruchipa prestigiul, cultura, judecata aleasă şi bunele maniere. Numai privind casa, vecinii puteau să spună că Richard Whiteside este un om onorabil, neînstare să facă un lucru meschin, crud sau lipsit de înțelepciune. Erau mândri de casa aceea, la fel cum arendaşii de pe pământurile unui domeniu ducal sunt mândri de castelul rezidențial. Deşi unii vecini erau mai bogați decât Whiteside, după câte se părea îşi dădeau seama că n-ar fi în stare să clădească o

asemenea casă, chiar dacă ar copia-o cu fidelitate. În primul rând, datorită casei ajunse Richard Whiteside arbitru al bunelor maniere şi, ceva mai târziu, un fel de judecător extralegal în neînțelegerile mărunte. În schimb, încrederea vecinilor şi stima lor făcură să nască în Richard un sentiment patern față de întreaga vale şi, pe măsură ce înainta în vârstă, ajunse să socotească orice problemă ivită pe vale drept o problemă personală, iar toți ceilalți se simțeau mândri de această stare de lucruri.

Cinci ani trecură până când instinctele ei de femeie îi spuseră Aliciei că e pe cale să aibă un alt copil.

— O să chem doctorul, spuse Richard de îndată ce află. Doctorul trebuie să ştie dacă e vreo primejdie sau nu.

— Nu, Richard, doctorii nu ştiu. Ascultă ce-ți spun eu: femeile ştiu despre ele mai mult decât pot şti doctorii.

Richard îi dădu ascultare, fiindcă îi era teamă de ce i-ar fi putut spune doctorul. „Ăsta e grăuntele de divinitate rânduit în ființa femeilor, se gândi încercând să găsească o explicație liniştitoare. Natura a hărăzit femeii o astfel de certitudine în cunoaştere, pentru a asigura înmulțirea seminției omeneşti.”

Totul a mers bine vreme de şase luni, dar după aceea s-a pornit o pustiitoare suferință. Când, în

cele din urmă, a fost chemat, doctorul s-a înfuriat atât de tare, încât nu i-a adresat niciun cuvânt lui Richard. Ceasurile trudei au însemnat un răstimp de groază. Richard rămase în salon, cu mâinile încleştate de brațele fotoliului şi ascultând vaietele slabe ce veneau din dormitorul de la etaj. Era pământiu la față. După multe şi multe ceasuri, vaietele conteniră. Richard era aşa de amețit de teamă, că nici nu înălță ochii când doctorul intra în încăpere.

— Scoate sticla, spuse doctorul sleit de oboseală. Şi să închinăm în cinstea dumitale, ca unul dintre cei mai mari nătărăi de pe lume.

Richard nu răspunse; nici măcar nu ridică privirile. Câteva clipe doctorul continuă să se uite la el încruntat, apoi vorbi cu oarecare blândețe.

— Nevasta ți-a rămas în viață, dar numai unul Dumnezeu poate şti prin ce minune. A trecut prin încercări care ar fi putut răpune un detaşament de soldați. Femeile astea firave au o vitalitate monstruoasă. Copilul e mort! Şi deodată simți dorința de a-l pedepsi pe Richard pentru vina de a nu-i fi ascultat prescripțiile dintâi. N-a rămas din copil nimic ce să ai de îngropat.

Se răsuci în loc şi plecă brusc din casă, fiindcă nu putea îndura să-i fie atât de milă de cineva cum îi era de Richard Whiteside.

Alicia rămase infirmă. Micul John nu-şi aducea aminte de vremea când maică-sa nu fusese

infirmă. Toată viața lui, atât cât ținea minte, îl văzu-se pe taică-său ducând-o în brațe atunci când urca sau cobora scările. Alicia nu vorbea prea des, dar din ce în ce mai mult îi stăruia în ochi zâmbetul acela enigmatic şi plin de înțelepciune. Şi, în ciuda neputințelor ei, diriguia treburile casei deosebit de bine. Țărăncuțele zdrențăroase, venite să slujească în casă pentru o mult râvnită pregătire în vederea măritişului, se înfățişau înainte de fiecare masă ca să primească dispoziții. Din pat sau din balansoar, Alicia dirija totul.

În fiecare seară, Richard o lua în brațe şi o ducea în dormitor. Şi, în vreme ce ea stătea sprijinită în pernele albe, îşi lua un scaun, se aşeza la căpătâiul ei şi îi mângâia palmele până ce o apuca somnul. Iar ea în fiecare seară îl întreba:

— Eşti mulțumit, Richard?

— Da, sunt mulțumit.

Pe urmă îi povestea despre treburile fermei şi despre oamenii de pe vale. Era un fel de dare de seamă zilnică privind ultimele evenimente. Iar în vreme ce el vorbea, zâmbetul se răspândea pe chipul senin al Aliciei şi nu dispărea până ce ochii nu i se închideau şi Richard sufla în lampă. Un adevărat ritual.

În ziua când John împlini zece ani, dădură în cinstea lui o mică petrecere. Copiii de pe toată valea veniră şi începură să rătăcească în vârful

picioarelor prin casa aceea mare, privind uluiți la minunățiile cunoscute din povestiri. Alicia rămăsese pe verandă.

— Nu e nevoie să stați chiar aşa de cuminți, copii, le spuse ea după o vreme. Duceți-vă pe unde vreți şi faceți tot ce vă place vouă.

Numai că bieții copii nu puteau să alerge şi să țipe în casa Whiteside. Li s-ar fi părut că țipă şi nu sunt cuviincioşi în biserică. După ce trecură prin toate încăperile, erau sleiți de atâta încordare. Toată ceata se retrase în şopron, şi de acolo răsunară țipete şi strigăte vesele, ce se răspândeau în valuri până pe veranda unde Alicia stătea în fotoliu, zâmbind.

Şi în noaptea aceea, întinsă în pat, rosti din nou întrebarea:

— Eşti mulțumit, Richard?

Chipul încă îi mai strălucea de bucuria trăită la sărbătoarea copiilor, aşa ca răspunse:

— Sunt mulțumit.

— Nu trebuie să te îngrijoreze gândul la copii, fii sigur, Richard. Mai aşteaptă puțin. Totul are să se aranjeze cum nu se poate mai bine.

Asta era marea, atotcuprinzătoarea ei înțelepciune: „Mai aşteaptă puțin. Nicio supărare nu poate supraviețui scurgerii timpului". Iar Richard ştia că e vorba de o înțelepciune care o depăşea pe a lui.

— Nu-i mult de aşteptat, continuă Alicia.

— De aşteptat ce?

— Cum aşa? Ia gândeşte-te puțin... John acum are zece ani. Peste zece ani... nu pricepi? Peste zece ani are să fie însurat... şi atunci... Şi-i spui tot ce ai pe suflet, Richard. Familia e salvată, Richard!

— Da... da, ştiu, bineînțeles că ştiu. Nu mi-e teamă că n-o să am urmaşi. De-acum încep să-i citesc din Herodot, Alicia. S-a făcut destul de mare.

— Cred că Myrtle ar trebui să deretice mâine prin toate camerele de dormit nefolosite. De trei luni n-au mai fost aerisite.

John Whiteside îşi amintea întotdeauna cum îi citea taică-său din cei trei mari scriitori: Herodot, Tucidide şi Xenofon. Luleaua din spumă de mare căpătase acum culoarea cafenie-roşcată, delicată şi uniformă. „Istoria întreagă aici se afla, spunea Richard. Toate isprăvile de care e în stare omenirea aici stau scrise, în aceste trei cărți. Dragostea şi răutățile, necinstea prostească, nesocotința şi vitejiile, noblețea şi mâhnirile neamului omenesc. Din cărțile acestea poți ajunge să judeci viitorul lui, John, fiindcă nimic nu se poate întâmpla care să nu se mai fi întâmplat vreodată şi care să nu fie pomenit în aceste cărți. Alături de ele, Biblia nu-i decât povestirea incompletă a unui popor oarecare.”

Şi John ținea minte simțămintele nutrite de taică-său față de casă – cum o socotea el un simbol al familiei, un templu înălțat în jurul vetrei comune.

Când tatăl său a murit pe neaşteptate din pricina unei pneumonii, John se afla la Harvard. Maică-sa îi scrise, spunându-i că trebuie să-şi termine mai întâi cursurile şi de-abia după aceea să vină acasă. „Aici n-ai putea să faci nimic din ce n-a fost făcut. Era dorința tatălui tău ca mai întâi să termini."

Şi când, în cele din urmă, se întoarse acasă, o găsi pe maică-sa foarte îmbătrânită. Nu mai putea să părăsească patul. John stătea la căpătâiul ei şi asculta povestea ultimelor zile ale tatălui.

— Mi-a lăsat cu limbă de moarte să-ți spun un lucru, zicea Alicia. „Fă-l pe John să priceapă că trebuie să asigure mersul înainte al neamului nostru. Vreau să trăiesc în generațiile viitoare." Şi la scurt timp după aceea a intrat în delir.

John se uita pe fereastră şi privea colina rotundă din spatele casei.

— În starea asta a rămas tatăl tău vreme de doua zile. Îi auzea cum aleargă în sus şi-n jos pe scări şi i se părea că nu sunt cuminți şi trag plapuma de pe el. Voia să-i prindă în brațe şi să-i strângă la piept, John. Cu câteva clipe înainte de a-şi da sufletul, vedeniile acestea s-au destrămat. Era fericit. Şi mi-a spus: „Am văzut ce va să vie. O

mulțime, o mulțime de copii. Sunt mulțumit, Alicia”.

John şedea şi îşi sprijinea capul în palme. Şi atunci maică-sa, femeia care niciodată nu se împotrivise la nimic, se ridică în capul oaselor şi îi vorbi cu asprime:

— Însoară-te! Vreau să te văd însurat, însoară-te… vreau să iei o femeie zdravănă, în stare să aibă cât mai mulți copii. După ce te-am născut pe tine, eu n-am mai putut avea copii. Viața mi-aş fi dat-o ca să mai pot avea încă unul. Repede să-ți găseşti nevastă. Vreau neapărat să o văd.

Se cufunda iarăşi în perne, dar acum ochii îi erau încărcați de nefericire şi zâmbetul cunoaşterii nu-i mai flutura pe buze.

Şase ani după aceea, John încă nu se însurase. În acest răstimp, maică-sa parcă se uscase şi ajunsese un schelet firav acoperit cu piele vineție, aproape transparentă, dar tot se mai agăța de viață. Îşi urmărea feciorul cu ochi mustrători; de câte ori se uita maică-sa la el, John simțea pe umeri povara vinovăției. În cele din urma, un coleg de-al lui de clasă veni să vadă cum merg treburile prin vest şi îşi aduse cu el şi sora. Stătură o lună întreagă oaspeții la ferma Whiteside, iar la sfârşitul lunii John o ceru pe Willa de nevastă şi ea consimți. Când o vesti pe maică-sa, Alicia spuse că vrea să stea de vorbă cu fata între patru ochi. După o jumătate de ceas,

Willa ieşi din camera bolnavei, îmbujorată ca focul.

— Ce s-a întâmplat, draga mea? o întrebă John.

— Ei, nimic. Până la urmă a fost bine. Mamă-ta mi-a pus fel de fel de întrebări, iar pe urma a stat şi s-a uitat multă vreme la mine.

— E-aşa de bătrână, îi explica John. Mintea ei e aşa de bătrână!

Pe urmă se duse în camera mamei. Privirea aceea încruntată şi aprinsă dispăruse, iar în locul ei se ivise din nou zâmbetul enigmatic şi plin de înțelepciune.

— Totul e aşa cum trebuie, John, îi spuse maică-sa. Mi-ar plăcea să aştept până or veni copiii, dar nu pot. M-am agățat de viață atâta cât m-au ținut puterile. Acum am obosit.

Aproape puteai vedea cu ochii cum voința aceea îndârjită îşi slăbeşte încleştarea şi se desprinde de trupul ei. Noaptea îşi pierdu cunoştința, iar trei zile mai târziu îşi dădu sufletul, tot atât de liniştit şi de uşor ca şi când ar fi adormit.

John Whiteside nu se gândea la casă exact aşa cum se gândise tatăl lui. O îndrăgea mai mult. O socotea un fel de carapace a propriului trup. Întocmai după cum mintea putea să pornească din trupul lui şi să hoinărească cine ştie pe unde, şi el putea să plece de acasă, dar tot atât de fără greş trebuia să se întoarcă. Reînnoia zugrăveala

albă la fiecare doi ani, florile din grădină le îngrijea singur şi tot cu mâna lui tundea gardul viu. Nu mai deținea aceeaşi poziție de mare însemnătate pe care o avusese tatăl lui. John era mai puțin neînduplecat decât fusese bătrânul, mai puțin convins de orice părere propusă. Pus în fața unei controverse, era prea înclinat să găsească nenumărate argumente în favoarea ambelor poziții. Uriaşa lulea de spuma de mare ajunsese acum de culoare foarte închisă, aproape neagră cu scânteieri roşcate.

Willa Whiteside îndrăgi valea de la bun început. Alicia fusese distantă şi reținută, o persoană care îți inspira mai degrabă teamă. Oamenii de pe vale dădeau rareori ochii cu ea, iar atunci când se întâmpla să-i întâlnească, îi trata cu căldură şi bunăvoință, se arăta generoasă şi grijulie față de simțămintele lor. Îi făcea să se simtă ca nişte simpli țărani în fața castelanei.

Willei îi plăcea să facă vizite femeilor de pe vale. Îi făcea plăcere să se aşeze în bucătăriile lor şi să bea ceai negru, discutând despre nenumăratele lucruri importante ce se ivesc într-o gospodărie. Ajunsese să facă un foarte activ schimb de rețete. Când pleca într-o vizită, lua cu ea un caiețel unde să poată înscrie rețetele ce-i erau dezvăluite. Vecinele îi spuneau Willa, şi deseori veneau dimineața să bea ceai în bucătărie la ea. Poate că, în parte cel puțin, influența ei îl făcuse pe John să

devină atât de sociabil. Şi el îşi pierduse puterea pe care tatăl lui o păstra ținându-i la distanță pe ceilalți. John îi îndrăgea pe vecini. În după-amiezile calde de vară, stătea într-unul din scaunele de pânză de pe verandă şi tăifăsuia cu aceia care se puteau smulge de la treabă. Pe verandă aveau loc conciliabule politice şi mici întruniri în jurul unor pahare de limonadă. Organizarea socială şi politică a întregii văi pe veranda aceea se alcătuia, dar întotdeauna era alcătuită cu mult haz. John trata cu un fel de ironie amuzantă tot ce se petrecea în jurul său, şi datorită acestei purtări a lui n-au mai apărut pe vale niciuna dintre acele cumplite şi violente atitudini politice ori religioase, capabile de obicei să otrăvească viața regiunilor rurale. De câte ori se întâmpla ca, în cadrul discuțiilor, să vină vorba despre vreo chestiune crucială sau despre vreo calamitate, fie pe plan local, fie pe plan național, lui John îi plăcea să scoată cele trei cărți groase şi să le citească celorlalți, cu glas tare, despre vreo situație asemănătoare petrecută în lumea Antichității. Îi iubea pe antici la fel de mult cum îi iubise şi tatăl lui.

Mai existau şi mesele de duminică, luate împreună cu vreo pereche vecină şi poate şi cu câte un preot călător. Femeile trebăluiau pe la bucătărie, până când bunătățile menite mesei de prânz erau gata. Iar la masă preotul vedea cum

ardoarea nepotolită a misiunii sale se topea treptat în atmosfera unei toleranțe binevoitoare, până când, după ce se aducea desertul şi se bea cidrul, chiar şi cel mai înfocat baptist ajungea să râdă din toată inima de vreo glumă nevinovată, sortită să se scufunde numaidecât în totală uitare.

Asemenea lucruri îi plăceau foarte mult lui John, dar centrul existenței sale se afla în salon. Fotoliile de piele, ale căror adâncituri şi umflături alcătuiau un soi de anatomie a confortului, făceau parte din ființa lui. Pe perete stăteau tablourile ştiute de el dintotdeauna, gravuri în oțel reprezentând cerbi, cățărători pe Alpii elvețieni, şi capre de munte. Tablourile acestea erau atât de îngemănate cu întreaga lui viață, încât nici măcar nu le mai vedea, dar dispariția oricăruia dintre ele l-ar fi durut cu violența unei amputări. Marea lui desfătare avea loc în timpul serii. Atunci focul ardea domol în şemineul de cărămidă roşie. John şedea în fotoliu şi mângâia luleaua din spumă de mare. Din când în când, ca s-o umezească, trecea găvanul lustruit de-a lungul laturilor nasului. Citea *Georgicele* sau din Varro, ca să se lămurească în treburile fermei. La lumina lămpii rezervate numai pentru ea, Willa strângea din buze şi croşeta şervețele cu motive florale, ca să aibă cadouri de trimis la Crăciun rudelor din răsărit, care şi ele trimiteau cu acelaşi prilej tot şervețele.

John închise cartea şi se duse la birou. Ruloul totdeauna se înțepenea şi parcă cerea să fie alintat. Acum cedă dintr-odată şi se ridică duruind. Willa îşi destinse buzele. Expresia de cumplită suferință, mereu prezentă pe chipul ei de câte ori lucra ceva cu mare atenție, i se şterse de pe față.

— Ce Dumnezeu faci acolo?

— Ei, caut şi eu ceva.

Vreme de un ceas lucră la birou, pe urmă spuse:

— Ia ascultă aici, Willa!

Willa din nou se destinse.

— Aha, ştiam eu... versuri.

John îşi citi versurile şi pe urmă aşteptă smerit. Dând dovadă de tact, Willa tăcea şi ea. Liniştea stărui până când, dacă ar fi continuat, ar fi devenit lipsă de tact.

— Nu cred că-i cine ştie ce mare scofală, spuse John râzând mânzeşte.

— Nu, nu-i, ai dreptate.

El mototoli hârtia şi o azvârli în foc.

— La început credeam c-are să iasă ceva grozav.

— Da' ce-ai citit tu acolo, John?

— Ei, mă mai uitam şi eu prin Vergiliu, şi-atunci mi-a dat în gând că n-ar fi rău să fac şi eu nişte versuri, fiindcă nici nu mă gândeam la asta... numai că, ştii tu, e aproape cu neputință

să citeşti ceva frumos şi să nu vrei şi tu să faci ceva frumos. Nu contează!

Trase ruloul în jos şi pe urmă luă alt volum din dulapul cu cărți.

Salonul era locul unde se simțea el ca în rai. Aici era întotdeauna fericit, întreg şi fără cusur. Sub lumina lămpilor de acolo, parcă toate părticelele ființei lui, risipite pe cine ştie unde, se adunau laolaltă şi alcătuiau o entitate împlinită, precis determinată.

Multe vieți sunt trăite într-un soi de linie curbă. Vine mai întâi o întețire a ambiției, urmează o curbă rotundă a maturității, o coborâre lină a dezamăgirilor şi, în cele din urmă, linia se încheie printr-un segment orizontal de aşteptare a morții. Viața lui John Whiteside se desfăşura în linie dreaptă. Nu cunoscuse ambiția; ferma îl răsplătea nu numai cu putința de a duce o viața îndestulată, ci şi cu aceea de a-şi îngădui să angajeze oameni care s-o muncească în locul lui. Nu-şi dorise nimic în afară de ceea ce avea la dispoziție ori de ceea ce ți-ar fi putut lesne procura. Era unul dintre acei puțini oameni capabili să guste clipele vieții chiar în vreme ce le trăieşte. Şi îşi dădea seama că duce o viață tihnită, o viață aproape unică, aşa cum nu multora le e dat să aibă.

O singură nemulțumire îi umbrea existența. Nu avea copii. Dorința de a avea urmaşi era pentru el

aproape la fel de arzătoare cum fusese şi a tatălui său. Willa nu-i năştea copii, deşi îi dorea cu aceeaşi sete ca John. Situația asta îi stânjenea pe amândoi, şi niciodată nu discutau despre ea.

În cel de al optulea an de căsătorie, prin cine ştie ce întâmplare de ordin chimic sau divin, rămase gravidă, suportă fără necazuri o sarcină întru totul normală şi născu un prunc dolofan şi sănătos.

Accidentul nu se mai repetă niciodată, dar Willa şi John erau foarte satisfăcuți, trăind chiar un fel de gratitudine pioasă. Îndărătnica dorință de perpetuare a neamului, mai mult sau mai puțin adormită în ființa lui John, țâşni la suprafață. Câțiva ani la rând ciopârți pământul cu plugul, îl zgârie cu grapa şi îl toca folosind discurile. Din simplu prieten al fermei, aşa cum fusese mai înainte, proaspăt trezitul simț al datoriei față de generațiile viitoare îl transformă în stăpân. Arunca sămânța în brazdă şi aştepta cu înfrigurată lăcomie ivirea lanurilor.

Willa nu a evoluat la fel ca bărbatu-său. L-a întâmpinat pe micul William ca pe ceva ce stătea în firea lucrurilor, de la început i-a spus Bill şi a refuzat să-l divinizeze. John îşi vedea tatăl în acest copil, deşi nimeni altcineva nu mai vedea în el aceeaşi ființă.

— Crezi că-i deştept tare? îşi întreba John nevasta. Tu stai cu el mai mult decât mine. Crezi c-o fi înzestrat cu vreun strop de inteligență?

— Aşa şi-aşa. E-un copil la fel ca toți copiii. Parcă ar creşte prea încet, spunea John cu nerăbdare. Abia aştept vremea când o începe să înțeleagă.

La a zecea aniversare a lui Bill, John deschise cartea cea groasă a lui Herodot şi începu să-i citească. Bill şedea aşezat pe podea şi se uita la taică-sau cu ochi pierduți. Seară după seară John îi citea câteva pagini. Cam peste vreo săptămână, tot într-o seară, îşi înălță ochii de pe carte şi văzu că Willa râde.

— Ce s-a-ntâmplat? întrebă curios.

— Uită-te sub scaun.

John se aplecă şi văzu că Bill construise o casă din bețe de chibrit. Bietul copil era atât de adânc cufundat în îndeletnicirile lui, încât nici nu-şi dădea seama că taică-său se oprise din citit.

— N-a ascultat deloc?

— Nici măcar un cuvințel. Încă din prima seară, când ai ajuns tu la al doilea paragraf, i-a dispărut orice urmă de interes şi n-a mai auzit nicio singură vorbă.

John închise cartea şi o aşeză la loc în bibliotecă. Nu voia să arate cât de adânc îl rănise întâmplarea aceea.

— Probabil că e încă prea mic. Am să mai aştept un an, şi pe urmă am să încerc din nou.

— Poveştile astea n-au să-i placă niciodată, John. E altă fire, nu-i nici ca tine, nici ca taică-tău.

— Atunci ce Dumnezeu îi place? întrebă John dezamăgit.

— Tot ce le place şi celorlalţi băieţi de pe vale: pistoale şi cai, vaci şi câini. Ţi-a cam scăpat din mână, John, şi nu prea cred c-o să-l mai poţi lua vreodată sub stăpânire.

— Spune-mi adevărul, Willa. E cumva... redus mintal?

— Nu, răspunse ea cu prudenţă. Nu, nu e redus la minte. În anumite privinţe, e mai pătrunzător şi mai ager decât tine. N-are aceeaşi fire, John, şi asta poţi s-o afli acum, la fel de bine ca mai târziu.

John Whiteside simţi că pentru el ferma nu mai are însemnătatea dinainte. În privinţa pământului, putea să nu-şi facă nicio grijă. Într-o buna zi Bill avea să-l lucreze cu temeinicie. Nici în privinţa casei n-avea ce griji îşi face. Bill nu era un prostănac. Încă din capul locului păruse să dea semne de mult interes şi îndemânare în chestiunile legate de mecanică. Făcea singur vagoane micuţe, iar drept daruri de Crăciun îşi dorea jucării înzestrate cu tot felul de motoare. Iar John mai observase la băiat ceva deosebit, o

latură cu totul străină familiei Whiteside. Nu numai că era teribil de secretos, dar se dovedea şi neîntrecut în chestiunile de afaceri. Deseori vindea altor băieți lucrurile, pentru ca mai târziu, după ce noii proprietari se plictiseau de ele, să le răscumpere cu preț mai mic. Măruntele sume de bani primite în dar se înmulțeau sub stăpânirea lui ca prin minune, Şi multă vreme trecu până când John ajunse să priceapă că nu poate găsi căi comune de înțelegere cu fie-său. Atunci când i-a dăruit lui Bill o viţică, iar Bill s-a grăbit s-o vândă şi, cu banii luați, să cumpere purceluşii fătați de o scroafă, să-i crească şi pe urmă să-i revândă, John s-a amuzat grozav pe seama naivității lui. Chiar i-a spus Willei:

— Nu-ncape îndoială, e mai deştept decât mine. Mi-aduc aminte cum, pe când eram mic, tata mi-a dăruit o viţică, iar eu am îngrijit-o până ce a ajuns să moară de bătrânețe. Cine ştie cu cine o fi răsărit să semene Bill, cu vreun pirat – mai ştii? Dar poate că urmaşii lui tot oameni din neamul Whiteside au să fie, parcă poți ghici viitorul? Vânjoasă seminție de oameni. Numai că tare aş vrea să nu fie atât de secretos în legătură cu tot ce face. Oricum...

De-atunci încolo fotoliul, luleaua înnegrită din spumă de mare şi cărțile au pus din nou stăpânire pe John Whiteside. A fost ales secretar al comitetului şcolar. Şi din ziua aceea fermierii

au început iarăşi a se aduna acasă la el, ca să stea la taclale. Părul lui John încărunțea tot mai mult, iar prestigiul său printre oamenii de pe vale sporea o dată cu anii ce i se îngrămădeau pe umeri.

Casa Whiteside devenea concretizarea personalității lui John. Lumea de pe vale nu şi-l aducea niciodată aminte ca pe un om trebăluind stingher pe câmp, mergând singur într-o căruță sau tăifăsuind la magazinul universal. Orice reprezentare a lui ar fi fost neîmplinită dacă n-ar fi cuprins şi casa. Nimeni nu îl vedea cu ochii minții altfel decât fie tolănit în fotoliul lui de piele şi zâmbind către cărțile groase de pe rafturi, fie aşezat comod pe unul din scaunele de pe veranda cea largă şi fermecătoare, fie înarmat cu foarfeci şi coşuleț, umblând prin grădină şi adunând flori, fie tronând în capul mesei din sufragerie şi tăind friptura, cu grijă şi cu îndemânare.

În vest, unde casa în care au trăit două generații din aceeaşi familie este o casă veche, iar familia, familie de pionieri, casele vechi sunt privite cu un soi de adorație îmbinată cu dispreț. Şi în vest sunt foarte puține case vechi. Americanii aceia neastâmpărați, deşi au luat în stăpânire pământurile, nu s-au arătat niciodată în stare să rămână multă vreme într-un singur loc. Ridică nişte case lipsite de trăinicie, şi curând după aceea pleacă în urmărirea unor noi

făgăduințe. Casele vechi sunt aproape întotdeauna urâte şi neospitaliere.

După ce şi-a instalat familia la ferma Battle, în Păşunile Raiului, Bert Munroe n-a avut nevoie de multă vreme ca să înțeleagă exact ce anume poziție ocupa John Whiteside. De îndată ce i-a fost cu putință, s-a alăturat şi el celor obişnuiți să se adune pe veranda Whiteside. Ferma lui era vecină cu ferma Whiteside. Nu mult după sosire, Bert a fost ales în comitetul şcolar, şi astfel a luat legătura în chip oficial cu John. Şi într-o seară, la o întrunire a comitetului şcolar, John cită câteva fraze din Tucidide. Iar în seara aceea Bert zăbovi până se retraseră toți ceilalți membri ai comitetului.

— Aş fi vrut să vă întreb ceva în legătură cu cartea despre care ne-ați vorbit în seara asta, domnule Whiteside.

— Vă referiți la *Războiul peloponeziac?*

John Whiteside aduse cartea şi i-o înmână lui Bert.

— Mă gândeam că aş citi-o şi eu cu mare plăcere, dacă n-ați avea nimic împotrivă să mi-o împrumutați.

O clipă, John rămase pe gânduri.

— Bineînțeles... vă rog s-o luați. O am de la tata. Şi, dacă o terminați, v-aş mai putea oferi şi altele pentru citit, în caz că v-ar face plăcere.

Din seara de-atunci, între cele două familii s-a creat o anumită intimitate. Se invitau la masă unii pe-alții şi îşi făceau scurte vizite reciproce. Bert nu şovăi chiar să împrumute unelte de la John.

Într-o seară, cam la un an şi jumătate după venirea pe vale a familiei Munroe, Bill intră bățos în salonul Whiteside şi se proțăpi în fața părinților, spunând:

— Eu am să mă însor.

Şi, după felul lui de a vorbi, s-ar fi zis că le dă o veste proastă.

— Ce-nseamnă asta? strigă John. De ce nu ne-ai spus până acum nici măcar o vorbă? Cu cine?

— Cu Mae Munroe.

În clipa aceea, John îşi dădu seama că e vorba de o veste bună şi nu de mărturisirea vreunei crime.

— Păi... păi, e foarte bine! Mă bucur. E-o fată grozav de drăguță... nu-i aşa, Willa?

Nevastă-sa îi ocoli privirea. Chiar în dimineața aceea fusese în vizită la familia Munroe. Bill stătea ca de lemn, în mijlocul încăperii.

— Şi când ai de gând s-o faci? întrebă Willa, iar John avu impresia că tonul ei era aproape neprietenos.

— Destul de curând. De îndată ce ne punem la punct casa din Monterey.

John se ridică din fotoliu, luă de pe consolă pipa neagră din spumă de mare şi o aprinse. Pe

urmi se reîntoarse în fotoliu şi vorbi foarte prietenos:

— Ai tăcut ca mutul până acum. De ce nu ne-ai spus nimic?

Bill nu scotea nicio vorbă.

— Spui c-o să stați la Monterey. Asta vrea să însemne că n-o să-ți aduci nevasta aici? Nu ai de gând să locuieşti în casa noastră şi să lucrezi ferma?

Bill scutură din cap.

— Ai făcut ceva de care să te ruşinezi, Bill?

— Nu, tată, răspunse Bill. Nu mi-e ruşine de nimic şi n-am de ce mă ruşina. Numai că niciodată nu mi-a plăcut să vorbesc cu alții despre treburile mele.

— Nu crezi totuşi că astea sunt puțin şi treburile noastre, Bill? întrebă John cu amărăciune. Suntem o singură familie. Copiii tăi au să fie nepoții noştri.

— Mae a crescut la oraş, izbucni Bill. Toți prietenii ei trăiesc la Monterey, ştii... prietenele, colegele ei de liceu. Nu-i place să stea aici, unde n-are nimic de făcut.

— Înțeleg.

— Aşa că atunci când mi-a spus c-ar vrea să trăiască la oraş, am dat bani şi m-am asociat la agenția Ford. Totdeauna am vrut să mă lansez în afaceri.

John încuviință dând încetişor din cap. Supărarea de la început îi mai trecuse.

— Nu crezi că ar putea dori şi ea să vină şi să trăiască în casa asta, Bill? E atât de mult loc la noi. Putem schimba orice, putem aranja totul după gustul ei.

— Numai că nu-i place la țară. Toți prietenii ei sunt acolo, la Monterey.

Willa îşi strângea buzele cu încordare.

— Uită-te la taică-tău, Bill, îi porunci.

John îşi înălță capul şi zâmbi cu gravitate.

— Ei, cred c-are să fie bine. Bani ai destui?

— Da, sigur! Prea destui. Şi, ştii ce, tată. Ne facem o casă destul de mărişoară, adică mărişoara pentru doi, vreau să spun. Noi am vorbit despre asta, şi ne-am gândit că poate ați vrea şi tu şi mama să veniți şi să stați la noi.

John continua să zâmbească, păstrând aceeaşi gravitate curtenitoare.

— În cazul ăsta, ce-are să se întâmple cu casa şi cu ferma noastră?

— Ei, uite, şi despre asta am discutat cu Mae. Ați putea să vindeți totul şi să luați atâția bani cât s-aveți cu ce trăi la oraş tot restul zilelor voastre. Dacă mă laşi, ți le pot vinde într-o săptămână.

John suspină şi se povârni pe spate, în adâncimea pernelor de pe fotoliu. Atunci vorbi şi Willa:

— Bill, dacă aş şti că începi să scânceşti, cu ciomagul te-aş bate.

John îşi îndesă tutunul în lulea şi o aprinse, apoi spuse cu blândeţe:

— N-o să poţi sta multă vreme departe de aici. Într-o bună zi are să te apuce un dor cumplit, căruia n-o sa-i mai poţi ţine piept. Casa asta e în sângele tău. Când ţi se vor naşte copiii, o să-ţi dai seama că urmaşii tăi numai aici, în casa asta, pot creşte. Poţi pleca pentru o vreme scurtă, dar nu poţi rămâne mult timp în altă parte decât aici. Aşa că, Bill, atâta vreme cât o să trăieşti la oraş, noi o să te aşteptăm aici, o să zugrăvim casa şi-o să îngrijim ferma. Noi zilele acelea o să le aşteptăm. Tata a murit visând o mulţime de copii. Iar după vorbele astea zâmbetul îi deveni nesigur, şi încheie: Aproape că şi uitasem.

— Îmi vine să pun ciomagul pe el, mormăi Willa.

Bill plecă din salon foarte stingherit, iar după ce rămaseră singuri, John repetă:

— Are să se întoarcă.

— Sigur că da, încuviinţă Willa cu tristeţe.

Atunci privirile lui John Whiteside zvâcniră în sus şi se opriră bănuitoare asupra Willei.

— Crezi într-adevăr, chiar crezi c-o să se întoarcă? Da, Willa? Nu spui vorbele astea doar ca să mă alini pe mine? Dacă ar fi aşa, aş începe să mă simt bătrân.

— Cum să nu cred? Bineînțeles că da. Ce, îți închipui că îmi răcesc gura degeaba?

Nunta lui Bill avu loc înspre sfârşitul verii, şi îndată după aceea tinerii s-au mutat în casa cea nouă. În toamnă pe John Whiteside l-a cuprins o nelinişte aidoma cu aceea care îl cuprinsese înainte de naşterea lui Bill. Zugrăvi din nou casa, deşi n-ar fi fost neapărat nevoie. Şi tunse fără urmă de îndurare tufele din grădină. Într-o zi, îi spuse lui Bert Munroe:

— Pământul ăsta al meu nu prea-mi dă cât ar trebui. L-am cam neglijat prea multă vreme. Aş putea să scot de pe el mult mai mult.

— Da, conveni Bert. Niciunul dintre noi nu silim pământurile să ne dea atâta cât s-ar cuveni. Totdeauna m-am mirat de ce nu ai şi câteva oi. Cred că pe colinele dumitale ai putea să creşti turme întregi.

— Chiar aveam o turmă pe vremea tatii. Cât de mult mi se pare că a trecut de-atunci. Adevărul e, aşa cum ți-am spus, că am cam neglijat pământul. Ia te uită cum s-au îndesit tufărişurile!

— Arde-le, îl sfătui Bert. Dacă le arzi în toamna asta, la primăvară o să ai o păşune pe cinste.

— Bună idee! Numai că tufărişurile astea vin până aproape de casă. Dacă mă hotărăsc să le dau foc, are să-mi trebuiască multe brațe de ajutor.

— Asta nu contează, te-ajut şi eu şi-l aduc şi pe Jimmie. Dumneata ai doi oameni la fermă, iar dacă te pui şi pe dumneata la socoteală, ar însemna să fim cu toţii cinci. N-avem decât să pornim lucrul dimineaţa, când nu bate vântul, şi s-aşteptăm o zi când să dea mai întâi o bură de ploaie, şi putem fi fără grijă.

Toamna veni devreme. În octombrie, sălciile ce străjuiau pâraiele din Păşunile Raiului erau galbene ca o vâlvătaie. În înaltul văzduhului, aproape nevăzute, cârduri de raţe vâsleau către sud, iar prin curţile grajdurilor, cele domesticite băteau din aripi, întindeau gâturile şi ţipau nostalgic. Tot felul de păsări se roteau pe deasupra câmpurilor şi se adunau în stoluri, sub ascultarea unui conducător. Prin aer pluteau vagi prevestiri de brumă timpurie. John Whiteside se zorea cu pregătirile de iarnă. Toata ziua lucra în livadă, dând ajutor la curăţatul pomilor.

Într-o noapte, se trezi din somn şi auzi stropi rari şi mărunţi de ploaie susurând pe ardezie şi clipocind stins pe pământ. Întrebă în şoapta:

— Te-ai trezit, Willa?

— Sigur.

— E cea dintâi ploaie. Voiam s-o auzi şi tu.

— Eram trează când s-a pornit, îi răspunse ea calmă. Tu n-ai auzit partea cea mai frumoasă, n-ai auzit cum sufla vântul. Sforăi.

— Ei, n-are să fie cine ştie ce. O ploicică, aşa, de început, doar cât să spele praful.

Dimineața, soarele străluci prin aerul ce licărea de apă şi întreaga lui strălucire avea limpezimea de cristal. Abia terminaseră masa de dimineață, când Bert Munroe şi cu Jimmie urcară tropăind pe treptele din spate şi pătrunseră în bucătărie.

— 'Neața, doamnă Whiteside! 'Neața, John! M-am gândit că e o vreme minunată ca să ardem azi tufărişurile. Azi-noapte a căzut o ploicică bunişoară.

— Ai avut o idee straşnică. Stați jos să beți câte o ceaşcă de cafea.

— De-abia ne-am sculat de la masă, John. Nu mai încape nimic în mine.

— Ei, Jimmie, iei o ceaşcă de cafea?

— Nu mai încape nimic în mine, răspunse Jimmie.

— Bine, dacă nu vreți, atunci haideți să începem până nu se usucă iarba.

John se duse în pivnița cea mare, ale cărei uşi povârnite se aflau lângă treptele din spate, de lângă bucătărie. Numaidecât ieşi afară cu un bidon de gaz. Apoi, după ce şi cei doi oameni tocmiți la fermă ajunseră la poarta livezii, John le împărți tuturor câte un maldăr de saci uzi.

— Nicio adiere de vânt, zise Bert. Cel mai bun timp pentru treaba noastră, John! Să începem chiar din capătul ăsta. Rămânem pe loc, aici, între

casă şi tufărişurile aprinse, până când focul dă gata o bucată bună. N-are rost să înfruntăm nici cel mai mic risc.

John vârî printre ramurile tufărişurilor şomoiogul îmbibat cu gaz şi pe urmă trase cu el o linie de foc pe marginea desişului. Tufărişurile începură să trosnească şi să se prăvale în valurile flăcărilor. Şi flăcările alergau de-a lungul câmpului şi se strecurau printre tulpinile răşinoase. Pas cu pas, cei cinci oameni înaintau pe urma pârjolului, suind pe coasta pieptişă a micii coline.

— Cred că până aici ar cam ajunge, strigă Bert. Ne-am depărtat destul de mult de casă. Eu aş zice că ar fi bine ca doi oameni să se ducă să dea foc la partea de deasupra, dinspre vârful colinei.

Pe urmă porni el însuşi, urmat de Jimmie, să dea ocol întinderii aceleia de tufărişuri. Şi chiar atunci firava adiere învolburată a vântului tomnatic începu să învârtejească şi să aplece spre pământ tot ce întâlnea în cale. Se rostogoli ca în glumă pe deasupra focului, culese scântei şi tăciuni mărunți şi îi azvârli asupra casei albe. După aceea, ca şi cum s-ar fi plictisit de joacă, vârtejul se potoli dintr-odată. Bert şi Jimmie se întoarseră alergând înspre casă. Apoi toți cinci cercetară locul şi stinseră sub tălpi fiecare scânteie.

— Ce bine e că am băgat de seamă, spuse John. Nişte fleacuri de-astea ar putea da foc la toată casa.

Bert şi Jimmie ocoliră iarăşi tufărişul şi, când ajunseră în partea de sus a colinei, îi dădură foc. John şi cei doi oameni ai lui înaintau pe coastă, ținându-se mereu între casă şi întinderea focului. Aerul parcă se îngropase şi, din pricina fumului, căpătase o culoare albăstrie. Peste un sfert de ceas, tufărişul arsese aproape în întregime.

Şi deodată auziră dinspre casă un țipăt de spaimă. De văzut, abia puteau să vadă casa, din pricina fumului ce se înălța de pe tufişurile arse. Toți cinci o rupseră la fugă într-acolo.

De îndată ce ieşiră din desimea fumului, văzură un rotocol dens şi cenuşiu care se strecura pe una dintre ferestrele de la etaj.

Willa alergă disperată către ei peste pământul acoperit de cenuşă. Când ajunse lângă ea, John se opri în loc.

— Am auzit un zgomot în pivniță, strigă nevastă-sa. Am deschis uşa de la bucătărie să văd ce e acolo, şi atunci fumul şi flăcările mi-au izbucnit în față. Toată casa arde.

Bert şi Jimmie veniră şi ei în goană, iar Bert întrebă, țipând din toate puterile:

— Furtunurile sunt puse la turnul de apă?

John îşi desprinse privirile de la casa cuprinsă de flăcări şi răspunse fără convingere:

— Nu ştiu.

— Vino repede, îl îndemnă Bert trăgându-l de braţ. Ce Dumnezeu mai aşteptăi? Am putea să salvăm câte ceva, barem din mobilă să scoatem afară.

John îşi smulse braţul din mâna lui Bert şi porni fără grabă în jos pe coasă, iar în apropierea casei murmură:

— Nu prea cred c-aş vrea să salvez ceva.

— Eşti nebun, strigă Bert.

Apoi dădu roată turnului de apă, căutând furtunurile. Flăcările şi fumul începuseră să năvălească prin ferestre. Dinăuntru se auzeau zgomote puternice: vechea zidire se lupta să-şi apere viaţa. Unul dintre oamenii lui John se apropie de el şi îi spuse, vrând parcă să se scuze:

— Măcar de-ar fi fost fereastra închisă. Atunci tot am mai fi putut încerca. Dar toată lemnăria din casa asta e aşa de uscată, şi curentul aleargă prin ea ca pe hoarnă.

John se îndreptă spre stiva de lemne şi se aşează pe capră. Willa îi cercetă o clipă faţa, pe urmă veni şi se aşează alături de el, fără să scoată vreo vorbă. Acum până şi zidurile exterioare fumegau, iar casa răsuna de zgomote ce aminteau de furia vântului.

Nu după mult timp se întâmplă ceva nespus de ciudat şi de dureros. Zidul lateral se răsturnă ca un panou de decor şi deodată, la douăsprezece

picioare deasupra pământului, se arătă salonul încă neatins de flăcări. Dar în vreme ce toți stăteau şi se uitau, pale prelungi se întinseră înspre el. Din pricina arşiței, fotoliile de piele plesneau şi se închirceau ca nişte ființe vii. Geamurile tablourilor se sparseră căzând în cioburi şi gravurile în oțel se mototoliră ca nişte zdrențe negre. Luleaua din spumă de mare se vedea bine deasupra consolei, dar curând flăcările acoperiră tot spațiul încăperii şi nu mai lăsară nimic la vedere. Acoperişul masiv de ardezie se prăbuşi, zdrobind sub greutatea lui pereții şi plafoanele, şi din întreaga casă nu mai rămase decât un rug imens şi diform.

Bert se apropiase şi el şi stătea în picioare, neputincios, lângă John. La o vreme încercă să explice:

— De la vârtejul acela trebuie să fi izbucnit. Probabil că o scânteie a ajuns în pivniță şi a dat peste gaz. Da, da, de la gaz a pornit năpasta.

John se uită la el şi îi zâmbi cu un soi de veselie copleşită de groază, repetând ca un ecou:

— Da, da, de la gaz a pornit năpasta.

Acum, când putea fi sigur de izbândă, focul ardea molcom, fără zgomote, înălțându-şi în aer valul de flăcări. Nimic nu mai amintea de silueta unei case. John Whiteside se ridică de pe capra de tăiat lemne, îşi îndreptă umerii şi suspină adânc. Câteva clipe privirile îi rămaseră ațintite spre un

loc de deasupra pământului, în mijlocul flăcărilor, acolo unde cândva fusese salonul. Şi zise:

— Gata. S-a terminat. Am aflat acum ce simte sufletul în clipele când îşi vede trupul îngropat în pământ şi dispărut pentru vecie. Hai să mergem la dumneata acasă, Bert! Vreau să vorbesc la telefon cu Bill. Probabil c-o să aibă o odaie şi pentru noi.

— De ce să nu stați la mine? Avem câte camere vreți.

— Nu. O să ne ducem la Bill.

John mai privi o dată mormanul de dărâmături fumegânde. Willa întinse mâna ca să-l apuce de braț, dar şi-o retrase înainte de a-l atinge. El îi văzu gestul şi-i răspunse cu un zâmbet, apoi spuse:

— Îmi pare rău că nu mi-am salvat luleaua.

— Da, da, ai dreptate, izbucni Bert cu înflăcărare. Spuma aceea de mare căpătase cele mai frumoase nuanțe pe care le-am văzut vreodată. Nici prin muzee nu poți întâlni ceva mai frumos. Trebuie să fi fost tare veche.

— A fost, întări John. Era de demult de tot, şi să ştii că avea şi o aromă foarte plăcută.

DOISPREZECE

La două după-amiaza, autobuzul cu turişti părăsi staţia din Monterey, pornind într-un tur al peninsulei. Şi în vreme ce înainta pe atât de lăudatul în reclame „Circuit de şaptesprezece mile", călătorii priveau iscoditori casele falnice ale unor oameni foarte bogaţi. Turiştii se simţeau puţin jenaţi când se uitau pe geamurile prăfuite, ca şi cum s-ar fi uitat pe gaura cheii, dar păstrau sentimentul că sunt totuşi nişte privilegiaţi. Autobuzul se târî prin oraşul Carmel, trecu peste o colină şi ajunse la Misiunea Carmelo, cea cu cupola gârbovită, iar acolo tânărul şofer trase pe dreapta şoselei şi îşi ridică picioarele pe tabloul de bord, rămânând în aşteptarea pasagerilor conduşi de ghid prin interiorul întunecat al vechii biserici.

Când se întoarseră să-şi reia locurile, opreliştile ridicate în mod obişnuit de călători între unii şi alţii se mai risipiseră.

— Aţi auzit? zise bărbatul cu aspect înfloritor. Ghidul spunea că biserica e construită ca o corabie, cu chilă şi carenă de piatră îngropate adânc în pământ. Asta pentru cutremure... ca o corabie pe o mare furtunoasă, ştiţi. Dar n-a ţinut.

Un preot tânăr, cu obraz ras trandafiriu, mândru foc de noua lui sutană de serj, răspunse de la locul său, aflat cu două rânduri mai în urmă:

— Ba a ținut. Pe aici au fost cutremure, şi biserica încă stă în picioare; făcută din lut, şi tot a rezistat.

Atunci interveni un bătrân, un bărbat în vârstă, dar încă zdravăn şi cu ochi vioi, spunând:

— Multe lucruri ciudate se mai întâmplă. Anul trecut mi-a murit nevasta. După mai bine de cincizeci de ani de căsătorie.

Zâmbi şi se uită în jur, aşteptând vreun comentariu, şi uită cu totul de întâmplările cele ciudate.

O pereche de tineri aflați în luna de miere stăteau braț la braț. Fata îl strânse tare de mână şi-i spuse:

— Întreabă-l pe şofer unde mergem de aici.

Autobuzul porni încet mai departe, pe valea Carmel – pe lângă livezi şi câmpuri de anghinare şi pe lângă o râpă roşie împânzită de verdeața plantelor agățătoare. Ziua era pe sfârşite şi soarele cobora către gura văii, îndreptată spre ocean. Şoseaua se despărți de râul Carmel şi urcă pe o coastă, până ce ajunse pe vârful îngust al unei înălțimi. Aici şoferul coti scurt către marginea drumului şi dădu de patru ori înapoi şi iar înainte, până izbuti să întoarcă. După aceea, opri motorul şi se întoarse spre călători.

— Până aici mergem, oameni buni. Mie întotdeauna îmi place să-mi mai dezmorțesc puțin

picioarele înainte de a porni îndărăt. Poate că unii ar vrea să coboare şi să se plimbe puțin.

Pasagerii se ridicară înțepeniți de pe locuri şi se opriră pe creasta colinei, apoi priviră în jos peste Păşunile Raiului. Străbătut de ultimele raze ale soarelui, văzduhul arăta ca o ceață de aur. Câmpurile întinse sub privirile lor erau parcelate în pătratele verzi ale livezilor de pomi roditori, în pătratele galbene ale lanurilor de grâne şi în pătratele violete ale ogoarelor. De la casele înconjurate de grădini, fumul focurilor de seară se ridica în aer, până ce era împrăştiat de adierile scurse dinspre coline. Tălăngi se auzeau stins de-a lungul văii; un câine lătra atât de departe, încât sunetul ajungea la călători doar ca nişte şoapte scurte. Chiar mai jos pe creastă, o turmă de oi se adunase la poalele unui stejar, căutând adăpost pentru noapte.

— Locul se cheamă Las Pasturas del Cielo, spuse şoferul. Ăştia de-aici scot nişte legume grozave; fragile, căpşunele, zmeura, murele şi toate fructele se coc aici mai timpuriu decât în orice alt loc. Şi numele înseamnă Păşunile Raiului.

Pasagerii stăteau şi se uitau peste vale.

Bărbatul cu înfățişare prosperă îşi drese glasul. Cuvintele lui sunară cu o nuanță de profeție:

— Dacă mă pricep eu cât de cât să văd în viitor, ascultați ce vă spun: Într-o bună zi, pe valea asta

au să răsară case mari, case de zid cu grădini întinse, terenuri de golf şi porți maiestuoase de fier masiv. Oameni avuți au să stea pe aici – oameni sătui să tot lucreze la oraş, oameni care şi-au făcut suma şi duc dorul unui loc liniştit, unde să se aşeze în tihnă şi să se bucure de viață. Dacă aş avea bani destui, aş cumpăra toata valea. As ține-o o vreme aşa, iar mai târziu aş împărți-o în loturi. Tăcu şi schiță cu mâna un gest ce arăta că parcă ar fi vrut să adune totul. Daaa... şi pe Dumnezeul meu că aş veni şi eu să trăiesc aici.

Nevastă-sa şopti:

— Ssst!

El se uită în jur şi văzu că nimeni nu-l ascultă.

Umbra roşiatică a colinei aluneca furiş înspre mijlocul văii; de undeva, de jos, răzbătea un guițat furios. Tânărul îşi desprinse ochii de pe vale şi îi făcu prin zâmbet o mărturisire proaspetei soațe, iar ea îi răspunse zâmbindu-i aspru şi mustrător. Zâmbetul lui spunea: „Aproape că m-am lăsat pradă gândurilor ăstora. Ar fi tare frumos... dar n-am cum, bineînțeles".

Iar al ei răspunse: „Nu, bineînțeles că nu ai cum! Tu ai lucruri mari de îndeplinit, şi toți prietenii noştri aşteaptă mult de la tine. Trebuie să-ți creezi o faimă cu care să mă pot mândri. Nu poți fugi de toate răspunderile astea şi să te îngropi într-un asemenea loc. Dar tare frumos ar fi".

Amândouă zâmbetele se stinseră, lăsându-şi doar în ochi urmele.

Preotul cel tânăr porni cu paşi rari, de unul singur. Murmura o rugăciune, dar practica îl învățase să se roage şi să se gândească la altceva. „Acolo s-ar putea clădi o bisericuță. Şi n-ar fi acolo nici sărăcie, nici duhori, nici necazuri. Enoriaşii mei ar mărturisi doar mărunte păcate fireşti, uşor de şters cu două-trei *Ave Maria*. Şi ce linişte ar fi aici; niciodată nu s-ar săvârşi ori întâmpla vreun lucru nedemn ori dureros, în stare să mă întristeze, să mă facă să mă îndoiesc ori să mă ruşinez. Oamenii de prin casele de acolo ar ține la mine. Mi-ar spune ‹Părinte›, iar eu aş fi drept cu ei, de fiecare dată când blândețea ar putea să se împace cu dreptatea. Se încruntă şi alungă cu asprime un asemenea gând. Înseamnă că nu sunt un bun slujitor al bisericii. Trebuie să-mi împlinesc calvarul în mijlocul sărăcimii, al mirosurilor şi al încăierărilor fără de capăt. Nu pot întoarce spatele tragediilor de Dumnezeu hărăzite. Şi încheie: Poate că, pe lumea drepților, într-un asemenea loc am să nimeresc.”

Bătrânul se uită înspre vale cu ochii lui iscoditori, iar în urechile-i fără auz liniştea se revarsă ca susurul unei slabe adieri de vânt printre crengi de chiparos. Colinele mai depărtate îi apăreau ca dintr-o negură, dar izbutea să vadă lumina aurită şi asfințitul cuprins de flăcări

purpurii. Răsuflarea i se opri şi ochii porniră să-i înoate în lacrimi. Se lovi, neajutorat, cu palmele peste şolduri. „Niciodată n-am găsit timp de gândire. Prea am fost hărţuit de necazuri ca să mai pot şi gândi la ceva. Dacă aş putea să mă duc pe valea asta, şi să trăiesc acolo o vreme – da, aş sta şi aş cugeta din nou la toate câte mi s-au întâmplat, şi poate că aş izbuti să înfiripez ceva din întâmplările astea, ceva care, adunat laolaltă să capete un sens, să nu rămână doar lucru fără rost fără cap şi fără coadă. Acolo nimic n-ar veni să mă tulbure şi aş putea să stau cufundat în gândurile mele."

Şoferul aruncă ţigara pe şosea şi o călcă afundând-o în praf.

— Mergem, oameni buni, spuse adresându-se tuturor. Trebuie s-o luăm din loc.

Îşi ajută pasagerii să urce şi închise portiera în urma lor, iar ei se îngrămădiră cu toţii la geamuri şi nu se mai săturau privind în jos peste Păşunile Raiului, unde aerul se întinse şi acum ca un lac albăstrui şi fermele stăteau cufundate în linişte.

— Ştiţi, zise şoferul, mereu mă gândesc ce frumos ar fi să aibă omul o căsuţă pe valea asta. Ar putea ţine pe lângă el o vacă, vreo câţiva porci şi-un câine, doi, acolo. De pe o fermă cât palma, omul poate să scoată atât cât să-şi ţină zilele.

Acţionă demarorul şi lăsă motorul să duduie o vreme, iar după aceea băgă în viteză.

— Poate vi se pare caraghios, oameni buni, dar eu de fiecare dată cad pe gânduri şi îmi spun cât de uşor şi de liniştit ar putea trăi acolo un om, pe-o palmă de pământ.

Mişcă schimbătorul de viteze; autobuzul porni mai repede şi alunecă iute pe pantă către lunga vale Carmel şi către locul unde soarele se scufunda în ocean, la capătul văii pe care se aflau Păşunile Raiului.

POSTFAȚĂ

de Octavian Roske

Păşunile Raiului se află la vreo douăsprezece mile depărtare de Monterey, într-o vale numită Corral de Tierra, pe partea răsăriteană a munților Santa Lucia. Văzute de sus, Las Pasturas del Cielo apar ca o „vale largă, acoperită cu păşuni înverzite", mărginite de coline care le feresc de „neguri şi de vânt", cu stejari falnici înălțându-se deasupra pajiştilor întinse. Văzduhul pluteşte ca o ceață de aur, iar jos, pe pământ, verdele livezilor cu pomi roditori alunecă spre galben sau violet, în pătratele lanurilor de grâne. Aici, căpşunile, fragii, zmeura şi murele se coc mai devreme decât în alte părți ale Californiei, iar legumele sunt neasemuit de gustoase. Pe bună dreptate caporalul spaniol, care se spune că ar fi descoperit întâmplător acest loc, pe la 1776, exclamase cutremurat: „Acestea sunt înverzitele păşuni ale raiului, spre care Domnul Dumnezeu ne-a îndrumat".

Dacă alegerea locului acțiunii nu a constituit o dificultate pentru Steinbeck, dispunerea a douăsprezece secvențe narative într-o configurație coerentă şi unitară a reprezentat principalul obstacol. Încă din primăvara anului 1931, Steinbeck îşi descria proiectul literar, într-o epistolă către prietenul său Ted Miller, drept „o

serie de povestiri legate între ele prin faptul că prezintă câte o familie care locuieşte în Pasturas. Dacă cititorul le va lua aşa cum sunt, continua Steinbeck, şi nu se va aştepta să găsească în ele povestiri (fiindcă nu sunt povestiri, ci mai curând mici romane), atunci va fi fermecat de ele, dar dacă vor fi judecate după regulile povestirii, atunci nu au nicio şansă, chiar înainte de a fi citite". Inițial, Steinbeck ar fi dorit să înceapă cu o descriere a văii, apoi să prezinte pe rând cele zece familii, încheind ciclul cu familia Moran, devenită în carte Munroe, care, în opinia sa, este cauza distrugerii echilibrului din *Păşunile Raiului*. Pe măsură ce a avansat cu manuscrisul, Steinbeck a observat lipsa de unitate a perspectivei. Soluția a găsit-o în plasarea apariției lui Bert Munroe în capitolul 2 şi în completarea ciclului cu un prolog şi un epilog.

Intențiile scriitorului nu au coincis însă şi cu reacțiile criticii. Într-o cronică apărută în *New York Herald Tribune Book* la 23 octombrie 1932, Margaret Cheney Dawson observa că „fiecare capitol prezintă un individ sau un grup care trăieşte o mică dramă pe fundalul Păşunilor Raiului. Sunt povestiri în adevăratul sens al cuvântului". Cronicarul de la *Saturday Review of Literature* nota într-un comentariu publicat la 26 noiembrie 1932 ca volumul este o „colecție de povestiri legate intre ele doar prin loc" şi prin

circulația, pe poziții secundare, a unor personaje dintr-un episod în altul. Mai târziu, unii critici au văzut chiar în acest procedeu punctul vulnerabil al întregii cărți, fiindcă – aşa cum apreciază Peter Lisca, „nu există niciun motiv pentru care o povestire o precedă sau o urmează pe cealaltă".

Probabil că acest reproş şi-ar pierde din asperitate dacă am socoti *Păşunile Raiului* un roman, aşa cum a fost el catalogat chiar înainte de publicare. După ce a citit pentru prima oară manuscrisul cărții, Robert Ballou, redactorul de la Editura Cape and Smith, mărturisea într-o epistolă către Martin Secker că *Păşunile Raiului* „constituie unul dintre cele mai remarcabile romane pe care le-am citit vreodată în manuscris". Ulterior apariției cărții, în octombrie 1932, fără multă publicitate, deoarece Editura Brewer, Warren, and Putnam nu dispunea de fonduri pentru o promovare agresiva volumul a fost caracterizat într-o cronică apărută în *Chicago Daily Tribune* la 19 noiembrie 1932 drept un „roman bine închegat, deşi, probabil, cu un final întrucâtva previzibil". În retrospectiva consacrată prozei americane interbelice, Maxwell Geismar relua această caracterizare, vorbind despre cel mai izbutit roman al lui Steinbeck din anii 1930 o evaluare cu atât mai surprinzătoare cu cât venea după apariția, în 1939, a *Fructelor mâniei*.

Un ciclu de povestiri, mai degrabă decât un roman este părerea lui James Nagel, formulată în prefața la ultima ediție Penguin a *Păşunilor Raiului*. Argumentația este convingătoare, iar precedentele genului au suficiente similitudini. Într-un ciclu de povestiri, fiecare unitate ficțională are un grad ridicat de independență, putând fi citită. separat de celelalte. Ceea ce le conferă unitate este fie prezența unui personaj principal, ca în cazul reporterului George Willard în *Winesburg, Ohio* de Sherwood Anderson, fie fundalul acțiunii, cum este în *The Countryof the Pointed Firs (Țara brazilor ascuțiți)* de Sarah Orne Jewett. Alte elemente unificatoare se pot constitui prin vocea narativă care susține povestirile, ca în *Stories of Uncle Remus (Povestirile unchiului Remus)* de Joel Chandler Harris, sau prin mesajul social al operei, aşa cum se întâmplă în *Main-Travelled Roads (Drumuri bătătorite)* de Hamlin Garland, unde aspirațiile democrate ale platformei populiste susțin fiecare povestire. Literatura americană a cunoscut o afirmare deosebită a acestui format narativ îndeosebi la sfârşitul secolului al XIX-lea prin *The Conjure Woman (Femeia care face vrăji,* 1899) şi *Whilomville Stories, (Povestiri din Whilomville*, 1900) de Stephen Crane. Mai târziu, nume precum William Faulkner şi volumul *Go Down, Moses, (Pogoară-te, Moise*, 1942) sau Eudora Welty şi *The Golden*

Apples (Merele de aur, 1949) au adăugat o noua strălucire genului.

În căutarea unei unități tematice ar putea fi invocat în primul rând visul agrarian. Joseph Wayne, personajul principal din următorul roman publicat *Unui zeu necunoscut* (1933), pleacă din New England spre vest stabilindu-se în Valea Nuestra Señora. În *Şoareci şi oameni* (1937), George şi Lennie lucrează ca zilieri la diferite ferme din California în speranța că vor cumpăra cândva un petic de pământ pe care să crească şi câteva animale. Migrația spre vest a dezrădăcinaților din Oklahoma, descrisă în *Fructele mâniei,* are acelaşi obiectiv: întemeierea unui cămin pe un pământ nou şi mănos. Deşi anunțată în prolog şi descrisă în culori bucolice în secvența care funcționează, ca epilog, tema agrariana nu consolidează totuşi perspectiva unitară a volumului, întrucât personajele, în majoritatea lor, au legături sporadice, anevoioase sau chiar de totală ostilitate cu pământul din Păşunile Raiului.

Unii se refugiază aici doar din motive medicale. Junius Maltby lucra într-un birou de contabilitate la San Francisco atunci când a descoperit că este bolnav de plămâni. „Trebuie să te muți într-un loc cald şi uscat", i-a recomandat doctorul, şi aşa a ajuns Junius Maltby, personajul principal al povestirii cu numărul 6, în Păşunile Raiului. Aici,

în loc să îmbrățișeze virtuțile traiului agrarian, Junius s-a cufundat în contemplare şi leneveală. Atunci când ar fi trebuit să sape pământul şi să cultive zarzavaturi, aşa cum îl îndemna nevasta, Junius stătea pe marginea pârâului ceasuri întregi, bălăngănindu-şi picioarele în apă şi citind *Insula comorii*. Atât de cufundat era în lecturile sale, încât nici măcar agonia nevestei sau moartea celor doi fii ai săi, răpuşi de gripă, nu l-au clintit din loc. În timp ce bălăriile invadau ferma, iar el era privit de ceilalți locuitori drept „un sălbatic îmbrăcat în zdrențe", Junius citea cu nesaț despre tot felul de istorii, alcătuiri şi forme, despre sicomori, despre cum Hengest şi Horsa invadaseră Britania, despre indienii din insulele Aleutine, despre mercenarii Cartaginei, despre bătălia de la Termopile, despre Parthenon şi despre originea macaroanelor. Inapetența pentru îndeletnicirile câmpului devine însă contagioasă, atât fiul său, Robert, cât şi servitorul german adus anume pentru a avea grijă de casă petrecându-şi alături de el ore întregi, sporovăind savant: „Discuțiile erau erudite. Robbie n-ar fi fost în stare să folosească un limbaj copilăresc, fiindcă nu auzise niciodată un copil vorbind. De fapt nu făceau conversație; se poate spune mai degrabă că lăsau un fir de gând să răsară de la sine, apoi urmăreau cu mirare cum încep sa-i crească şi să i se dezvolte ramurile". În ziua în care se îmbarca în

autobuzul ce urma să-l ducă înapoi la San Francisco, Junius recunoaşte cu candoare: „Nu mă pricep deloc la agricultură”.

Nici surorile Lopez, Maria şi Rosa, din povestirea cu numărul 7, nu vor rămâne în Păşunile Raiului pentru a se bucura de visul agrarian. Cum pământul pe care locuiau era vlăguit şi, în afară de ciulini şi de salvie seacă, nu le oferea nimic, iar din peticul de grădină izbuteau să scoată doar câteva legume, Maria şi Rosa se vor apuca de meşteşugul pe care îl ştiau de la mama lor: prepararea „bucatelor spaniole”. Erau atât de fericite că găsiseră această îndeletnicire, încât întindeau aluatul turtelor pe pietre netede în ritm de vals şi tango, iar la sfârşit de săptămână se răsfățau cumpărându-şi scufii. Doar că în restaurantul improvizat, cu două mese acoperite de o muşama galbenă, cele două surori îşi punea şi trupul la dispoziția muşteriilor, ca supliment la porțile triple de *enchiladas, tortillas* şi *tamales*, practicând o prostituție de tip benign, despre care Steinbeck va mai vorbi în *Cartierul Tortilla* şi *La răsărit de Eden*. Obligate de şerif să închidă stabilimentul, Rosa şi Maria vor pleca, asemenea lui Junius Maltby, la San Francisco.

Atunci când viața la țară este totuşi prezentă, ea scoate la suprafață rutina muncii, truda nerăsplătită, dusă până la limitele umilinței. Pentru Pat Humbert, eroul povestirii cu numărul

10, munca la fermă sub poruncile unor părinți bătrâni, năzuroşi şi înrăiți nu avea nimic din frumusețea bucuriilor agrariene. În timp ce bătrânii stăteau într-un „salon rece şi groaznic”, în care mirosea a vechituri, alifii şi flori veştede, chirciți de frig „în balansoare doldora de perne” şi „jeluindu-se amarnic”, tânărul Pat, care nici nu împlinise douăzeci de ani, trebuia să muncească pământul de unul singur. Probabil ca muncea cu atâta îndârjire ca să nu mai audă vaietele, dojenile şi căinările celor doi bătrâni de acasă. După moartea acestora, a muncit parcă şi mai mult, în nădejdea că va scăpa de groaza de a sta singur într-o casă bântuită de imaginea celor care îi terorizaseră tinerețea. „Iubea ferma pentru ea însăşi, dar o iubea şi fiindcă pe tot parcursul zilei îl apăra de frică. Atâta vreme cât muncea, groaza de a fi singur, sihăstria care îi îngheța sângele în vine nu se putea năpusti asupra lui.”

În alte povestiri, viața la țară nu este decât un ecran pe care se proiectează, de o maniera naturalistă, în tuşe simplificate şi în absența oricărei emoții, spectacolul cruzimii, moartea animalelor sau a omului urmând un ritual care nu admite derogări formale sau improvizații afective. Raymond Banks, protagonistul povestirii cu numărul 9, este proprietarul unei ferme de cinci mii de găini şi o mie de rațe. Sub regia sa, uciderea păsărilor urmează o rețetă fixă, ca şi

execuțiile de la închisoarea San Quentin, unde directorul, un fost coleg de şcoală, îl invita regulat să asiste la ceremonialul spânzurării. Banks este fermierul care îşi măsoară timpul după numărul de păsări tăiate şi trimise la vânzare. De aceea nici execuțiile de la penitenciar nu i se par mai complicate decât sacrificarea unei păsări: „E ca atunci când tai gâtul unei găini şi găina se zbate de colo până colo, dar de moarta e moartă de-a binelea". Bărbat vânjos, cu brațe scurte şi groase, cu pielea jupuita de soare, Banks îşi cunoaşte bine meseria. După ce imobilizează pasărea pe un cadru de lemn, îi desface ciocul, înfigându-i în creier un cuțit în formă de suliță, cu vârful ascuțit ca un ac. Totul trebuie făcut cu iuțeală, explică Banks, deoarece fulgii rămân moi în carnea găinii doar vreo doua minute. După aceea înțepenesc. La sfârşit aruncă pe o tavă inima sângerândă a păsării, care mai zvâcneşte o vreme. „Ia uitați-vă. Şi-acum se mişcă. Tot mai e vie."

Departe de a evoca tihna vieții campestre, portretul lui Banks ne sugerează mai curând răceala scriiturii naturaliste pe care Steinbeck a exersat-o în numeroase opere, de la ritualurile păgâne din romanul *Unui zeu necunoscut*, unde se spintecau animale vii, la scenele de violență din *Bătălia*, unde împuşcarea lui Jim este descrisă cu o răceală calculată, de la indiferența naturii, din *Şoareci şi oameni*, la spectacolul darwinist al

uciderii celui mai slab, din povestirea *Şarpele*. Steinbeck se afla, desigur, pe orbita naturalismului american, şi cel puțin trei motive, susține James Nagel, ar justifica aceasta situare. Mai întâi, perspectiva narativă omniscientă, autorul cunoscând dinainte evoluția evenimentelor şi sinusoida reacțiilor psihologice. Relația cu mediul este de asemenea evidentă, prozatorul naturalist selectând acele elemente care determină, în mod inevitabil destinul personajelor. Din această primă motivație ar deriva imediat şi a doua, intriga fiind subordonată perspectivei omnisciente. Întrucât personajele par a se îndrepta în mod implacabil spre o confruntare din care vor ieşi învinse, ingredientele suspansului se dovedesc a fi de prisos. Ceea ce urmează să se întâmple este inevitabil, iar eventuale subtilități narative nu-şi mai găsesc rostul în acest caz. Iată de ce plecarea surorilor mexicane nu mai constituie o surpriză, iar incendierea casei lui John Whiteside pare un incident previzibil. În sfârşit, a treia explicație ar fi înclinația vădită către grotesc, obsesiile patologice invadând textura povestirilor şi conturul neregulat al personajelor ca într-o explozie a magmei vulcanice.

De regimul anormalității psihice nu este scutită nicio vârstă. Deşi încântător de frumoasă, Alice Wicks este, de fapt, o „biată fetiță incredibil de

proastă, searbădă şi arierată", iar Hilda Van Deventer, cu toate că părea „un copilaş frumos ca o păpuşică", era în realitate un caz psihiatric peremptoriu, demn de spitalul de nebuni, aşa cum recomanda doctorul Phillips. Distrugea tot ce întâlnea în cale, iar noaptea era chinuită de cele mai cumplite coşmaruri şi vedenii, populate de pitici diformi şi arătări cumplite cu gheare şi colți. Handicapat psihic, după ce „dezvoltarea creierului i-a fost oprită din pricina polipilor", Manfred Munroe manifesta tendințe spre isterie. Când îl apucau crizele, se izbea cu capul de pământ până îi dădea sângele, iar ochii i se umflau în orbite. Bolnavă de epilepsie, Myrtle Battle a încercat să dea foc casei de două ori, până când familia a închis-o într-un sanatoriu de boli nervoase. De la ea a moştenit fiul ei, John Battle, epilepsia şi, odată cu ea, zelul religios. Noaptea pornea la asalt, înarmat cu o bâtă zdravănă, izbind năprasnic în stânga şi-n dreapta, ca să alunge duhurile rele din tufărişurile care năpădiseră ferma. Un şarpe veninos l-a muşcat de gât, curmându-i astfel cruciadele nocturne. După ce-şi pierduse pe rând pisica de Angora, tatăl, şi apoi soțul, la nici trei luni de la cununie, Helen Van Deventer, o femeie înaltă, cu trăsături ascuțite, frumoasă la chip, dar cu o privire veşnic nefericită, capitulase în fața nevrozei. S-ar fi zis că era însetată de tragedie, observă ironic Steinbeck,

iar în privința asta viața se arătase foarte darnică față de ea."

Cu cât peisajul pastoral pare să indemne mai mult la meditații tihnite, cu atât manifestările monomaniacale ale locuitorilor văii sunt mai virulente. Şi acest lucru pare cu atât mai surprinzător cu cât locuitorii Păşunilor Raiului sunt prin definiție nişte pozitivişti, care nu cred în strigoi, după cum nu cred nici în poveşti cu zâne. Monomaniile au ca țintă obiecte, ființe, atitudini sau stări. Pentru Shark Wicks, protagonistul povestirii cu numărul 3, asigurarea securității singurei sale fiice, Alice, ai cărei ochi „aminteau de cerurile aburite şi încărcate ale făgăduielii", pare să devină singurul țel al existenței. Lista primejdiilor ce ar fi pândit-o pe Alice este mereu depănată de mintea hiperanalitică a tatălui, într-un adevărat vertij imaginativ: În fiecare străin sau vizitator, Shark vede un virtual răpitor, în fiecare maşină, un viitor accident mortal, în fiecare gard sau în fiecare râpă, o posibili schilodire. După ce fetița a trecut de 14 ani, alte obsesii, şi mai devastatoare, l-au cuprins pe Shark. Pentru că acum orice bărbat ar fi putut să o privească, să o atingă ori să o sărute pe frumoasa Alice. Dacă cineva ar fi încercat să se apropie de fiica sa, Shark ar fi fost în stare să-l împuşte pe loc, fără să ezite. Dacă aberațiile de comportament ale unor personaje, din *Păşunile Raiului* constituie o

preocupare tematică, contribuția lor la coagularea formei şi la menținerea unității ciclului de povestiri merită de asemenea să fie subliniată. Cronicarul de la *The Nation* observa într-o recenzie publicată la 7 decembrie 1932 că schițele realizate de Steinbeck au ca factor comun o aplecare spre studierea anormalității, iar recenzentul de la *The Booklist* arăta, într-un scurt comentariu publicat în decembrie 1932, preocuparea pentru subiecte care stârnesc groază. Ceea ce-l deosebeşte însă pe Steinbeck de alți practicanți ai genului gotic este o anume percepție a naturalului, chiar şi cele mai ciudate comportamente legitimându-se printr-o plauzibilitate a condiției biologice.

Deplina manifestare a acestei viziuni nonteleologice, după care datele biologiei primează în față oricăror convenții ale civilizației, o avem întruchipată în Tularecito. Pentru Pancho, indianul mexican care găsise copilul de trei luni abandonat într-un tufiş la marginea drumului, Tularecito venea din adâncurile pământului, purtând cu sine ceva din arătarea unui gnom: „Să ştii că în salvie te-am găsit şi din ghearele diavolilor te-am scăpat, dintr-ale diavolilor, neamul tău". Pentru Franklin Gomez, tatăl său adoptiv, Tularecito aducea mai curând a coiot, datorită. Înțelepciunii ce i se citea pe chip, sau a broscuță, aşa cum îi rămăsese şi porecla. Parcă pentru a confirma originile sale zoomorfe,

Tularecito, cu uluitoare fidelitate, desena pe tablă ori sculpta în gresie cele mai felurite animale: pume, veverițe, motani, şerpi cu clopoței, capre şi broaşte țestoase. „Eu nu sunt la fel cu cei de la şcoală. sau cu cei de aici, mărturisea Tularecito. Mă simt stingher, despărțit de ai mei, cei care trăiesc în adânc în pământul răcoros. De câte ori trec pe lângă o gaura de veveriță, îmi vine să mă târăsc în ea şi să mă ascund acolo." Evoluția sa intelectuala întepenită. la vârsta copilăriei a lăsat locul unei maturizări fizice grabnice, îndemânarea şi forța băiețelului devenind aproape proverbiale. La şase ani, Tularecito avea forța unui bărbat în toata firea şi, cu aceleaşi degete cu care putea desface nodurile cele mai strânse reuşea să rupă într-o clipita gâtul unui curcan semeț. Atât de atletica era constituția acestui copil întârziat, încât atunci când îşi vedea desenele migăloase şterse de pe tabla, devasta o clasa întreaga şi îi snopea în bătaie pe toți cei care îi stăteau în cale. „Nu e nebun, încerca să explice Franklin Gomez. E doar una dintre acele făpturi pe care Dumnezeu n-a izbutit să le alcătuiască până la capăt." Când într-una din crizele sale de violență Tularecito l-a rănit grav pe Bert Munroe, judecătorul a hotărât internarea sa într-un azil de nebuni, acolo unde ar fi ajuns probabil şi Lennie, din *Şoareci şi oameni,* dacă George nu i-ar fi tras un glonț în ceafă.

Dar nu numai retardatul Tularecito suferă de pe urma impactului inadaptării. Simptomul acesta afectează multe dintre personajele care populează Păşunile Raiului. Pentru a rezista, ele se predau propriilor iluzii, construindu-şi lumi paralele, cu legi proprii şi recompense pe măsură. Atitudinea lui Steinbeck față de iluzii este ambiguă, după cum observă şi Rupert Murray Davis. Pe de o parte, Steinbeck ironizează orice deviație situata dincolo de datele realității şi, adept al unei viziuni nonteleologice, el crede ca doar ceea ce există, şi nu virtualitățile sau idealurile abstracte, merită atenția noastră. Păstrând distanța față de fantasmele cu care se autoiluzionează personajele sale, Steinbeck recurge la un stil realist, verva observației şi umorul caustic construind uneori portrete memorabile. Pe de altă parte, multe dintre personajele lui Steinbeck nu se pot împlini decât sub făgăduiala unei iluzii prin care îşi regăsesc frumusețea şi sensul vieții. De aici şi tonalitatea tolerantă a stilului, în care compasiunea şi grația fac corp comun, pentru a proteja fragila închipuire a minții.

Pentru Shark Wicks lumea speculațiilor la bursă este chiar mai reală decât gospodăria vecinului din vale. Noapte de noapte, după ce soția şi fiica sa mergeau la culcare, Shark deschidea un catastif gros si, sub lumina lămpii

din tavan, îşi rearanja plasamentele şi ipotecile, toate absolut fictive, după cum îi sugerau fluctuațiile vânzărilor de acțiuni. Atât de coerent era comportamentul său, încât nimeni din vale nu bănuia că, dincolo de cifrele şi sumele pe care Shark le comunica întotdeauna pe un ton ceremonios, nu exista nimic real. Dimpotrivă, toți îl considerau un om înțelept, dar mai ales prudent: „Shark Wicks nu e prost, observa T.B. Allen, proprietarul magazinului universal din Păşunile Raiului. De sfătuit se sfătuieşte cu toată lumea, dar nu se ia după vorba nimănui până nu cercetează şi nu se convinge el singur". Cu atât mai dramatică va fi revenirea sa la realitate cu cât Shark va trebui, sub amenințarea închisorii, să dea în vileag iluzia pe care o construise cu atâta migală: „Nu am niciun ban, spune glasul lui monoton. M-au dus la puşcărie şi mi-au cerut o garanție de zece mii de dolari. Judecătorului a trebuit să-i spun. Şi toți au auzit. Acum toți ştiu (...) că nu am niciun ban".

Într-o iluzie trăieşte şi Junius Maltby, pentru care lecturile din Robert Louis Stevenson sau bătăliile Antichității sunt mai palpabile decât lumea din jurul său. Acest Bronson Alcott în versiune californiană, după cum îl numeşte Maxwell Geismar, trăieşte într-o lume de fantasme şi plăsmuiri hrănite de cele mai diverse lecturi şi conversații improvizate. Deşi vecinii îl disprețuiau

pentru că lăsase pământul mănos sub stăpânirea buruienilor şi nimeni nu-i mai călca pragul, Junius „rămânea mai departe pe culmile fericirii. Viața îi era la fel de ireală, de romantică şi de neimportantă ca gândirea”.

Pentru unele personaje, iluziile suprapun o amintire idealizată care concurează sau chiar se substituie vieții obişnuite. Molly Morgan, eroina povestirii cu numărul 8, tânăra profesoară de la şcoala din Păşunile Raiului, se încăpățânează să creadă că tatăl ei, pe care nu şi-l amintea decât prin ochii unui copil, avea să se întoarcă dintr-o lungă călătorie, aducând cu sine, ca în vremurile de odinioară, daruri, istorisiri minunate şi o bucurie molipsitoare. Pentru Molly, tatăl ei semăna cu „un argonaut plin de veselie, cu un cavaler împlătoşat în argint”, era omul care întruchipa deopotrivă Virtutea, Curajul şi Frumusețea. Câteodată îl vedea aievea apărând în pragul uşii, îmbrăcat în redingotă şi cu joben pe cap, ținând în mână un buchet imens de trandafiri roşii şi spunând doar atât: „N-am putut veni mai curând, Molly”. Iluzia se destramă doar atunci când Molly descoperă printre angajații lui Bert Munroe un om care ar fi putut să fie chiar tatăl ei, un bețiv pe care poliția din Salinas îl culegea de prin şanțuri, un neisprăvit pe care stăpânul nu-l dăduse încă afară doar fiindcă ştia să-i captiveze pe copii cu poveşti uluitoare.

Pentru alte personaje iluziile depind de o închipuită, mult dorită împlinire, pe care nu reuşesc s-o atingă niciodată. Agățându-se cu disperare de o simplă sugestie protocolară făcută de Mae Monroe, Pat Humbert îşi renovează casa după modelul unei locuințe din Vermont. Consultă reviste de specialitate, cumpără mobilă, dar şi alte draperii noi, carpete, lămpi şi porțelanuri, repară pereții, şterge şi lustruieşte singur podelele. În spatele acestei mobilizări costisitoare, minuțioase, dar mai ales epuizante se ascunde speranța unei vizite pe care Mae Munroe ar fi urmat s-o facă, la capătul căreia fermierul singuratic putea mărturisi dragostea. În timp ce muncea la renovarea şi mobilarea casei, Pat derula mereu în minte întâlnirea, conversația de taină, imaginea lui Mae stând în fotoliu în fața şemineului, cu mâinile ei frumoase şi plinuțe odihnindu-se în poală, înmărmurită de atâta frumusețe şi admirând o casă care „strălucea de căldură, de căldură primitoare”. Dar şi această iluzie se destrămă. Ducându-se acasă la Bert Munroe s-o invite pe Mae, Pat află că aceasta urma să devină soția lui Bill Whiteside.

Până şi John Whiteside, eroul povestirii cu numărul 11, considerat de unii critici ca singura întruchipare a visului agrarian în *Păşunile Raiului*, este victima propriilor iluzii. Fermier bogat, descins parcă din acea aristocrație naturală

evocată de Jefferson, virtuos şi înţelept, respectat de întreaga comunitate, Whiteside visează să întemeieze o dinastie care să facă din educaţia umanistă şi din experienţa vieţii la ţară fundaţia unei vieţi echilibrate. Cu studii la Harvard, Whiteside credea că viitorul urmaşilor săi nu poate fi modelat decât după exemplele glorioase ale Antichităţii şi respectând ciclurile naturii. Niciuna dintre aspiraţiile sale nu se va împlini. Singurul său fiu, Bill, nu rezonează la *Istoriile* lui Herodot, iar creşterea legumelor este ultimul lucru pe care ar fi dorit sa-l facă. Împreună cu soţia sa Mae se va muta la Monterey, acolo unde va ajunge, în cele din urmă, şi John Whiteside, după ce falnica reşedinţă, simbolul fericirii agrariene, va fi mistuită de un incendiu.

Distrugerea casei lui Whiteside are la origine, ca atâtea alte incidente nefericite din volum, intervenţia lui Bert Munroe. Pornită ca o acţiune de primenire a pământului, arderea tufărişurilor din jurul casei a transformat reşedinţa într-o vâlvătaie. Pe acest scenariu, în care intenţiile bune duc la cele mai dramatice situaţii, se desfăşoară majoritatea acţiunilor în care sunt implicaţi cei din familia Munroe. După ce eşuase în tot felul de afaceri, de la administrarea unui garaj la investiţii în mari plantaţii de fasole, Bert Munroe se hotărâse să-şi caute liniştea sufletească cumpărând o fermă în Păşunile

Raiului. „Fiecare zi îi aducea noi bucurii, şi fiece firişor răsărit din sămânța aruncată în brazdă părea să-i ofere încă o garanție că de acum în colo nu mai avea de ce să se teamă.” Spre deosebire de alți locuitori ai văii, Bert nu suferi de complexe şi nu este bântuit de fantasme. Viața comunității îl absoarbe şi îi dă un sens: „În trei luni ajunsese să facă parte integrantă din vale, şi fie socotit un om de nădejde, un vecin (...) un om de treabă”, care putea fi de folos şi pe care se putea conta în orice moment.

Idealul respectabilității sociale pare să fie întruchipat chiar de acest personaj. Bert Munroe transformase neşansele în afaceri într-o tihnă şi un belşug patriarhal, renovase din temelii o fermă aflată sub blestem, făcând din ea o aşezare „senină şi prosperă”. Nu numai că scăpase de urgiile sorții, dar ştiuse să se facă plăcut în ochii celorlalți. Dar ceea ce se întâmplă în poveştile din Păşunile Raiului arată că nimic nu este mai iluzoriu decât succesul social, de numele familiei Munroe legându-se, în mod paradoxal, aproape toate nenorocirile care se petrec aici. După ce Jimmie Munroe o sărută pe Alice, pentru Shark Wicks începe coşmarul. Isteria lui Tularecito este declanşată de simpla prezență a lui Bert Munroe, care nu înțelegea de ce se sapă o groapă în fața casei sale. Şi tot prin simpla sa prezență, atunci când va încerca şi facă o vizită de curtoazie

doamnei Helen Van Deventer, se va produce şi moartea tragică a Hildei. Mae Munroe se cunună cu Bill Whiteside, spulberând astfel speranţele lui Pat Humbert. În niciuna dintre aceste acţiuni cei din familia Munroe nu doresc să facă rău celor din jur. Probabil că neşansa, pe care Bert crezuse c-o eliminase din viaţa sa, reapărea acum multiplicată în destinele locuitorilor din vale. I-o spusese cândva T.B. Allen, prăvăliaşul aşezării: „Blestemul dumitale şi blestemul fermei s-au însoţit şi s-au ascuns împreună într-o gaură de hârciog, ca o pereche de şerpi cu clopoţei. Poate că în curând o să ne trezim c-o droaie de pui de blesteme pe-aci, prin Păşuni".

Utilizând motivul blestemului, Steinbeck a mărit coeziunea ciclului de povestiri, fără a-i reduce însă complexitatea tematică. La fel de vizibile sunt, în acest volum, şi decepţiile visului agrarian, şi interesul pentru malformaţiile perfide ale psihicului uman, şi conflictul dintre instinct şi canoanele civilizaţiei, şi puterea acaparatoare a iluziei, dar şi iluzia succesului social, într-o lume dominată de pragmatism, competiţie nemiloasă şi acumulări materiale. Spre această lume se îndreaptă Bill Whiteside şi Mae Munroe. Pentru ei adevărata împlinire nu poate fi oferită decât de viaţa la oraş, în Monterey, acolo unde se află şi afacerile, şi prietenii, şi distracţiile. Prin contrast, Păşunile Raiului, de care nu-i mai leagă nicio

amintire, rămân doar un loc unde nu s-a întâmplat nimic.

SURSE BIBLIOGRAFICE

Pentru alcătuirea prefeței am utilizat următoarele volume, studii şi recenzii: Joseph Warren Beach, *American Fiction* 1920-l940, Russell and Russell, New York, 1968. Jackson J. Benson, *John Steinbeck: Novelist as Scientist*, publicat în *Novel: A Forum on Fiction,* primăvară 1977, pp. 248-264, reprodus selectiv în *Contemporary Literary Criticism*, vol. 9, Editor Dedria Bryfonski, Gale Research Company, Detroit, Michigan, 1982, pp. 517-520. Jackson J. Benson, *The True Adventures of John Steinbeck, Writer*, The Viking Press, New York, 1984, reprodus selectiv în *Contemporary Literary Criticism*, vol. 34, Editor Sharon K. Hall, Gale Research Company, Detroit, Michigan, 1985, p. 404. *The Cambridge History of American Literature*, vol 6, *Prose Writing* 1910-l950, General Editor Sacvan Bercovitch, Cambridge University Press, Cambridge, 2002. *Sixteen Modern American Authors. A Survey* of Research and Criticism, Edited by Jackson R. Bryer, W.W. Norton and Company, Inc., New York, 1973. Walter Clemons, *Cursed by SUccess*, în *Newsweek,* 6 februarie 1984, P. 80, reprodus selectiv În CLC 34, p. 410. Peter Conn, *O istorie a literaturii americane*, traducere şi note de Cosana Nicolae şi Dalida Pavlovici, Editura Univers, Bucureşti, 1996.

Modern American Literature, vol. 3, P-Z, compilată şi editată de Dorothy Nyren Curley, Maurice Kramer, Elaine Fialka Kramer, Frederick Ungar Publishing Co., New York, 1973. *Steinbeck: A Collection of Critical Essays*, Edited by Robert Murray Davis, Prentice Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1972. Gene Detro, *Steinbeck Biogruphy – Most Comprehensive Yet, but Marred by Bias*, în *The Christian Science Monitor*, 6 martie 1984, pp. 22, 24, reprodus parțial în CLC 34, pp. 412-413. *Columbia Literary History of the United States,* General Editor Emory Elliott, Columbia University Press, New York, 1988. *The Columbia History of the American Novel*, General editor Emory Elliott, Columbia University Press, New York, 1991. Joseph Fontenrose, *John Steinbeck. An Introduction , and Interpretation*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, 1963. Warren French, *John Steinbeck*, Twayne Publishers, Inc. New York, 1961. *The Portable Steinbeck*, selected by Pascal Covici, ediție completată cu o introducere de Lewis Gannett, The Viking Press, New York, 1967. Maxwell Geismar, *Writers in Crisis. The American Novel*, 1925-l940, Houghton Mifflin Compaoy, Boston, 1942. Dan Grigorescu, *Romanul american al secolului XX*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 1999. Dan Grigorescu, *Dicționarul literaturii americane*, Editura Floarea Darurilor, Bucuresti, 1999. Thomas A. Gullason,

Recenzie la *The True Adventures of John Steinbeck, Writer*, în *Studies of Short Fiction*, vol. 21, nr. 4, toamna 1984, pp. 415-416, reprodus pa.rgial în CLC 34, pp. 414-415. Donald Heiney, Lenthiel H. Downs, *Recent American Literature after 1930*, Barron's Educational Series, Woodbury, New York, 1974. William Howarth, *The Writer of our Discontent*, în *Manchester Guardian Weekly*, 22 ianuarie 1984, p. 18, reprodus selectiv în CLC 34, p. 406. *The Short Novels of John Steinbeck*, cu o introducere de Joseph Henry Jackson, The Viking Press, New York, 1967. Alfred Kazin, *On* Na*tive Grounds: An Interpretation of Modern Prose Literature*, Harcourt Brace Jovanovich, 1942, reprodus selectiv în *Contemporary Literary Criticism*, vol. 13, Editor Dedria Bryfonski, Gale Research Company, Detroit, Michigan, 1980, pp. 530-532. John S. Kennedy, *John Steinbeck: Life Affirmed and Dissolved*, reprodus în volumul *Fifty Years of the American Novel*, editată de Harold C. Gardiner, S.J., Charles Scribner's Sons, 1951, reprodus selectiv în CLC 13, pp. 532-535. Paul McCarthy, *John Steinbeck*, Frederick Ungar Publishing Co., Inc., New York, 1980, reprodus selectiv în *Contemporary Literary Criticism*, vol. 21, Editor Sharon R. Gunton, Project Editor Gerard J. Senick, Gale Research Company, Detroit, Michigan, 1982, pp. 390-392. Rodica Mihăilă,

Spaţii ale realului în proza americana. Intre autobiografie şi evanghelia postmodernă, Editura Concordia, Braşov, 2000. David Minter, *A Cultural History of the American Novel. Henry James to William Faulkner*, Cambridge University Press, Cambridge, 1996. Kevin Starr, *A Life of Dubious Battle*, în *The New York Times Book Review*, 22 ianuarie 1984, pp 1, 32-33, reprodus selectiv în CLC 34, pp. 407-408. John Steinbeck, *Novels and Stories 1932-l937*, The Library of America, New York, 1994. John Steinbeck, *The Pastures of Heaven*, cu introducere şi note de James Nagel, Penguin Books, New York, 1995. Wallace Stegner, Recenzie la *The True Adventures of John Steinbeck, Writer*, publicat în *Los Angeles Times Book Review*, ianuarie 1984, p. 1, reprodus selectiv în CLC 34, p. 405. Carl Van Doren, *The American NoveI, 1789-l939*, The Macmillan Company, New York, 1970. Edmund Wilson, John Steinbeck, 1940, reluat în volumul sau *Classics and Commercials: A Literary Chronicle of the Forties*, Farrar, Straus & Giroux, Inc., 1950, reprodus selectiv în CLC 13, pp. 529-530.

CUPRINS

UNU..... 4
DOI 8
TREI 31
PATRU..... 65
CINCI 87
ŞASE 114
ŞAPTE.....154
OPT.....175
NOUĂ 207
ZECE.....235
UNSPREZECE 267
DOISPREZECE.....314
POSTFAŢĂ.....321
SURSE BIBLIOGRAFICE.....343
CUPRINS 347

EXEMPLAR GRATUIT